ספר

ליקוטי

אמונת עתיך

על חודש אלול תשרי

וימים הנוראים

מלוקט מספרי וקונטרסי אמונת עתיך מאת

מו"ר רבי משה וואלפסאן שליט"א

הועתק והוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשע"ב

יו"ל ע"י מכון אמונת עתיך

חודש אלול תשס"ח

ירושלים עיה"ק תובב"א

©

כל הזכויות שמורות

למכון אמונת עתיך

היות שהשקענו עבודה רבה כדי שיוציא דבר נאה ומתוקן ע"כ בקשתינו
שלא לצלם לא כל הספר ולא חלק מן הספר בלי רשות בכתב מהמכון
ושארית ישראל לא יעשו שום עולה

להשיג הספר יש לפנות

למכון אמונת עתיך

1728 - 43rd street

Brooklyn, N.Y. 11204

718-851-6021

דברי המו"ל

תודה לקל, שהחיינו וקימנו והגיענו, להמציא לחברינו היקרים ספר ליקוטי אמונת עתיך על חודש אלול, תשרי, וימים הנוראים, המלוקט מכל ספרי מו"ר שליט"א, שכבר נדפסו ויצאו לאור. וגם קבצנו ממה שנדפס מפוזר בכל פרשיות השבוע או שאר ימים טובים השייך להימים נוראים.

והשי"ת יזכה אותנו לשמוע עוד הרבה דברי תורה וחיזוק בעבודת השי"ת מאת מו"ר שליט"א רבות בשנים, ויהיו שנותיו דשנים ורעננים, מתוך בריות גופא ונחת דקדושה מכל צאצאיו ותלמידיו שיחיו.

ברצונינו להביא אות הכרת הטוב להרב ר' יצחק אהרן גאלדבערגער הי"ו כי רוב רובו של הספר נכתב על ידי אומן ידיו, וכן לכל העוזרים בהוצאות ספרי המכון, ובפרט להרב ר' דוד שטיין הי"ו שעוסק לילות כימים למען הוצאת הקונטרסים, וגליוני דברי תורה והתחזקות, ויה"ר שיעזור להם השי"ת להתברכו בכל מילי דמיטב.

ויהא רעוא מן קדם שמיא שנתעורר מתוך דברי מו"ר לעשות הכנה דרבה לקראת הימים הנוראים האלו, ונזכה לקבל פני משיח צדיקנו, עם מו"ר בראשינו, במהרה בימינו אמן.

מכון אמונת עתיך

• וזאת למודעי שברוב המקומות ציינו השנה שנאמרו הדברי תורה, חוץ מהמאמרים שנדפסו בספרי אמונת עתיך על תורה ומועדים (ג"ח), שיצא לאור ע"פ כתבי יד מו"ר שליט"א וממה שבירר מהקונטרסים להכניסם תוך הספר, ובהם ציינו רק הפרשה או היו"ט.

הטיבה ה' לטובים

יזכר בספר לזכרון טוב

ספר זה

נתנדב ע"י של הרבני הנגיד

הר"ר **אפרים האזענפעלד** הי"ו

לרגל השמחה במעונו

בנשואי בנו הבחור החשוב

יעקב נ"י

בשעטומ"צ עב"ג

בת הרב ר' **מרדכי פישמאן** הי"ו

יה"ר שיזכה לרוות רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח ויהי ה' עמו
ובכל אשר יפנה יצליח מתוך נחת והרחבה כחפץ לבו הטוב
עושר ואושר באסמיו ששון ושמחה ימצא באהליו וימלא ה' כל
משאלות לבו לטובה ולברכה, עדי נזכה לביאת המשיח בב"א

הנהלת
מכון "אמונת עתיך"

חודש אלול

טו אלול
טו בימי אלול אפשר יותר להתקרב להקב"ה כי בימי החול הוא בבחי' מלך בשדה
טו מר"ח אלול עד יום הקדוש הוא יצירת השנה ואז צריך להתפלל על כל השנה
יח בחי' היובל מתגלית בחדש אלול שתוקעים בו בשופר
יח העבודה בחודש אלול לעשות יותר מן הצווי לעורר בחי' בנים
יט חודש אלול הוא חדשו של גד שממנו בא אליהו מבשר הגאולה
יט בחודש אלול צריכין לקבל איזה הנהגה חדשה בעבודה
יט עבודת ימי אלול הוא - ומלתם את ערלת לבבכם
כ עבודת ימי אלול לתקן לנו מקיפין של קדושה
כב עבודת חדש אלול היא לעורר מדת ורב חסד ע"י נתינת הצדקה
כג בחודש אלול עבודתנו לשוב ולהקשר בשורש
כג ע"י הרהורי תשובה שיש לאדם נשפעים הרהורי תשובה בלבות הנשמות השייכים לשרשו
כד בימי אלול אנו מכינים המצות המוטלות והשייכות לכניסת ישראל לארץ
כה חודש אלול הוא בחי' עיר מקלט
כה חדש אלול הוא עת פתיחת הארון
כו חודש אלול מבשר ואומר ואשובה שופטיך כבראשונה
כו בימי אלול הוא זמן כתישת הזיתים ואח"כ בר"ה מתגלה השמן שהוא האור של ר"ה
כו בחודש אלול צריך לשוב בתשובה כדי שבר"ה לא יהא צריך לתקי"ש לשם תשובה
כז בחדש אלול צריך כ"א להתחנן שיזכה להרגיש שמחת התחדשות המלוכה
כז בחדש אלול קורין שום תשים עליך מלך כדי לעורר האדם לקבלת עומ"ש בר"ה
כח חדש אלול הוא הזמן להתמרמר על התרחקותו מהקב"ה בסיבת עונותיו
כט בחדש אלול שמזלו בתולה מתגלה טוהר לבבה של בתולת ישראל
כט עמלק מצנן האדם מעבודת ימי אלול הנקראים דרך - אשר קרך בדר"ך
ל חדש אלול מעורבת בו מקדושת חדש תשרי ע"ד ששי מכין לשבת
ל רק מי שקנה היראה לפני בוא יום הגדול והנורא יכול לעמוד בר"ה בשמחה ובאהבה
ל בחודש אלול צריך לפנות הלב שימצא המלך מקום נקי לשרות בו
לא הפרשיות שקוראין בימי אלול הם עצות והתחזקות להגיע לתשובה שלימה
לא תפלת מרע"ה על ישראל קבועה לדורות
לא מזל בתולה מסייע לכל המחזקים בעבודת בעבודה ודופקים על שערי תשובה
לב הכתוב מזהיר אותנו שנהיה מהזריזים השבים בימי אלול ובימי הסליחות
לג במ' יום שמר"ח אלול ואילך יכולים לקבוע את גורל השנה אם תהא ברכה או קללה
לג תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה
לד בכ"ה אלול מתעורר בחי' אורו של מלך המשיח
לה כ"ה אלול הוא יצירת האור

לה שבת האחרון בשנה היא המשפעת לתשרי שורש הגאולה
לה שבת האחרון בשנה שייך לדור אחרון
לו שבת האחרון כולל כל השבתות
לו חודש אלול סמוך לתשרי ועי"ז מתקשר האחרית עם הראשית
לו שבת שלפני ראש השנה בני ישראל עומדים נצבים ומוכנים לשנת גאולה
לו בשבת לפני ר"ה נמצאת כח השנה המתחדשת
לז בשבת לפני ר"ה קורין הפטרה השביעי של השבעה דנחמתא המכוונת למדת מלכות
לז בשעת הסתלקות השנה יש פי שנים - "ושנת גאולי באה"

סליחות

לט רמז במה שאין משכימים לסליחות בבוקר אלא מאחרים לעמוד בחצי הלילה
לט ענין הפיזטים בסדר הסליחות שנתקנו עפ"י חרוזים ובסדר א"ב
לט ענין רמיזת שמותיהם של בעלי הפיזטים בהפיזטים
לט לך ד' הצדקה
מ לך ד' הצדקה - אפי' אחר דקדוק מדה"ד
מא במוצאי מנוחה קדמנוך תחלה
מא רצה עתירתם בעמדם בלילות
מא אל תשליכנו לעת זקנה

חודש תשרי

מג טעם למה אין מברכין חודש תשרי
מג צירוף של תשרי שהוא מדה"ד הוא ממותק בחסדים
מג עבודת ימי תשרי לקשר את הנחשלים לבחי' הראשית
מד התורה מזהיר אותן שבחודש השביעי נלך נגד הטבע ולא להתייבש
מה בימים אלו כל ישראל שוין ללא חילוקי מדרגות
מה בחודש תשרי צריך כ"א לפנות מעסקי העולם ולנהוג בהם כבחי' שבת ושמטה
מו בחדש תשרי מתכפרים עונותיהם של ישראל נפטרים משטרי חובותיהם
מו חודש תשרי הוא הנהגה השייך לכללות האומות
מז אם אדם מוחל לחייבים לו מעורר בזה שימחלו לו ג"כ על חובותיו לפני המקום
מז כל החדש מוכן מסוגל לתשובה ולגאולה
מז בימי התשובה של תשרי שם הוא שורש הזמן וראשיתו
מח עבודת חדש תשרי שהוא הראשית לקשר את האחרית עם הראשית
מח בתשרי עתידין להגאל

ימי הרחמים

נא תפלות ימי הנוראים הם טבילות בדבש
נא בימים האלו עבודת האדם לקנות לעצמו מדת השפלות
נא הקב"ה שולח אותנו למקומות הנמוכים כדי שנתקן שם התיקונים הראויים
נב י"ג מדות מתעוררים בימי הרחמים ועליהם אין מועיל שום קטרוג
נג האדם צריך ליזהר שתהא עליתו דבר של קיימא
נד בכל ר"ה צריך האדם לקבל עליו זהירות נוספת בחומרא חדשה
נד עיקר עבודת האדם צריך להיות בתיקון המידות
נד דוקא מן השפלים ביותר תבוא הגאולה
נו בדורות הללו אף הראשים הם חטבי עצים - והם המכינים לדורו של משיח
נז כל שנה המתחדשת היא נעלה יותר מהקודמות וקרוב יותר אל התיקון השלם
נח טעם למה נופלים על הפנים בר"ה ויום"כ בעלינו

ראש השנה

נט בר"ה מתפשט בחי' מלכות בכל העולם בבחי' מלך בשדה
נט ראש השנה הוא בבחי' היזכל
ס ראשית בזמן יותר נעלה מראשית במקום
סא בכל ראש השנה מתעורר קול שופר של משיח ומשיח יצא מהיכלו
סא בר"ה יש לקבל עול מלכות שמים אף שהוא בריחוק מקום במעמקי החשך
סב כ"א מישראל יכול להתחדש ע"י נשמת משיח שיש בו
סב בחי' השמחה של ר"ה כבחי' שמחת חתן וכלה
סב מגיע לישראל ישועות בשכר שהם שמחים בזה שעושים תשובה
סג ע"י השמחה בהתחדשות מלכותו זוכים בדין
סג ע"י קבלת האמונה בר"ה זוכים בדין
סג כל יהודי הנלבב נמצא ר"ה בגן עדן
סג ע"י שמתנהגים במדת בנים מעוררים בשמים המלצת זכות שאנו בנים למקום
סה עבודת ר"ה הוא להסיר הענינים החוצצים ללבנה
סה בר"ה אנו אומרים למשפיע שהוא הבורא כל עולמים שברצונו להחליף מה שקבלנו
סה בר"ה זוכים שמתעלים כל המדריגות שבישראל לשרשם
סו בר"ה מתאספים כל נשמות ישראל
סו טעם שסגולת יום ר"ה להפקד בו עקרות
סו אין חטפי ודידי חטפי
סז בר"ה הזמן לעורר היראה
סז בראש השנה נתעורר בחי' הזריזות וההתחדשות

סז יום שביכר ונזדרז משאר ימות השנה אין לישן בו
סז הענין שאין לישן בראש השנה
סח הענין שאין לישן בראש השנה
סח צריך להתפלל שלא ידונו אותו ביום א' דר"ה
סח הענין למה בראש השנה שני הימים נחשבים כיומא אריכתא
סט הענין למה בראש השנה שני הימים נחשבים כיומא אריכתא
סט הענין למה בראש השנה שני הימים נחשבים כיומא אריכתא
סט ר"ה הוא המשביר לכל השנה
ע בכל ימות השנה יוכל להתיחס אל ר"ה כאילו הוא בו ביום

תפלת ראש השנה

עג עיקר סדר התפילה הוא החלק מה שאומרים בכל השנה
עג בכסא ליום חגנו - מוטמן בו מתיקות קרבתו ית' שמקרב אותנו לעבודתו
עג ובכן תן פחדך ד' אלקינו על כל מעשיך
עג ובכן תן כבוד ד' לעמך
עד שמחה לארצך
עד שמחה לארצך וששון לעירך
עד תגיד ליעקב
עה עינינו לך תלויות
עה חיתומם של פסוקי מלכיות הוא שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד
עה וגם את נח באהבה זכרת
עו וגם את נח באהבה זכרת
עז זה היום תחלת מעשיך - הקב"ה מחדש ביום זה הבריאה

קריאת היום

עט יכול להיות שבקריאת היום של ר"ה פועלים יותר מתקיעת שופר
עט ניחא לי להקב"ה לשנות הטבע כדי ללמד גודל מעלת וחיבת תפילה על חברו
עט ענין הקריאות בר"ה לבטל קטרוג של ישמעאל
פ בעקידת יצחק הוקבע א"א שהר המוריה הוא מקום השורש ומשם ישפיע הברכה
פא בעקידה שנדמתה כאילו נסתרה הבטחת הקב"ה משם דייקא הגיע קיום ההבטחה
פב נסיון העקידה היה קשה ביותר כי היתה אכזבה קשה לכל שאיפת חייו של אאע"ה
פד ביאור נסיון העקידה שהוא מכוון לנסיון האחרון של כלל ישראל בעקבתא דמשיחא
פז נסיון האחרון שהוא העקדה מכוון לדור אחרון בעיקבתא דמשיחא

פז פרשת העקידה - כחו של א"א שעמד בעשר נסיונות עומד לנו
פט הרבותא של אברהם אבינו היה האופן שבו הלך להעקידה, שהלך בשמחה
צ ע"י מעשה העקדה נתברר מעלת ברית המילה של יצחק אבינו
צא טעם שמוסיפים אחר פרשת העקידה הפרשה שפורט כל הנולדים לנחור

תקיעת שופר דרשות

צג א' דראש השנה לפני תקיעת שופר ראש השנה תשמ"ה
צה דרשה לפני תקיעת שופר ראש השנה תשמ"ט
צו יום א' דראש השנה שחל בשבת קודם מוסף תש"נ
צז דרשה לפני תקיעת שופר ראש השנה תנש"א
צח יום א' דראש השנה שחל בשבת קודם מוסף תשס"א
ק ע"י פסוקי השופרות בצירוף עם זכות שבת מגיעים למקום שופר העליון מקום הסליחה והכפרה

תקיעת שופר

קג טעם לתקיעת שופר
קג על ידי עקידת יצחק זכו ישראל לשופר
קג ע"י השופר של ר"ה מתעורר זכות עקידת יצחק
קג ע"י זכות העקידה זכו ישראל לשופר של ר"ה
קד השופר מפזר הענינים וממשיך חיות חדש לשנה החדשה
קד ע"י השופר מתחדש חיות חדש בעולם
קד ענין התקיעה הוא לאחד את כל ישראל באהבה
קה בתקיעת שופר נתגלה בחי' יוה"כ של אנו רעיתך ואתה דודנו
קו ע"י סגולת השופר אנו יכולים להשאר בגן עדן ובשבת אין השבת מניח לגרשנו מג"ע
קו שופר של שנה זו אינו שופר של שנה אחרת
קז ע"י שישראל לומדים תקיעה בגז"ש מתעוררת מדת רחום
קז ע"י ג"ש ממשיכים בחי' הרחמים ועי"ז התרועה מוקפת בב' התקיעות ובטלה חד בתרי
קז טעם למה השטן מתבהל כששומע קול שופר
קז טעם למה מתבלבל השטן כששומע קול השופר
קח ענין מאה תקיעות
קח טעם למה אומרים למנצח לבני קרח קודם תקיעת שופר
קט למנצח לבני קרח מזמור
קט אשרי העם יודעי תרועה - חכמים תיקנו מאה קולות ע"י בינה

קי אשרי העם יודעי תרועה ד' באור פניך יהלכון
קי קול השופר הוא הקול הבוקע ממעמקי הנפש מבחי' הראשית
קיא ענין תקיעה תרועה תקיעה
קיב בשבת שהקב"ה תוקע מתקיים השיבנו ה' אליך ונשובה

נעילת החג ראש השנה

קיג בענין תקיעת שופר חכמה ואינה מלאכה
קטו למה אין מזכירים ראש חודש בראש השנה
קיח ימים אלו הם ימי אחדות כל השבטים ודעותיהם החלוקות במקום השורש
קיט לפי מה שהאדם מתחרט על עוונותיו מעורר בזה חרטה אצל הקב"ה על ישמעאל ועל הגלות ועל יצה"ר
קכב ע"י נסיון העקידה נשפע לישראל בעיקבתא דמשיחא אורות של מסירות נפש

עשרת ימי תשובה

קכה מי שאינו שב בעשי"ת חרפה גדולה הוא לו
קכה מלך בבחי' זמן הם עשרת הימים מר"ה ליוה"כ
קכה בעשרת הימים מר"ה עד יוה"כ מתפשט בחי' מלכות בכל העולם
קכו כח פקידת העקרות של ר"ה נמשך עד יוה"כ
קכו עבודת עשי"ת היא שיגיע האדם עכ"פ פעם אחת לבחי' יחידה שבנפשו
קכז בעשי"ת הוא העת שיכול האדם לחדש בית מקדשו על גבי היסוד שנשאר קיים אצלו
קכח מי שתיקן עצמו ועשה תשובה כראוי בעשי"ת, ישאר בו הרשימה מיום החתימה

שבת שובה

קכט כשחל שבת אחר ר"ה השבת מבקש מהשי"ת שלא יגרש מגן עדן
קכט כשחל שבת אחר ר"ה מתעכב האור הגנוז עד אחר שבת
קכט שבת שובה הוא המשפעת כח ליוה"כ אף כשחל יוה"כ בשבת
קכט שבת שובה כולל כל השנה ותיקונו
קל שבת שובה הוא שבת אחרונה של השנה
קל לפני הגאולה סגי בתשובת חלק מישראל והשאר ישובו לאחר ביאת משיח

רעוד"ר שבת שובה

קלא עשרת ימי תשובה הם האחרית והראשית של השנה
קלד בסוף השנה כלולה כל השנה
קלו בימים אלו הקב"ה הולך ומתקרב אלינו לטהרינו מחטאתנו
קלז הטבילה ביום הכיפורים הוא חלק מעבודת היום
קלח ארפא משובתם אהבם נדבה
קמא כל אחד ראוי לעשות עצמו בית קבול כפי כחו אף שהוא רק בבחי' ארון עץ
קמד עשרת ימי תשובה הם האחרית והראשית של השנה
קמח שובה ישראל עד ד' אלקיך כי כשלת בעונך
קג בימים אלו תפלתינו שתמשוך הביטול וההכנעה על כל הבריאה
קגב עבודת האדם ביוה"כ היא להגיע לנקודה הפנימית של רוצה אני
קגה בחי' יום הכיפורים שכל ישראל מתרצים זה לזה ומתאחדים
קס ביוה"כ עולים ישראל למקום האחדות שאין שם פגם
קסג יוה"כ מכוון למצות הדביקות שהוא יום אחד בשנה המופקע מגשמיות
קסו ע"י התשובה מתכבסים כתמי העונות ונטהר הלב
קסח כל מגמתינו בימים אלו הוא להתקשר בשורש החיים

ערב יום הכיפורים

קעג ענין מצות אכילה בערב יוה"כ

יום הכיפורים

קעה יוה"כ בחי' כתר ע"כ הוצרך להכה"ג לטבול בגג בית הפרוה
קעה כה"ג קטרת וקה"ק מתייחדים ביו"כ שכולם בחי' יחידה
קעה הכה"ג כנשנכנס לקודש הקדשים ביוה"כ לא היה בגדר אדם
קעו טעם למה הצריך הכה"ג לטבול בכל פעם שפשט והחליף בגדיו
קעו ביום הכיפורים נתגלה הבחינה של כנים למקום
קעח ביוה"כ נמשך בחי' הגורל שהוא למעלה מזכות וחובה וזוכים ישראל לכפרה
קעט כפרתם של ישראל נמשכת מבחי' זו שאין טעם ברצון
קעט ונסלח לכל עדת בנ"י כי לכל העם בשגגה - ביו"כ נתגלה בחי' הפנימיות בחי' רוצה אני של כל יהודי
קפא בנ"י זכו ליוה"כ ע"י מסי"נ של נדב ואביהוא
קפא בנ"י זכו ליוה"כ ע"י מסי"נ של נדב ואביהוא
קפב מי שאינו מתפיים ביוה"כ להתאחד עם כל ישראל לא נגע כלל בעיצומו של יום

קפב צריך להסיר כל החציצות הגורמים איזה פירוד בין אחד לחבירו
קפב בזמה"ז שאין לנו העבודה אליהו הנביא הוא עושה העבודה
קפד ביזה"כ נתגלה בחי' אנו רעיתך ואתה דודנו
קפה על העצם גילוי דעת לעוצם אהבה להשי"ת כדאי הוא שהקב"ה יסלח לעונותנו
קפה יזה"כ הוא בבחי' פנימיות העולמות ואין פוגם אז בחי' השינה
קפו ביזה"כ שהיא גילוי שורש הנעלם מתאחדת שלשה הבחי' של שורש - זמן מקום נפש
קפו יזה"כ הוא בחי' יום השמיני שהוא דוחה שבת
קפז הזכרת שם יום כיפור משפיע קדושה
קפח הזכרת שם יום כיפור משפיע קדושה
קפט טעם למה יזה"כ אינו יכולה להיות בערב שבת
קצ לעת"ל לא יהא יזה"כ יום של עינוי אלא יום של עונג
קצ השופר הוא המקבץ את כל אחד להיות נאסף אל שרשו
קצא ענין מה שעושין קידוש לבנה דייקא אחר יזה"כ

קטעים מדרשת כל נדרי

קצג קטעים מדרשת כל נדרי

שבת אחים ליל כל נדרי שחל בשבת

קצה בשבת אחים ליל כל נדרי שחל בשבת

תפלת יום הכיפורים

קצז טעם למה מתירין הנדרים בהכנס יום הכיפורים
קצז ענין תפלת כה"ג עמך ישראל צריכין פרנסה
קצח אנו כרמך ואתה נוטרינו
קצח יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה

קריאת היום

קצט הקשר בין פרשת יזה"כ למיתת שני בני אהרן
ר ואל יבא בכל עת אל הקודש - בזאת יבא אהרן
ר ואל יבא בכל עת אל הקדש

רא הטעם למה הביאו הכה"ג לטבול בבית הפרוה
רב ע"י שהכה"ג נכנס לקה"ק זה מורה על היותו בחי' קה"ק בנפש
רב טעם סמיכות פרשת יום כיפורים לפרשת נדב ואביהוא
רה בקריאת יוה"כ משתעי ביוה"כ דעוה"ז ויוה"כ דלעתיד - והמשך פרשת שחוטי חוץ
רז שייכות מות שני בני אהרן לכללות הפרשה של עבודת יוה"כ

יום הכיפורים לפני נעילה

ריא יום הכפורים לפני תפילת הנעילה
ריב יום הכפורים לפני תפילת הנעילה

מוצאי יום הכיפורים

ריג לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך

הושענא רבה

רטו טעם לקריאת יום זה הושענא רבה
רטו הושענא רבה הוא יום של תפלה והתקרבות קמי מלכא
רטו ערבה מרמז על ישראל במצב שפל
רטו הוש"ר נקבע ליום חול כדי שיזכלו להאחז בו השפלים שאינם זוכים לאור השבת
רטז טעם למנהג ישראל למה זורקים ההושענות על הארץ הקודש
רטז בהוש"ר עיקר תפילת ישראל צריך להיות על קיבוץ נדחי ישראל
ריז ענין מה שקורין משנה תורה בהו"ר

דברי כיבושין לפני פסוד"ז

ריט יום של ערבה הוא כנגד השפתיים - "וחרב פיפיות בידם"
רכא בהוש"ר צועקים אנו הצעקה של המים התחתונים - "אנן בעינן למיהוי קמי מלכה"

חודש אלול

אלול

ו'נפלו א'ויביכם ל'פניכם ל'חרב – ר"ת אלו"ל.

אלול

בימי אלול אפשר יותר להתקרב להקב"ה כי בימי החול הוא בבחי' מלך בשדה

אנו עומדים עכשיו בימי אלול שהם ימי הארת י"ג מדות של רחמים. ומתעורר בהם רחמים רבים. ולכן תוקעין אז בשופר כי השופר שייך לבחי' י"ג מדות, וכנהוג אצל הספרדים שתוקעין בשופר בהזכרת י"ג מדות. והתניא מבאר שמהראוי היה שחדש אלול כולו יהיה יום טוב. שהרי ימים טובים הם זמני הארת הי"ג מדות, אלא שבמכוון הם ימי חול כי עי"ז אפשר להתקרב יותר אל הקב"ה כי בימי החול הוא בבחי' מלך בשדה, ואז קל יותר להתקרב אליו מכשהמלך בארמונו. ובעוה"ר, גדול מאד טמטום הלב ואין מרגישים יקרת הזמן, שלא כדורות הקודמין שאפילו עמא דארעא התעוררו בתשובה בימים האלה, והיתה ניכרת חרדת הימים.

והרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל, סיפר עובדא מקובלת שבזמנו של הרה"ק רבי ר' אלימלך זצ"ל היתה אשה אחת עגונה שבעלה נעלם זמן רב. ויעצו אותה שתלך להר"ר אלימלך זצ"ל. וכשבאה אליו בבקשתה נתן לה מכתב שתלך ותמסרנו בבית פלוני הנמצא ביער פלוני. והלכה באמונה לאותו יער ומסרה שם המכתב. וזה היה מקום של החיצונים שחטפו את בעלה. ושמעה שהיו דנים ביניהם אם צריכים הם לשמוע לדברי הר"ר אלימלך. ולבסוף החליטו שאין להם ברירה וחייבים הם לשמוע לדבריו והוציאו אליה את בעלה. וסיפר אח"כ הבעל שאינו זוכר מהנעשה שם. אך דבר אחד הוא זוכר שכשהגיע חדש אלול וישראל תוקעין בשופר נופלת על החיצונים אימה ופחד.

ויש ללמוד מזה מוסר השכל, עד כמה מוטל עלינו להתעורר בימים אלה.

פרשת כי תבא תשנ"ו

מר"ח אלול עד יום הקדוש הוא יצירת השנה ואז צריך להתפלל על כל השנה

בשבת שקודם חודש אלול קורין פ' ראה. בתחילת הפרשה מדבר הכתוב בהר גריזים והר עיבל, והתורה נותנת כמה סימנים היאך למצוא מקום ההוא, הלא המה בעבר הירדן, מזרחה שמש, מול הגלגל, אצל אילוני מורה.

כמה פסוקים אח"ז מדבר הפסוק אודות מקום המקדש אשר יבחר ד', ואין נותן שום סימן היאך למצוא המקום ההוא, רק לשכנו תדרשו ובאת שמה, שצריך אתה דרישה וחקירה למצוא מקום המקדש. וכן מצינו בדוד המע"ה שהי' לו כמה יגיעות וגם מגיפה עד שמצא את המקום הנבחר, וכמו שאמר בתהילים זכור ד' לדוד את כל ענותו וכו', אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה עד אמצא מקום לד' וכו'.

ולהסביר את כל זה נקדים מה שאיתא בגמ' (מס יומא נד.), למה נקראת [מקום המקדש] אבן שתי' שמשם הושתת העולם. ופירושו, כמו

כשאורגים בגד מתחילים ומותחים מתחילה חוטי שתי ואח"כ אורגים הבגד, נמצא השתי הוא יסוד והנקודה הראשונה של הבגד, וכמו כן אבן שתי' [מלשון שתי] משם הושתת העולם, שם היתה התחלת היצירה ונקודה הראשונה של הבריאה, ומשם נתפשט ונשתלשל שארית העולם. נמצא הנקודה ההיא היא המקום ששם הי' יחוד של יוצר עם יציר, בורא עם נברא, מטביע עם טבע, ולפיכך שם הוא המקום הקרוב להקב"ה ביותר וזה שער השמים ודרך שם עולים התפילות וכו'.

והנה, כאן בעוה"ז שהוא ככדור, המקום הגבוה בזה העולם הוא המקום שממנו הושתת העולם. ולכן אמרו חז"ל (קידושין ס"ט) א"י גבוה מכל הארצות, שמשם נתפשט שארית העולם. אולם הנקודה המרכזית של א"י עצמה היא ירושלים. ולכן ירושלים גבוה מכל א"י והנקודה האמצעית של ירושלים היא מקום המקדש עוד יותר גבוה, ומשם הושתת העולם, ולכן בהמ"ק נקרא הר, כמש"נ והביאותים אל הר קדשי, וכן בהר ד' יראה.

וע"ז אמר הנביא (ישעי' ב'), והי' באחרית הימים נכון יהי' הר בית ד' בראש ההרים, פי' שאז ישיגו שירושלים גבוה מכל המקומות ומשם הושתת העולם, ונמצא שכל העולם כלול בירושלים, ולכן נקראת הר מלשון הריון, כי כמו הריון מתחלת מנקודה אחת ונקודה זו מתרקמת וממנה נעשה קומה שלימה של רמ"ח איברים, כך ירושלים היא היתה הנקודה של התחלת הבריאה וממנה הושתת כל העולם.

אולם יש עוד דרגא למעלה מזו, ונקודה יותר מרכזית ויותר כוללת מזה, והוא למעלה מדרגת ההריון כשעדיין הטפה במוח האב, וזה נקרא הרהור מלשון הר ע"ג הר, וזהו מקום המקדש, היא הנקודה הראשונה ששם הי' יחוד בורא ונברא ומשם הושתת העולם. וזהו שאמר הנביא, שאז באחרית הימים יכירו שמקום המקדש הוא הר בית ד' בראש ההרים [ירושלים] הר ע"ג הר, ושם כלול כל העולם שהושתת משם.

וכידוע העולם נברא בג' בחינות, עולם, שנה, נפש, ומה שיש במקום יש בזמן. וכמו שבמקום יש ירושלים ובנפש יש מ' יום של יצירת הולד, כן בזמן יש המ' יום שמן ר"ח אלול עד יום הקדוש, שמזמן ההוא הושתת כל השנה. וכמו שבמקום יש הר ע"ג הר, דהיינו מקום המקדש וקה"ק, ובנפש יש הרהור כנ"ל, כן בזמן יש ר"ה ויוהכ"פ שהם הזמן שהקב"ה מחדש את הבריאה, ואז בר"ה העולם חוזר לשורשו, ואז הוא היחוד בין בורא לנברא כמו הקה"ק כנ"ל, ואז האדם הוא קרוב ביותר להקב"ה. וכל כמה שנתרחק מר"ה נתרחק מן היחוד ההוא, כמו העולם כ"כ שנתרחק מירושלים ומא"י יש יותר טומאה. וכמו שקה"ק כולל כל העולם בתוכו, כן ר"ה כולל כל הימים ממש כמו הראש שכולל כל הגוף.

וכמו שיש מ' יום ביצירת הולד, שאז יוכל להתפלל על הולד שיהא זכר, ולאח"ז הוא תפילת שוא כדאי' בפ' הרואה, כן מר"ח אלול עד יום הקדוש אז הוא יצירת השנה, ואז צריך להתפלל על כל השנה אבל לאחר מ' יום אלו קשה מאד לשנות את הגז"ד. נמצא שבר"ח אלול מתחילים לעלות על הר ד' [כמו מרע"ה] עד שמגיעים לראש ההר, דהיינו ר"ה ואח"כ יוה"כ.

וכן בנפש יש נשמה אחת כוללת כל הנשמות והוא נשמת אדה"ר, ולכן אדה"ר הנפש הכללי, נברא בר"ה הזמן הכללי, ממקום כפרתו מקום המקדש המקום הכללי. ועל הזמן הזה נאמר דרשו ד' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, כי אז הוא הזמן שמתיחד הטבע עם המטביע כנ"ל.

נמצא שכל הדברים הנ"ל הם מועט מחזיק את המרובה, כמו זרעונים קטנים אשר בתוכם כלול כל האילנות הגדולות שיצאו מהם. ואם יהי' הזרע מושחת גם האילן יהי' מושחת, נמצא שהזרע אף שהוא מועט הלא מחזיק הוא את המרובה. וכן מצינו בא"י שנקראת ארץ צבי כידוע (כתובות קי"ב.), דהיינו שהוא מועט מחזיק

את המרובה. וכן בירושלים מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים, שהי' מועט מחזיק את המרובה. וכן בהר הבית עומדים צפופים ומשתחוים רווחים. וכן בקה"ק מקום הארון אינו מן המדה. ובכל המקומות הנ"ל הי' מועט מחזיק את המרובה, כי שם לא שלטו כללי הטבע, לפי שמשם נברא הטבע ושם נתיחד הטבע עם דבר שלמעלה מן הטבע כנ"ל. וכן המ"ח שעות של היומא אריכתא ר"ה הם מועטים המחזיקים את כל השנה בתוכם.

וכן מצינו במד' על הפסוק אשא עיני אל ההרים, אל ההורים, אל האבות שגם הם נקראים הרים כיון שמהם הי' ההריון של כלל ישראל, וכן נולדו האבות בימים האלו, כדאיתא בריש מס' ר"ה. שמפני כך נקרא תשרי ירח האיתנים שנולדו בו איתני העולם.

וכיון שידוע שהקב"ה אסתכל באורייתא ובראה עלמא והתורה היא מפת העולם, וכל מה שנמצאת בעולם מקורו הוא מהתורה, ע"כ גם בתורה צריך להיות מקום שהושתת ממנו כל התורה. ולר"א דבתשרי נברא העולם אז שורש התורה הוא בראשית [אותיות א' בתשרי] ולר"י דבניסן נברא העולם הוא וי"ו דגחון ואכמ"ל.

ולכן קורין בעשי"ת פ' האזינו כי כמ"ש הרמב"ן כל מה שהי' הוה ויהי' וכל אדם הכל יש לו שורש בפ' האזינו, נמצא שהאזינו הוא השורש של הכל והוא מועט מחזיק את המרובה.

ובזה נבוא לבאר במה שהתחלנו, יען שמקום המקדש גבוה מכל המקומות מקום היחוד של טבע ומטביע, מועט המחזיק את המרובה, וגבוה ממקום וטבע, לכן א"א לגלותו בעוה"ז בגילוי גמור. כיון שאינו תופס מקום כלל בזה העולם כנ"ל, רק צריך דרישה וחקירה כמו שעשה דוד עד שמצא מקום לד' משכנות לאביר יעקב.

וכמו כן הוא בר"ה, כיון שהוא למעלה מן הזמן (כמו מקום המקדש) ג"כ צריך דרישה והכנה כל חודש אלול כדי לזכות ולמצוא את הר ד', וכמו דהמע"ה שאמר אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה אף אנו מנדדים שינה מעינינו ומשכימים לסליחות. וזהו מה שמתפללים בליל ר"ה מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו. הלואי שנזכה להיות מאותן שדרשו ומצאו את הר ד' ביום מחר, ולא נאחר את המועד ח"ו. ואומרים נקי כפים ובר לבב הוא יזכה לעלות מחר בראש הר ד' דכמו שבביהמ"ק ערל וטמא אסור לבא שם, כן ר"ה ערל לב וטמא לא יבוא שם. ומי שלא הכין את עצמו לשם לא יבא שם כי כמו שמקום המקדש נסתר כן ר"ה נסתר ונתכסה כמש"נ בכסה ליום חגינו. וצריך דרישה כדי לזכות לקבל בר"ה מה שצריך לקבל על כל השנה, ואז, אם לשכנו תדרשו, מבטיחנו הכתוב, ובאת שמה. וזהו מה שאנו מתפללים בימים אלו אל תסתר פניך ממנו נזכה שנוכל למצוא ולגלות את הר ד' את היום הנורא אשר בו תלוי כל השנה. ואפילו לאאע"ה הי' א"י מכוסה כמו שאמר לו הקב"ה אל הארץ אשר אראך ולא גילה לו איזה ארץ. וכן על מקום המקדש ארץ המוריה. וכן היום הזה ר"ה בלול הוא מיש ומאין, ואז יש הארה מספירת כתר ואפי' המלאכים שואלים אי' מקום כבודו, רבש"ע אל תסתר פניך ממנו.

ובזה נבין למה הקדמונים נתנו רמזים הרבה לחודש אלול והכל בראשי תיבות כמו אנה לידו ושמתי לך, איש לרעהו ומתנות לאביונים, את לבבך ואת לבב, אני לדודי ודודי לי, וכו' כי ענין ר"ת הוא שראש התיבה מחזיק בתוכו את כל התיבה והוא מועט מחזיק את המרובה ממש כמו חודש אלול ועשי"ת, וכנ"ל ר"ת של ר"ה הוא ה"ר.

בחי' היובל מתגלית בחדש אלול שתוקעים בו בשופר

והנה שער החמישים יש לו כינויים שונים המבוארים בספה"ק שערי אורה, נקרא יובל וגאולה ורחובות הנהר, וכמ"ש שם (שער ח פה:) שכל הזוכה להדבק בספירת היובל גאולה תהיה לו, לעולם לא יראה דאגה ולא שום חסרון, אין סביבות היובל שום מזיק, לא שר ולא מלאך לא מעכב ומונע ומקטרג, והוא רחובות בלי מצרים [היפוך גלות מצרים]. וגם מכינוייו הם כפורים ושופר גדול וכו' (עיי"ש דף צ:), ובחי' זו מתגלית בחדש אלול שתוקעים בו בשופר, ואז הם ימי תשובה וגאולה, כמ"ש שובה אלי כי גאלתיך – וקול השופר שבחדש אלול הולך וחזק מאד עד ר"ה, ועד התקיעה של נעילת יוה"כ, שהוא בחי' יוה"כ של יובל ושופר גדול של משיח, וכמ"ש התניא שתקיעת מוצאי יוה"כ היא במעלה יתירה מתקיעות של ר"ה.

פרשת כי תבא תשס"א

העבודה בחודש אלול לעשות יותר מן הצווי לעורר בחי' בנים

אי' בגמ' חולין (ז) רבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויין פגע בי' בגינאי נהרא א"ל גינאי חלוק לי מימך ואעבור בך א"ל אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה אני ודאי עושה א"ל אם אי אתה חלוק גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם, חלק לי'. והקשה ר"י מקאזמיר דמה השיב לו ר' פנחס בן יאיר הלא הי' להנהר טענה ניצחת. ותי' דטענת הנהר היא גופא התי' דכיון שר' פנחס בן יאיר הלך לקיים רצון השם מספק ומסר נפשו אע"פ שהי' ספק עושה ספק אינו עושה לכן זה חשוב יותר משליחות הנהר שהוא ודאי עושה, כי המוסר נפשו לעשות רצון קונו אף מספק, זה מראה שעבודתו להקב"ה הוא מאהבה בבחי' בן. וכמו שמסביר המסילת ישרים שזהו החילוק בין דרגת בן לדרגת עבד, שמי שעובד את הקב"ה בבחי' בן אפי' אם הקב"ה אינו אומר לו בפירוש לעשות הדבר ההוא, אלא שמבין ע"י רמז קל שזהו רצונו ויהי' לו נחת רוח מזה, אז עושה הדבר ההוא, כמו שמתנהג הבן עם אביו. כמו למשל טבילת עזרא אע"פ שמן הדין יש מקום לומר דבטלוה לטבילותא מ"מ כיון שאנו רואים שאבינו שבשמים חושק כ"כ לטהרת ישראל וצוה שכדי ליכנס למקדש או לאכול תרומה צריכין טבילה מקודם, הבן הנאמן מבין כבר הרמז שרצונו של אביו הקב"ה הוא שנהיה טהורים ומדקדק בטבילה זו אע"פ שפטור מן הדין. ועי"ז מעורר על עצמו בחי' בן.

וזהו החילוק בין תפילין דרש"י לתפילין דר"ת כי בתפילין דרש"י הפרשיות הם כסדרן נמצא שפרשת והי' אם שמוע מרוחק לגמרי מפרשיות של בכורה של האותיות ראשונות מהשם, כי בזמן שאין עושין רצונו של מקום כנ"ל אז בחי' בנים הוא בהסתר ואנו כמו עבדים, וברש"י היא הוי"ה כסדרן, חסד פשוט ולא ע"פ דין כי ע"פ דין אין מגיע לנו חסדו אם אין עושין "רצונו". אבל תפילין דר"ת הם מדריגה גבוה יותר, שמתחילין מימין לשמאל וב' פרשיות אחרונות הולכין משמאל לימין בחי' תערובות דין וחסד, שהחסד הוא ע"פ דין, וכן פ' והי' אם שמוע היא סמוכה לפרשת בכורה שאע"פ שאין עושין רצונו של מקום בין כך ובין כך קרויין בנים, ובפרט למ"ד במנחות דגוויתא מתחלפין שפ' והי' אם שמוע יכול להיות ממש מב' פרשיות הראשונות ששם תמיד אנו בבחי' בנים, וזהו שאנו אומרים משמאל ומימין על ישראל שלום, כי אז הם בבחי' בנים כנ"ל.

וידוע מש"כ הבני יששכר (בחודש אייר) שתפילין דרש"י בינה ותפילין דר"ת ההתפשטות מתעלה עד חכמה שהיא שורש ישראל בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובראשית מתורגם "בחוכמא" ובאמת ע"פ זוהר יש מקום לשני התפילין אבל ע"פ

הלכה יש רק תפילין אחד, אבל מספק אנו מניחין שניהם וזהו הענין הנ"ל כי בחי' תפילין דר"ת זוכין לה מחמת ספק כנ"ל במעשה דר' פנחס בן יאיר שהאדם המקיים מצוה מספק זה מראה גודל אהבתו להקב"ה ועבודתו בבחי' בן ועי"ז מעורר בחי' תפילין דר"ת שבין כך ובין כך קרויין בנים.

וזהו עבודת חודש אלול בחי' תפילין דר"ת שהקב"ה מתנהג אתנו כאב לבנים ונתעורר אז אלינו רצון העליון ונתגלה בחי' בנים אתם וגו' וכידוע מבעל ברוך שאמר שהא דאמרו חז"ל שסדר הפרשיות הם לימין הקורא, מי הוא הקורא, הלא הפרשיות הם מכוסים בעור שחור, אבל הקורא הוא הקב"ה שרואה הפנימיות בתוך החשכות ורואה בחי' בן אפי' בזמן ההסתר, וגם עבודתינו בחודש אלול צריך להיות לעורר בחי' בן ע"י עבודה של בחי' בן לעשות "רצונו" של מקום ולעשות יותר משורת הדין, ולכן משכימין אז באשמורת וכדומה הכל לעשות יותר מן הצווי לעורר בחי' בנים.

פרשת ראה תשל"ט

חודש אלול הוא חדשו של גד שממנו בא אליהו מבשר הגאולה

עפ"י האריז"ל מנין השבטים לפי חדשי השנה מתחיל הניסן. ואשר לפי זה נמצא שחדשי תמוז אב אלול הם דגל מחנה ראובן, ראובן שמעון וגד. כי ראובן ושמעון הם השבטים שלא נתברכו מברכותיו של יעקב אבינו והם חדשי תמוז ואב לא באו עדיין לכלל ברכה, שבהם אירע החורבן והגלות. ואז הוא זמן הילוך המרגלים ובירור הנצוצות כנ"ל עד שבחודש אלול נשלם התיקון והוא חדשו של שבט גד שממנו בא אליהו הנביא מבשר הגאולה. וע"כ שבט גד הוא השבט היחידי שמספרו הסתיים בחמשים מה שלא נמצא בשאר השבטים כן כי מספרם מסתיים במאות. כי מספר חמשים רומז לחמשים שערי בינה השייכים לבחי' הגאולה והתיקון, ע"כ נרמזו בשבט גד שממנו בא אליהו הנביא מבשר הגאולה.

פרשת בהעלותך

בחודש אלול צריכין לקבל איזה הנהגה חדשה בעבודה

בימים אלה של חודש אלול כל הירא את דבר ה' מכין עצמו בתשובה ובתקון מעשיו ומקבל עליו לשנות את דרכיו.

ואמרו צדיקים שצריך לקבל ע"ע איזה הנהגה חדשה בעבודה שלא נהג בה עד עתה כדי שיתחדש בהתחזקות חדשה מכאן ולהבא. ואח"כ באים לראש השנה שהוא טבול כולו בדבש. כי הסעודות של ר"ה הם מכוונות כנגד התפלות של ר"ה ע"ד שכ' האריז"ל שסעודות שבת מכוונות כנגד תפלות השבת. וכמו שסעודות ר"ה אנו טובלין בדבש כן תפלות של ר"ה טבולין בדבש של א"ב הרחמ"ן בגימ' דב"ש כמ"ש האריז"ל. וצדיקים היו מצפים בהשתוקקות לפסוקי המלכיות של ר"ה אשר הם מתיקא כדובשא.

פרשת נצבים וילך תשמ"ט

עבודת ימי אלול הוא – ומלתם את ערלת לבבכם

בכניסת ימי אלול, אנו קורין, רק באבותיך חשק ד' וגו' ויבחר בזרעם אחריהם בכם. כי בכל ישראל יש קדושת האבות ממש כי ברא כרעא דאבוה ואנו היום האבות ממש, כי אנו המשך מהם. ומה שלא ניכר דבר זה כי גרמנו במעשנו שנמשכה ערלת הלב על קדושה זו ומכסה אותה. ולכן ממשיך הכתוב ומלתם את ערלת לבבכם, להסיר כיסוי זה, וערפכם לא תקשו עוד, שתהי' הסרה של קיימא ע"י פריעה שלא שוב תמשך.

וקדושה זו נצחיית ועוברת מאב לבן כי ברא כרעא דאבוה כנ"ל. ולכן בערלת בשר המצוה דוקא על האב, להורות שמחת אבהות שבו, שהוא ממשיך משך הזרע של אברהם, יש קדושת האבות בזרעו. ולכן הוא מברך להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, כלומר, עושה מעשה שיתגלה קדושה זו. והיינו א"ת לבב"ך וא"ת לב"ב זרע"ך, שעבודת אלול הוא לעסוק במילה ובפריעה עד שתתגלה העטרה בראש השנה ותתגלה מלכות שמים ע"י העברת האלילים כמבואר בנוסח עלינו לשבח.

פרשת עקב

עבודת ימי אלול לתקן לנו מקיפין של קדושה

כי תצא למלחמה על אויבך וגו' וראית בשבי' אשת יפת תואר וגו' ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים וגו'. מובא בדברי האריז"ל והאוחה"ק שאשת יפת תאר היא נשמה יקרה משורש הקדושה שנפלה בשבי' ברשות הטומאה והקב"ה מסבב לבלתי ידח ממנו נדח ומזמינה למלחמה כדי שתזכה לחזור למקום שרשה אשר משם לוקחה. והנה אי' בזוה"ק (ז"ח כי תצא) עה"פ ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים. את אבי' דא קוב"ה ואת אמה דא כנסת ישראל ירח ימים דא ירחא דאלול. והיינו כי פרשה זו מוסבת על מלחמת היצה"ר כמ"ש בספה"ק. ויתר על כן אי' בספרי צדיקים שעיקר פשט הכתוב קאי באויב העקרי שהוא היצר אלא שבדרך רמז נדרש על מלחמת אויבים הגשמיים. ואמה"כ כי תצא למלחמה על אויבך שהוא היצה"ר וראית בשבי' אשת יפת תאר היא הנשמה הקדושה אשר נפלה בשבי'. ובכתה את אבי' ואת אמה ירח ימים היינו בירחא דאלול שאז צריך לבכות מתוך חרטה על ריחוק הנשמה מהקב"ה ומכנסת ישראל שהם אביה ואמה. ועד"ז כל הפרשה היא בדרך משל ונמשל אל הנשמה הנמצאת בשבי'.

והנה במס' ע"ז (מח.) עה"כ ובכתה את אבי' ואת אמה. רע"ק אומר אבי' ואמה זו ע"ז וכן הוא אומר אומרים לעץ אבי אתה, וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מהל' מלכים הל"ה שהיא בוכה על דתה ואינו מונעה. אכן לפי' הנ"ל שאבי' ואמה קאי על הקב"ה וכנס"י הרי צריך לפרש כן בין במשל ובין בנמשל וא"כ הרי צריך לפרש שהיא בוכה על ריחוקה שהיתה עד עכשיו מרוחקת משרשה מהקב"ה וכנס"י והיתה בשבי' בין האומות. אך לכאו' יש לתמוה וכי היאך אפשר לצוות עלי' שתבכה על זה. והלא עד עתה היתה שקועה בשערי טומאה ובצאתה למלחמה היתה כונתה כדי להחטיא את ישראל כמובא ברש"י, ואיך אפשר לומר לה עתה שתבכה על ריחוקה מהקב"ה. וכי אפשר לצוות על האדם לבכות והלא אין שייך רק שיתעורר האדם מאליו ע"י רגשי לבבו, והאיך אפשר לצפות ממנה שיתעוררו רגשי לבבה להיות בוכי' על זאת.

אך ביאור הענין י"ל עפ"י הידוע (עיין בספר בני יששכר חודש תשרי מאמר "צלא דמהימנותא" אות ז') שמקיום המצוות אשר יהודי מסגל לעצמו בעוה"ז הוא עושה בזה אור מקיף ומלבוש רוחני שהם בגדי הנשמה לעוה"ב. נוסף על כך ישנם מצוות מיוחדות שעצמותם היא בחי' אור המקיף כגון טלית של מצוה שהגוף מתעטף בו והוא מקיף את האדם והוא בחי' אור המקיף לנשמה וכמ"ש בנוסח לפני העטיפה כן תתעטף נפשי רוחי ונשמתי ותפלתי באור הציצית, וינצלו מן החיצונים וכו'. ועד"ז מצות סוכה היא אור מקיף שמקפת את האדם וכן מצות שבת ומצות מזוזה שבפתח הבית. ומצוות אלה מקיפים את האדם כחומה לשמרו מן החיצונים ולהגן עליו לבל יתגרו בו. וזה ענין מ"ש בפ' בראשית ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם. דלכאו' תמוה וכי צריך הקב"ה לעשות להם מלבושים והרי בידם לעשות לעצמם וכמ"ש ויתפרו עלה תאנה. אך הענין דעצם המלבושים באמת עשו הם בעצמם אלא שהקב"ה נסך בהם בחי' האור שיהא במלבושיהם כח הרוחני של אור מקיף שיגן

עליהם מן החיצונים, וע"ד המובא במד', בתורתו של ר"מ היה כתוב כתנות או"ר באל"ף. שזהו מעשה ה' במלבושיהם להכניס את כתנות או"ר אל תוך כתנות העו"ר. וכן הדבר במלבושי מצוה ובמלבושי ישראל שנסוך בהם בחי' אור המקיף המסוכך על האדם.

וזה ביאור מ"ש בפ' עקב אוהב גר לתת לו לחם ושמלה. ואי' במד"ר (בראשית פר' ע'-ה') והביאו רש"י בקיצור, שעקילס הגר שאל את ר"א מה השבח בזה שנותן לגר לחם ושמלה. והשיב לו שאין זה דבר קל שהרי מצינו שיע"א התפלל ע"ז ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, ע"כ. וצ"ב מה תשובה היא זו דאה"נ שיע"א הסתפק במועט ולא בקש רק לחם לאכול ובגד ללבוש אבל אכתי לא חזינן מה השבח בזה שהקב"ה נותן לחם ושמלה בלבד. אכן זה הגר היה סבור שכוונת הפסוק ללחם ושמלה כפשוטו ולכך הוקשה לו, אבל ר"א השיבו שכוונת הפסוק הוא ברוחניות של לחם ושמלה, שנותן לו חלקו בתורה הנקראת לחם ונותן לו אור מקיף שיהא לו בגד רוחני שהיא השמלה. וכדאתא בזוה"ק שבגן עדן אדם ניזון מהתורה שלמד, ומתלבש בהמצוות שעשה (מובא בתניא פרק ה'). ובא הכ' להדגיש שעל אף שלא נולד הגר מזרע ישראל עכ"ז יש לו כ"ז ככל ישראל. והוכיח לו ר"א זאת ממ"ש אצל יע"א ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ששם ודאי לא התכוון יע"א לפשטות הדבר שהרי לא היה לו לדאוג ע"ז שודאי יקבל זאת מלבן כדי שיוכל לעבוד בשבילו, אלא ודאי היה דואג על היותו הולך למקום טומאה בבית לבן שיהי' לו כח התורה ולא תשתכח ממנו וכן יהא לו בגד רוחני אור מקיף הנעשה מקיום המצוות. וע"ז התכוון בתפלתו שיתן לו הקב"ה לחם לאכול ובגד ללבוש, וה"נ מ"ש אצל הגר לחם ושמלה הכוונה כנ"ל.

ובענין לבושי הנשמה ע"י קיום המצוות מובא מעשה שכ' בנו של הרה"ק ר' יצחק חיות (והובא בשלחן הטהור שער צדקה והכנ"א פי"א) שרבו של אביו נתגלה לאביו אחר פטירתו והוא היה אדם גדול וקדוש וראהו שהוא מאיר מאד בתואר פניו ובמלבושיו רק שהולך ביחפי רגלים ושאלו ע"ז וא"ל בשביל שלא היה נזהר לילך בעצמו לקבץ מעות לעניים לכן נענש ע"ז שאין לו מלבושים על רגליו, לכן בא מעולם העליון לזרזו בזו המצוה ואם יקיים אז יתקון בזה עונו ונתכפר לו ומאז והלאה נזהר מאוד תלמידו לילך בעצמו עבור העניים לקבץ מעות. ע"כ.

ומעתה יתבאר פרשת יפ"ת כי הנה היא היתה נשמה משורש הקדושה שהיתה בשבי' ביד החיצונים. והנה עד עתה הרי היתה מוקפת במקיפין של טומאה שהיתה לבושה בבגדי טומאה והיתה דרה בבתי גלולים וכ"ז גרם לזה שלא הרגישה גודל ריחוקה ממקור מחצבתה. ע"כ צותה התורה והבאתה אל תוך ביתך שתביאנה אל בית ישראל שהוא מקיף של קדושה ע"י מצות מזוזה שבפתח הבית וע"י שאר המצות שאדם מקיים בבית. וכן אור הסוכה מלוה את האדם כאשר נכנס לביתו בשמע"צ להיות לו למגן ומחסה על כל השנה בביתו. וגם אמה"כ והסירה את שמלת שביה שתסיר את בגדי הטומאה ותלבש עצמה בבגדי ישראל שיש בהם אור מקיף של קדושה. וכאשר תעשה כסדר הזה אז פתאום יאיר בה אור הקדושה ותרגיש את מעמדה היאך היתה מרוחקת מהקב"ה ומכנסת ישראל ויפול עליה הבכי ובכתה את אביה ואת אמה דא קוב"ה וכנס"י כנ"ל מזוה"ק.

והן עתה בימי אלול שנקבעו לימי רצון שבהן נתרצה הקב"ה לישראל על חטא העגל, עבודת ימים אלו הוא לתקן לנו מקיפים של קדושה עד הגיענו לחג הסוכות שמצותה היא בחי' אור המקיף כנ"ל, וההכנה היא בימים אלה וע"ד שהובא בדברי בעל התניא (ליקוטי תורה לחג הסוכות) עה"כ בכסה ליום חגנו כי בכסה אותיות בסכה, שאז ההכנה לסוכות. ובחדש זה יש לקיים ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ולהתעורר בתקון המעשים. שבהגיע ר"ה אין הזמן לבכיה של חרטה כי אם לשמו בקבלת

מלכותו וכמ"ש החת"ס לרמז בר"ת ב'שמך י'גילון כ'ל ה'יום ר"ת בכי"ה שאז הבכי' הוא של שמחה במלכותו ית"ש. אלא שמי שלא עסק בתקון מעשיו באלול עליו לעשות זאת בר"ה. ובחדש זה תוקעין בשופר ומעוררין השופר העליון ויוצאים כרוזים לעורר הלבבות לתשובה. אלא שבעוה"ר אנו חרשים מלשמוע ולבותינו אטומים וסתומים. והמאור ושמש כ' בהתאוננות על שבימי נעוריו היה ניכר בימים אלה פחד מחרדת הדין. ואילו אנו היינו מתברכים בלבבנו שיהא לנו ההתעוררות שהיה בדורו של המאור ושמש ז"ל, כי הרי אין אתנו יודע עד מה שעתה הם ימי אלול. וכ"א יוצא לפעלו ולעבודתו כרגיל. ובספה"ק מובא הנהגה שבימי אלול יפנו בנ"א מכל עסקיהם לעסוק בתיקון המעשים, ומובא שיש לעסוק בימים אלה בספרי מוסר. והנני מציע שנעסוק כולנו בספר מיוחד כי מה שנעשה בחבורת רבים יש לו עדיפות כח ובפרט שכולנו בני חבורה אחת אשר לא במקרה הוא אלא הרי זה משום ששרשי הנשמות הם ממקור אחד כמובא בקב הישר, וכל ביהכ"נ יש כנגדו ביהכ"נ למעלה המכוון אליו. והיות כי ימים אלה הם ימי רצון שבהם מתעורר בעולם י"ג מדות של רחמים ואי' בדברי חז"ל (ר"ה יז:) עה"פ ויעבור ה' על פניו ויקרא מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה, אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם. וכבר דברו בזה בספרן של צדיקים אם הכוונה לקריאת י"ג מדות לחוד או שיעסקו בפועל במדות אלה להדמות להקב"ה וללכת בדרכיו מה הוא רחום אף אתה רחום וכו'. ועכ"פ ודאי שעדיף אם עוסקים גם בפועל במדות אלה. וע"כ מהנכון שנקבע הלימוד בימים אלה בס' תומר דבורה להרמ"ק המיוסד על ענין זה איך שידמה האדם עצמו לקונו להדבק במידותיו. וכ"א יקבע לעצמו איזה זמן בכל יום לעסוק בספר זה, ואם גומרים יעסקו בספרי מוסר אחרים. ובזמנינו אלה העיקר הוא לתקן ההנהגה בין אדם לחברו אשר ע"ז משים הבע"ד כל כוחו כי אם היה שלום ואחדות בישראל כבר היינו נגאלים.

ובימי רצון אלו עלינו להתלבש במקיפי הקדושה כנ"ל להסיר הבגדים הצואים ולהלביש בגדי מחלצות, שלא נהיה על דרך שאומרים בסליחות כבגד עדים כל צדקותנו. וע"י שנתקן מלבושנו נעורר שיתלבש הקב"ה בלבושו צדקה. ויעזור השי"ת שנזכה לשוב אליו ית' ויקויים בנו המאמר בתשרי עתידין להגאל. אכי"ר.

פרשת כי תצא

עבודת חדש אלול היא לעורר מדת ורב חסד ע"י נתינת הצדקה

פרשת כי תבא תחילתה בענין צדקה, דהיינו הבאת ביכורים לכהן. ולאחריה פרשת וידוי מעשר שבה נאמר וגם נתתיו ללוי לגר ליתום ולאלמנה. ובפרש"י שתיבת וגם לרבות ביכורים ותרומה. וענין גר יתום ואלמנה הוא כמבואר בספה"ק דקאי על משיח צדקינו ועל השכינה הקדושה אשר בזמן הגלות היא בבחי' יתום ואלמנה. ודוד שאמר ע"ע גר אנכי בארץ.

והענין בזה, כי עבודת חדש אלול היא לעורר מדת ורב חסד ע"י נתינת הצדקה, ולעורר שיעשה הקב"ה עמנו צדקה וחסד. וכמו שמבקשים בתחילת הסליחות ל"ך הוי"ה הצדק"ה בגימ' ור"ב חס"ד שהיא אחת משלש עשרה מדות של רחמים המתעוררת בחודש זה. וצירופו של חדש אלול יוצא מפסוק וצדק"ה תהי"ה לנ"ו כ"י, הרומז על בחי' צדקה בלי טעם. וכמ"ש "כי" בלי טעם. וגם רמזו בספה"ק בפסוק א"יש ל"רעהו ו"מתנות ל"אביונים שהוא ר"ת אלול. הרומז למעשה הצדקה בחדש זה לעורר מדת ורב חסד. והיא הקדמה לפרשת התוכחה. כי ע"י הצדקה ממתיקים את התוכחות וכמו שיתבאר.

פרשת כי תבוא תשס"ג

בחודש אלול עבודתנו לשוב ולהקשר בשורש

והיה כי תבא אל הארץ וגו' ולקחת מראשית

וגו'. בתקופה זו של חדש אלול, עבודתנו לשוב ולהתקשר בשורש. כי ע"י העוונות נפרדים מהשורש ועלינו לשוב למצב הראשון שלפני החטא. ולזה קורין פרשת הביכורים, ולקחת מראשית כל פרי האדמה. ומביאים הפירות למקום הראשית. והוא רמז להתקשרות במקום הראשית. וזה ענין המנהג בלימוד ואמירת תיקוני זוהר בימים הללו, כי תיקונם הללו דרשם רשב"י על תיבת בראשית בשבעים אופנים, והם תיקונים לנפש שנפרדה משורשה שתזכה להתקשר לבחי' הראשית.

פרשת כי תבא תשנ"ד

ע"י הרהורי תשובה שיש לאדם נשפעים הרהורי תשובה בלבות הנשמות השייכים לשרשו

מובא בזוה"ק עה"פ ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, שזה קאי על חודש אלול שאז יש לבכות מתוך תשובה על מה שפגמו את אביה זה הקב"ה ואת אמה זה כנסת ישראל, וע"י עסק התשובה מוציאים חלקי הקדושה שנשבו ביד הסט"א, ומתקיים ושבת שביו. כי כל אחד מישראל כלול בשורש אחד עם הרבה נשמות וע"י שמתעורר בהרהורי תשובה נשפעים הרהורי תשובה בלבות אותם הנשמות השייכים לשרשו בכל מקום שהם אשר הם שקועים בשבי הסט"א והם יוצאים לחרות.

וזהו השופר של חדש אלול, כי השופר הוא בחי' היובל כמ"ש והעברתם שופר תרועה וקראתם דרור בארץ וגו', והוא המוציא לחירות ומשיב כל אחד לשרשו. ולכן פרש"ת כ"י תצ"א בגימ' ויקב"ץ נדחינ"ו מארב"ע כנפו"ת האר"ץ. שהוא ענין היציאה לחרות משבי הסט"א ומקבצים חלקי הקדושה שנשבו, וזהו ושבית שביו. ויש לרמז עפי"ד האוהחה"ק הנ"ל בפסוק והאר"ץ הנ"ה רחב"ת ידי"ם [שבו נרמז שחרור נשמת ר"ח בן תרדיון] שהוא בגימ' ושבי"ת שבי"ו.

נחזור לענין יפת תואר שנתבאר בדברי האוהח"ק הנ"ל שסודו הוא נשמות קדושות שנשבו ביד הסט"א, ויש לבאר ענין זה בבחי' עולם שנה ונפש. יש בחי' יפת תואר בנפש, שהם נפשות השייכות אל הקדושה והם בשביה עד עת דרור, ודוגמא לדבר נשמת רות שממנה השתלשלות משיח צדקנו, והיתה נשמה זו בשביה בקליפת מואב עד שיצאה לחרות והתחיל להתנוצץ נשמת משיח צדקנו. ודרשו חז"ל על מה שכתב אצל בועז ורות וימד שש שעורים וישת עליה, שרמז לה במספר זה על משיח צדקנו שנתברך בשש ברכות. ויש לרמז שפסוק זה וימ"ד ש"ש שעורי"ם ויש"ת עלי"ה הוא בגימ' בשבי"ה אש"ת יפ"ת תוא"ר.

ויש בחי' יפת תואר במקום, וזהו הר נבו אשר שם חלקת מחוקק ספון ושם הוא מקום של עתיקא קדישא כמ"ש בזוה"ק על משה רבינו – ברצון דעתיקא קדישא נפק נשמתה ואיטמר ביה וכו'. ושם בארץ סיחון ועוג היו בשביה חלקי קדושה. ולכן אחרי הכותו את סיחון וגו' הואיל משה באר את התורה וגו', כי שם היו ניצוצי תורה נעלים ויקרים השייכים לימות המשיח שהם חלקו של משה רבינו שהוא משיח. ודחז"ל עמון ומואב טהרו בסיחון, ונמצא שארץ סיחון היא של עמון ומואב שהם קיני וקנזי כמ"ש חז"ל, שהם שייכים לירושת זמן העתיד.

ויש בחי' יפת תואר בזמן, דאיתא בזוה"ק שחדשי תמוז ואב ואלול נפלו בחלקו של עשו, ויעקב חטף חדש אלול ממנו, ותמוז ואב נשארו לעת עתה בחלקו של עשו, בשביה. וזה יפת תואר בזמן. תמוז ואב בזמן, שקולים נגד קיני וקנזי במקום, כנ"ל. וכשמשה רבינו כבש חשבון עיר סיחון, הוא פועל דמיוני שלעתיד

יכבשו ישראל ממנו גם את תמוז ואב. כיבוש חשבון עיר סיחון, הוא חטיפת תשעה באב ממנו, היפת תואר, שתתהפך להיות יום טוב. כמ"ש הנביא זכריה צום הרביעי (י"ז תמוז) וצום החמשי (תשעה באב), יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים. לכן חשבו"ן עי"ר סיחו"ן בגימ' תשע"ה בא"ב. נמצא, יעקב חטף אלול, ונשארו תמוז ואב ביד עשו. אבל גם יעקב עשה פועל דמיוני על לעתיד לבוא, כשהוא אחז בעקב עשו וחטף חלקו ממנו. ואז ישוחררו צום הרביעי וצום החמשי ויתהפכו למועדים טובים.

ועד"ז יש נשמות יקרות שהם בשביה אצל הסט"א בפרט בעיקבתא דמשיחא סוף הבירורים. וידו אוחזת בעקב עשו, בעק"ב עש"ו בגימ' בק"ץ משי"ח. שאז היא תוקף ממשלתו של הס"מ וכולנו בשביה תחת ממשלתו של הס"מ שמתגבר בכל תקפו בסוף יומיא, ובחדש אלול הוא זמן היציאה לחרות מרשותו של הס"מ.

איתא בזוה"ק בפרשת מוציא שם רע כל נערה שבתורה חסד ה' וכתוב נער חוץ מהפסוק וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה, ע"כ. והענין הוא כי הנערה היא בתולת ישראל שבזמן הזה היא חסרה, והס"מ מוציא שם רע על בתולת ישראל ע"י קטרוגיו. והקב"ה יודע האמת מה שבמטמוניות הלב של ישראל שהיא האהבה המסותרת, וכמ"ש אם שכחנו שם אלקינו וגו' הלא אלקים יחקר זאת כי הוא יודע תעלומות לב. והכתוב אומר אני ישנה ולבי ער פתחתי אני לדודי וגו' וכנסת ישראל עורגת ומשתוקקת אל הקב"ה ואומרת אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. ולכן לעתיד בזמן התיקון יבוא הס"מ על ענשו על שעכב את הכסופים הרבים, וע"ז נאמר וענשו אותו מאה כסף, על מאות הכסופים. ואז יתעוררו מאות הכסופים של ישראל ונתנו אותם לאבי הנערה, ואז הנערה מלאה כפי בחי' התיקון דלעתיד.

ובחדש אלול בזמן של אני לדודי ודודי לי, בזמן של מזל אלול בתולה, מתגלה טוהר הלב והאהבה המסותרת של בתולת ישראל. ויוצאת היפת תואר משביית הס"מ לחרות, וקורין אז פרשת כי תצא ויש לרמז פרש"ת תצ"א בגימ' והנער"ה טב"ת מרא"ה מא"ד בתול"ה.

פרשת כי תצא תשס"ו

בימי אלול אנו מכינים המצות המוטלות והשייכות לכניסת ישראל לארץ

וכבר ביארנו שבחי' ראש השנה הוא בחי' המקדש בזמן כי הוא הראשית של הזמן. ובראש השנה מתפשט בחי' בית המקדש בכל העולם, וע"כ אין עליה לרגל בר"ה כבשאר הרגלים כי אז בחי' המקדש באה אלינו במקומות מושבותינו וא"צ לעלות למקדש. ולכן יש השתחוואות בתפלות ר"ה ויו"כ כי במקום המקדש ראויים להשתחואות כמ"ש ושם נעלה ונראה ונשתחוה לפניך. ובעשי"ת הם הימים שעליהם נאמר דרשו ה' בהמצאו, שאז הקב"ה מצוי אצלנו בכל אתר ואתר. ובשבת העל"ט הזכרנו דברי בעל התניא שבחדש אלול הקב"ה בבחי' מלך בשדה ובר"ה בבחי' המלך בארמונו. ואמנם בר"ה מתגלית מלכותו בכל העולם ומלכותו בכל משלה, ובכל מקום הוא ארמון המלך. וזה ענין מנהג ישראל שהש"ץ אינו אומר "המלך" לפני העמוד אלא אומרו במקומו, כי בחי' ר"ה הוא שא"צ לגשת למקום מיוחד אל המלך אלא המלך בא אלינו למקומנו. וכעת מצאתי תנא דמסייע לבחי' זו דבספר אמרי נועם כותב שרא"ש השנ"ה בגימ' בי"ת המקד"ש.

ובגמ' (סנהדרין) שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה. והנה עוד ענין רביעי יש השייך בהדי הני תלת שהיא מצוה מוטלת על השי"ת לקבץ

גליות ישראל, אשר מצינו מחלוקת במדרשי חכז"ל אם קבוץ גליות קודם לבנין ביהמ"ק או להיפך, וכמ"ש בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס.

וכפי האמור ר"ה הוא בחי' המקדש, וע"כ בימי אלול אנו מכינים המצות המוטלות והשייכות לכניסת ישראל לארץ. וע"כ בשבת ראשון של חודש אלול היא פ' שופטים ששם קורין פ' מינוי מלך לקבל עלינו מלכותו ית"ש. ואח"כ קורין פ' כי תצא שבה מצות מחיית עמלק להעביר ממשלת זדון מן הארץ וכל הרשעה כעשן תכלה.

ואח"כ קורין פ' כי תבוא שהיא פרשת בכורים המובאים לביהמ"ק, וזו כנגד מצוה השלישית של בנין ביהמ"ק. ואח"כ קורין פ' נצבים ששם הוא הענין הרביעי של קבוץ גליות המוטלת על השי"ת כמ"ש ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך וכו'. ואחר הכנות אלו אנו באים בר"ה ואומרים שיר המעלות ממעמקי"ם קראתיך ה'. ותיבת ממעמקי"ם נוטריקון מ'לך מ'חיית ע'מלק מ'קדש ק'בוץ י'שראל מ'העמים, שהם הענינים הנ"ל שערכנו בחדש אלול.

פרשת כי תבא

חודש אלול הוא בחי' עיר מקלט

והנה חודש אלול הוא בחי' עיר מקלט כאשר רמזו דורשי רשומות בפסוק והאלקים אנה לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה, כי ר"ת א'נה ל'ידו ו'שמתי ל'ך הם אלו"ל, שזה החדש הוא בחי' ערי מקלט אשר כל הרוצה לשוב ינוס שם להציל את נפשו, ומבואר זה בספר בני"ש. ובתחילת החדש קורין פ' שופטים שנזכר שם מצות ערי מקלט כנ"ל.

והנה הדין הוא ברוצח בשגגה שגואל הדם יש לו רשות להורגו עד שלא הגיע הרוצח לערי המקלט. והרי מוכרח מזה ששורת הדין היא כן שגואל הדם ינקום בו הגם שעשה בשגגה, וא"כ צ"ב היאך פטרתו תורה ע"י שרץ לערי המקלט. והענין הוא עפי"ד הגר"א אהא דאי' במס' ב"מ (דף פה.) שנענש רבי ביסורים על שפע"א היה עגל שלקחו אותו לשחיטה והיה העגל מחביא את ראשו בכנפי כסותו של רבי ובוכה, א"ל רבי זיל לכך נוצרת, ולפי שלא ריחם על העגל נענש ביסורים. ולכאו' תמוה הרי רבי היה צודק שהעגל לכך נוצר וזהו תיקונו שישחט כעת, ותי' הגר"א דעכ"ז מאחר שבא העגל לבקש הצלה אצל רבי ראוי שירחם עליו ויצילו מן השחיטה הגם שלכך נוצר. ונראה ששורש הדבר הוא ממה שאמרה תורה אל תסגיר עבד אל אדוניו אשר ינצל אליך, שאף שעפ"י שורת הדין העבד שייך להאדון עכ"ז מאחר שבא להנצל אליך מוטל עליך לרחם עליו ולהצילו. וכמו"כ י"ל בטעם הצלת ערי מקלט שהוא ג"כ באופן זה שהרוצח במנוסתו לערי מקלט הוא נס אל השי"ת ומבקש מפלט, וכפי המבואר בדחז"ל הרי היו הערים האלה מקודשים יותר, וכיון שרץ לבקש מפלט ראוי להציל אותו אף כנגד שורת הדין.

ועד"ז הוא חודש אלול שהוא בחי' ערי מקלט כנ"ל שאנו רצים אל השי"ת ושבים אליו ומבקשים מפלט אצלו וכמ"ש ה' עוזי ומנוסי, והוא נסי ומנוס לי, וע"כ ידו פשוטה להצילנו.

פרשת נצבים תנש"א

חדש אלול הוא עת פתיחת הארון

ובחדש אלול נפתחים י"ג מדות של רחמים, שהוא בחי' אהבת הקב"ה לעמו ישראל, רחמים הוא מל' אהבה, וכן בהפטרה כ' אמר מרחמך ה'. וזהו ע"י שנתגלה מקור נשמת ישראל שהיא יפת תאר וכמ"ש כלך יפה רעייתי. וע"כ יפת תאר בגימ' י"ג מדו"ת ש"ל רחמי"ם.

וענין התעוררות י"ג מדות של רחמים בחדש אלול כי אז משה רבינו פתח שערי

השמים בתפלותיו. וע"ד שפתיחת ארון הקודש הוא מעורר עת רצון ושעת רחמים, כן בפתיחת מרע"ה את שערי השמים פעל עת רצון לדורות. וע"ד דאי' (סוטה ט.) דהמשכן שעשה משה נגנז וקיים הוא לדורות כי מעשי ידיו של משה קיימים לנצח. וכן פתיחת שערי שמים של משה רבינו קיים לנצח, וכל חדש אלול הוא עת פתיחת הארון ארוך, המעורר י"ג מדות של רחמים.

פרשת כי תצא תשנ"ב

חודש אלול מבשר ואומר ואשובה שופטיך כבראשונה

וזה ענין פ' שופטים שאנו קורין פ' זו בכניסת חודש אלול. כי אחר שיצאנו מחודש אב שאין לו שופט, (שהוא חודש של שמעון שאין לו שופט כדאי' בילקוט) אנו נכנסים כעת לחודש אלול, ומעתה כבר יש שופטים. וחודש זה הוא חודש של גד. ואליהו הנביא הוא משבט גד כמו שהביאו התוס' בב"מ (דף קיד:) לדעה א' במד', והוא המבשר גאולתן של ישראל. וע"כ חודש אלול הוא המבשר ואומר יבואו עתים טובים, וישובו שופטנו כבראשונה ושבט שמעון ישוב להיות לו שופט ע"י חודש אלול הוא החדש שכנגד מ"ש ואשיבה שופטיך כבראשונה. ואח"כ בא חדש תשרי בחי' ירושלים, ובר"ה כל ישראל נמצאים בירושלים ועושים השתחוואות כמו במקדש. וזהו מ"ש "ואחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה" שזהו בחי' חודש תשרי הבא אחר חודש אלול. ובפ' שופטים אנו מפטירים "מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב" וגו' שזה אליהו הנביא הבא משבט גד המכוון על חודש אלול כנ"ל.

פרשת שופטים

בימי אלול הוא זמן כתישת הזיתים ואח"כ בר"ה מתגלה השמן שהוא האור של ר"ה

בימי אלול העבודה היא לשבר הלב ולהשפיל היצה"ר מגסותו ע"י שיוכיח האדם את נפשו הבהמית על מעשיה הרעים, ואחר הלב נשבר יזכה בר"ה לטעום מתיקות הדבש ולשמחה האמיתית הבאה אחר המרירות, אבל אם אין עוסקים בתשובה בימי אלול אין זוכים לטעום המתיקות של ר"ה ואז השופר של ר"ה משמש להתעוררות לתשובה משא"כ אם כבר עשו תשובה בימים שלפני ר"ה השופר משמש לתרועת הכתרת המלך מלכו של עולם, ואז התפלות של ר"ה טבולים בדבש של א"ב הרחמ"ן שהוא בגי' דב"ש כמ"ש האריז"ל. וזהו כבחי' הזית שמכתשין אותו עד שנותן שמנו ומרירותו קודמת לשמנו, כך בימי אלול הוא זמן כתישת הזיתים ואח"כ בר"ה מתגלה השמן שהוא האור של ר"ה כמ"ש במד' ה' אורי בר"ה. ולכן קורין פ' כי תבא לפני ר"ה כמשחז"ל כדי שתכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, והיינו שהתוכחות שבפ' כי תבא הם המשפילים כח היצה"ר ומשברים הלב ועי"ז אח"כ תחל שנה וברכותיה.

פרשת כי תבא תנש"א

בחודש אלול צריך לשוב בתשובה כדי שבר"ה לא יהא צריך לתקי"ש לשם תשובה

חדש תשרי הוא החדש השביעי ואז הוא זמן התרועה בשופר שהוא ענין השירה שאנו משוררים ומזמרים למלכנו ביום כוננות המלכות שהוא בר"ה שבו נברא העולם ולעת נעשה בחפצו כל אזי מלך שמו נקרא, וכמובא בא' הטעמים של רבנו סעדיה גאון על תקיעת שופר בר"ה. וזה כי בהגיע החדש השביעי נשלמו שבעת נימי הכנור [דידוע שיש שבעה נימין לכנור, וע"י שבעה קולות נשלמים קולות הנגינה] וע"כ הוא זמן שירה כבשבת. והגם שיש גם טעם אחר בתקיעת שופר בר"ה כדי לעורר הלבבות לתשובה מ"מ החכם שעיניו בראשו מעורר לבבו לתשובה טרם ר"ה בתקיעות השופר של חדש אלול ובימים אלה

מקיים מ"ש ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים דקאי על חדש אלול כדאי' בזוה"ק ושב ומתנחם על חטאיו, ואזי בהגיע ר"ה אין לו צורך בתקיעת השופר לשם תשובה כי אם לשם תרועת שמחה לחידוש המלוכה, ובבחי' הללוהו בתקע שופר, שהשופר הוא בחי' הלל וזמרה, הטיבו נגן בתרועה, אלא דמי שלא הכין עצמו בתשובה לפני ר"ה בהכרח צריך הוא להתעורר בתקיעה של ר"ה לתשובה.

פרשת כי תבא תש"נ

בחדש אלול צריך כ"א להתחנן שיזכה להרגיש שמחת התחדשות המלוכה

הנה כבר אמרנו כמה פעמים שראש השנה הוא בחי' בהמ"ק בזמן, שאז הוא הראשית בזמן וכן הבהמ"ק הוא ממקום הראשית, ומבוא בבני יששכר שכבוש ארץ סיחון ועוג היה בחדש אלול, והנה ארץ סיחון ועוג הוא המנעול ליכנס על ידו לא"י כדאיתא במג"ע, וע"כ טרם שנכנסים לר"ה שאז נכנסים לא"י ולמקום המקדש כנ"ל באים לארץ סיחון ועוג שהוא ההכנה לכניסת א"י כנ"ל, וארץ ישראל היא הארץ השביעית כדאי' בפרקי דר"א והיא בחי' השבת, וארץ סיחון ועוג הוא בחי' ערב שבת, ובע"ש כבר יש התנוצצות מקדושת השבת, וכמ"ש בספה"ק לרמז בשם ער"ב שבת שיש בו תערובת מקדושת השבת. וע"כ משנכנס מרע"ה לארץ סיחון ועוג וכבר טעם מטעמה של א"י ומטעמה של שבת הנסוך בה אמר אז ואתחנן אל ה' בעת ההיא וגו' ואחז"ל שאמר דימיתי שמא הותר הנדר, כי כמו שכבר טעם בע"ש בבחי' טועמיה חיים זכו כך כבר יזכה לטעם השבת גופא. ועד"ז כל איש ישראל יש לו להתחנן כלב ונפש בחדש אלול שיזכה ליכנס אל ראש השנה ולהרגיש את נועם השבת של החדש השביעי שבו שמחת התחדשות המלוכה, ושיזכה לטעום מתיקות הדבש של ר"ה שהוא א"ב הרחמי"ם בגי' דב"ש כדאי' מהאריז"ל.

פרשת כי תבא תש"נ

בחדש אלול קורין שום תשים עליך מלך כדי לעורר האדם לקבלת עומ"ש בר"ה

בתחילת חדש אלול קורין פרשת שום תשים עליך מלך, והוא כדי לעורר שיכין האדם עצמו לקבלת עול מלכות שמים בר"ה ולומר המלך הקדוש. והנה בדרך מצותיך (מבעל צ"צ) מבאר במצות המלך שענין המלך הוא לאחוז במדת המלכות, שענינה ההכנעה וההכרה דלית ליה מגרמיה כלום, וזו מדת דוד המלך שאמר אנכי תולעת ולא איש, והמלך צריך להיות נכנע למלך עליון ולהשפיע לכל העם מדת ההכנעה שהיא מדת המלכות.

וכמו שיש מלך בבחי' נפש המשפיע מלכות לבחי' הנפשות, עד"ז יש מלך בבחי' זמן, שזהו בעשרת הימים מר"ה ליוה"כ, שאז אומרים המלך הקדוש, וזמן זה משפיע מלכות לכל השנה.

ויש מלכים מזוייפים, שהם הארבע מלכיות, והם ארבע הקליפות ענן כבד אש מתלקחת רוח סערה ונוגה, והם שורש המדות הרעות, וע"י קבלת עול מלכות שמים כדבעי מבטלים את כח המלכים המזוייפים, והמקבל עליו עול מלכות מלך עליון מעבירין ממנו עול מלכיות של הארבע מלכיות, ולכן המל"ך הקדו"ש בגימ' ד' מלכיו"ת.

וכשהאדם אומר בר"ה מלך על כל הארץ, יש לו לקבל קבלת מלכותו ית' על כל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו בקבלה גמורה, ובזה מעביר את הארבע מלכיות, ולכן ארב"ע מלכיו"ת נדו"ש נ"א (פיוט לפ' החדש) בגימ' ברו"ך את"ה הוי"ה מל"ך ע"ל כ"ל האר"ץ.

והמלך הוא הוא הנפש המרכזי לכל הנשמות. וז"ש, מקרב אחיך תשים עליך מלך,

שהמלך הוא מקרב אחיך, היינו המרכז כדוגמת ירושלים שהוא מרכז העולם.

וכן ראש השנה הוא המלך המשביר לכל השנה, שהוא מרכז כל ימי השנה שכולם נמשכים ממנו. ובראש השנה נברא אדה"ר, שהוא נשמת משיח שהוא הנשמה הכוללת של כל ישראל, ומשיח נקרא ראשון כמ"ש חז"ל (פסחים ה.) עה"פ ראשון לציון, וע"כ משיח שייך לר"ה. ואז מתפללים על עריכת נר לבן ישי משיחך.

ולכן שו"ם תשי"ם עלי"ך מל"ך בגימ' בתשר"י נבר"א העול"ם, שהוא בריאת אדה"ר, שהרי העולם נברא בכ"ה באלול ואדה"ר נברא בר"ה, כי הוא בחי' המלך, ונברא בתשרי חדש המלכות, ובר"ה שהוא יום המלכות.

והנראה עפ"י המבואר שאדם הראשון הוא נפש משיח, והוא נפש המלכות, ולכן נברא בר"ה יום המלכות, והמלכות היא הקערה כנ"ל, ומובן שנרמזו שנות אדה"ר בקערת כסף, ושנות אדה"ר כוללים כל ימי עולם כדרך שהוא כולל כל נשמות עולם, וכדרך שר"ה כולל כל ימי השנה, וזהו בחי' הקערה.

ובשבת זו שלפני ראש השנה קראנו פרשת הקהל, שהיא פרשת המלך כאשר נתבאר, כדי שנתכונן ע"י קריאת ספר דברים להיות ראוי ומוכן לומר בראש השנה המלך הקדוש, ובאמירת, מלך על כל הארץ, מעומק הלב לקבל עול מלכותו ית' על כל מציאותו ועל כל העולם כולו, ולבקש בהשתפכות הנפש, מלוך על כל העולם כולו בכבודך, ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה.

פרשת נצבים וילך תשנ"ט

חדש אלול הוא הזמן להתמרמר על התרחקותו מהקב"ה בסיבת עונותיו

כי תצא למלחמה על אויבך וגו' וראית בשביה וגו'. האוה"ח הק' מבאר בסודן של דברים כי בחטא אדה"ר נשבו כמה נשמות יקרות ביד הסט"א והם נשמות הגרים, ולפעמים דבוקה נשמה טהורה בנשמה טמאה ומונחת שם עד עת דרור. וע"ז אמר הפסוק וראית בשביה אשת יפת תואר, שיכיר שיש בה יפת תואר שהיא נשמה הקדושה הנקראת יפת תואר, כי זוהר נשמות הקדושות מופלא ועצום הוא. וההכרה היא ע"י שרואה שבזמן יציאה למלחמה שאז הוא עסוק בשליחות מצוה והרי עי"ז הוא דבוק בשכינה, ואם אז יחשוק בה הרי זה סימן שיש בה חלק הטוב. עיי"ש"ד.

וי"ל עד"ז עפי"ד הזוה"ק עה"פ ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, דקאי על חדש אלול שאז הזמן לבכות את אביה זה הקב"ה ואת אמה זה כנסת ישראל, ולהתמרמר על התרחקותו מהקב"ה בסיבת עונותיו. ובחדש אלול כל איש ישראל הוא שליח מצוה לצאת למלחמה על האויב הפנימי שהוא היצה"ר, וע"י כח התשובה יוציא נשמות קדושות השקועות בשביה ויקרא להם דרור שיצאו משבייתם, וישפיע ע"י תשובתו בכל הנשמות הגלוים אליו ואחוזים בשרשו. וזהו תקיעת השופר בחדש אלול כמ"ש והעברתם שופר תרועה וגו' וקראתם דרור, שהשופר הוא בחי' היובל המקבץ כל אחד לשרשו ולאחוזתו, וע"י השופר של אלול נקרא דרור לכל הנשמות השבויים בידי כוחות הטומאה וחוזרים לשרשם. וע"ז ירמוז הפ' תקעו בחדש שופר וגו', שנרמז בו על חדש אלול. וכמו שר"ה הוא יום השופר והוא זמן של יציאה לחרות כמ"ש עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים, שבר"ה יצא יוסף מבית האסורים. וכן חדש אלול הוא החדש של שופר ויוצאים לאחרות כל חלקי הקדושה השבויים, ושבים אל אחוזתם. וע"כ קורין אז פרשת כי תצא שענינה קריאת דרור לשבויים ביד הטומאה כדברי האוהחה"ק, וע"כ פרש"ת כ"י תצ"א עולה כמספר ויקב"ץ נדחינ"ו מארב"ע כנפו"ת האר"ץ.

פרשת כי תצא תשנ"ב

בחדש אלול שמזלו בתולה מתגלה טוהר לבבה של בתולת ישראל

אי' בזוה"ק בענין מ"ש בתורה בכל מקום נערה חסר ה' מלבד בפרשה זו בפסוק וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה, כי נערה רומז לבתולת ישראל שהיא חסרה כעת עד שיבוא זמן התיקון. וצ"ב לפי"ז מאי שנא שבפסוק זה של וענשו אותו וגו' כ' נערה מלא. והענין כי פרשת מוציא שם רע רומז על הס"מ שהוא מוציא שם רע על בנ"י שאינם מתנהגים כראוי, אבל הקב"ה יודע מטמוניות לבבם של בנ"י שבאמת הם קשורים להקב"ה באהבה מסותרת, ובחי' זו מתגלה בחדש אלול שהוא הזמן של אני לדודי ודודי לי, הרומז על האהבה המסותרת המקשרת את בנ"י עם הקב"ה, ושם החדש אלול הוא מל' אל שנפשות ישראל הומים אל ה' ועורגים אליו, ותיבת אלול מורה על תוקף הדבר על דרך שכ' אדמדם ירקרק שהוא חוזק האדמימות והירקרקות. ובחדש אלול שמזלו בתולה מתגלה טוהר לבבה של בתולת ישראל, וכי שם רע הוציא עליה הס"מ. וכמאמר כנסת ישראל בשיר השירים – אני ישנה ולבי ער, ואדרבא הס"מ הוא המרחק את כנס"י מהקב"ה ועליו חל האשם, וכמו שמתמרמרת כנס"י ואומרת – קול דודי דופק וגו' פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר וגו' מצאנו הכוני פצעוני וגו' אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. והיינו שהאהבה היא מסותרת והס"מ אינו מניח לישראל לגלות רגשי אהבתם ולהתקרב לבוראם. ולכן כאשר יגיע זמן התיקון יעמידו במשפט את הס"מ המוציא שם רע על בתולת ישראל וענשו אותו מאה כסף דהינו שיענשו אותו על מאות הכיסופים של בנ"י שהיתה נפשם כוספת אל ה' והוא מנע בעדם. וע"כ במקום זה כ' ונתנו לאבי הנערה שיתנו דין וחשבון לפני הקב"ה שהוא אביה נערה, ואז כ' נערה מלא כי לעת"ל כבר תתמלא תיבת נערה ותושלם בתולת ישראל במילואה. וע"ד שיתמלא אז אות יו"ד שבתיבת דויד ואות יו"ד שבתיבת ירושלי"ם. וה"נ תתמלא אז תיבת נערה וע"כ במקום זה כ' נערה מלא. ונרמז בתיבות כ"י הוצי"א ש"ם ר"ע ע"ל בתול"ת ישרא"ל בגימ' ש"ם אצמי"ח קר"ן לדו"ד ערכת"י נ"ר למשיח"י, כי משיח צדקנו ילמד זכות על בנ"י ויברר שהס"מ הוציא שם רע על בתולת ישראל. וגם כ"י הוצי"א ש"ם ר"ע בגימ' מלכו"ת רומ"י.

ובחדש זה היא ההכנה לגאולה כי בתשרי עתידין להגאל, וע"כ אז הוא זמן הבירור שהס"מ הוא מוציא שם רע על ישראל. ונתברר כי כולך יפה רעיתי ומום אין בך, ואז יוצאים הנשמות משבייתם בדוגמת היפ"ת היוצאת לחרות משבייתה כנ"ל, וכמו שהיפ"ת נתפסה מיד הס"מ ויצאה לחרות, עד"ז חדש אלול נתפס מיד הס"מ כדאי' בזוה"ק שנפלו לחלקו של עשיו כחדשי תמוז אב ואלול, וחטף יעקב ממנו חדש אלול. וע"כ בחדש זה שהוא תפוס מיד הס"מ הוא עת שתופסים נשמות הקדושות מיד הס"מ ונקרא להם דרור. ונתברר שכנס"י היא יפת תואר, כולך יפה רעיתי ומום אין בך, וע"כ פרש"ת תצ"א בגימ' והנער"ה טוב"ת מרא"ה מא"ד בתול"ה.

פרשת כי תצא תשנ"ב

עמלק מצנן האדם מעבודת ימי אלול הנקראים דרך – אשר קרך בדר"ך

איתא מהאריז"ל כי ימי אלול נקראים בשם דרך ועליהם רומז הכתוב הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה. והנה אכ"מ בביאור הטעם שנקראו הימים דרך. אבל מ"מ זה מבואר שנקראו בשם דרך. והנה ע"ז בא עמלק בפתוייו, אשר קרך בדר"ך, שהוא מצנן האדם מעבודת ימי אלול הנקראים דרך וכל אחד עוסק בעסקיו כהרגלו ואין איש שם על לב, וצריך ללחום כנגדו ולהתגבר עליו, וגדולה מאד ההארה של ימים אלה שבהם מאירים י"ג מדות

של רחמים, וצריך ללחום אז מלחמת סיחון ועוג כדי לשבור את המנעול שיוכלו ליכנס בראש השנה לארץ ישראל. יזכנו השי"ת לזה ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים.

פרשת כי תבא תש"נ

חדש אלול מעורבת בו מקדושת חדש תשרי ע"ד ששי מכין לשבת

והנה חדש אלול כבר מעורבת בו מקדושת החדש השביעי. ועל דרך שאמרו בערב שבת שלכן נקרא "ערב" כי מעורב בו מקדושת השבת. וה"נ חדש אלול שהוא החדש הששי מעורב בו מקדושת החדש השביעי. וכמו שרמז הרה"ק ר"מ מרימנוב זצ"ל על מ"ש ששי מכין לשבת שהוא החדש השישי שהוא אלול המכין לתשרי שהוא השביעי. ובפרט בשנה זו המכינה לשנה השביעית. והתקיעות של חדש אלול הם כעין התקיעות של ערב שבת הבאים להכריז על ביאת השבת, וה"נ מכריזים על ביאת השבת. והחזו"א היה אומר לעובדי האדמה שיכוונו בשנה הששית לקבל עליהם שישבתו בשנה השביעית שעי"ז יקויים בהם וצויתי את ברכתי בשנה הששית.

פרשת נצבים תשנ"ג

רק מי שקנה היראה לפני בוא יום הגדול והנורא יכול לעמוד בר"ה בשמחה ובאהבה

אומרים בשם ר' שמעלקא מניקלסבורג זי"ע, 'מאחורי ארי ולא מאחורי אשה' שיעשה תשובה בחודש הארי ולא להמתין עד חודש של האשה, מזל אלול בתולה. עכדה"ק.

עכשיו אנו עומדים בשלהי חודש אב, כבר קראנו פרשת ראה במנחה, וכבר התחלנו ליכנס לחודש אלול. ארי"ה אותיות ירא"ה. אב ואלול הוא הזמן להכין ליום הדין. צריך האדם לקנות יראה לפני שזוכה לקנות אהבת ה' כדאיתא בספרים ורק זהו הסדר. ולכן אחר ארי"ה ואש"ה [המרומז על יראה כמ"ש אשה יראת ה' וכן לפי פנימיות התורה שנקראת מלכות וכשמקבלין עול מלכותו ית' ויראין ממנו ית'] בא חודש תשרי, ראש השנה, יום הזכרו"ן, מלשון זָכָר. קודם נקיבה ואח"כ זוכין לזכר. וזו בחי' אהבת השם. ובאמת בר"ה צריכין להיות מלא שמחה ר"מ מקאזניץ זי"ע מביא שאביו בעל עבודת ישראל זי"ע היה בשמחה ובצהלה בר"ה. וכן נהגו הרבה צדיקים. ובעצם כן אמר הנביא 'ועתה אל תעצבו וגו' כי גדול היום לאדוננו'. אלא שרק מי שזכה להתעורר מתרדמת הזמן יזכה לקום משינתו הקבע באופן שכבר קנה היראה לפני בוא יום הגדול והנורא רק אדם כזה יכול לעמוד בר"ה בשמחה ובאהבה בבחי' דוכרא. ועתה הזמן סוף אב וחודש אלול לעבוד על זה. ואז נזכה שבר"ה כשנשמע קול השופר יהיה קולות של שמחה. בר"מ איתא שענין השופר הוא לעורר אותנו מהשינה והתרדמה, אמנם יש בחי' הללוהו בתקע שופר, יש ענין של שירה בשופר, וזהו רק למי שהכין כראוי בימי אשה יראת ה', ארץ בזמן. ואז נזכה לראשית השנה עשרת ימי תשובה. בנ"ך נקרא יוהכ"פ ג"כ ר"ה, שהוא הראשית דזמן.

והעיקר שלא לאבד את סגולת הזמן של אלול, יראה לפני אהבה. ראשית השנה ואחריתה יום שנפקדה שרה וחנה וכו', לאברהם היה בת 'ובכל' שמה (יעוי"ש ברמב"ן) ורק אחר בחי' הנוקבה אתא בנם יצחק.

פרשת עקב תשנ"ד

בחודש אלול צריך לפנות הלב שימצא המלך מקום נקי לשרות בו

ויעזרנו השי"ת שנכין עצמנו בימי הרצון האלו. שצריך לפנות הלב שימצא המלך בבואו בר"ה מקום נקי לשרות בו. וכדוגמת אשר אבותנו ספרו לנו גודל ההכנות

שהיו בעיר לפני בוא המלך שהיו מנקים ומקשטים הבתים והרחובות. וכן צריך להתכונן בימים אלה לפני המלך ה'. וכן הוא בכל שבת שצריך להכין דירה לשכינה כמ"ש בזוה"ק לדורותם לדירתם. שבשבת עושין ישראל דירה לה'. וכ"ש בר"ה כשחל בשבת. פרשת כי תבא

הפרשיות שקוראין בימי אלול הם עצות והתחזקות להגיע לתשובה שלימה

ידוע דכל הפרשיות שקוראין בימי אלול כולם הם עצות והתחזקות להגיע לתשובה שלימה וכמו שאמר הר"ר בונם שמה שפי' המפרשים בפ' כי תצא למלחמה על אויבך שמדבר במלחמת היצר אין זה דרש אלא זהו הפשט הפשוט.

וכן בפרשת בן סורר ומורה דלכאורה ק' דאמרו חז"ל בן סורר ומורה לא הי' ולא יהי', ולכאורה צריך להבין הלא ידוע מה שאמרו חז"ל שהקב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא וכל דבר שבתורה הוא בריאה בעולם, ועתה נמצא שפ' זו של סורר ומורה אינו שייך במציאות כלל וח"ו לשוא נאמרה.

אלא כנ"ל שפרשה זו מורה שבשום אופן אפי' אם מצד התולדה יש לו אב בעל תאוה ואם עובדת ע"ז וגם הוא מעשיו מוכיחין עליו שסורו רע מ"מ לא הי' ולא נברא דבר כזה שיהי' א' מישראל שיוכלו לומר עליו שבודאי יהי' סופו רע בלי שום טוב, כי כל א' מישראל כל עוד נשמתו בו יוכל להתהפך מן הקצה אל הקצה ואפי' אם אנשים אומרים עליו שאין לו עוד תקוה מ"מ הקב"ה "מבין" נשמת ישראל ואפי' אם גם אחר ההבנה אין בו נקודה טובה "מאזין" ואח"כ עוד "מביט" ועוד עמוק "מקשיב" עד שמתגלה קול התקיעה שיש בכל לב ישראל והוא רק קול פשוט בלי חיתוך אותיות רק המיית הלב של איש הישראלי.

וכידוע המעשה שפעם א' הלך הבעש"ט עם נכדו הרה"ק ר' ברוך לבקר אצל פריץ א' נכרי והלה התאונן לפני הבעש"ט שיש לו תאות והוא מוכרח למלאותם והם מחלישים כוחו ומזיקין לו אבל אינו יכול לעמוד נגדם, ושאל את הבעש"ט מהו עושה כשבאים לו התאוות האלו וענה לו הבעש"ט שהוא כבר זקן ואין לו אלו התאוות וכשיצאו מבית הפריץ שאלו נכדו הרה"ק ר' ברוך למה לא אמר לו האמת שצריך ללחום נגד התאוות והשיב לו הבעש"ט שא"א להסביר לעכו"ם מהו ישראלי והיאך יש מציאות לעמוד נגד התאוה כי אצל עכו"ם לא שייך זה וכשסיפר זאת הרה"ק ר' ברוך הוסיף לאח"ז ואני אמר כי גם לישראל א"א להסביר מהו ישראל וגם יהודי בעצמו אינו מבין על נשמתו ורק הקב"ה יוכל לחתור עמוק עמוק ולראות נקודה הפנינית של לב איש ישראל.

פרשת כי תצא תשל"ה

תפלת מרע"ה על ישראל קבועה לדורות

ובימים אלה היה מרע"ה בשמים והתפלל בעד ישראל ואיתא במד' שלא הניח זרית ברקיע שלא נתחבט בה. ופי' השפ"א שרומז על נשמות ישראל המושרשים למעלה שלא הניח שום נשמה שלא תיקנה להיות מתקבלת תשובתה. וכמו שרושם החטא ההוא נשאר שמור לדורות כן סליחת החטא נשארה קבועה לדורות. עכתדה"ק. פרשת כי תבא

מזל בתולה מסייע לכל המחזקים בעבודה ודופקים על שערי תשובה

אי' במד' הובא בילקוט ראובני בענין המלאכים שהיו בארץ בימי דור המבול ונכשלו בחטא כמ"ש ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו. ואמר ע"ז במד' שהיתה שם בתולה אחת צנועה שבאו המלאכים לפתותה לדבר עבירה, ובקשה

מהם לאתנן את כנפיהם, ולקחה אותם ופרחה בהם עד כסא הכבוד ונשתטחה בפני הקב"ה בתפלה שיושיעה מן החטא כי אין לה כח לעמוד נגד פתוי המלאכים. ונטל הקב"ה בתולה זו וקבעה להיות מזל בשמים וזה מזל אלול בתולה. ע"כ.

וכבר אמרנו שזה מכוון עם האמור בזוה"ק שחדשי תמוז אב אלול נפלו לחלקו של עשו, אלא שיעקב חטף ממנו את חדש אלול. ונמצא שחדש זה חטוף הוא, כמו שחטפה אותה בתולה מן המלאכים את כנפיהם ועי"ז נקבעה להיות מזל אלול. אבל צ"ב איזה נתינת שכר יש בזה לבתולה שנקבעה להיות מזל בשמים. וכי מה חשיבות ותועלת בדבר זה להיות מזל משמש במרום.

וי"ל דהנה שפת אמת תכון לעד. וכל מה שישראל עושין באמת נקבע רושם הדבר לעד. וימי אלול שבהם הי' מרע"ה במרום וריצ בתפילה, וכן ישראל על הארץ התפללו ז להתרצות להקב"ה ועי"ז נקבע הדבר לדורו שיהיו ימים אלו ימי רצון ורחמים. והנה אות בתולה התעצמה במסנ"פ וברחה לפני כס הכבוד והתחננה שיצילה הקב"ה מידי ער ודבר זה שנעשה באמיתת הלב זכה לעשו רושם לדורות, כי המזלות הם המשפיעי לעולם. ותיבת מזל בא מל' יזל מים מדליו שמהם נוזל ההשפעה להנהגת העולם לכל חדש בחדשו. ובתולה זו שנקבעה להיות מזל אלול היא משפעת הנהגת חדש הזה. ובתולה רומ לכנסת ישראל הנקראת בתולת ישראל וע" השפעת מזל בתולה נשפע סיוע בחדש זה לכ המתחזקים בעבודה ודופקים על שערי תשובה שיוכלו להתקבל ולהתרצות.

פרשת כי תצא

הכתוב מזהיר אותנו שנהיה מהזריזים השבים בימי אלול ובימי הסליחות

והיה כי תבוא אל הארץ וגו' ולקחת מראשית וגו'. הנה כבר אמרנו לרמז בסדר הפרשיות האלו, כי פרשת וילך יש בה ל' פסוקים כנגד ל' ימי אלול. וזה כנגד הצדיקים שבר"ה נחתמים לאלתר בספר החיים. ופרשת נצבים יש בה מ' פסוקים כנגד מ' יום מר"ח אלול עד יוה"כ. וזה כנגד הבינונים שדינם נגמר ביוה"כ. ופ' האזינו יש בה נ"ב פסוקים שהם כנגד נ"ב ימים עד שמיני עצרת. וזה לדורות האחרונים שנתגלה עפ"י הזוה"ק שגמר החותם הוא בהו"ר ושמע"צ. ובדורות הראשונים לא נתגלה עדיין ענין זה כי ארכא זו ניתנה דוקא בדורות החלושים שאין די להם בימים שעד יוה"כ לתקן את עצמם. ושוב נתגלה אח"כ ע"י תלמידי הבעש"ט שהביאו זאת גם בשם האריז"ל שבזאת חנוכה הוא גמר החותם.

וזו הארכא הנוספת ניתנה לדורות של עיקבתא דמשיחא שצריכים זמן יותר עד זאת חנוכה. ואין הכוונה שיכולים להתמהמה עד אז, אלא אחר ההשתדלות בתיקון המעשים צריך עוד ארכא יתירה להשלמת התיקון.

ולפי החשבון מר"ח אלול עד זאת חנוכה הם קכ"ב ימים בדרך כלל. והוא כמספר הכולל של כל השלש פרשיות הנ"ל שהם נצבים וילך האזינו. וחתני הר"ר מאטיל שליט"א העיר שפרשת כי תבוא יש בה קכ"ב פסוקים, ויש בה רמז הנ"ל למנין הימים שמר"ח אלול עד זאת חנוכה.

ולפי"ז פרשה זו בא ללמדנו עד כמה מחשבותיו ית' אלינו לבלתי ידח ממנו נדח. ולכך נותן ארכא לדורות האחרונים עד זאת חנוכה. ונרמז בתיבות, והי"ה כ"י תבו"א א"ל האר"ץ. שהוא בגימ', לבלת"י יד"ח ממנ"ו נד"ח.

ולכן באה קריאת פרשה זו בשבת שלפני ימי הסליחות, כאשר מתעורר עת רצון מי"ג מדות של רחמים. לעוררנו ראו חבתכם לפני המקום שמסבב עצות לבלתי ידח ממנו נדח.

אכן הכתוב מזהיר שלא נתאחר מלאחוז בדרכי התשובה אף שניתנה לנו ארכא, אלא 'ולקחת מראשית' וגו' שנביא מהביכורים ונהיה מהזריזים השבים בימי אלול ובימי הסליחות. והלכת אל המקום אש"ר יבח"ר הוי"ה אלקי"ך לשכ"ן שמ"ו ש"ם. בגימ', שב"ת פרש"ת כ"י תבו"א. שבשבת זו הוא שורש לכל הסליחות, ואז יש להזדרז בתשובה ולהביא ביכורי"ם בגמ', כ"י עמ"ך הסליח"ה.

פרשת כי תבא תשנ"ה

במ' יום שמר"ח אלול ואילך יכולים לקבוע את גורל השנה אם תהא ברכה או קללה

פרשת ראה נקראת בשבת מברכים חדש אלול, ע"כ יש בה רמזי התעוררות לתשובה. ובריש הפ' אמה"כ ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, כי הנה כל שנה היא יצירה חדשה הנוצרת בכל חדש תשרי שבכל שנה. וכפי סדר הדברים שיש ביצירת הולד מ' יום שהם ארבעים מדרגות, כמו שמצינו גם בשאר דברים כגון מ' יום דמתן תורה, והם כנגד ד' אותיות של שם הוי"ה שכל אחד מהם כלול מעשרה וה"נ ביצירת השנה החדשה ישנם מ' יום מר"ח אלול עד יוה"כ שאז זמן יצירת השנה. ובמ' יום של יצירת הולד אפשר להתפלל שיהא הולד זכר כדאי' בגמ' ואח"כ התפלה היא תפלת שוא. ה"נ במ' יום שמר"ח אלול ואילך יכולים לקבוע את גורל השנה הנוצרת לפי תיקון המעשים והתפילה. והבעה"ט בפ' תזריע כ' שזכ"ר בגי' ברכ"ה ולעומת זה נקיב"ה בגימ' בקלל"ה והוא מל' קב"ה שהוא לשון קללה.

ובמ' יום של יצירת השנה אפשר לקבוע אם תהא השנה זכר או נקבה דהיינו ברכה או ההיפוך ח"ו. וזהו שרמז הכ' ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, והיינו כשבא חודש אלול ניתן לנו לקבוע יצירת השנה החדשה אם תהא ברכה או קללה.

פרשת ראה תשמ"ו

תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה

כתב הרמ"ע מ'פאנו, שאף שאם נבוא למנין נמצא יותר מחמשים פעמים שנזכר יצי"מ בתורה, מ"מ לא חשבינן רק אותם שנאמרה בהם היציאה לשבת. אבל לא אותם שנזכרה בהם היציאה לגנאי.

והנה הפעם החמשים שנזכר בתורה יצי"מ שם הוא שורש הגאולה העתידה שיופיע בה שער החמשים, וכאשר נחקור לדעת איה מקומה של הפעם החמשים נמצא שהיא בפרשתנו. שהרי היא הפעם האחרונה שנזכר בתורה יצי"מ לשבת. ואחריה לא נמצא כי אם בפ' נצבים ששם היא נזכרת לגנאי, בפסוק, ואמרו כל הגוים וגו' על עזבם את ברית ה' וגו' בהוציאו אותם מארץ מצרים. ועל כרחך הפעם החמשים היא בפרשתנו, ויוציאנו הוי"ה ממצרים וגו'. ולכן בליל פסח רוצים אנו להמשיך השורש של הגאולה העתידה, לכן אנו מזכירין הפסוקים של יצי"מ שבפרשתנו שעל ידיהם ממשיכים אותה. וכמו שביאר בפרי צדיק שלכן קורין בתפילין את הפרשיות שבהם כתובים המצוה של הנחת תפילין, כי בקריאת הפסוקים שבתורה ממשיכים האור. וא"ש שקורין אנו בליל פסח דייקא הפסוקים האלה כדי להמשיך האור של שער הנ'. ורמז לכך כי תיבות ויוציאנ"ו הוי"ה ממצרי"ם הם בגימ' שע"ר הנ'.

ומצאתי אח"כ ברמ"ק שכתב, שהפעם החמשים של יצי"מ בתורה הוא בפ' בחקתי בפסוק, וזכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים. אף שאין זה הפעם החמשים לפי סדר התורה, מ"מ אין בזה סתירה לדברינו, כי שניהם אמת. וכמו שמצינו בכמה ענינים שני חשבונות, כגון שהשבטים נמנים פעם לפי סדר תולדותם ופעם לפי סדר הדגלים. וכן בסדר האושפיזין יש סדר אחד לפי

תולדותם שאז נחשב יוסף, לפני משה ואהרן, ויש סדר אחר שהוא לפי המדות, שלפי סדר זה יוסף נחשב אחר משה ואהרן. ואלו ואלו דא"ח. והכי נמי בענינינו, יש סדר אחד לפי הפרשיות המסודרות בתורה, ויש סדר נוסף שעל פיו נמצא שפעם החמשים הוא בפ' בחקתי.

ושני הפעמים האלה נמצאים כל אחד מהם בפרשה שנאמרה בהם התוכחה. שבאחד יש מ"ט קללות, ובאחד יש צ"ח קללות. ושאחז"ל הטעם שקורין בהם התוכחה הוא לפי שתכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה. שפרשת כי תבא נקראת ב' שבתות לפני ר"ה, ופרשת בחקתי ב' שבתות לפני שבועות. וכמ"ש שהשבת הסמוך לפני ר"ה הרי הוא כבר ר"ה עצמו. וכן השבת הסמוך לשבועות הוא כבר שבועות עצמו. ולכן קורין ב' שבועות לפני כן שתכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה. והיינו בהופעת שער החמשים של גאולה המתנוצץ בשבת זו ראוי לומר שתחל שנה וברכותיה. ששבת זו של כי תבוא היא הפרשה הנ' בתורה וכבר מופיע בה הארת שער הנ'. וכן ע"י קריאת הפעם הנ' של יצי"מ.

ועד"ז בפ' בחקתי שגם שם הוא הפעם הנ' של יצי"מ לפי סדר אחר, מופיע בה הארת הגאולה. ועי"ז תחל שנה וברכותיה. ובפ' כי תבוא ההארה היא ביתר שאת כאשר יתבאר.

ונרמז בשם הפרשה שהיא תבו"א שהוא בגימ' במש"ך היב"ל. שהוא המשכת היובל, ולא כפירושו בחומש שהכוונה שיפסק מתן תורה.

וזהו שני סוגי התוכחה שבפרשתנו ובפ' בחקתי. כי מבואר בזוה"ק, שהתוכחה שבפרשה זו היא כולה רחמים. ומפרש מה שכתוב, יעלם עליך, הוא מלשון העלמה. ואמנם אותה שבפ' בחקתי היא תוכחה קשה. ולכן שם נזכר הפעם שחמשים של יצי"מ בתוך התוכחה, שהוא בבחי' 'בבכי יבואו ובתחנונים אובילם' וחלילה מעמיד הקב"ה מלך קשה כהמן כדי להחזירנו בתשובה. משא"כ בפרשתנו, מוזכר הפעם החמשים שלא במקום התוכחה, אלא במקום המקדש במקום 'משוש כל הארץ'. ואצל הפרשה של 'ושמחת בכל הטוב' שרומז לבחי' השבת שהוא יום שמחה, כמו שדרשו חז"ל (במדבר י') ביום שמחתכם, אלו השבתות. ובפרשתנו בחי' התשובה הוא באתערותא דלעילא כבחי' השבת, ולא כבפרשת בחקתי ששם ההתעוררות היא ע"י התוכחה לישראל. ועי"ז נאמר שם 'וזכרתי להם ברית ראשונים. אלא שבפרשתנו מתקיים והוי"ה אלוקי"ם בשופ"ר יתק"ע שהוא בגימ' ברי"ת ראשוני"ם. [כדאיתא בדברי האריז"ל שיכולים לחשוב את התיבה כפי שהיא נקראת ולא כפי שהיא כתובה. כי יש אם למקרא]. ואז כאשר מתקיים 'והוי"ה אלקים בשופר יתקע' אזי מתקיים 'והלך בסערות תימן' שאין צריך תוכחה לישראל, אלא התוכחה על ראשם של הגוים יחול. וכדפירש"י שם בשם המדרש, שקאי על פורענות אדום.

פרשת כי תבא תשנ"ו

בכ"ה אלול מתעורר בחי' אורו של מלך המשיח

בימי הסליחות האלו ובשבוע שחל בו כ"ה אלול יום בריאת העולם צריך כ"א להתעורר בשבירת הלב כנ"ל ואז זוכים לטעום הדבש בר"ה. ואי' בזוה"ק פ' בלק שביום כ"ה אלול עתידים ליפול אומה"ע ויתגלה אורו של מלך המשיח, ובכל שנה מתעוררת בחינה זו ביום זה. ויה"ר שבכ"ה אלול דהאי שתא יקויים מאמרו של הקב"ה ביום זה יהי אור ויהי אור, ונזכה כולנו לאור חדש על ציון.

פרשת כי תבא תנש"א

כ"ה אלול הוא יצירת האור

בפ' נצבים יש מ' פסוקים. ואמרתי לפני התלמידים ביום כ"ה אלול כי הואיל ופרשה זו היא תמיד השבת לפני ר"ה לכן מתעורר בזה הענין של ארבעים יום של יצירת הולד כי בארבעים יום שבין ר"ח אלול ליוה"כ בהם תלוי כל השנה אם זכ"ר הוא כלומר ברכ"ה (עיין בעה"ט ריש תזריע) או ח"ו ההיפך. ואח"כ הוא תפלת שוא. ולכן קודם ר"ה מעורר הפסוק אתם נצבים ועכשו היא יו"ד ימים האחרונים של יצירת הולד וקראו אל ד' בחזקה.

והיום יום כ"ה אלול הוא יצירת האור והוא התחלת המילה שנמשכה עד אחר יוה"כ ואכמ"ל. והוא יום הכ"ו של המ"ם יום כי בו מתחלת שם הוי' שנתגלה ע"י המילה ולכן הפסוק הכ"ו של הפרשה שהיא כנגד כ"ה אלול (שהרי המ"ם יום מתחילים מיום ראשון של ר"ח) הוא "ומל ד' אלקיך 'את 'לבבך 'ואת 'לבב, והארכתי בזה. וממש אותו הענין הוא ביוהכ"פ בפסוק המ"ם שהוא פסוק בתראה, גמר המילה. דו"ק ותשכח ואכמ"ל.

פרשת נצבים

שבת האחרון בשנה היא המשפעת לתשרי שורש הגאולה

כתב הרמב"ם (פי"א מהל' מלכים הלכה א') המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות בית דוד לישנה. ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל וכו'. וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו, שהרי התורה העידה עליו שנאמר ושב הוי"ה אלקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו' אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו' והביאך הוי"ה. וכו' עיי"ש

ומבואר שפרשתנו היא שורש הגאולה בתורה, והיא הפרשה שנקראת בשבת האחרונה בשנה שהיא המשפעת לראש השנה. שכפי דברי חז"ל הרי בתשרי עתידין להגאל. ולכן בפרשתנו נמצא שורש הגאולה. שהיא השבת המשפעת לתשרי, וגם היא השבת החמשים בסדרי שבתות השנה. ולכן יש בה בחי' היובל שהיא ענין הגאולה ושיבת כולם לאחוזתם ושרשם. ולכן ושבת"ם אי"ש א"ל אחוזת"ו בגימ' תשר"י עתידי"ן לגא"ל. וכן בפרשתנו יש בה פרשת התשובה המכינה את אורות התשובה לקראת ראש השנה. ונרמז בתיבות כ"י תשו"ב א"ל הוי"ה אלקי"ך בגימ' רא"ש השנ"ה.

פרשת נצבים וילך תשנ"ו

שבת האחרון בשנה שייך לדור אחרון

מרע"ה פייס את ישראל אחר פרשת התוכחות שע"י החיזוק באמונה שהכל טוב ורק נדמה לרע כי אינו מושג עי"ז יתהפך באמת לטוב בגלוי. ומאחר שהתורה נצחית הרי ענין זה שייך לדורות ואפילו לדורות האחרונים השפלים. וכל עצם פרשה זו הנקראת בשבת אחרון בשנה מכוונת לדור האחרון. דהנה מובא שכל נשמה שייכת לאיזה שבת פרטי (עיין ישמח משה פ' כי תצא) וכן בסדר הדורות כל דור שייך לשבת מיוחד. ושבת אחרון בשנה שייך לדור אחרון. וכנזכר בפרשה זו 'ואמר הדור האחרון' ואמר מרע"ה 'אתם נצבים היום' לאלו הדורות האחרונים שאף להם שייך האמונה שהתוכחות הם טובות, ואמר 'ולא אתכם לבדכם', וגו' כלומר שלא רק לדור דעה כמוכם נאמרו הדברים כי אם אף את אשר איננו פה שהם הדורות העתידים עד לדור אחרון אשר להם בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה. אש"ר איננ"ו פ"ה. בגימ', צדי"ק באמונת"ו. גם, את"ם נצבי"ם היו"ם. בגימ', והעמיד"ן ע"ל אח"ת.

פרשת נצבים תשנ"ד

שבת האחרון כולל כל השבתות

ושבת זו היא האחרונה בשבתות השנה.

והורגלנו מנעורינו מפי אבותינו ורבותינו שגדולה מאד מעלת שבת האחרונה. כי הנה כל שבת כולל את ימי השבוע, ושבת האחרון כולל את כל השבתות. ונמצא שנכללת כל השנה בשבת זו וניתן בה הכח לתקן את השנה כולה. וזה הענין שבשבת זו אנו קורין המצוות האחרונות שבתורה שהם מצוות כוללות. דהיינו מצות הקהל ומצות כתיבת ס"ת. דהנה יש ששים רבוא אותיות לתורה [נוט' ישרא"ל]. ומצות הקהל באה לכלול כל ס"ר נשמות ישראל. וכן מצות כתיבת ס"ת כוללת כתיבת כל ס"ר אותיות שבס"ת. ובשבת זו הכוללת כל השנה אנו קורין מצוות כוללות אלו.

פרשת נצבים

חודש אלול סמוך לתשרי ועי"ז מתקשר האחרית עם הראשית

האריז"ל כתב שיש שני סדרים לחדשים, ששה

חדשים דדכורא וששה חדשים דנוקבא המכוונים זה לעומת זה. ולפי"ז חדש אדר מכוון לחדש אלול, וגם אלול הוא בחי' אחרית, כי בר"ה הוא ראשית השנה כמ"ש במשנה א' דתשרי ר"ה לשנים, בראשי"ת נוט' א' בתשר"י, ואלול הוא האחרית של השנה, וכמו שאדר אחרית לחדשים, כן אלול אחרית לימים.

ולכן כמו שבשבת שניה של חדש אדר קורין פ'

זכור, כן בשבת שניה של אלול קורין פ' זכור בסוף פ' כי תצא. וכמו שאדר סמוך לניסן, כמ"ש חז"ל מסמך גאולה לגאולה, ומתקשר האחרית עם הראשית, כן אלול סמוך לתשרי ומתקשר האחרית עם הראשית. ודור אחרון בעיקבתא דמשיחא עתיד להתהפך ולהיות הראשית בזמן הגאולה, שהוא בחי' חדש תשרי שבו עתידים להגאל.

פרשת כי תבא תשנ"ח

שבת שלפני ראש השנה בני ישראל עומדים נצבים ומוכנים לשנת גאולה

פרשה נצבים היא פרשה של גאולה, כמ"ש

להלן בפרשה והיה כי יבואו עליך וגו' ושב וקבצך וגו', והיא הכנה לתקיעת השופר של ראש השנה שעל ידו מעוררים למעלה את השופר גדול של גאולה כמ"ש והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול. וע"י שופר קטן של ראש השנה מעוררים את השופר גדול, וזה ענין התקיעה גדולה שבסוף סדר התקיעות, שהמקרא מכריזה בקול, ובזה הוא קורא להקב"ה שיתקע כבר בשופר גדול תקיעה גדולה, ואולי יחוס עם עני ואביון אולי ירחם.

ולכן נקראת הפרשה "נצבים" שבשמה של

הפרשה נרמז ענינה, כי בשבת זו שלפני ראש השנה בני ישראל עומדים נצבים ומוכנים לשנת גאולה, וכמאחז"ל בתשרי עתידין להגאל, ובצפייתם מצפים לשמוע את התקיעה גדולה שיתקע הקב"ה בשופר גדול, ולזה את"ם נצבי"ם עולה כמנין תקיע"ה גדול"ה.

פרשת נצבים תשנ"ז

בשבת לפני ר"ה נמצאת כח השנה המתחדשת

אחז"ל שקורין לפני ר"ה קללות שבמשנה

תורה כדי שתכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה. ומבואר בפרי צדיק כי פ' נצבים שלפני ר"ה היא שייכת לשנה החדשה כי היא השבת שלפני ר"ה ובה נמצאת כח השנה המתחדשת לטובה ולברכה. פרשת נצבים תשנ"ג

בשבת לפני ר"ה קורין הפטרה השביעי של השבעה דנחמתא המכוונת למדת מלכות

ובשבת זו לפני ר"ה קורין פ' אתם נצבים כולכם וגו' מחוטב עציך עד שואב מימך, שרומז על הנקודה של שורש נשמות ישראל שבו כולם מתאחדים בשוה. ועמך כולם צדיקים, ומשתוים הקטן והגדול ולכן כ' מחטב עציך עד שואב מימך, שאין הלשון מדוקדק, דהרגילות לומר מגדול ועד קטן, ואילו כאן שניהם הם קטנים. אלא מפני שבנקודה זו שהפסוק מדבר אין תופס כלל ענין זה של גדול וקטן ולכן אין לדקדק בזה. ובהגיע ר"ה שהזמן לגלות נקודה הפנימית קורין הפרשה מענין זה, ושוב בהגיע שמחת תורה שאז הוא גמר העבודה והתיקונים ועד אז עדיין יכולים להשלים מה שהחסירו בר"ה, אז קורין סיום התורה ומסיימים בתיבות כל ישראל, שזהו בחי' התאחדות נשמות ישראל בשרשם וכמובא לעיל משמיה דספה"ק נוע"א בענין העולם הנקרא כל ישראל.

והנה בשבת זו מסתיימים השבעה דנחמתא, והיום קרינו ההפטרה השביעית המכוונת למדת המלכות, והיא הכנה לצעקת "המלך" בר"ה, ואיתא מהאריז"ל בברכת יוצר אור בכוונת התוארים עושה חדשות בעל מלחמות וגו' שהם מכוונים לז' הספירות. ואדון הנפלאות היא כנגד המדה השביעית מדת המלכות. ולפי"ז הנחמה השביעית של שבת זו היא "אדון הנפלאות", ומבשרת עלה שנה הבעל"ט שיתקיים בה הכתוב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. וע"כ את"ם נצבי"ם בגימ' אדו"ן הנפלאו"ת. ויזכנו השי"ת שתהא השנה הבעל"ט שנה שיתקע בה בשופר גדול לחרותנו. ונזכה לשנה טבולה בדבש של אב הרחמים כמובא מהאריז"ל דב"ש בגימ' א"ב הרחמי"ם. ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים.

פרשת נצבים תשנ"ב

בשעת הסתלקות השנה יש פי שנים – "ושנת גאולי באה"

יעקב ועשו כתיב, (בראשית כ"ה) ויגדלו הנערים ויהי עשו. ופירש"י כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם, כיון שנעשו בני י"ג שנה, זה פורש לבתי מדרשות וזה פורש לעבודת אלילים (תנחומא תצא ד) והקשו המפרשים דלפי החשבון נמצא שהיו אז בני ט"ו שנה ולא בני י"ג.

ויל"פ דהנה מצינו באלישע שביקש מאליהו שיהיה לו פי שנים ברוחו והשיבו שאם תראה אותי לוקח מאתך יהיה לך כן. ולכאורה היאך יתכן שהרב ישפיע לתלמיד יותר ממדריגת עצמו. אכן מצינו שביום פטירתו של אדם נקבצו ובאו לו כל ימי חייו וכל אשר עשה בהם ואז מדריגתו גדולה ביותר כי כל ימי חייו נקבצים אז. ובזה מפרש האגרא דכלה, הפסוק, בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. שביום ההוא נקבצו כל המאה ועשרים שנה.

ועפי"ז יובן שבעת הפטירה שייך שישפיע לתלמידו פי שנים ברוחו. כי בעת ההוא גדולה ביותר מדריגתו בכח שנקבצו לו כל ימי חייו. וכן התאונן החת"ס שלא זכה להיות נוכח בעת פטירת רבו הגאון רבי נתן אדלער זצ"ל. שאז היה זוכה לקבל פי שנים ברוחו.

והנה ידוע מהש"ס (חגיגה ה.) כי קא ניחא נפשיה דרבי יהושע בן חנניה אמרו ליה רבנן מאי תיהוי עלן מאפיקורסים. אמר להם אבדה עצה מבנים נסרחה חכמתם, כיון שאבדה עצה מבנים נסרחה חכמתן של אומה"ע. ואבע"א מהכא, ויאמר נסעה ולנכה ואלכה לנגדך. ע"כ.

והכלל הוא כי זה לעומת זה עשה אלקים, ותמיד יש רשע העומד במשקל אחד נגד הצדיק. ואברהם אבינו היה לו נמרוד שהיה מנגדו. וביום שמת אברהם נהרג נמרוד, כדאיתא בדברי חז"ל, שבאותו יום יצא עשו

לצוד חיות והרג את נמרוד. וכן יעקב ועשו היו זה לעומת זה. וכשנפטר יעקב אבינו נהרג עשו, כמובא בדברי חז"ל, שכשערער עשו על קבורת יעקב אבינו במערת המכפילה הרגו חושים בן דן. ולכן יעק"ב ועש"ו בגימ' ז"ה לעומ"ת ז"ה.

ומעתה בפטירתו של אברהם אבינו היה נוכח שם יעקב אבינו, ונשפע עליו ממדריגתו של אברהם אבינו במדה מרובה, שהרי אז נקבצו כל ימיו של אברהם אבינו ונתקיים 'ואברהם זקן בא בימים' כמו שנדרש בזוה"ק שבא עם כל ימיו. ועי"ז השפיע פי שנים ליעקב שהיה נוכח שם. ולעומת זה עשו שהיה נוכח בהריגת נמרוד קיבל פי שנים מטומאת נמרוד שנתקבצה כל ימי חייו בעת הריגתו במדה מרובה. ולכן באותו יום נתגלרו יעקב ועשו במדריגתם. זה בצד הקדושה וזה בצד הטומאה. ועל זה אמר הפסוק 'ויגדלו הנערים' ולא נעשו אז גדולים בשנים שהרי בני ט"ו היו אז כנ"ל, אלא לפי שנתגדלו במדריגתם כנ"ל, [כן אמרתי מקדמת דנא. ושוב נדפס כן בספר אמרי אמת].

ועד"ז בכל שבת בעת רעוא דרעוא כשמגיע שעת הסתלקותו של השבת, מתקבץ כל הקדושה של השבת ונעשה קדושה כפולה ומכופלת כדרך שנעשה אצל האדם בעת הסתלקותו. ולכן במנחת"א בחדות"א דזעי"ר אנפי"ן בגימ' ב' פעמים שב"ת. כי אז נכפלת קדושת השבת. וגם מוצא"י שב"ת בגימ' ויה"י נ"א פ"י שני"ם ברוח"ך אל"י. כי ענין זה נעשה ביציאת השבת.

ועד"ז הנה כאמור ישעיה הנביא היה אצלנו במשך שבעה דנחמתא לנחמנו, וכעת הוא גומר שליחותו ומסתלק ועולה לרקיע. ולכן עתה נחמתו באה אלינו בכפלים ומבשרנו הבשורה של 'שנת גאולי באה' כי בעת הסתלקות יש פי שנים. ולכן ב' פעמים ישעיה"ו בגימ' אנ"י הוי"ה בעת"ה אחישנ"ה. וגם בגימ' ופדו"י הוי"ה ישב"ן ובא"ו ציו"ן ברנ"ה. ואם נחשוב שמו של ישעיהו במילוי האותיות כזה יו"ד שי"ן עי"ן יו"ד ה"ה וא"ו ונחשוב המספר ב' פעמים יעלה בגימ' את"ם נצבי"ם היו"ם כלכ"ם לפנ"י הוי"ה אלקיכ"ם. וגם בגימ' הוי"ה אור"י ברא"ש השנ"ה.

פרשת נצבים וילך תשנ"ו

סליחות

רמז במה שאין משכימים לסליחות בבוקר אלא מאחרים לעמוד בחצי הלילה

הנה מנהג הבעש"ט הי' שאמר הסליחות אחר חצות הלילה, ולא בהשכמת הבוקר. ויש ליתן טעם למנהג זה, שהוא לעורר שכבר נפלנו ביותר עד שאין בנו כח עוד לקום.

וכמשל המובא בזוה"ק למלך שגירש את המטרוניתא ואח"כ קרא לה לשוב אליו, ושוב חזר ונשנה הדבר פעמיים ושלש, ובפעם השלישית אמרה המטרוניתא שכבר אין בה כח לקום בעצמה, והמלך בעצמו צריך לבוא להקימה. וכמו"כ כלל ישראל נפלו בעומק הגלות עד שאין יכולים לקום מעצמה עד שיבוא הקב"ה בעצמו להקימם מנפילתם. וע"ז נאמר נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל.

וזהו הרמז במה שאין משכימים לסליחות בהשכמת הבוקר אלא מאחרים לעמוד בחצי הלילה, כי אין בנו כח לקום ומצפים אנו שהקב"ה יקימנו משפלותנו.

פרשת כי תבא תשנ"ח

ענין הפיוטים בסדר הסליחות שנתקנו עפ"י חרוזים ובסדר א"ב

ענין הפיוטים בסדר הסליחות שנתקנו עפ"י חרוזים ובסדר א"ב. י"ל ע"ד דאי' במהר"ל דמציאות ישראל בגלות הוא שלא לפי הסדר כי לפי הנהגת הסדר יש לישראל להיות על אדמתם. וע"כ אנו אומרים פיוטים המסודרים בסדר מכוון לעורר בזה שישיב אותנו הקב"ה אל ההנהגה הסדורה.

פרשת נצבים וילך תשמ"ט

ענין רמיזת שמותיהם של בעלי הפיוטים בהפיוטים

ומה שבעלי הפיוטים רמזו את שמותיהם בפיוטים טובה גדולה עשו לנו בזה, ע"ד שמזמורי תהלים ג"כ פותחים במזמור לדוד או תהלה לדוד וכיוצ"ב, והענין ע"פ משל לשליח המביא מכתב ובהגיעו כבר ננעלו השערים ואיחר את השעה. ואך אם מראה שמכתבו שלוח מאת המלך אז יפתחו לפניו השערים משום כבוד המלך ויראתו. והנה כאשר אנו אומרים מזמורי תהלים והמלאכים עומדים לעכב מלהעלותם כי השערים נעולים וכשאנו פותחים לומר תהלה לדוד מודיעים אנו שיש לנו שליחות מדוד המלך ובזה פותחים לנו השערים מפני כבודו של דוד המלך. כי ידוע כי אמירת תהילים הוא כאילו אמרם דוד המלך בעצמו, כנוסח היהי רצון הידוע. ועד"ז בפיוטים ע"י שמות המחברים הנרמזים בהם יפתחו לנו השערים, כי גדול קדושת המחברים, ובאמרנו את פיוטיהם, שפתותם דובבות בקבר, ויחד עמנו עולות תפלותיהם עבורנו.

פרשת נצבים וילך תשמ"ט

לך ד' הצדקה

אתם נצבים היום כולכם וגו' כל איש ישראל.

בספה"ק כ' דפסוק זה קאי על ר"ה. ופרשה זו נקראת תמיד לפני ר"ה. והענין כי הנה בחדש אלול הם ימי רצון ובהם מאירים י"ג מדות של רחמים, וביחוד בשבוע האחרון אשר לפי מנהג אשכנז מתחילים באמירת סליחות, ומזכירים הי"ג מדות ועי"ז ממשיכים הארתם ביתר שאת. והנה כשאומרים י"ג מדות הוא

יו"ט, כאשר אנו רואים שביו"ט אנו אומרים י"ג מדות בהוצאת ס"ת. והקשה בליקוטי תורה לבעל התניא ז"ל למה ימי אלול אינם יו"ט שהרי אנו מזכירים אז הי"ג מדות. ומבאר כי בימים אלה הקב"ה בבחי' מלך בשדה, בדוגמת מלך בו"ד הבא לעיר, אז בטרם הגיעו כשהוא עדיין נמצא בשדה הוא מתנהג כאזרח וכאו"א יכול לגשת אליו. משא"כ כשנכנס לעיר ובא לארמונו, אז כבר א"א ליכנס אליו רק החשובים הנקראים לפני המלך בזמנים מיוחדים. ועד"ז בימי אלול הקב"ה בדוגמת מלך בשדה, וכאו"א יכול לבא לפני המלך. אבל בר"ה אין לכ"א רשות לבוא אל המלך כ"א הראוי מצד מעשיו נקרא אל המלך, ע"כ.

והנה הדרך כשהמלך בשדה באים גם הקבצנים איש איש במשאלותיו וצרכיו ופושטים יד לקבל צדקה מן המלך. וזהו מה שמתחילים את הסליחות בפסוק "לך ה' הצדקה" היינו שבימים אלו הקב"ה נותן צדקה לקבצנים הפושטים יד לקבל צדקה מאת המלך. ומסיים קרא "ולנו בושת הפנים" כי בושים אנו למה אנו מאותם קבצנים הבאים לבקש צדקה, ואין אנו מאותם חשובים הנקראים לפני המלך.

או י"ל באופן אחר שלנו בושת הפנים, על שבימים אלה הקב"ה נותן צדקה ומתרצה אלינו בהארת י"ג מכילין דרחמי, ונותן לנו מטבעות של קל רחום וחנון וגו', ועכ"ז לבנו אטום וסתום, ואין אתנו יודע עד מה מלהרגיש בגודל יקרת הזמן, ואין השתנות בימים האלה, והמסחרים מתנהלים כרגילן. וכבר מתאונן בספה"ק מאור ושמש שבימי נעוריו היתה נרגשת בישראל החרדה בימים אלה ועכשיו הלבבות סתומים. וזהו בושת הפנים שאין בנו הרגש אף שלך ה' הצדקה.

פרשת נצבים

לך ד' הצדקה – אפי' אחר דקדוק מדה"ד

ענין השמיטה הוא שהקב"ה מוחל החטא ע"י איתערותא דלתתא, שיהודי מוחל החוב. וזהו ענין של תשרי, החודש השביעי חודש השמיטה. ומי שאינו מוחל חוב ואינו חונן דל אז חובין שלו ג"כ אינם נמחלים ואין הקב"ה מתנהג עמו בצדקה. ועל זה אנו מתחילים בבקשות של סליחות, לך ד' הצדקה ואם אומר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ואינו חונן דל ואינו מוחל החוב, מה יוכל לפעול בחודש תשרי הלא חובותיו אינם נמחלים רח"ל, ואז והי' בך חטא – ותרגומו חובא, חובותיו וחטאיו לא נשמטים.

וקורין זה בשבת מברכים אלול, כשצריכים לצדקה ומתכוננים בצדקה לחודש השביעי. וצירופו, וצדק'ה תהי'ה לנ'ו כ'י.

איתא בספה"ק בשם הבעש"ט כי מצות צדקה אין פני' מזקת לה ואפילו נותנים שלא לשמה ג"כ מועלת המצוה שהרי סוף סוף נושע העני. והנה אמרו צדיקי קדמאי על דא דאיתא במשנה דאבות על ג' עמודים העולם עומד וכו', דבעקבתא דמשיחא יעמוד העולם על גמילות חסדים ופירשו בזה "בך חותמין מגן אברהם". דהיינו שחתימת הגלות באה ע"י חסד (עיין בספר התניא באגרת הקודש אות ט'). ולענ"ד הטעם משום דבעיקבתא דמשיחא בדור שפל זעירין אינון העושין לשמה, ולה ניתנה גמילות חסדים המועילה אפילו שלא לשמה.

והנה כל המצוות אם אינן כהוגן יכולה מדת הדין לקטרג עליהם משא"כ צדקה כנ"ל. ולכן תמצא, כי תיבת "צדקה" בא"ת ב"ש היא ג"כ "צדקה". כי ידוע כי א"ת ב"ש מורה למדת הדין (כידוע מג"ר בכוונת ימי המצרים, עיין בבני"ש חדשי תמוז אב) ומצות צדקה אפילו בא"ת ב"ש, ג"כ נשארת צדקה. כלומר אפילו אחר דקדוק מדה"ד עדיין במקומה עומדת להגן ולהציל.

פרשת ראה

במוצאי מנוחה קדמנוך תחלה

בשבוע זה נכנסים לימי הרחמים והסליחות, ומתחילים ביום ראשון בפיוט במוצאי מנוחה קדמנוך תחלה, שזה רומז לבחי' תיקון הנחשלים, שמקדימים תחלה בזריזות כדוגמת תאנה שבכרה שמזדרזת להקדים תחלה לשאר הפירות, ולכן תחל"ה בגימ' הנחשלי"ם.

פרשת כי תבא תשנ"ח

רצה עתירתם בעמדם בלילות

פרשה זו היא המבוא לימי הסליחות, שבימים אלו אנו מנדדים שינה מעינינו ומשכימים לסליחות בזריזות, היפך השינה שהיא בחי' המיתה, ובמוצאי מנוחה קדמנוך תחלה בבחי' ראשית, כתאנה זו שבכרה בעוד שחברותיה ישנים, כן אנחנו מזרזים עצמינו ועי"ז נזכה לבחינת מקדש בר"ה. וזהו שאנו מתפללים "גנון נא גזעו בזעקתם בעוד ליל" בזמן שכל הגוים סרוחים על ערשותם, כל עבדי ד' עומדים בבית ד' בלילות, ולכן "רצה עתירתם בעמדם בלילות", וזהו הכונה לר"ה הבעל"ט שאז מתפשט בחינת ראשית בכל העולם. וכל מי שראוי להיות נמצא בבית ד' ונעשה בר לבב, ע"י שהתבונן ופשפש במעשיו באותם ירח ימים של חודש אלול, כדאיתא בזוה"ק ובכתה את אביה זה הקב"ה ואת אמה זו כנסת ישראל ירח ימים דא חודש אלול, זוכה לעלות בהר ד' ולעמוד במקום קדשו, כמו שמתפללים בליל ר"ה.

והשי"ת יעזור שנזכה להיות מהעומדים בבית ד' בלילות ולזכות להברכה יברכך ד' מציון, ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים שנזכה להזדכך מכל המניעות והעכובים, והשתחוו לד' בהר הקודש בירושלים.

פרשת כי תבא

אל תשליכנו לעת זקנה

והשפת אמת מפרש מ"ש "אל תשליכני לעת זקנה" הכוונה על ההזדקנות בעבודה, שלא תהא העבודה מיושנת בבחי' זקנה, כי אם התחדשות ורעננות תמידית. וימי אלול הם סוף השנה בחי' הזקנה של השנה ואז אנו מתפללים בסליחות בסוף ימי אלול אל תשליכנו לעת זקנה, שתהא העבודה בהתחדשות וכמו שאומרים שם סמוך לזה השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם, שתהא העבודה כקדם בעת תחלת התחדשות ואין חוזק בחסידות כבתחלתו. וכל עובד ה' בשנת בחרותו יש לו התלהבות לעבודה וברבות הזמן מתיישנת אצלו וזה ענין מזל אלול בתולה, שמורה על התחדשות בחי' אשה חדשה. ובו צריך להתחדש בעבודה, ויזכיר עצמו היאך בימי קדם היה מתלהב לתורה ולתפלה.

והנה בסוף השנה בזמן הזקנה צריך להתבונן שלא תסתלק השנה ותפטר בלא תקון ח"ו.

פרשת כי תצא

חודש תשרי

טעם למה אין מברכין חודש תשרי

בשבת זו שלפני ר"ה אי' מהבעש"ט הק' שאין אנו מברכין את החדש כי הקב"ה בעצמו מברך את חדש תשרי. ובהפטרה של שבת זו כ' ושנת גאולי באה. וזו היא ברכת החדש של הקב"ה בשבת זו, אשר אנו מקוים שכאשר הופיע הקב"ה בשבת זו בבתי כנסיות ובירך הנוסח יחדשהו הוסיף ג"כ לברך את החדש לגאולה שלמה. שתהא שנה זו שנת תש"נ הבעל"ט שנ"ת גאולי באה. ולכן התיבות שנת גאולי בא בגימ' רא"ש חד"ש, כי הוא נוסח ברכת החודש של הקב"ה. והנה הפסוק האחרון בהפטרה שהוא הסוף של סוף הנחמות הוא בכל צרתם לו צר ומלאך פניו הושיעם באהבתו ובחמלתו הוא גאלם וינטלם וינשאם כל ימי עולם. ומצינו שני נביאים בסגנון א' מתנבאים בפירוש מקרא זה, החת"ס בדרשותיו (דף שנה:) בכל צרתם לא צר וכו' ר"ל אין צרתם לפניו צרה שלמה כי יש פת בסלו כי כבר היה ראוי כמה פעמים לגאלם ע"י מלאך פניו הוא מט"ט שר צבא ה' אשר הלך לפני יהושע בכבוש הארץ, אלא להיות שאין זה גאולה שלמה כי הואיל ולא נעשית ע"י השי"ת בעצמו נחרב הבית וגלו ממנה והקב"ה רוצה לזכות ישראל לגאלם בעצמו וכבודו כדי שיהיה דבר קיים נצחי ולזה השיעור צריך זכות הרבה ע"כ הוא ממתין על תשובתם, וז"ש באהבתו ובחמלתו הו"א גאלם ולא ע"י מלאך פניו כדי שעי"ז וינטלם וינשאם כל ימי עולם ע"כ.

פרשת נצבים וילך תשמ"ט

צירוף של תשרי שהוא מדה"ד הוא ממותק בחסדים

בפרשתנו (פרשת לך לך) הכנת הגאולה ע"י שרה בבית פרעה כמו שנתבאר. ונרמז בסופי תיבות של ויראו אות"ה שר"י פרע"ה צירוף שם הוי"ה השולט בחדש תשרי. וכן בסופי תיבות של שר"י פרע"ה ויהלל"ו את"ה הצירוף השולט בחדש ניסן. כי אלו הם חדשי הגאולה כי לחד תנא, בתשרי עתידים להגאל ולחד תנא בניסן עתידים להגאל. ובירידת שרה לבית פרעה נתגלו אורות הגאולה של חדשי ניסן ותשרי. ואף הצירוף של תשרי שהוא מדה"ד הוא ממותק בחסדים כי תיבות ויראו אות"ה שר"י פרע"ה [שמהם יוצא הצירוף של תשרי] בגימ' ישמח"ו השמי"ם ותג"ל האר"ץ שרמוז שם הצירוף של חדש ניסן בראשי התיבות, כי בזמן הגאולה יומתקו הדינים בשמחה.

פרשת לך לך תשס"ה

עבודת ימי תשרי לקשר את הנחשלים לבחי' הראשית

וזה ענין עבודת חדש תשרי שהוא הראשית לקשר את האחרית עם הראשית, שמי שנפל למקום שנפל והגיע לבחי' אחרית יתקשר עם בחי' ראשית ויקשר בחי' השיבה עם בחי' הנערות, וכמ"ש עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו, וכנ"ל שתיבות דשני"ם ורעננים יהי"ו בגימ' רא"ש השנ"ה, וגם בגימ' בי"ת המקד"ש.

ובפ' כי תבוא שאז הוא הזמן של תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, מקשרים את הנחשלים של שבט דן שבסוף פ' כי תצא עם בחי' הבכורים והראשית, וכנ"ל שזהו עבודת ימי תשרי לקשר את האחרית עם הראשית.

ועיקר גמר התיקון הוא ביום שמחת תורה שהוא סיום עבודת ימי תשרי, שאז מסיימים את התורה ומתחילים בראשית.

ובזה מקשרים את נשמות בני דן המושרשים באותיות האחרונות של הס"ת של לעיני כל ישראל, וכפירש"י זה שבירת הלוחות שזה גרם שכחת התורה כמ"ש חז"ל במדרש (וכדאי' בגמ' שמזה ששברי לוחות מונחות בארון למדים שצריכים לכבד ת"ח ששכח תלמודו). וגם הם הפסוקים של מיתת משה שבימי אבלו נשתכחו הלכות, וזה בחי' שבט דן שהם באחרית המחנה, והם בבחי' עזבני ה' וה' שכחני, ששולט בהם השכחה.

ומקשרים אותם עם נשמות הראשית המושרשות בבראשית [ועם נשמת משיח שהוא בחי' הראשית, ראשון לציון וכו'], וזה ענין התקשרות דן אשר לאחרונה יסעו עם יהודה שבראשונה יסעו.

ותחילת ההתקשרות הוא בפ' כי תבוא כנ"ל, שמקשרים הנחשלים שבשבט דן לבחי' הבכורים והראשית, ובראש השנה שהוא יום הזכרון מתקנים בחי' השכחה של שבט דן. וסיום ההתקשרות הוא בשמיני עצרת ושמחת תורה, שאז הוא יחודא שלים ומקשרים כנסת ישראל עם הקב"ה.

פרשת כי תבא תשנ"ט

התורה מזהיר אותן שבחודש השביעי נלך נגד הטבע ולא להתייבש

אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחוגו את חג ה' שבעת ימים גו', ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו', וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים בשנה חוקת עולם לדורותיכם בחודש השביעי תחוגו אותו (ויקרא כ"ג).

וצ"ב למה כפל הכתוב עוה"פ לומר בחדש השביעי תחוגו אותו, והרי כבר כתב לפני כן שהוא בחודש השביעי. אמנם הנה כבר דברנו מזה שחודש ניסן הוא החודש של התחדשות והכל צומח ומלבלב, ולעומת זה בתשרי הכל נכמש ויבש והעלים נופלים מהאילנות ומתחיל החורף. וכל הטבע שנתחדש בחודש ניסן עכשיו הוא כלה ומת. והנה כלל ישראל בדרך כלל חי עם הזמן, וכמ"ש המהר"ל דמכיון שבחודש ניסן צמחה האומה הישראלית, ע"כ כח הצמיחה נוקב ויורד לתוך הטבע ואז הכל מתחיל לצמוח. ועכשיו כשבא תשרי וכל הטבע יבש ומת, באה התורה להזהיר שאנחנו לא נתנהג כן בעבודת השם, אלא תמיד נהי' בחיות ובהתחדשות בבחי' בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, שלא תתיישן ותזדקן העבודה להשי"ת, וכמו שפי' בשפת אמת אל תשליכנו לעת זקנה – שלא נעבוד את ה' באופן של זקנה אלא בהתחדשות כמו בתחילה, ע"ד כשמתחילים ללמוד מס' חדשה או בתחילת כניסת החג. וזש"ה – באספכם את תבואת הארץ – שזהו מפני שהכל כבר נגמר ומה שישאר מעתה בשדה ירקב וייבש, אז תחוגו את חג ה' שבעת ימים באופן הפכי מדרך הטבע. ומפרש והולך – ולקחתם לכם פרי עץ הדר – שזהו האתרוג הדר באילנו משנה לשנה, והוא מין מיוחד שאינו נכמש ויבש ע"י החורף אלא סובל בתקיפותו את כל תקופות השנה ועדיין הוא קיים, ואף שאר המינים אף שאינם באופן זה מ"מ גם עליהם קאי תיבת "הדר", ואם הם יבשים הם פסולים לפי שאינם הדר, ועד"ז צריכים לעבוד השי"ת בחיות ורעננות, – וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים בשנה – שתקחו לכם לכל השנה את אלו השבעת ימים, לעבוד השי"ת תמיד ברעננות, בתורה ותפלה בשמחה. ומסיים הפסוק – בחודש השביעי תחוגו אותו – כדי להדגיש שתלכו נגד הטבע ולא תסתכלו על שבחודש השביעי שהוא כניסת תקופת תשרי הכל יבש ומת אלא תקחו לכם בחודש זה הד' מינים אשר יבש פסול בהם וכמ"ש בירושלמי שלכך לולב היבש פסול כי לא המתים יהללו י"ה.

הרגשתי היום בעת התפלה שכבר אמרו "נשמת" שלשה ימים רצופים, והי' חסר קצת חיות ורעננות. וע"ז באה התורה להזהיר – בחודש השביעי תחגו אותו – שנלך בהיפך מהטבע ולא להתייבש.

והנה תקופה זו שמר"ה עד שמע"צ שהוא גמר החתימה נקרא ר"ה, ובו נקבע גורל כל השנה. והנה אי' דלול"ב בגי' חיי"ם, דהכשרו של הלולב הוא רק אם הוא חי ואינו יבש ומת דלא המתים יהללו י"ה. והנה עלי הלולב הם ימי השנה וראש הלולב הוא ראש השנה והוא עיקר השדרה של השנה, וע"כ אם הראש של השנה הוא יבש אז רחמנות גדול על כל השנה. וע"כ בשבעת ימים אלו שהם ראש השנה והם מקיפים את כל השנה, וכידוע ששבעה הוא היקף שלם, נצטוינו לקחת ד' מינים אלו שהם חיים ורעננים ולא יבשים כדי שממנו נקח לעבוד את השם בחיות ורעננות, והקפידא הוא על ראש השדרה שתהא ראשית השנה בחיות ולא ביבשות. והנה היום האמצעי שבשבעת ימים אלו הוא היום הרביעי שהוא אושפיזא דמשה שהוא מדת הנצח, ואחז"ל (סוטה יג:) שמשה עדיין עומד ומשמש, ובעולם הזה לא כהתה עינו ולא נס ליחה ונשאר ברעננות בנצחיות, וע"כ בתקופה זו של ראש השנה קורין ענין זה שמשרע"ה לא כהתה עינו ולא נס ליחה.

סוכות

בימים אלו כל ישראל שוין ללא חילוקי מדרגות

ובספה"ק צבי לצדיק מפרש הפ' אתם נצבים וגו' מחטב עציך עד שואב ממיך, כי הנה ר"ה היא יום הדין ונתן לנו הקב"ה עצה להמתיק תוקף הדין ע"י תקיעת השופר שסגולתו להפוך הדין לרחמים, ונמשך זמן המשפט מר"ה עד שמע"צ. והדינים נמתקים והולכים יותר ויותר, עד שמע"צ שאז מתפללים על גשמים שהם מימי רחמים. וזהו אתם נצבים היום, זה ר"ה כדאי' בזוה"ק שהיום קאי על ר"ה. וזמן המשפט הוא "מחטב עציך" היינו מזמן תקיעת שופר שהוא עצ"ה הניתן מהקב"ה לעצמו וחטיבתו להמתקן הדין "עד שואב ממיך" זה יום שמע"צ שאז מתפללין על מימי גשמים, עכת"ד. ואמה"כ שכל איש ישראל נצבים כאחד, ואין בהם חלוקי מדרגות, וכמ"ש מחטב עציך עד שואב ממיך. ולכאו' הרי הדרך לומר מגדול ועד קטן. וכאן נקט שני מדרגות הקטנים, אך זה גופא הכוונה לומר שאין כלל ענין של גדול וקטן והכל שוה לפני המקום. כי ימים אלה הוא זמן של נתינת צדקה לקבצנים וממילא כל איש ישראל שוין ללא חילוקי מדרגות.

פרשת נצבים

בחודש תשרי צריך כ"א לפנות מעסקי העולם ולנהוג בהם כבחי' שבת ושמטה

בפרשת ראה כתוב פ' שמיטת כספים, כי חודש תשרי הוא החדש השביעי והוא בחי' השמיטה שהיא השנה שביעית ובחי' יום השביעי שהוא השבת. וע"כ נשיא שבט אפרים שהוא מכוון כנגד חדש תשרי הקריב קרבנו ביום השבת. דהנה השבת הוא יומא דאורייתא, וכן הוא שנת השמיטה, דבכל ששת ימי המעשה יוצא האדם לפעלו ולעבודתו. ובבוא השבת צוה הקב"ה לשבות מכל מלאכה. ובזה רצה הקב"ה ללמד לאנוש בינה שאין הוא מכין פרנסתו בכוחו, כ"א הקב"ה נותן לו כח לעשות חיל, שהרי בשבת הוא שובת מכל מלאכה ועכ"ז משפיע הקב"ה הפרנסה, ודייקא מיניה מתברכין כל שיתא יומין.

ועד"ז אחר שעסק האדם בעבודת האדמה ששה שנים, שובת האדם בשנה השביעית מכל מלאכה ופונה עצמו לתורה ועבודה, ובא עי"ז להכרה שהקב"ה הוא המכין לו לפרנסתו, ואין נכון לאדם לשקוע כל כוחותיו בקניני העוה"ז ובעול החשבונות הרבים שבקשו להם בני

האדם. ואמה"כ "וצויתי את ברכתי" שאף שאין האדם עוסק כלום מ"מ באה הברכה מהקב"ה. ובחי' זו היא גם בחדש תשרי שכ' האריז"ל שיש לאדם לפנות עצמו בימי התשובה מעסקי העולם ולנהוג בהם בבחי' חוה"מ, וזהו כבחי' השבת והשמיטה.

פרשת ראה תשמ"ו

בחדש תשרי מתכפרים עונותיהם של ישראל נפטרים משטרי חובותיהם

במצות שמיטת כספים בשנה השביעית יש בה ענין יציאה לחרות שנפטר הלוה משעבודו אשר עבד לוה לאיש מלוה. והשביעית משמטת את החוב ויוצא הלוה לחירות. ועד"ז בחדש השביעי שהוא חדש תשרי מתכפרים עונותיהם של ישראל ויוצאים לחירות ונפטרים משטרי חובותיהם. ומצות שמיטת כספים בשביעית מעוררת למעלה בחי' זו שהקב"ה ישמט חובותיהם של ישראל. ולכן נאמר בפ' ראה במצות שמיטת כספים כי קרא שמטה לה'. ועוד אמה"כ שם השמר לך וגו' קרבה שנת השבע וגו' וראה עינך באחיך וגו' והיה בך חטא. דלכאו' צ"ב הכוונה במ"ש והיה בך חטא. ואמנם לפי שמצות השמיטה ענינה קריאת דרור לשבויים ויציאה לחירות, ולכן תעש"ה שמט"ה בגימ' לקר"א לשבוי"ם דרו"ר. וכן ראש השנה יוצאים לחירות וע"כ תוקעים אז בשופר כדוגמת תקע בשופר גדול לחרותנו. שנעשים אז בני חורין מהיצה"ר, והנה כאשר מקיימים שמיטת כספים אז באתערותא דלתתא איתער לעילא שישמט הקב"ה חובותינו, וע"כ אמה"כ שאם לא יקיימו מצות שמיטת כספים – והיה בך חטא – כי לא יתעורר למעלה השמטת החובות של כללות החטאים וע"כ והיה בך חטא. וע"כ תשמ"ט יד"ך בגימ' י' ימ"י תשוב"ה.

פרשת נצבים תשנ"ג

חודש תשרי הוא הנהגה השייך לכללות האומות

חדש תשרי הוא הנהגה הכוללת אף אומה"ע, כי בתשרי נברא העולם, ולכן אז הדין הוא על כל הבריאה אם לחדש בה מחזור חדש של כל השנה, וגם על המדינות בו יאמר וגו', ולכן מבואר בריש מס' ר"ה שא' בתשרי הוא ר"ה למלכי אומה"ע, כי הזמן של תשרי שייך לכללות האומות, משא"כ חדש ניסן הוא הנהגה המיוחדת לישראל בלבד, בחי' החדש הזה לכם, ולכן למלכי ישראל ר"ה הוא בא' בניסן.

ולדרכנו, חדש תשרי, שהוא זמן התחדשות הבריאה, יש בה שייכות אף לאומה"ע, שגם הם ראויים להכרת הבורא מתוך עצם הבריאה, שהרי אמר הנביא ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו, דאף שאין לשור דעת להבין היאך יש לבעליו בו קנין, שהרי אין לו שום השגה בקנין המשיכה שעשה בעליו, עכ"ז נטוע בו ההרגש לידע מי הוא קונהו, ועד"ז אף אומה"ע ראויים להכיר את קונם שבראם.

ועכ"פ, ע"י התבוננות אמתית בפלאי הבריאה וסדריה יכולים גם הם להגיע לידיעת ה', ומ"מ עיקר השגתם תהא רק לעת"ל כאשר יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך.

וזהו כפי המבואר בליקוטי מהר"ן, לעת"ל ישיגו אומה"ע יותר מהשגת ישראל כהיום, ומפרש בזה הפסוק אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים, שאז יכירו הגויים שבזמן הגלות כאשר היה נדמה להם כי הגדיל ה' לעשות עם הגויים, באמת הגדיל ה' לעשות עם אלה, רק אנחנו היינו סבורים בטעות שהגדולה היא עמנו אבל באמת הגדולה היתה עם ישראל, ואז ישיגו אומה"ע השגה זו, כי תגדל השגתם אז יותר מהשגת ישראל בעוה"ז, ואילו השגת ישראל תגדל אז יותר ויותר, וע"ז אומר הפסוק אז ימלא שחוק פינו, כי השגת אומה"ע תהיה לשחוק בעיננו, עכת"ד.

פרשת בראשית תשס"ב

אם אדם מוחל לחייבים לו מעורר בזה שימחלו לו ג"כ על חובותיו לפני המקום

והנה אמה"כ "השמר לך פן יהי' דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה וראה עינך באחיך האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא". ויל"ד מה זה שכתבה תורה והיה בך חטא, והלא כל דבר שיעבור האדם את פי' ה' יהיה בו חטא, ומאי שנא שפרט כאן הכתוב שיהי' בך חטא.

אכן לפי המבואר לעיל חודש תשרי הוא בחי' שנת השמיטה, ורמזה כאן התורה על חדש השביעי הוא חדש תשרי. כי הנה באתערותא דלתתא איתער לעילא, וכפי התנהגות האדם כן מתנהגים עמו משמיא. וממילא אם אדם מוחל לחייבים לו, מעורר בזה שימחלו לו ג"כ על חובותיו לפני המקום. משא"כ אם אין האדם מוחל לבנ"א על חטאו נגדו בענינים שבין אדם לחברו, אז ח"ו לא ימחלו לו ג"כ. וזהו שרמז הכ' "כי קרא שמטה לה'" שע"י שמשמט האדם לחייבים לו הוא קורא בזה אל ה' שמט"ה. והיינו שמעורר בזה שהקב"ה ג"כ ישמט וימחול לו חובותיו.

וזשה"כ "והיה בך חטא" כלומר שאים ירע לבבך ולא תרצה למחול לחייבים לך, תגרום בזה שלא ימחלו לך על עונותיך ונמצא שיהיו בך החטאים שהרי לו ימחלו לך עליהם. ולא קאי על חטא זה אלא על כל דבר פשע וחטא, שלא ימחלו לך בסיבת הדבר שאינך מוחל להחייבים לך.

פרשת ראה תשמ"ו

כל החדש מוכן מסוגל לתשובה ולגאולה

כתב בספר פרי צדיק (בפרשתנו דף ג:) בענין שבת זה שהוא שבת האחרון בחדש תשרי, אשר כל החדש מוכן ומסוגל לתשובה ולגאולה כמו שאמרו (ר"ה י"א.) בתשרי עתידין להגאל. ובפרשה זו קורין "ורוח אל-הים מרחפת על פני המים" שדרשו במדרש זה רוחו של מלך המשיח. שכל שבת יש לו קדושה מיוחדת לאותו שבת והוא מכח קדושת הפרשה שקורין בשבת ההוא, וקדושת פרשת בראשית הוא שזוכין לאור רוחו של משיח. ולכן קורין פרשת בראשית בשבת אחרון של חדש תשרי, שאף אחר שכבר עברו הימים הנעלים שבחדש זה ולא זכינו עדיין לגאולה. וכבר עברו קרוב לאלפיים שנה שלא זכינו עדיין להגאל. אולי נזכה בשבת זה להגאל מיד ע"י התעוררות תשובה מלעילא. שהרי כל החדש מסוגל לכך, ובפרט בשבת שהוא מוכן לתשובה כמו שאחז"ל עה"פ 'טוב להודות להוי"ה' שכל מי שמודה ועוזב ירוחם. וע"י שמירת שבת מיד נגאלין עכת"ד.

פרשת בראשית תשנ"ה

בימי התשובה של תשרי שם הוא שורש הזמן וראשיתו

כבר ביארנו במק"א מהנפלאות של רמזי התורה הנראה בפרשיות אלו שקורין בחדש תשרי. כי בפ' וילך יש ל' פסוקים כנגד ל' ימי אלול שהצדיקים מכינים עצמם אז בתשובה ובהגיע ר"ה הם תמימים ונכתבים לאלתר לחיים. ושוב יש בינונים הצריכים מ' יום עד יוה"כ וכנגדם יש מ' פסוקים של פ' נצבים. ושוב יש פחותים מאלה שצריכים עבודה יתירה עד שמיני עצרת שאז גמר הדין כדאי' בזוה"ק. וכנגדם יש נ"ב פסוקים בפ' האזינו המכוונים לנ"ב יום שמר"ח אלול עד יום שמע"צ. ובדורות האחרונים נתגלה זמן מאוחר יותר והוא זאת חנוכה כי בדורות החלשים צריכים זמן רב להשלים העבודה. ואם נחשוב החדשים כפי הכלל שבגמ' שסתם ירח שלשים יום נמצא שיש קכ"ב יום מר"ח אלול עד זאת חנוכה. וכנגד זה נרמז קכ"ב פסוקים כאשר נכלול כל הפרשיות של נצבים וילך האזינו. והנה חתני

הרב ר' מאטיל שליט"א הוסיף על זה כי בפ' כי תבוא יש קכ"ב פסוקים הרומז לקכ"ב ימים הנ"ל.

וי"ל בטעם שנרמז עוד פעם ענין הקכ"ב ימים בכלליות הפרשיות לאחר שכבר נרמז בפ' כי תבוא, כי מאחר שחדש תשרי הוא מקור השנה וראשיתה. וע"כ ימים אלה סגולתם לתקן הפגמים כי במקום השורש יכולים לתקן. ובימים אלה נמצא בחי' תיקון אדם הראשון, כי הוא בחי' הראשית של העולם, ומזה הטעם בנוסח העבודה של יום הכפורים מתחילים אתה כוננת וכו' שהוא מענין אדה"ר, שלכאו' אין לזה שייכות לעבודת יוה"כ, אכן לפי שאז זמן תיקון אדה"ר לכן שייך זה לעבודת יוה"כ. ובזה יובן שרמזה התורה תיקון הקכ"ב ימים בכללות הפרשיות של נצבים וילך האזינו לפי שהם פרשיות של חדש תשרי להורות על התקשרות הקכ"ב יום בימי התשובה של תשרי ששם הוא שורש הזמן וראשיתו.

ולכן תשר"י בגימ' יתמ"ו חטאי"ם מ"ן האר"ץ כי בחדש זה שהוא הראשית מתתקנים החטאים, ותשר"י הוא אותיות רשי"ת וכמו שרמז הבעל הטורים בפסוק עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה עד אחרית שנה, שנכתב תיבת ראשית חסר אלף ורומז על תשרי שהוא אותיות רשית.

פרשת האזינו - שובה - תשנ"ד

עבודת חדש תשרי שהוא הראשית לקשר את האחרית עם הראשית

ענין עבודת חדש תשרי שהוא הראשית לקשר את האחרית עם הראשית, שמי שנפל למקום שנפל והגיע לבחי' אחרית יתקשר עם בחי' ראשית ויקשר בחי' השיבה עם בחי' הנערות, וכמ"ש עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו, וכנ"ל שתיבות דשני"ם ורעננ"ים יהי"ו בגימ' רא"ש השנ"ה, וגם בגימ' בי"ת המקד"ש.

ובפ' כי תבוא שאז הוא הזמן של תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, מקשרים את הנחשלים של שבט דן שבסוף פ' כי תצא עם בחי' הבכורים והראשית, וכנ"ל שזהו עבודת ימי תשרי לקשר את האחרית עם הראשית.

וזה בחי' תשובה כמ"ש בספה"ק שהוא תשוב ה"א, דהיינו ה"א בתרא של שם הוי"ה, והוא יחוד קוב"ה ושכינתיה, יחוד הוי"ה עם אדנ"י, כי הה"א בתרא הוא בחי' שם אדנ"י. ותחילת ההתקשרות הוא בפ' כי תבוא כנ"ל, שמקשרים הנחשלים שבשבט דן לבחי' הבכורים והראשית, ובראש השנה שהוא יום הזכרון מתקנים בחי' השכחה של שבט דן.

פרשת כי תבא תשנ"ט

בתשרי עתידין להגאל

מצינו פלוגתא בין רבי אליעזר ורבי יהושע, אם בתשרי נברא העולם ובתשרי עתידין להגאל, או בניסן ובניסן עתידין להגאל. והם שני בחינות של נקודת ראשית. תשרי הוא מבחינת הדין והוא שיטת רבי אליעזר שהוא מתלמידי בית שמאי שמדתם היא דין. וניסן הוא מבחינת החסד.

ותשרי שהוא דין שייך למדתו של יצחק אבינו. ובכוונת התקיעות איתא בזוה"ק שבחי' אברהם ובחי' יעקב מסבבים לבחי' יצחק. והענין למתק הדינים של יצחק ע"י התקיעות.

ובחדש תשרי עתידין להגאל כנ"ל. ולכן הוא ג"כ בגימ', כ"י יו"ם נק"ם בלב"י ושנ"ת גאול"י בא"ה. שבחי' הגאולה של תשרי שהוא מבחי' הדין נמשכת מיצחק אבינו.

ויתבאר בהקדם מ"ש הבעל הטורים בס"פ חיי שרה עה"פ 'על פני כל אחיו נפל' וסמיך ליה 'ואלה תולדות יצחק' לומר כשיפול

ישמעאל באחרית הימים אזי יצמח בן דוד שהוא מתולדות יצחק ע"כ.

וצריך ביאור מה הרמז שייך דוקא ליצחק.

אמנם הנה ידוע שיש ד' מלכיות, אדום–בבל–מדי–יון. ואמנם איתא בזוה"ק שגלות ישמעאל היא הקשה שבכולם. ולכאורה למה לא נחשב ישמעאל בין המלכיות. ומבואר באברבנאל ומהר"ל שישמעאל מצטרף עם גלות אדום להצר לישראל. והם שייכים לגלות אדום. ובזוה"ק איתא שיהיה לישמעאל שליטה בא"י בזכות ברית מילה שאוחזים בה, ועי"ז יש להם כח להצר לישראל בסוף יומיא. אבל כשיתום זכות המילה שלהם עתידים הם להתנער משם, ויאחז הקב"ה בכנפי הארץ לנער ממנה הרשעים כאיש שמנער טליתו מעפרירות שבה.

והנה ידוע כי זה לעומת זה עשה אלקים. וכל מה שיש בקדושה יש לעומתו בצד הטומאה. ואברהם היה לו מנגד בצד הטומאה שהוא נמרוד. ויצחק היה מנגדו ישמעאל. ולפי"ז נכון הדבר שבגאולה העתידה שתהיה לבטל כוחו של ישמעאל, תבוא בחדש תשרי בזכות יצחק השייך לבחי' הדין של תשרי כנ"ל. שהרי הוא הנגד לישמעאל. וא"ש מה שרמז הבעל הטורים הנ"ל מפלת ישמעאל וצמיחת משיח שהוא מתולדות יצחק. וכן איתא ג"כ (שבת פ"ט:) שלעת"ל דייקא יצחק ילמד זכות על ישראל יותר משאר האבות.

וגם חדש תשרי הוא החדש המכוון לשבט אפרים שהוא מבני יוסף שהוא שומר הברית. ולכן אז זמן הגאולה לפי שבני עשו נופלים ביד זרעו של יוסף. וכן בני ישמעאל. ונרמז בשמו של נשיא אפרים שהוא אלישמע בן עמיהוד. אלישמ"ע אותיות ישמעא"ל.

פרשת כי תבא תשנ"ה

ימי הרחמים

תפלות ימי הנוראים הם טבילות בדבש

איתא מהאריז"ל שסעודת שבת ותפלותי' ענין אחד הוא. וסעודת ליל שבת מעלה וגומר תיקון תפלת ערבית. סעודת יום השבת מתקן בחינת שחרית ומוסף, וסעודה שלישית גומרת ענין תפלת המנחה. ואפשר שעל משקל זה, הם סעודות יום טוב, שגם הם, הם השלמה לתפלות, ומבחינת התפילות. והואיל וסעודת ראש השנה וכל סעודות תקופת תשרי, טובלין את הפרוסה של המוציא בדבש, נוכל לומר שגם תפלות ימי הנוראים הם טבולות בדבש, ומתוקים מדבש. וידוע איך חיבבו הצדיקים את תפלות הימים נוראיב ובפרט מוסף של ר"ה שהיו מדושני עונג ומתפנקים ממתיקות פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות. וידוע הכוונה בתפלת מי כמוך א"ב הרחמ"ן שהוא בגימט' דב"ש. כל היום הוא טבול בדבש. פרשת האזינו

בימים האלו עבודת האדם לקנות לעצמו מדת השפלות

ראש השנה הוא בחי' המלכות, שאז זמן קבלת מלכותו ית"ש. ובחי' המלכות היא בחי' ארץ דלית לה מגרמה כלום, וע"כ כדי לזכות לראש השנה צריך להיות בשפלות רוח ובבטול גמור, וע"כ ביום זה אנו כורעים ומשתחוים לפני המלך ית"ש. וברכת מלכיות מתחלת בתפלת עלינו לשבח. כי בתפלה זו מתפללים על התגלות מלכותו ית' ומשתחוים וכורעים ומתפללים שגם אומות העולם יכרעו ויפולו לפני הדר מלכותו. וע"י מדת השפלות יכולים לזכות לבחינתו של יום וענוים ירשו ארץ. ועי"ז יכולים לזכות בדין כי אין מדה"ד שולטת על מי שמשים עצמו כאין שהרי אינו ניכר כלל. היו כאלו שלא רצו לעלות לתורה בר"ה כדי שלא להתבלט ולהיות נראה.

ובאמרי פנחס מהרה"ק מקאריץ זי"ע אי' שבסעודה שלישית האחרון שבשנה יש להתפלל שיזכה בר"ה לשפלות רוח. ויתכן שלאנשים בערכנו לא סגי בשבוע א' וצריך ב' שבועות. וע"כ בימים אלה יש לאדם לקנות בנפשו מדת השפלות ולא יקפיד על שום דבר שנעשה נגד רצונו רק יותר על כל דבר. ואז הקב"ה עובר על פשע לשארית נחלתו. למי שמשים עצמו כשיריים כדחז"ל. ואחז"ל (ר"ה כ"ו:) שהשופר מצותו בכפוף דכל דכייף טפי מעלי. והשפת אמת מביא בשם חי' הרי"מ שתיבת אלול רומז עה"פ "ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו" שהכתיב הוא "ולא אנחנו" והקרי הוא "ולו אנחנו". והרמז שאם מחזק' עצמו בשפלות ולא אנחנו אז זוכה להיות "ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו". ותיבת אלו"ל הוא נוט' ל"א ל"ו, ורומז להנ"ל.

פרשת כי תבא

הקב"ה שולח אותנו למקומות הנמובים כדי שנתקן שם התיקונים הראויים

והנה אי' ברש"י עה"פ אתם נצבים, לפי שיצאו ישראל מפרנס לפרנס ממשה ליהושע לכן העמידן ועשה אותם מצבה כדי לזרזן. ואי' בפרי צדיק ובשפת אמת שכענין זה הוא כשעוברים [illegible] העברה מפרנס לפרנס כי כל שנה היא הנהגה מיוחדת עיי"ש. והנה כמו שהעברה ממשה ליהושע היתה בחי' ירידה כי פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה. כן בכל שנה יורדים למדריגה נמוכה יותר, וא"כ הרי יתחמך הלב

בנפילתנו ממדרגתנו. ואמנם מבט זה אינו מן הנכון שמביא לידי מרה שחורה. אך הנכון הוא שיש לדעת שהקב"ה שולח אותנו למקומות הנמוכים ומוסר בידינו שליחות שנתקן התיקונים הראויים במקומות הנמוכים. וכפי גודל הנמיכות גדולים יותר התיקונים. ואנו מתקנים במקומות שהראשונים לא יכלו לתקן כי לא ירדו לשפלות עמוקה כזו בעקבתא דמשיחא במדרגות של נ' שערי טומאה. וזה נרמז במ"ש ויקרא משה ליהושע חזק ואמץ כי אתה תביא וגו', שאמר משה ליהושע שאף שעכשיו עוברים למדריגה יותר נמוכה מ"מ יתקנו ישראל תיקונים יותר עמוקים ויכנסו עתה לא"י.

ועד"ז בכל שנה ושנה כשעוברים לשנה החדשה הנמוכה. ובאחרית הימים נעשים תיקונים כאלה שלא היו בדורות הראשונים, נוכל לקוות שדוקא עתה תביא אותנו השנה הבעל"ט לארץ אשר נשבע לאבותינו, לגאולה שלימה, מה שהשנים הקדמוניות לא יכלו להביא, כי עדיין היו חסרים התיקונים. תהא השנה הבעל"ט לגאולה ולישועה.

פרשת נצבים תשנ"ג

י"ג מדות מתעוררים בימי הרחמים ועליהם אין מועיל שום קטרוג

עוד זאת אקדים לבאר הענין שבהלכה (סנה' יז.) סנהדרין שפתחו בדיני נפשות ולמדו כולם חובה פטרינן לי'. ואיתא שם הטעם, שצריך הלנת הדין למחזי לי' זכות אבל הואיל ואמרו כולם חייב תו לא חזו לי' זכות.

והנה כל הלכה יש לה שורש וטעם למעלה. וטעם הפנימי של ההלכה מכוונת ומתאמת עם פסק ההלכה. וצריך להבין, הלא ידוע שכשם שיש ב"ד של מטה כך כנגדן יש ב"ד של מעלה. ואם כל הב"ד של מטה פסקו לחובה, הרי כנגדן ישבו כסאות למשפט למעלה ופסקו כולם לחובה, והרי שם אין שקר ואין מוצל מפיהם דבר אמת עד מאד, וכולם הסכימו לחובה, ומאי טעמא דפטרינן לי' גם למעלה.

והנראה בזה בעזהי"ת, שאי אפשר לשום נשמה מישראל שתדחה לגמרי בלי שום תקוה שיבוא זמן של תיקון עבורה. וזאת אשר אמרה אשה התקועית החכמה לדוד "וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח", כידוע מספה"ק. ואיתא בשם הבעש"ט הק' זי"ע כי יש למעלה שלשה בתי דינים, אחד של מלאכים, למעלה ממנו של נשמות צדיקים, ועל גביהם הקב"ה בכבודו ובעצמו. וכשזוכה אדם שדינו בא לפני הקב"ה בעצמו, יוצא זכאי בדינו, ועל זה נאמר מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים. ע"כ.

וי"ל ביאורו, משל למלך שמינה פדגוג להדריך וללמד את בנו הקטן החביב עליו. גם צוה אותו, שבאם יראה שאין בנו מתנהג כראוי, יענישנו וייסר אותו. ויהי היום שבן המלך הלך שובב במעשה נערות וגם ביזה את אביו המלך. אז גילה הפדגוג את דעתו כי בן מות הוא, ויתכונן ליסרו עד שתצא נפשו. ויתעורר המלך להציל את בנו מיד עבדו, ויאמר לפדגוג הלא לתקוני שדרתיך, וכל כוונתי בפקדי עליך ליסרהו הלא היתה רק לטובת בני שיתגדל בנימוסים הגונים. אך עתה שאתה רוצה להשחיתו, הרי בטלה כוונתי, וא"כ סלק ידיך ממנו לגמרי.

וככה נראה הענין כאן. כי כל דיין מומחה, בעל סברא אמיתית הוא, וכנגדו יש מלאך בשמים שמשמיע אותה סברא עצמה, בב"ד של מעלה לזכות או לחובה. ואם רבו המחייבים, מענישים אותו למרק את חטאיו. אבל הואיל ויש גם דיינים המזכים, וכנגדן יש מלאכים הממליצים לזכות, לכן אחר שכבר קיבל ענשו, נסתלק החוב ונשאר הזכות. וע"פ סברות הזכות, יש לו אחרית ושארית, ובא לתיקונו. אבל אם כל הדיינים מלמדים אך חובה ואין שום סברא בעולם שיזכהו, אחת דתו להמיתו מיתה נצחית, ואז מתעורר הקב"ה וגוזר אומר שהדין בטיל לגמרי, ומלכותא דרקיעא כעין מלכותא

דארעא, שלפעמים זורקין את הדין חוצה מבית המשפט כי הדיינים מסלקים ידם הימנו, ובטל דינא. וכן איתא בס׳ דרך ד׳, אחר שדיבר על הסדר וההנהגה של בתי דינים של מעלה, כתב שם (ח״ב פ״ח) וז״ל, אך באמת אין האדון ב״ה משועבד לשום חק ואינו צריך לזולתו ולא מתפעל משום דבר. ועל כן כשירצה להשתמש מרוממותו הנה יפעל וינהג כרצונו בלי הכרח או עיכוב כלל. ואולם להנהגת המשפט ינהג כפי השעבוד שזכרנו. אך כשתגזור חכמתו היות נאות העברה על שורת דין, הנה ישתמש מרוממותו ויחוד שליטתו, ויעבור על פשע, ויתקן כל קלקול בעוצם כוחו. עכ״ל.

ובמעשה העגל, ע״י תפלת משרע״ה זכו ישראל לי״ג מדות של רחמים. ומדות אלו מתעוררים בימי הסליחות, וביתר שאת בעשי״ת ובפרט ביוה״כ, שמזכירים אותם כמה פעמים. ואלו המדות הם למעלה מכל בתי דינים, כידוע, שהם התעוררות רצון העליון אשר עלה ברצונו כביכול לברוא העולם בשביל ישראל שהם בנים למקום, ועל זה אין מועיל שום קטרוג. וראש חטאת ישראל הי׳ העגל, והי׳ מן הצורך לפתוח השער העליון הזה כדי לבטל את הגזירה של כליון. ואדרבה אם לא הי׳ חטאם גדול כל כך, לא היו זוכים לפתיחת שער הגדול הזה. אבל מחמת שטען משרע״ה, אנא חטא העם הזה חטאה גדולה, ואין מספיק אפילו יסורים אלא כליון ח״ו, ולכן נצרך לעורר כוונת הבריאה שהיא בשביל ישראל ולהצילם ממדת הדין של הבתי דינים. ונמצא שקלקלתם תקנתם, שודאי משום שחטאו ״חטאה גדולה״ זכו לי״ג מדות ש״ר שהם מבטלים כל הדינים, וכמשל בן המלך הנ״ל שמתבטל כל הדין ומתפרק מהפדגוג וחוזר להיות תחת חסותו של אביו המלך.

ובאותה שעה היו ישראל במצב של כולו חייב ולכן נתבטל דינם. אבל לכאורה לא היו כולם חייב שהרי משרע״ה לא חטא והקב״ה הציע לו ואעשה אותך לגוי גדול. ולולא טענתו של משה שזה לא יועיל שהרי ״כסא של ג׳ רגלים אינו עומד לפני בשעת כעסך כ״ש כסא של רגל א״״ (רש״י שמות ל״ב י״ג) הלא הי׳ מתחיל כלל ישראל ממשה רבינו. אבל זה אינו שהרי גמירי דלא כלה שבטא (ב״ב קט״ו ע״ב) ואי אפשר לבטל ח״ו כלל ישראל וצריכים לישאר עכ״פ שריד מכל שבט.

פורים

האדם צריך ליזהר שתהא עליתו דבר של קיימא

והנה יש ג״כ עוד בחי׳ של בנין בהמ״ק. כי חדש תשרי הוא בחי׳ הבהמ״ק, שאז מופיע בחי׳ המקדש בבחי׳ זמן. וע״כ אין בו מצות עלי׳ לרגל, כי אז הבהמ״ק בא אל ב״י במקום שהם, ועושים אז השתחוואות כמו במקום המקדש. ובימים של חדש אלול ישראל עוסקים בתשובה ותיקון המעשים ובזה הם בונים את בחי׳ בהמ״ק של חדש תשרי.

וע״ז בא הב׳ (בפ׳ תצא) להזהיר – כי תבנה בית חדש – היינו כשתבנה הבהמ״ק שהוא הבית חדש ע״י העסק בבנית בהכ״נ בזמן הגלות או באופן אחר, כשתבנה הבית חדש של חדש תשרי בעבודת ה׳ ועולים במעלות העבודה וע״כ צריך האדם להזהר שאחר עבור חדש תשרי לא ישוב לכסלה כבראשונה רק תהא עליתו דבר של קיימא. וז״ש ״ועשית מעקה לגגך״ שתעשה מעקה לעליותך במדרגות העבודה בגגין ועליות, כדי שלא תפול משם. ומעקה זו הוא העסק בספרי מוסר בזמן מסויים בכל יום. וזאת היא עצה היעוצה שבזה יעשה האדם מעקה לגגו. כי ספרי יראה ומוסר מעוררים האדם להתבונן בחובתו בעולמו.

וזה רמז ג״כ הכ׳ ״כי יקח איש אשה חדשה נקי יהי׳ לביתו שנה אחת״, כי מזל אלול בתולה, וכי יקח איש אשה חדשה שזהו חדש אלול שמזלו בתולה אז, ״נקי יהי׳ לביתו שנה אחת״ שיחזיק ההתעוררות למשך כל השנה.

פרשת כי תצא

בכל ר"ה צריך האדם לקבל עליו זהירות נוספת בחומרא חדשה

והנה מובא בספה"ק שבכל ר"ה צריך האדם לקבל עליו זהירות נוספת בחומרא חדשה שעדיין לא נהג בה בשנה שעברה. והוה עובדא אצל המהרש"ב מליובאויטש זצ"ל שבנסיעתו פעם אחת על הבא"ן ובקשו ליתן לו לשתות מהמים שחוחמו שם בסאמוואר, אשר עפ"י הלכה אין שום חשש לשתות ממנו, והוא מיאן לשתות. וכששאלוהו שהרי בשנה שעברה לא הקפיד, ושתה. השיב להם שבשנה זו קיבל עליו בר"ה חומרא חדשה שלא ישתה עוד.

וי"ל הביאור עפ"י המובא בדברי הבעל התניא שכל שנה המתחדשת היא טובה יותר מהקודמת. דאף שמצד אחד הוא בהיפוך כדאיתא בגמ' שאין לך יום שאין קללתו מרובה מחברתה, מ"מ מצד התיקונים הנעשים בכל שנה והעולם קרוב יותר אל זמן התיקון נמצא שכל שנה משובחת יותר. ולפי זה ראוי לכל אדם להוסיף שיפור חדש במעשיו כדי שיהיו תואמים לזמן שהשתפר יותר.

פרשת נצבים תשס"ז

עיקר עבודת האדם צריך להיות בתיקון המידות

ועיקר עבודת האדם צריך להיות בתיקון המדות ולא כאותן שמשימים כל יגיעתם רק בתורה ותפלה. כי אם המדות אינם מתוקנים הרי הוא כמו שיש לו כיס נקוב שהכל נופל לחוץ וכמ"ש הרח"ו בשערי קדושה שהמדות הם ההכנה העיקרית לקיום התורה והמצוות.

פרשת כי תבא

דוקא מן השפלים ביותר תבוא הגאולה

להבין הענין בזה, דהנה נחלקו ר"א ור"י, שר"א סובר בתשרי נברא העולם וגם בתשרי עתידין להגאל, ור"י סובר בניסן נברא העולם ובניסן עתידין להגאל. והנראה מזה שהגאולה יש בה מהשלמת מעשה הבריאה ולפיכך מכוונת להיות באותו זמן של בריאת העולם. ובגמ' ר"ה (דף כז.) אמרינן כמאן מצלינן האידנא זה היום תחילת מעשיך כר"א, דנקטינן כשיטת ר"א דבתשרי נברא העולם.

והענין בזה, דהנה בעת בריאת העולם הי' ר"ה שבו נברא האדם, והמכוון הי' שיהא האדם בגן עדן לעבדה ולשמרה ושיאכל מעץ החיים וחי לעולם, ושכולם יכירו מלכותו ית"ש וכל חלקי הבריאה דצח"מ ידעו את השם, ושיהא ראש השנה על כל העולם, והבריאה כולה תריע להשי"ת – המלך – ויברכו הברכה בא"י מלך על כל הארץ, ושידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו, ושיהא העולם ים של תענוגים להתענג על ה' בתענוג מופלא והאדם יהא ניזון מזיו השכינה [אשר אנו בעלי חומר אין לנו השגה בזה כלל כי אנו משוקעים בגשמיות, והירא אלקים שיש לו לב נכון מרגיש קצת תענוג בתורה ותפלה ומצוות, אבל אין זה מגיע לערך אותו התענוג אשר הי' בכוונת הבריאה].

ואמנם מיד בר"ה הראשון לא הצליח הדבר ונתקלקל כל המכוון, וע"י שאדם וחוה אכלו מעץ הדעת נפלו ממדרגתם, ואתם עמם הורידו את כל הבריאה אשר עי"ז לא די שהדומם אינו מכיר את בוראו, אלא אפי' החי אינם מכירים את מלכותו. ומאז ועד עתה זה למעלה מחמשת אלפים שנה הבריאה מתדרדרת והולכת וההסתר פנים הולך ומתרבה והחושך מתעבה יותר ויותר ואין נרגש המתיקות בעבודת השי"ת ואין רואים מציאותו ית"ש, לבד איזה יראי השם אשר רואים קצת מציאות פה ושם במאורעות חייהם הפרטי ובמאורעות המתרחשים ועוברים בעולם. וככה יורד העולם מטה מטה כמ"ש בגמ' (סוטה מט.) אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו, עד שהגיע הזמן

שנקרא בגמ׳ עיקבתא דמשיחא, וכאשר מתארת הגמ׳ בסוף סוטה המצב שיהא אז וכאשר אנו רואים בעינינו כהיום הזה אשר בטלו כל נימוסי העולם, ובטל הדרך ארץ וחוצפה יסגי, ובטל כבוד הבריות ונערים פני זקנים ילבינו בן קם באביו וכלה בחמותה, ובטל כבוד השי״ת. וע״ז כתוב בפרשתנו ״והי׳ כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה׳ אלקיך שמה״ – כשיגיע הזמן ההוא תעמוד ותתבונן היכן אני בעולם ומה נעשה עמי, ותשיב אל לבבך את כל המאורעות מעת הבריאה ועד עתה ותכיר היאך שרואים השגחתו ית״ש, איך שה אחת בין שבעים זאבים החזיקו מעמד והשה עדיין קיימת בדרך מופלא, ועדיין ישראל עוסקים בתורה ותפלה ומאמינים בבורא עולם. ואז תראה ״בכל הגוים אשר הדיחך״, מ״מ ״ה׳ אלקיך שמה״, שרואים שהקב״ה נמצא שמה והשגחתו חופפת עלינו, וכפי׳ הח״ס עה״פ ״בגוים אשר ינהג ה׳ אתכם שמה״. ועי״ז יתעוררו ישראל ״ושבת עד ה׳ אלקיך״, וכאשר אנו רואים כבר התחלת התעוררות תשובה בקרב ישראל. וככה תתפשט לפני ביאת המשיח התעוררות תשובה אשר תסובב את כל ישראל, כי אין ישראל נגאלין אלא בתשובה. ועד אז ממשיך העולם להתדרדר מטה מטה, ״ואז נדברו יראי ה׳ איש אל רעהו״ לבקש עצות ותחבולות היאך להשאר בדרך היהדות ולהמשיך על עצמם עומ״ש ועל משפחתם ועל הנלוים אליהם בחבורה. וכל זה יהא נמשך עד שיתקע השופר ויהא ר״ה בעולם אשר אז תחזור הבריאה למצבה אשר היתה במחשבה תחילה ותכון הבריאה בהשלמתה כאשר הי׳ המכוון מתחילה, ואז ידע כל פעול כי אתה פעלתו וכו׳. ומאז ראשית הבריאה כאשר נתקלקל הר״ה הראשון, ממתינים על הראש השנה הגדול, וכולם מייחלים ומצפים על היום ההוא אשר יתקע בשופר גדול שאז תמלוך אתה ה׳ לבדך על כל הארץ.

והנה, ככל הדברים האלה נעשה בזעיר אנפין בסדר הזמנים אשר סדר השי״ת בכל שנה ושנה [אשר ״שנה״ היא מלשון השנות הדבר], שבכל הסדר הנ״ל במהלך העולם הולך ונשנה בכל שנה ושנה במהירות במשך כל השנה כולה. שבתחילת השנה הוא ר״ה ואז עושין תשובה ומקבלין להטיב המעשים, ושוב בהמשך השנה נופלין ואין מתנהגים כמו שתיארו לעצמם בר״ה, ומגיעים לתקופת תמוז שהוא זמן חורבן, ואח״כ מגיע חודש אלול שהוא סוף השנה, בחי׳ עיקבתא דמשיחא של השנה, ואז הוא הזמן שאה״כ ״והי׳ כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה, והשבות אל לבבך״, שתתבונן היכן אני בעולם – ״בכל הגוים אשר הדיחך״, הם התאוות שמשוקעים בהם, ועי״ז תתעורר בתשובה ״ושבת עד ה׳ אלקיך ושמעת בקולו״ – כשמתבוננים בכל הדברים שעברו בכל השנה, הברכה והקללה, וכמו שמביא רש״י כששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים וכו׳, אשר העיקר הוא החסר שתים שהם ״כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזה״ והוא מיתת צדיקים, אשר בדורות שלפנינו היו צדיקים במדרגה גבוה ובעוה״ר אנו הולכים ומדלדלים מדור מדור ודרגת הצדיקים והמנהיגים מתמעטת והולכת. וכבר קרוב לאלף שנה שנתקן בפזמון של סליחות ״ומפגיע אין בעדינו״, וק״ו בדורנו הזה. והמאור ושמש מתאונן שאין מרגישים שפחד מאימת יום הדין אשר לא כן הי׳ בימי נעוריו, שבחודש אלול התעוררו בפחד מיום הדין הקרב ובא. ואנן מה נענה אבתריה. ואנו מרווים את נפשותינו בעובדין טבין אשר שמענו ונדעם ואבותינו ספרו לנו מגודל העבודה שעבדו את בוראם הצדיקים הקודמים.

ואמנם, אעפ״כ ״אתם נצבים היום כולכם״, ופירש״י שהעמידן מרע״ה מצבה כשעברו ממנהג למנהיג. ואיתא מבעל החידושי הרי״מ ז״ל שענין זה הוא בכל שנה ושנה, ״כשעוברים משנה לחברתה אז עוברין ממנהיג למנהיג, כי כל שנה היא הנהגה חדשה״. ע״כ. וכמו שאז כשעברו ישראל מהנהגת משה להנהגת יהושע הרי הי׳ אז ירידה גדולה – פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, אעפ״כ

חזקם מרע"ה והעמידם מצבה. והיינו אף שמצד א' הוא גרוע, אבל מאידך גיסא הרי יהא עתה יותר טוב "כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ", ויהושע יביא לידי תיקון מה שלא הי' ביכלתו של משה, והוא יביאם לא"י. וכן הוא בכל שנה ושנה כשעוברים מהנהגה להנהגה, אף שנעשה גרוע יותר בכל שנה, אבל מצד אחר הרי יכול להיות שהשנה הבאה תהא השנה הזאת שעליה מייחלים כולם שתתגלה מלכותו ית"ש ויחזור העולם לתיקונו. וכלל ישראל הם הנם אשר בכוחם לברר ספק זה אם אכן זאת תהי' השנה ע"י שיחזרו בתשובה, ואפי' כנישתא חדא סגי כמ"ש בזוה"ק. ואין זה מן הנמנע שהרי בע"כ תהא כנישתא כזו שתביא את הגאולה, ואנו רואים שהבי כנישתא שבדורות הקודמים לא הביאו את הגאולה, ועל כרחך שאין מצפים לעובדות גדולות, רק שיטו עצמם נטיה אחת להבו"ע, ובהרהור תשובה אמיתי מעומקא דלבא אשר ישוב עד ה' אלקיך.

וע"כ בסוף אלול קורין פ' נצבים וילך שהם הפרשיות של עיקבתא דמשיחא ופרשת תשובה, ומפטירין "שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי וגו'". ולאחר שעברו ג' שבועות חורבן וז' דנחמתא מסיימים בהפטרה האחרונה "שוש אשיש בה'" – אני הוא זה שאזכה לשוש בה' בזמן הגאולה, ואני הוא זה שאזכה לזמן המקווה שבו יהא שמחה לארצך וששון לעירך. ואדרבה, דוקא מהשפלים ביותר תבוא הגאולה, כמו שמצינו במנשה שהי' ממלכי יהודה והרבה להכעיס למקום יותר מכל המלכים והעמיד צלם בהיכל והרבה להרשיע, וחזקיהו אביו לא רצה לינשא בשביל שראה שיצא ממנו בנין דלא מעלי כמבואר בגמ' ברכות (דף י.). ולבסוף כששב לה' מתוך יסורים ומלאכי השרת רצו לדחותו שלא יקבלו תשובתו, ואעפ"כ חתר הקב"ה חתירה מתחת כסא כבודו בלא ידיעת המלאכים וקבלו בתשובה. ודייקא ממנו יצא משיח שהוא מבית דוד.

פרשת נצבים

בדורות הללו אף הראשים הם חטבי עצים – והם המכינים לדורו של משיח

אתם נצבים היום כלכם וגו' מחטב עציך עד שואב מימך. צ"ב דהא קרא קחשיב ואזיל כל המדרגות שבכלל ישראל מגדול ועד קטן. והאיך יצדק הסיום מחוטב עציך עד שואב מימך, דהלא זה נעשה כאומר מקטן ועד קטן ואין לזה משמעות. עוד יל"ד על מש"כ אח"כ לא אתכם לבדכם וגו' כי את אשר ישנו פה ואשר איננו פה וגו'. ולכאו' למה הודיע כאן דבר זה, והלא גם במתן תורה איתא שהיו שם כל נשמות ישראל העתידים ליבראות ואעפ"כ לא מצינו זה בכתוב בהדיא.

ולבאר זאת נקדים מ"ש כמה פעמים שראש השנה הוא בחי' ראשית ואז מופיע בחי' ביהמ"ק שהוא מקום הראשית וע"כ אין אז עלי' לרגל כי בחי' המקדש באה ומופיעה אצלנו וא"צ לעלות אליה. ומה"ט עושים השתחוואות בר"ה כי אז אנו נמצאים בביהמ"ק. וי"ל שהמ"ט אין להתודות בר"ה עפ"י המובא בספ"ק דברי חיים פ' נח וז"ל שמעתי מאדמו"ר החכם זלה"ה [בעל זרע קדש] שאין שום קטרוג חטא יכול לבוא לפני כסא הכבוד. ומובא באותיות דר"ע שבעולם שמכריזין החטא טובלין אותו העולם כמה וכמה טבילות. ולכן בודאי שלא יכנס החטא לפני בורא כל העולמים אשר הוא טהור עינים ולכן אינו מהקטרוג רק שורש הקדושה אשר נמצא בעבירה וכו', ובעבירות החיות שבהם שעי"ז יכול לעשות תשובה וכו' וע"כ נכנס הקטרוג פלוני עשה דבר שיש בו תיקון תשובה כך וכך כי לכל עבירות יש תיקון תשובה. וזהו הקטרוג שאותו אדם שעושה העבירה יתקן כראוי. עכ"ל.

ומעתה בר"ה לפני בחי' הופעת הקדושה של ביהמ"ק אין יכול להזכיר בו חטא. משא"כ ביוה"כ או אף בר"ה בעת תק"ש שאז

הוא בחי' יוה"כ יכולים להזכיר חטאים כי אז החטאים באים לידי תיקון ונהפכים לזכיות. וע"כ הזכרת החטא הוא בדוגמת הזכרת התיקון של החטא שזה יכולים להזכיר כנ"ל.

ומובא בספה"ק לבאר הא דאי' דמזונותיו של אדם קצובין מר"ה, ובמק"א אי' אדם נדון בכל יום. דהענין כי בר"ה שהוא ראשית השנה נקצב כללות השפע לכל השנה. ושוב בכל ראש חודש נקצב כמה יובא לחדש זה, ואח"כ נדון בכל יום עדיין אם ירד אליו השפע הנקצב או שמה יתעכב וישאר לעוה"ב אם אינו זכאי לקבל שפעו הנקצב. וגם באיזה חלוקה תרד ההשפעה אם בבני או חיי או מזוני. שלפעמים יתחלף השפע, כמו שהיה עובדא אצל הבעש"ט שהחליף גזירת הבנים בעניות. כי כל הנאה שיהנה האדם מדודה ומקצובה בחשבון ובמספר. כעובדא שהיתה אצל הרה"ק רבי שלמה מזוויעהל זצ"ל שאחד התאונן לפניו שאיבד שעון זהב, ושאלו אם היתה לו להאחרונה איזה הנאה מיוחדת מאיזה דבר. ונענה לו שאכן עשה וילונות חדשים בביתו שגרמו לו הנאה. ואמר לו שמידת ההנאה והצער של אדם מדודים ושקולים בחשבון מדוקדק ואם יש לאדם הנאה יתירה באיזה דבר נשלם בכל מדת הנאתו הראוי' וע"כ כנגדה נמנע ממנו הנאה בדבר אחר. וידוע הא דאי' בתקו"ז שמתאונן על האנשים דצווחין ככלבא הב הב וזה כל תפלתם בימים הנוראים. וביארו בספה"ק שודאי מותר לבקש כפי הצורך לישב הדעת לש"ש אבל הכוונה על אלו שצווחין ה"ב ה"ב בכפילא שזה יותר מהצורך, וזה אינו נכון. ואפי' על עשירות נמצא במחזורים תפלה לזה בקדושה כתר. כי באמת יש בה ענין רבוי נצוצות הקדושה כדאי' שלכן רבי, מכבד עשירים. אלא שצריך להשתמש בה לש"ש ולנהוג בו טובת עין לחלקו לנצרכים.

והנה כדרך שיש בחי' ראשית שהוא ר"ה הכולל הכל, כך יש בחי' אחרית הכולל הכל. ושבת הוא בחי' אחרית שבו כלה השי"ת מעשה בראשית והוא כולל כל השבוע שעבר. וע"ד שיש ראשי תבות וסופי תבות הכוללים כל התיבה. ושבת האחרונה בשנה היא כוללת כל השבתות וכלם יכולים להתקן בה כי היא בחי' האחרית שאז נצבים ועומדים כל שבתות השנה ויכולים להתעלות. והוא מכוון לדור עיקבתא דמשיחא שהוא סוף שיעור קומה של כל הדורות. ובאותיות של פרשה זו מושרשים נשמות העקביים וע"כ נכתב בפ' זו ענין קבוץ גליות השייך לדור עיקבתא דמשיחא. והנה בדורות אלו שאפס עצור ועזוב, אשר אם רבינו גרשום כבר תיקן לומר בזמנו שור כי אבדו חסידינו ומפגיע אין בעדנו מה נענה עוד בדור הזה. וע"כ בדור הזה אף הראשים נחשבים במדרגת חוטבי עצים. וע"כ שפיר יצדק לומר מחוטב עציך עד שואב מימך, דאף שכוונתו לומר מגדול ועד קטן מ"מ הגדול מכונה חוטב עציך. וכדי שלא תתמה האיך אמר מרע"ה בדור ההוא מחוטב עציך, ע"כ ממשיך הכ' ואומר לא אתכם לבדכם וגו' כי את אשר ישנו פה ואשר איננו פה וגו'. ועל כי הדברים מוסבים אל דורות האחרונים שפיר ראוי לומר מחוטב עציך כנ"ל. כי בדורות הללו אף הראשים הם חטבי עצים. ואמנם מ"מ חוטבי עצים אלו הם המכינים לדורו של משיח וכמ"ש הרה"ק מאפטא זצ"ל שעלינו העקביים עומד כל שיעור קומת הדורות כמובא בס' עטרת צבי פ' שמות. ואמרו חז"ל (גיטין נו.) שבחו רבנן לדציבי. וירמוז לחטבי עצים של עיקבתא דמשיחא שגדול חשיבותם וערכם.

פרשת נצבים

כל שנה המתחדשת היא נעלה יותר מהקודמות וקרוב יותר אל התיקון השלם

והנה כתב בעל התניא (באגרת הקודש פרק י"ד), שבכל שנה נמשך אור חדש ומחודש מבחי' עליונה יותר, וכל שנה המתחדשת היא נעלה יותר מהקודמות, ובכל שנה העולם מתתקן יותר ומתקרב יותר אל התיקון השלם, ולכן בהפטורה אחרונה של השנה שהיא

הפטורת נצבים נאמר (ישעיה נ"ג) כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה: שזו הנחמה האחרונה משבעה דנחמתא שהשנה הבאה עלינו לטובה שהיא מעולה יותר תהא שנת הגאולה.

פרשת נצבים תשנ"ד

טעם למה נופלים על הפנים בר"ה ויוה"כ בעלינו

ר"ה הוא בחי' של לעת"ל שאמרו חז"ל עתידה ירושלים שתתפשט בכל ארץ ישראל ובמקום אחר אמרו עתידה ירושלים שתתפשט בכל העולם, "עס גיסט זאך פון הימעל התעוררות פון תשובה" התעוררות של י"ג מכילין דרחמי, וצריכין לאחוז בה שלא תלך לריק ח"ו.

ומה"ט דוקא בר"ה וביוה"כ נופלים על הפנים בשעת עלינו, ולא בשאר ימים טובים, לפי שבר"ה מרגישים מידת המלכות בכל העולם, ולכן בשעת עלינו שמתפללים על מלכות שמים נופלים מרוב הכנעה וביטול לפני הבורא עולם.

פרשת כי תבא תש"מ

ראש השנה

בר"ה מתפשט בחי' מלכות בכל העולם בבחי' מלך בשדה

והיה כי תבוא אל הארץ וכו' ולקחת מראשית פרי האדמה אשר תביא בארצך וגו'. ודקדקו המפרשים למה לא נכתב בלשון ציווי אלא כדרך הבטחה שבוודאי יהי' כך.

והנה כבר ביארנו מהענין למה לא נצטווינו במצות עלי' לרגל ביום של ר"ה, דכתב הבעל התניא דבימי אלול ותשרי הקב"ה הוא בבחי' מלך בשדה, ומשו"ה א"צ לעלות לרגל דכל הענין של עלי' לרגל הוא לבוא לירושלים למקום המקדש ולבטל עצמו לפני הקב"ה, ושם נעלה ונראה, שירושלים הוא מקום היראה, ומה"ט נקרא ירושלים, שאברהם קראה יראה כמש"כ "ויקרא שם המקום ההוא ה' יראה" ושם בן נח קראה שלם כמש"כ "ומלכי צדק מלך שלם", יראה שלם, שם היראת שמים הוא בשלימות. וכשאיש ישראלי עולה לירושלים ברגל מרגיש בעצמו הכנעה והתבטלות מפני הבורא ית'. אבל בר"ה השי"ת הוא בבחי' מלך בשדה, שמקום המקדש מתפשט בכל העולם, ובכל העולם מרגישים היראה וההתבטלות.

ולפ"ז בדרך רמז א"ש למה לא כתיב בל' ציוי אלא בל' הבטחה "והי' כי תבוא אל הארץ" לפי שבר"ה בוודאי יהי' כך ש"ארץ" דהיינו ארץ התחתונה, מדת המלכות, יתפשט על כל העולם, וכאו"א ירגיש הכנעה והתבטלות למלכותו ית'.

פרשת כי תבא תש"מ

ראש השנה הוא בבחי' היובל

יום ראש השנה הוא יום השופר שהוא בבחי' היובל הבא אחר שבעה שבועות דנחמתא שהתחילו אחרי תשעה באב. וכאשר נחשוב הימים מיום י"א אב שהוא היום הראשון אחר גמר האבילות שהרי ביום י' באב עדיין נוהגין דיני אבילות, ונמצא שיום ראש השנה הוא היום החמשים מיום י"א אב. כי הוא יום היובל כדוגמת שבועות שהוא היום החמשים אחר מ"ט ימי הספירה, והוא מכוון לבית המקדש שהוא היובל בבחי' מקום. כאשר ביארנו שהוא המקום של כי יפלא ממך דבר למשפט, ששם מקום ההלכות המופלאות השייכות לשער החמשים שהוא בחי' פלא. וכן הוא ראש השנה שעליו נאמר 'בכסה ליום חגנו' שהוא מכוסה ונעלם בבחי' פלא. וכפי שרמז באמרי נועם שראש השנה בגימ' בית המקדש.

וזה ענין שמצות תקיעת שופר נשתנה מכל מצוות שבתורה, שאין קיומה בבירור, כי נסתפק לנו מה היא התרועה, ולכן אנו תוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת. ובכל סדר שאנו תוקעים אין ברור לנו שהמצוה מתקיימת בסדר ההיא. לפי שהיא שייכת לבחי' היובל שהיא נעלמת ומופלאת ולא ניתן להשיגה.

וגם שופר של ראש השנה מזכיר זכות העקידה שנעקד במקום המקדש. שהוא המקום השייך לבחי' היובל כנ"ל. וכן קריאת היום של ראש השנה הוא פרשת העקידה, כי ר"ה מכוון למקום העקידה, כי ביום זה מתעורר בחי' הגאולה והחירות. וכן הוא מיועד לכל יחיד לשוב אל אחוזתו ע"י התשובה שבזה הוא שב אל ה' שהוא מקור החיות שלו.

והנה, ישנו נביא מיוחד שתפקידו לבשר לישראל על היובל ועל שנת הגאולה, והוא ישעיהו הנביא כמו העיד על עצמו (ישעיה ס"א) יען משח הוי"ה אותי לבשר ענוים שלחני לחדש וגו' לקרא לשבויים דרור וגו' לקרא שנת רצון להוי"ה ויום נקם לאלקינו לנחם כל אבלי ציון וגו'. ובכל שנה ושנה משתלח אלינו ישעיהו הנביא לנחמנו בשבעה דנחמתא. וכמ"ש במדרש עה"פ, נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם. אמר אלקיכם לא כתיב כאן, כי אם יאמר אלקיכם, שלא רק באותו הדור אמר דברי נחמתו, כי אם גם לעתיד בכל דור. ובשבת זו השביעית גומר ישעיהו הנביא שליחותו לבשרנו על שנ"ת רצו"ן להוי"ה שהוא בגימ' הנ"ה אנכ"י שול"ח לכ"ם א"ת אליה"ו הנבי"א. [אליהו מלא בוא"ו, המורה על שלימותו]. ומיימת ההפטרה בשבת זו בפסוק וינטל"ם וינשא"ם כ"ל ימ"י עול"ם בגימ' שנ"ת גאול"י בא"ה. וסיום תיבת 'עולם' רומז ליובל כמו שכתוב ועבדו לעולם ודרשו בו לעולמו של יובל.

פרשת נצבים וילך תשנ"ו

ראשית בזמן יותר נעלה מראשית במקום

ראש השנה לא נפגם בחטא אדה"ר, והוא יום בריאת אדה"ר, ויפח באפיו נשמת חיים, וביום זה פגם אדה"ר וקלקל וגרם להביא מיתה לעולם. ולתקן זה בכל שנה אנו תוקעין בשופר בר"ה ואז גם למעלה יתקע בשופר גדול, ומתעורר בכל שנה בחי' ויפח באפיו נשמת חיים ומנשימה זו יוצא קול השופר והשופר מעורר אותנו עורו ישנים משינתכם ולא תפלו לבחי' מיתה ושינה, שפרו מעשיכם ובחרת בחיים.

ובראש השנה בא בחינת מקדש לעולם וקדושת ביהמ"ק מתפשטת בכל העולם, כי הוא ראשית הזמן כמו המקדש שהוא ראשית המקום, ובכל יום ויום מעשרת ימי תשובה זוכים למעלה נוספת של בחינת ראשית עד שביום הקדוש משיגים את כל העשר קדושות עד בחינת קדש קדשים. ולכן בר"ה ויום הק' אין עלי' לרגל, כי אז בחינת המקדש באה אצלינו בכל מקום, ולכן מרבים בהשתחוואות בתפילת ר"ה ויום הק' כי אז בחי' המקדש בא לנו ושם נעלה ונראה ונשתחוה לפניך. ולכן המנהג בר"ה ויום הק' שהבעל שחרית צועק המלך ממקומו ואינו ניגש קודם אל העמוד, לרמז שבחי' המלך בא אצלינו ומתפשטת בכל העולם, ומזה הטעם אין לובשים מנעלים ביום הק' כי מצד הזמן מקום המקדש מתפשטת בכל העולם ואי"צ הפסק אז בינינו והאדמה.

ומצאתי רמז לדברינו, בס' אמרי נועם איתא שראש השנה בגימט' בית המקדש. והנה בחינת הראשית של זמן הוא יותר נעלה ממקום המקדש, הראשית במקום, כי זמן הוא יותר רוחני ויותר בדקות ממקום. ומצינו שהחמירה תורה בפיגול שהוא מחשבת חוץ לזמנו יותר מבמחשבת חוץ למקומו, שזה בכרת וזה בלאו, הוא אשר דברנו שבחינת זמן חשובה יותר מבחינת מקום. ולכן בתוה"ק בפסוק בראשית מרומז קודם בחינת המקדש בזמן, בראשי"ת ברא – שית, בראשית בראש וראשונה בחינת זמן, ואח"כ מזכיר בחינת מקום, את השמים ואת הארץ, ואף שרואים אנו כהיום הזה שפגמו של החטא נגע בעוה"ר גם במקום המקדש אבל בבחינת זמן לא נגע.

והגמ' במס' ר"ה לומדת שר"ה הוא יום הדין מהפסוק ארץ אשר עיני ד' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה, מראשית השנה נדון מה יהא בסופה. ופסוק זה עוסק בענין ארץ ישראל, כי ר"ה הוא נקודת ציון בזמן ור"ה וארץ ישראל שייכים זה לזה, ולכן כמו יעקב אבינו שאמר מה "נורא" המקום הזה ואילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה לכן נקראים ימים אלו "ימים הנוראים" ואין ישנים בהם כדאיתא בירושלמי מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזליה.

פרשת כי תבא

בכל ראש השנה מתעורר קול שופר של משיח ומשיח יוצא מהיכלו

וקודם ר"ה שהוא זמן גאולה כמ"ש חז"ל בתשרי עתידין להגאל קורין פ' נצבים שכ' בה ושב ה"א את שבותך וקבצך וגו', שזה כבר הסימן של ודאי משיח כמ"ש הרמב"ם הנ"ל שבקיבוץ נדחי ישראל ובנין המקדש הרי זה משיח בודאי. וקריאה זו שייכת לר"ה וכדאי' בירושלמי שכשהשטן שומע קול השופר הוא נבהל שחושב שודאי זה שופר של משיח. והענין כי באמת בכל ר"ה מתעורר קול שופר של משיח ומשיח יוצא מהיכלו שהוא היכל קן צפור כמובא בזוה"ק וכמו שהזכיר היש"מ בדרשה לפני תק"ש היאך שכל שרי האומות באים בר"ה לבקש חלקם וגם משיח יוצא מהיכלו ובא ושואל אם כבר הגיע זמן מלכותו, ואם משיבים לו שעדיין לא הגיע זמנו הוא יוצא בבושת פנים וכל שרי האומות לועגים עליו, ועורר היש"מ שעלינו להשתדל שלא יצא עוד בבושת פנים כאשר היה עד עתה ע"כ. ונרמז בתיבת השופ"ר שהוא בגימ' היכ"ל ק"ן צפו"ר כי ע"י קול השופר מתעורר מלך המשיח לצאת מהיכלו.

פרשת נצבים תנש"א

בר"ה יש לקבל עול מלכות שמים אף שהוא בריחוק מקום במעמקי החשך

כמו שבנפש יש עשרה מדרגות, כן הוא בבחי' הזמן, שראש השנה הוא הראש בבחי' הזמן וסוף השנה הוא הרגל בבחי' הזמן. ועד"ז במשך הדורות, יש דורות שהם בחי' הראש ויש דורות של בחי' רגל, שהם דורות עיקבתא דמשיחא שהם אחרית הדורות, וגם הם נעשים מרכבה למדת מלכותו ית' ומקבלים עול מלכות שמים בר"ה.

ומעלה יתירה יש בקבלת עומ"ש של דורות עיקבתא דמשיחא מה שלא זכו דורות הראשונים של בחי' הראש, ע"ד שכתב בתניא (דף מב:), העיקר להפוך חשוכא לנהורא ובפרט בארצות עו"ג שאורים טמא ומלא קליפות וס"א, ואין שמחה לפניו ית' כאורה ושמחה ויתרון אור הבא מן החשך דייקא, ע"כ.

וי"ל שלכן בר"ה ויוה"כ אין בהם מצות עליה לרגל למקום המקדש, כי אדרבא, בר"ה יש לקבל עול מלכות שמים במקום שנמצאים בו, אף שהוא בריחוק מקום במעמקי החשך.

וי"ל עוד בזה, בטעם המנהג שהש"ץ צועק "המלך" כשהוא עומד במקומו ואינו נגש אל העמוד המיוחד לש"ץ אצל ההיכל, כי בתפילה אנו מכוונים עצמנו לא"י, כמ"ש, והתפללו אליך דרך ארצם, ומצד זה נמשך מעלת הכותל המזרחי שהוא הקרוב ביותר לא"י, ולכן המקום המיוחד לש"ץ הוא למעלה בקירוב מקום לא"י, אמנם בר"ה כשצועק "המלך" הוא נשאר במקומו, כדי לקבל עומ"ש במקום שהוא עומד שם ואינו עולה למקום המקודש יותר.

ועד"ז הוא ענין מה שאמרו ב"ה בפ"ק דברכות לגבי קריאת שמע בערב ובבוקר, כל אדם קורא כדרכו ואם הוא יושב אין לו לעמוד, והיינו כי יש לקבל עומ"ש במקום שהוא נמצא שם, ולכן אם הוא יושב אין לו לעמוד אף שיש בזה מעלה, כי יש לקבל עומ"ש במקום אשר הוא יושב שם.

ור"ה הוא גם בבחי' זו, כי ר"ה הוא בבחי' קריאת שמע של כל השנה, שהפסוק העשירי של פסוקי מלכיות שהוא העיקר הוא הפסוק של שמע ישראל וגו', ולכן ר"ה הוא בבחי' זו שנאמר אצל ק"ש כל אדם קורא כדרכו, ועד"ז בר"ה מקבלים עומ"ש במקום שהוא, וכנ"ל.

וחדש תשרי, מצד הזמן של סדר השנה, הוא זמן התגלות מלכותו ית', זמן של וידע כל פעול כי אתה פעלתו. אמנם, בעיקבתא דמשיחא, מצד סדר שיעור קומת הדורות, היא

תקופה של הסתר פנים והעדר התגלות המלכות, בחי' חדש אדר, שהוא של הסתר. ותפקיד דור זה הוא להתקשר עם בחי' תשרי, שהוא בחי' הגאולה, כי בתשרי עתידין להגאל.

פרשת נצבים וילך תש"ס

כ"א מישראל יכול להתחדש ע"י נשמת משיח שיש בו

ומבואר בספה"ק שיש בכל א' מישראל ניצוץ נשמת משיח, שלא נפגם משום חטא ועון, כנ"ל הפסוק ועוד מעט ואין רשע. ומניצוץ זה, ניצוץ לוז, יכול האדם לבנות מחדש את עולמו ולברוא את עצמו בר"ה מחדש, שאותו ניצוץ היא האבן שתי' שלו, הנקודה של ראשית, שנמצאת תוך תוכו, ועל נקודה זו יכול לבנות כל השנה החדשה הבעל"ט.

פרשת כי תבא

בחי' השמחה של ר"ה כבחי' שמחת חתן וכלה

וזהו בחי' השמחה של ראש השנה ע"ד שמבאר בעל התניא ענין שמחת חתן וכלה. כי חתן וכלה הם נשמה אחת אשר בהיותם בשרשם למעלה היו אחד אלא שבבואם לעוה"ז נתפרדו ונעשו לשנים. ועתה כשמוצאים עצמם יחדיו לאחר שנתפרדו זמן ארוך כ"כ השמחה גדולה מאד. ועד"ז היא שמחת ישראל והקב"ה בראש השנה כי אז נאמר דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב. שאז הקב"ה שורה אתנו ומתקרב אלינו. ולקושטא דמילתא הרי אנו אחודים ומקושרים עם השי"ת וכולא חד. אך במשך השנה אנו מתרחקים ומתפרדים מהשי"ת ע"י חטאינו ונתקיים בנו וישליכם אל ארץ אחרת. ועתה בר"ה אנו שבים ומתאחדים עם אבינו שבשמים ומתרפקים אליו ואומרים שמעתה אנו רוצים להיות כבר דבוקים ומאוחדים ולא להתפרש ממנו עוד. וזו היא גודל השמחה של ר"ה. וכ' השפת אמת שאנו שמחים שזכרוננו עולה לפני השי"ת. ואיך שיהי' הגזירה מלפניו בכל אופן הרי סוף סוף אנו נזכרים לפני הקב"ה וזה כשלעצמו לית טב מיניה, ואנו בטוחים בזה.

פרשת נצבים

מגיע לישראל ישועות בשכר שהם שמחים בזה שעושים תשובה

באמת הק' החת"ס למה מגיע לישראל שהקב"ה יכתבם לשנה טובה ויתן להם כל מיני ישועות בשביל שעושים תשובה, הלא הכל היא מן השמים, שהקב"ה משפיע להם התעוררות מלעילא ולא עשו ע"י עצמם כלום.

ותי' החת"ס שבשכר שהם שמחים בזה שעושים תשובה מגיע להם כל מיני ישועות. ופי' בזה הקרא "מי יתן מציון ישועות ישראל" הלא הקב"ה משלח להם ההתעוררות לעשות תשובה, והתי' הוא "יגל יעקב ישמח ישראל" בשכר שהם שמחים בזה. וכן אפשר לפ' עפ"ז מה שכתיב כאן "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ד'" שאם ישמח בכל הטוב אז אפי' הכל מד' אלקיך מ"מ תזכה לכל הישועות מציון.

והיוצא מזה שבראש השנה צריכין לשמוח בזה שאנו עושים תשובה ומקבלים על עצמינו עומ"ש, דראש השנה הוא יום שמחה כמ"ש בנחמי' "אכלו מעדנים ושתו ממתקים כי חדות ה' היא מעוזכם".

ונזכה במהרה להראש השנה הגדול הראש השנה שכל הבריאה מחכה עליו, היום של "לפני ה' כי בא לשפוט את הארץ" כי בא ממש, "והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים מארץ אשור והנדחים מארץ מצרים" שהיו עד היום הנ' שערי טומאה, אבל מהיום הזה לא יהיו אובדים ולא יהיו עוד נדחים, "והשתחוו לד' בהר הקודש בירושלים" בב"א.

פרשת כי תבא תש"מ

ע"י השמחה בהתחדשות מלכותו זוכים בדין

והחתם סופר כ' (דרשות ח"ס ח"ב-שס"ז) לבאר מ"ש (נחמיה ח') ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם. דאף שר"ה הוא יום דין וראוי להיות בחרדה מאימת הדין מ"מ אנו משליכים נפשנו מנגד שלא להתעצב ביום זה אלא לשמוח בהתחדשות מלכותו של הקב"ה ועי"ז אנו זוכים בדין כי אין אנו חסים על עצמנו רק עבור כבודו ית"ש. וזהו מה שכתוב כי חדות ה' היא מעוזכם.

פרשת נצבים

ע"י קבלת האמונה בר"ה זוכים בדין

ובראש השנה שהוא שורש השנה בזמן, אנו תוקעים בשופר שהוא שורש הקול ומגלים השורש הפנימי והרצון החבוי בעומקי הלב. ואנו צועקים "המלך" וצריך לצעוק ולצעוק עד שתתעורר האמונה. וזהו ענין מלכיות של ר"ה כמו שאחז"ל 'אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם'. ופי' בספרי סלאנים, שצריך לומר כל כך מלכיות כדי שיעור שיספיק להמליך את הקב"ה ולקבל עול מלכות שמים. והוא ענין קבלת האמונה כמו שמסיימים בפסוקי מלכיות את הפסוק 'שמע ישראל וגו'. ובר"ה הוא הזמן לקרא את שמע על כל השנה. כדרך שבכל ראשית היום קורין שמע ישראל, לקבל עומ"ש על כל היום. כן הראשית השנה קורין 'שמע ישראל' לקבל עומ"ש על כל השנה. וע"י קבלת האמונה בר"ה זוכים בדין. 'וכל מאמינים שהוא סולח סלה' שע"י האמונה הוא סולח. ובאמירת פסוקי המלכיות, זכרונות, שופרות, צריך להתפנק ולהתענג מגודל הזכות שאנו זוכים להמליך עלינו את הקב"ה.

פרשת נצבים תשנ"ד

כל יהודי הנלבב נמצא ר"ה בגן עדן

בר"ה נברא אדם ותיכף נכנס לגן עדן. ולכן כל יהודי הנלבב, נמצא בר"ה בגן עדן, שהרי כל ענין של תורה הוא חוזר ונשנה בכל שנה ושנה. ובימים הנוראים, ימים שקונים יראת ד', זוכים ישראל "לנועם יראתך", ואדרבה מתפללים על זה, ובכן תן פחדך, ויירא‌וך כל המעשים וכו'. ר"ה הוא יומא אריכתא – יום שכולו ארוך מפני שבו מתעורר הענין שאדם הראשון וכל ישראל נמצאים במתיקות הגן עדן. ותיכף אחר ר"ה כתיב ויגרש את האדם מן הגן עדן, ולכן למחרת ר"ה הוא צום גדלי' משא"כ בכל שאר מועדים הוא שמחת אסרו חג.

פרשת האזינו

ע"י שמתנהגים במדת בנים מעוררים בשמים המלצת זכות שאנו בנים למקום

בנחמי' ח': לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדוננו ואל תעצבו כי חדות ד' היא מעוזכם. מקרא זה משתעי בראש השנה ונחמי' אמר זאת לעולים מן השבי אחר גלות בבל, ובמס' ביצה (טו:) מאי ושלחו מנות לאין נכון לו. אמר רב חסדא למי שלא הניח לו עירוב תבשילין. וקשה הלא עזרא ונחמי' גדולי הדור היו וראשי הגולה השבים מן השבי, ואיתא בגמרא ונפסק כן בשו"ע, שמצוה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו כדי שיסמוך עליו מי ששכח או נאנס וכו'. ואיך יתכן שהי' מי שלא הניח עירוב תבשילין, הלא נחמי' בודאי זיכה לכל העם ויכולים לסמוך על עירובו. וצריך לומר שאין יכולים לסמוך על עירובו אלא שוכח או נאנס, וכאן הגם שלא היו פושעים ממש שהרי כולם שבים בתשובה היו, אבל היו אנשים ששכחו ביו"ט העבר וגם שכחו השתא

והו׳ כפושע כדאיתא שם בגמרא (ט״ז ע״ב) ההוא סמיא דהו׳ מסדר מתניתא קמי׳ דמר שמואל חזי׳ דהו׳ עציב אמר לי׳ אמאי עציבת, א״ל דלא אותיבי עירוב תבשילין. אמר לי׳ סמוך אדידי. לשנה אחרת חזי׳ דהו׳ עציב וכו׳ [ושוב שכח], א״ל פושע את לכולי עלמא שרי לדידך אסור.

והנה כשנתבונן בתקנה זו שאין מועיל עירוב גדול העיר לפושע, צריכים לומר שהוא קנס על שלא שת לבו לקיים תקנת חז״ל ושכח שני פעמים רצופים, ולכן אסור לו לבשל ואם לא יהיו לו צרכי יו״ט כדבעי ויצטער, יועיל שליום טוב הבא שוב יזכור. והנה לאיש כזה מצד הסברא, אין נכון כלל ששכנו ישלח לו צרכי יו״ט, שהרי אז לא יצטער ולא יועיל הקנס ומה הועילו חכמים בתקנתן. יאכל צונן וישב בחושך [או יבשל רק קדרה אחת וידליק נר אחד לפי שיטת היש אומרים בשו״ע תקכ״ז ס׳ כ׳] ואז יזכור בצערו ולא ישכח עוד.

ובא נחמי׳ ולימד דעת את העם שלא כן הוא. אלא מצו׳ על כל יהודי שיודע שנאסר לשכנו לבשל, שישלח לו משלחנו מנות בהרחבה וישלח לו נרות דולקות כדי שלא יתבטל משמחת יו״ט. ויסוד זה איתא במס׳ ב״ב (יו״ד ע״א) שאל טורנוסרופוס את רבי עקיבא, אם אלקיכם אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסם, והלא מלך בו״ד שחבש את עבדו בבית האסורים וצו׳ שלא להאכילו ולא להשקותו ובא אחד והאכילו והשקהו ושמע המלך, הלא כועס עליו. אמר לו ר״ע אמשול לך משל מלך בשר ודם שכעס על בנו וצו׳ שלא להאכילו וכו׳ ובא אחד והאכילו והשקהו ושמע המלך, לא דורון הוא משגר לו? ואנו נקראים בנים שנא׳ בנים אתם לד׳ אלקיכם. ע״כ.

נמצא שגזירת התורה שציותה שלא לזכות עירוב למי שפשע הוא גזירת המלך, אבל מ״מ המלך עצמו חפץ בזה שיאכילו וישקו את בניו ויתנו להם צורכי יום טוב.

וזה שאמר נחמי׳, ושלחו מנות לאין נכון לו, ודרשו שלא הניח עירוב תבשילין. כלומר לאין נכון לו מלשון ״לא נכון הדבר לעשוו כן״, דהיינו שלחו מנות לאיש שלא נכון הדבו ואינו דבר הגון לשלוח לו, כי התורה קנסה עליו שלא להאכילו. ומ״מ יעץ נחמי׳, שעומק רצון העליון הוא לשלוח לו אע״פ שאין נכון, והקנס יהי׳ רק במה שלא יוכל לבשל בעצמו.

ולכן הוסיף לומר ״כי קדוש היום לאדוננו ואל תעצבו״. זה אמר כלפי אותם שלא הכינו העירוב, שלא יעצבו כמו ההוא סמיא דחזי׳ מר שמואל דהו׳ עציב כי לא הניח עירוב תבשילין. ולכן אמר כי קדוש היום לאדוננו, כי היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים אם כבנים אם כעבדים. ועל ידי זה שתתנהגו מנהג בנים ותשלחו מנות לאותו חבוש [כמשל דרבי עקיבא] תעוררו בשמים מדה זאת והמלצת זכות זה שאתם בנים למקום וזה גופא התוקף שלכם ביום הקדוש הזה לאדוננו, ויתברר שאנו בנים והוא אבינו, ולא רק אדוננו של עבדים.

ואמר כי חדות ד׳ היא מעוזכם. כי איתא במד״ר סוף פ׳ בהר כי מי שנותן צדקה לעני עושה שלום בין העני להקב״ה [שהעני אינו מתרעם שהעשיר יש לו פרנסה ולעני אין], ועליו אומר הקב״ה או יחזק במעוזי יעשה שלום לי. ופירשו במפרשים (עיין פירוש מהרח״ו) כי ״מעוז״ נקרא צדקה שנא׳ הון עשיר קרית עוזו. ע״כ. וזה שאמר להם נחמי׳, לא תטעו באותו הטעות שעשה טורנוסרופוס בחשבו כי מי שנותן צדקה לעני ומאכילו, הקב״ה כועס עליו משל לעבד. לא כן הוא אלא משל לבן של מלך. ולפיכך חדות ד׳ היא מעוזכם, המעוז, דהיינו הצדקה שלכם, היא חדות ד׳, וגורמת שמחה וחדוה כביכול להקב״ה למי שמרחם על בניו. ולכן שלחו מנות לאין נכון לו ולא תחושו כי צריכים אתם להחזיק את קנס התורה. דיו בקנס זה שאין יכול לבשל, אבל אתם, תהי׳ לכם לב טוב על יהודים.

עבודת ר"ה הוא להסיר הענינים החוצצים ללבנה

ראש השנה הוא יום של בכסה ליום חגנו, שהלבנה מתכסה בו, ואיתא בספה"ק שעבודת ר"ה היא להסיר הענינים החוצצים ללבנה, וע"י תיקון זה זוכים להפך את כס"ה לסכ"ה, ומזה נעשה בחי' הסוכה, והנה ירושלים נקראת סוכת שלום, ולדברינו בנין ירושלים נשלם בשמע"צ, וזהו עיקר הסוכה, והיא נעשית ע"י תיקון הלבנה כנ"ל, וכתבו המקובלים לבנ"ה במילואו [למ"ד בי"ת נו"ן ה"א] בגימ' בירושלי"ם.

פרשת נצבים וילך תשנ"ט

בר"ה אנו אומרים למשפיע שהוא הבורא כל עולמים שברצוננו להחליף מה שקבלנו

הנה המתקת הדינים הוא בשרשם וכשמגיעים לראשית השנה ששם הוא שורש ומקור השפע לשנה המתחדשת יכולים אז להפוך ולהחליף את הרע לטוב. ולמשל למה"ד לאדם שקנה איזה חפץ בחנות מסויימת, אם יהא רצונו להחליף אותו חפץ צריך הוא לשוב לאותו חנות דייקא שממנו קיבל החפץ ויוכל להחליפו. ועד"ז בר"ה אנו שבים למקור ששם קבלנו השפע, ואנו אומרים למשפיע שהוא הבורא כל עולמים שברצוננו להחליף את מה שקבלנו, ואנו מחזירים את הישן שאינו מתוקן ורוצים אנו לקבל תחתיו שפע חדש המתוקן. ושם במקום השורש והמקור יכול להתהפך ונעשה מפשע שפע ומנגע ענג ומצרה רצה וכיוצ"ב, ונתהפך ונתחלף הרע עצמו לטוב. וכדאי' מבעל התניא בענין המבול, שאמר הכתוב וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום וגו'. ויאמר ה' אמחה את האדם וגו'. ואחר המבול כשהקריב נח קרבנות והריח ה' את ריח הניחוח כ' ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף לקלל עוד וגו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו וגו'. וחזינן שאותה סיבה שיצר לב האדם רע מנעוריו שגרמה להביא את המבול היא עצמה היתה הסיבה אח"כ שגרמה שנשבע הקב"ה שלא יוסיף להביא עוד מבול, והיינו כי כשנעשה עת רצון אז מתהפך הרע עצמו לטוב. וזה ענין מ"ש אצל לידת דן שאמרנ רחל דנני אלקים וגם שמע בקולי ויתן לי בן. וברש"י שם, דנני וחייבני וזכני, והיינו שהדין עצמו נהפך לזכות שבמקום זה גופא שחייבני שם זכני. וכן הדבר בר"ה, דאי' במד' שהקב"ה יושב על כסא דין וכשישראל תוקעין בשופרותיהן עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, כי זהו סגולת השופר להפוך הדין עצמו לרחמים. וע"כ נרמז בתיבות יו"ם תרוע"ה שהם עולים בגימ' כמנין יוש"ב ע"ל כס"א רחמי"ם. וזש"ה אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, שיודעים הם בתרועתם בשופר להפוך הרע לטוב במקום השורש והמקור שהוא במקום אור הגנוז שהוא הנקרא אור פניך.

פרשת בא תש"נ

בר"ה זוכים שמתעלים כל המדריגות שבישראל לשרשם

אתם נצבים היום כולכם וגו' כל איש ישראל.

כתב בליקוטי תורה לבעל התניא על פסוק זה, כי בשיעור קומה של כללות ישראל יש נשמות שהם בבחי' ראש ויש שהם בבחי' רגל, וכמו שבגוף האדם אף שהראש חשוב יותר מהרגל עכ"ז יש לרגל מעלה מיוחדת שאין לראש, כי הרגל יש בו כח ההליכה וע"י הליכתו מוליך גם את הראש אתו, כמו כן הנשמות שהם בבחי' רגל יש בהם מעלה אשר אין לנשמות שהם בבחי' הראש.

ולכן יש להיות לכולם ביטול אחד לחבירו, ובכח ביטול זה יתאחדו יחד כל איש ישראל, וזהו דרגת הקדושה שאין בה ראש וסוף, אלא כולם שוים בעיגול.

ולזה זוכים בר"ה, שאז מתעלים כל המדריגות שבישראל לשרשם. וע"ז אמה"כ, אתם נצבים היום כלכם וגו', שכולם מתעלים לשרשם

בר"ה, עכת"ד.

והמובן מדבריו, שאותם שהם בבחי' רגל יש בהם גם בחי' הראש.

וזהו ע"ד המובא בכתבי רבי צדוק הכהן (צדקת הצדיק אות קס"ה) וכן בשאר ספרים, שלא ברא הקב"ה שני דברים דומים, ולכן כל אחד מישראל יש בו נקודה מיוחדת שאין בשום אדם אחר, והוא יחיד במעלה זו, ובבחינה זו הרי הוא מלך על כולם, ונמצא שכל ישראל מלכים הם, כל אחד בבחינתו המיוחדת.

פרשת נצבים וילך תש"ס

בר"ה מתאספים כל נשמות ישראל

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם וגו' כל איש ישראל. בספרי קודש כולם מתנבאים בסגנון אחד לפרש פסוק זה על ר"ה, שאז כל איש ישראל נצבים לפני ה', ו"היום" זה ר"ה כדאי' בזוה"ק. וביום זה הוא זמן קיבוץ כל נשמות ישראל לשרשם ולנקודת אחדותם. וכידוע מ"ש צדיקים, שבר"ה צריך להיות בין יהודים, ויוה"כ אפי' יחידי ביער, ע"כ. ועל כן ביום זה מתאספים כל נשמות ישראל למגדול ועד קטן. והחתם סופר בדרשותיו כ' שקבלה בידינו כי הנשמות שכבר נפטרו מן העולם ג"כ באים בימים הנוראים להצטרף לתפלותנו בבתי כנסיות.

פרשת נצבים תשמ"ה

טעם שסגולת יום ר"ה להפקד בו עקרות

וכבר ביארנו במק"א הא דידוע מדברי הזוה"ק (תיקו"ז ת' ל') שכל מקום שכ' היום הכוונה על ראש השנה, כי ר"ה הוא יום הכולל את כל השנה בהיותו הראש לכל ימי השנה, ונמצא שכל יום ויום הוא חלק מר"ה ובכל יום שעומד בו האדם שייך לומר בו שהוא ר"ה,

וע"כ ראוי ר"ה ליקרא בשם היום. ובזה יש ליתן טעם על שר"ה הוא יום פקידת עקרות שבו נפקדו האמהות וחנה, כי היות שיום זה הוא מחזיק בקרבו את כל ימי השנה העתידים לצאת במשך השנה הרי הוא כדוגמת אשה המעוברת אשר בקרבה הולדות העתידים לצאת ממנה, ור"ה נקרא היום הרת עולם שהוא יום של הריון השנה, וע"כ בסגולת היום להפקד בו עקרות.

ויצא תש"נ

אין חטפי ודידי חטפי

ביום ר"ה, בו זוכה יעקב לברכות יצחק (כמבואר בזוה"ק שאומרים קודם התקיעות). ונראה ביאורו, כי יצחק הוא מדת הדין, מדת ר"ה, וראש השנה הוא יום הבכורה, יום הראשית. ואותו יום של ראשית מברר שהראשית שייך ליעקב ולא לעשו, כי יעקב הוא בכור האמיתי, ובשבילו נברא העולם, כמ"ש רש"י בתחילת התורה, בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית. ובפ' תולדות עה"כ "וידו אוחזת בעקב עשו" פירש"י, בדין הי' אוחז בו לעכבו, משל לשפופרת. הרי שבדין יעקב הוא הבכור האמיתי.

לכן ביום הדין, ע"י יצחק מדת הדין, זוכה יעקב לברכות וחוטפם מעשו, כי בדין הם שלו ואין חטפי ודידי חטפי.

ובימי הדין הבעל"ט יה"ר שנכתב ונחתם בספרן של צדיקים לחיים ולשלום ולרחמים ולכל טוב.

פרשת כי תבוא תשמ"ה

בר"ה הזמן לעורר היראה

צריכים להתכונן לפני בוא האורח הגדול בחי' הראשית, אשר מה נורא היום הזה, ונקרא "ימים נוראים", ותוקף קדושת היום הוא נורא ואיום. וצריך לעורר היראה בלב, כמ"ש הרה"ק ר"פ מקאריץ זצוק"ל שאף שבשאר המועדים העיקר לעורר האהבה, אבל בר"ה הזמן לעורר היראה.

פרשת כי תבוא תשמ"ה

בראש השנה נתעורר בחי' הזריזות וההתחדשות

ויום זה מעורר בחי' הזריזות וההתחדשות, וכמ"ש עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו, שאף כשמגיעים לזמן של שיבה, שהוא בחי' אחרית, יש להתעורר בזריזות ולהיום דשנים ורעננים, כי יש צעירים שנוהגים מנהג זקנים ויש זקנים שנוהגים מנהג צעירים, וז"ש עוד ינובון בשיבה, ובכל זאת דשנים ורעננים יהיו. ולכן רא"ש השנ"ה בגימ' דשני"ם ורענני"ם יהי"ו, כי בחי' יום זה, שהוא יום שביכר ונזדרז, מעורר בחי' דשנים ורעננים יהיו. ולכן קורין פרשת ביכורים לפני ר"ה, לעורר את הזריזות וההתחדשות לשנה החדשה.

פרשת כי תבא תשנ"ט

יום שביכר ונזדרז משאר ימות השנה אין לישן בו

וקורין פרשה זו לפני ראש השנה כמו שאחז"ל כדי שתכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, כי ראש השנה הוא ראשית הזמן, והוא היום שביכר ונזדרז משאר ימי השנה, ולכן אין לישן ביום זה כמ"ש בירושלמי.

פרשת כי תבא תשנ"ט

הענין שאין לישן בראש השנה

ואנכי לא ידעתי. ופירש"י שאילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה. י"ל עפ"י הידוע והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה שסולם היא נשמת האדם וכל מה שעושה כאן אפילו איזה תנועה קלה מתעוררים עי"ז כמה עולמות עליונים לפעול ולהשפיע בין לטוב ע"י תנועה של מצו', ובין ח"ו וכו'. והיינו וראשו מגיע השמימה (ועיין בס' נפה"ח פ"א).

והנה ברש"י פירש וזה שער השמים, שביהמ"ק שלמעלה מכוון כנגד ביהמ"ק של מטה. וענינו שבאם נכנס אדם בבהמ"ק של מטה, אז נכנסת שורש נשמתו בביהמ"ק של מעלה ונעשים עי"ז פעולות נוראות, להשפיע חסדים בכל העולמות לפי שורשו.

ויעקב אבינו ע"ה אחר שגילו לו ענין זה של וראשו מגיע השמימה, דהיינו שע"י אתערותא דלתתא נתעורר לעילא (כדאיתא בזוה"ק), התבונן שבשעה שהוא הי' ישן במקום המקדש של מטה, היתה ישנה שורש נשמתו במקום המקדש של מעלה. ואע"פ שהי' יודע מקודם שהר המורי' הוא מקום המקדש כדמשמע מפרקי דרב"א מ"מ לא הי' יודע ענין זה של וראשו מגיע השמימה עד שנגלה לו זה בחלום. ואז אמר אילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה דהיינו ביהמ"ק של מעלה. וי"ל דזהו הענין שאין לישן בראש השנה, כי ראש השנה בזמן הוא מה שאבן שתי' הוא במקום שמראש השנה הושתת כל מה שיארע בכל השנה. וגם ראה הגלות בחלומו כדאיתא במדרש כי בזה ישן מזלו. וזהו ימים נוראים כמו מה נורא המקום הזה.

פרשת ויצא

הענין שאין לישן בראש השנה

והנה אדה"ר נברא בר"ה ובאותו יום קלקל ואכל מעץ הדעת וגרם להביא מיתה לעולם. והענין בזה, כי בחי' המיתה מורה על ההתיישנות וההזדקנות ואפיסת החיות ורעננות. וסדר העולם הוא שראשית ותחלת כל ענין נעשה ברעננות וחיות ובהמשך הזמן נתיישן. ובר"ה כאשר השנה מתחדשת מקבלים עו"ל מלכותו ית"ש בהתחדשות וחיות ואח"כ החיות נמוגה והולכת. וכן האדם בשנות בחרותו עוסק בעבודת ה' בחשק וזריזות ומזדרז לבוא לזמן התפלה ומתייגע בתפלה ובלימוד התורה. ובמשך השנים בטל החשק והחיות ונעשה כבד כעופרת ומתעצל לקום לתפלה, ואינו מתייגע עוד בתפלה ודי לו באמירת פסוד"ז בישיבה בנחת בלי יגיעה. והנה בהמ"ק הוא בחי' הראשית במקום. וכאמור בחי' הראשית היא בהתחדשות ורעננות, וע"כ במקום המקדש שורה תמיד בחי' הרעננות וההתחדשות. וכמאמר הכ' "שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו". שבבית ה' אף בשיבה דשנים ורעננים יהיו. ומצינו שלחם הפנים היה חם ביום הלקחו אף שכבר עבר יותר משבוע מזמן אפייתו. ויעקב אבינו אמר אין זה כי אם בית אלקים ואנכי לא ידעתי. ופירש"י שאילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה. ע"כ.

והיינו משום שבמקום המקדש אין ראוי השינה כי שם בחי' הראשית שהיא ההתחדשות ורעננות. וכמו שבר"ה שהוא הראשית בזמן איתא בירושלמי שאין לישן בו ומאן דדמיך בריש שתא דמיך מזליה, ה"נ בבהמ"ק שהוא הראשית במקום אין לישן שם. ותמצא שתיבות "דשני"ם ורעננ"ים יהי"ו עולה כמנין רא"ש השנ"ה וכמנין בי"ת המקד"ש.

פרשת כי תבא

צריך להתפלל שלא ידונו אותו ביום א' דר"ה

וצריך להתפלל שלא ידונו אותו ביום א' דר"ה כי אז דינא קשיא וקשה אז לזכות בדין. וכמו שכל אלה שאירע בהם בשנה זו מאורעות הרעות רח"ל נדונו ביום א' וע"כ יתפלל האדם שיהא נדון ביום ב'.

פרשת כי תבא

הענין למה בראש השנה שני הימים נחשבים כיומא אריכתא

בראש השנה שני הימים נחשבים כיומא אריכתא כידוע, והענין בזה הנה בגמ' אמרו בטעם התקנה משום שנתקלקלו הלויים בשיר. ולכאורה מה גודל החסרון בזה שאמרו מזמור של חול והרי סו"ס הוא מזמור תהלים, ומה הצורך בשביל זה לתקן ב' ימי ר"ה. אך הוא ע"ד שמצינו בתפלת שבת שתקנו לכבוד השבת לקצר מי"ח ברכות שבשמ"ע ואומרים רק ברכה אמצעית, ואם טועה אדם ומתחיל ברכה של חול צריך לגמרה כי בעצם הזמן ראוי לברכה זו אלא שלכבוד השבת תקנו שלא לאמרם, ומ"מ מובא בפוסקים שמי שאירע לו טעות כזה ידאג כל השבוע כי לא מסמנא מילתא, כי נזדמן לו פגם בכבוד השבת ע"י שאמר ברכה מתפלת החול. ועד"ז אם נזדמן טעות בשיר שאמרו שיר של חול הרי זה פגם בכבוד ראש השנה וח"ו לא מסמנא מילתא על כל השנה, וכמו בהנ"ל איתא ידאג כל השבוע ה"נ ידאג כל השנה ח"ו, וכדי למנוע דבר כזה תקנו חז"ל שיהיו ב' הימים קודש ולא יבוא לידי כך.

ראש השנה

הענין למה בראש השנה שני הימים נחשבים כיומא אריכתא

ענין נוסף בתקנת חז"ל לעשות ב' ימים אשר טובה גדולה עשו בזה שהרי ידוע שביום א' דר"ה הוא דינא קשיא וביום ב' הוא דינא רפיא וביום א' דנים את הרשעים. ואנחנו פה היום כולנו חיים נדונים ביום ב' שהוא דינא רפיא ובקל יכולים לצאת זכאי. והנה ע"י שהוסיפו חז"ל יום שני של ר"ה עי"ז שייך גם בו המשפט של ר"ה ויכולין לדון בו את ישראל בדינא רפיא. ובדורות הראשונים לא היה צורך בזה כי היו יכולים לעמוד אף בדין הקשה של יום א' אבל אח"כ הוצרכו לתקן יום שני כדי שנהי' נדונים בדינא רפיא. וא"ת כיון שהוא יומא אריכתא ונחשב כחדא הרי לא הועלנו כלום שצריך להיות דינא קשיא גם בשני. כבר מצינו כזאת בפ' ערבי פסחים גבי ד' כוסות שאין בזה סכנת זוגות כי כוס של ברכה לטובה מצטרף לרעה אין מצטרף (פסחים ק"ט ע"ב). וה"נ עד"ז אינו נחשב יומא אריכתא רק לטובה אבל לא לרעה שיהא נמשך בו הדינא קשיא ח"ו.

ראש השנה

הענין למה בראש השנה שני הימים נחשבים כיומא אריכתא

הענין מה שב' הימים הם יומא אריכתא י"ל בפנימיות הענין שהרי כל דברי חז"ל יש בהם עוד טעמים עד אין חקר. כי ביום זה שהושם בו אדה"ר בגן עדן והתורה היא נצחית לכן בכל שנה אנו נמצאים אז בג"ע. וכל איש הנלבב יוכל להרגיש בעתות רצון את הגן עדן והמתיקות של ר"ה. וכשם שלחמו טבולה בדבש ביום זה, גם קרבנו לחמו לאשי, תפלותיו החמים, האמורות בשלהבת י–ה, הם טבולות בדבש ובנעימות. ואנו מדושני עונג ושמחים במלכותו ית'. וע"כ יום זה הוא מבחי' עוה"ב שהוא יום שכולו ארוך ואין בו הפסק וחילוק של ימים, כי כ"ז הוא רק בעוה"ז שקיימת בחינה של התיישנות. והכ' אומר כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ שהיתה בחי' התיישנות אצל ישראל וזה גרם הגלות. אבל לעוה"ב אין שם ענין של התיישנות וע"כ אין חידוש של ימים בכל יום ויום אלא הוא יום שכולו ארוך. ובר"ה הוא מבחי' זו ע"כ הוא יומא אריכתא. ומיום זה אנו שואבים בחי' התחדשות לכל השנה, ומתפללים על זה, חדש עלינו שנה טובה, שכל עבודת ד' של השנה יהי' בחידוש כאילו היום ניתנה.

ראש השנה

ר"ה הוא המשביר לכל השנה

בתחילת חדש אלול קורין פרשת שום תשים עליך מלך, והוא כדי לעורר שיכין האדם עצמו לקבלת עול מלכות שמים בר"ה ולומר המלך הקדוש.

והנה בדרך מצותיך (מבעל צ"צ) מבאר במצות המלך שענין המלך הוא לאחוז במדת המלכות, שענינה ההכנעה וההכרה דלית ליה מגרמיה כלום, וזו מדת דוד המלך שאמר אנכי תולעת ולא איש, והמלך צריך להיות נכנע למלך עליון ולהשפיע לכל העם מדת ההכנעה שהיא מדת המלכות.

וכמו שיש מלך בבחי' נפש המשפיע מלכות לבחי' הנפשות, עד"ז יש מלך בבחי' זמן, שזהו בעשרת הימים מר"ה ליוה"כ, שאז אומרים המלך הקדוש, וזמן זה משפיע מלכות לכל השנה.

ויש מלכים מזוייפים, שהם הארבע מלכיות, והם ארבע הקליפות ענן כבד אש מתלקחת רוח סערה ונוגה, והם שורש המדות הרעות, וע"י קבלת עול מלכות שמים כדבעי מבטלים את כח המלכים המזוייפים, והמקבל עליו עול מלכות מלך עליון מעבירין ממנו עול מלכיות של הארבע מלכיות, ולכן המל"ך הקדו"ש

בגימ׳ ד׳ מלכיו״ת.

וכשהאדם אומר בר״ה מלך על כל הארץ, יש לו לקבל קבלת מלכותו ית׳ על כל רמ״ח אבריו ושס״ה גידיו בקבלה גמורה, ובזה מעביר את הארבע מלכיות, ולכן ארב״ע מלכיו״ת נדו״ש נ״א (פיוט לפ׳ החדש) בגימ׳ ברו״ך את״ה הוי״ה מל״ך ע״ל כ״ל האר״ץ.

פרשת נצבים וילך תשנ״ט

בכל ימות השנה יוכל להתיחס אל ר״ה כאילו הוא בו ביום

כתיב ״כי תצא למלחמה על אויביך וגו׳״, שהחתם סופר מדקדק על מה הזכיר הכ׳ ענין היציאה למלחמה, והלוא בא לומר ענין לקיחת יפ״ת שזהו בשעת המלחמה עצמה ולא בעת היציאה. וכתב לבאר ע״פ הקדמה שכבר מובאת בקדמונים, שכיון שאין ביכולת האדם שיכונן מחשבתו תמיד כראוי ויעבוד השי״ת בטוהר הלב כדבעי, לכן כאשר זוכה לזמן שיש לו טהרת הלב וכל מחשבתו רק לעשות נח״ר ליוצרו, יתנה וימסור מודעה על כל המצוות שיעשה באותו היום שיהיו על דעת מחשבה זו שיש לו עכשיו, ואף שיבואו בלבו מחשבות זרות ופניות יהיו בטלים ומבוטלים, ויחשבו מעשיו על דעת מחשבה זו של עכשיו.

וזה ענין הנדר שנדר יע״א ״אם יהי׳ אלקים עמדי וגו׳ והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וגו׳ עשר אעשרנו לך״, כי אחר המראה הגדול שהי׳ לו אז בחלומו, הי׳ אז בבחי׳ גבוה והיתה כל מחשבתו בשביל הבוי״ת, והי׳ ירא שיבואו עתים שלא תהי׳ מחשבתו ברה וזכה לשמו ית׳. לכן עמד אז והתנה שכל העבודות שיעשה בהקרבת הקרבנות ובעשיית מזבחות ונתינת מעשר בכל אשר יש לו, הכל יהא ״לך״. וכל הנדר היא התיבה האחרונה ״לך״, שכל מעשיו יהיו בשביל השי״ת על דעת המחשבה של עתה, ולא לשום כוונה אחרת.

וזש״ה ״כי תצא למלחמה על אויביך״, שתהא כוונת יציאתך למען כבודו ית׳ בשביל שהם ״אויביך״, והיינו שהם אויבי ה׳, כי כל האויבים את ישראל הם אויבי ה׳, כפירש״י עה״פ ״וינוסו משנאיך מפניך״. וע״י שתמסור מודעה שכל מעשיך בשביל הבוי״ת, אזי אף שתראה בשביה אשת יפ״ת וחשקת בה, מ״מ אין זה הפסד, כי תחילת מחשבתך לה׳ הי׳, עכת״ד.

והנה מדקדוק לשונו נראה שמסירת מודעה לא מהני אלא על אותו היום בלבד. וא״כ צ״ב היאך כתב שיע״א מסר מודעה אז על כל העבודות שיעשה בעתיד, והרי אין זה ליום א׳ בלבד. וא״כ לכאורה סותר את עצמו מיני׳ ובי׳.

ונראה, דבאמת לא מהני מסירת מודעה כ״א לאותו היום, כי כל יום הוא שיעור קומה בפ״ע וכאשר חולף יום עבר תקופה של זמן, וכל יום הוא ניצוץ בפ״ע (כאשר ביאר האוה״ח הק׳ הפ׳ ויחי). ואמנם הנה חזינן שהמנהג למסור מודעה לפני ר״ה על כל המצוות שיעשה במשך השנה שיהיו למען כבוד שמו ית׳, כמו שנדפס בסדר התרת נדרים. והענין בזה, כי כל השנה כולה היא שיעור זמן בפ״ע וכיומא אריכתא דמיא, שבר״ה נקצב גורל כל השנה. וע״כ אי׳ בזוה״ק שר״ה נקרא ״היום״ (כדאיתא בח״ל רל״א ובכמה מקומות: בכל אתר ויהי היום דא ר״ה, עכ״ל), כי ר״ה הוא זמן שאף בשאר ימות השנה יתן להאמר עליו ״היום״, כי גורלו של כל יום נקבע בר״ה וכולא בתר רישא גריר. ונמצא שר״ה הוא ראשית של כל יום, ובכל ימות השנה כשעומד באיזה יום שהוא, יוכל להתיחס אל ר״ה כאילו הוא בו ביום, ויאות לקראו בשם ״היום״. ולכן שייך אז למסור מודעה על כל השנה, שהרי זה כמי שמוסר מודעה על יום זה. ובערב ר״ה הואיל ומסירת המודעה היא משום שהוא ראשית השנה, שייכת מסירת מודעה זו לר״ה. גם ערב ר״ה כבר מעורב בו אורה של ר״ה ולכן נקרא ער״כ כדאיתא בספה״ק.

והנה בחי׳ הזמן שוה לבחי׳ מקום, והם במשקל א׳ ובבחי׳ אחת הם. וכמו שר״ה הוא

ראשיתו של הזמן, כך האבן שתיה הוא מקום הראשית של כל העולם, שממנו הושתת העולם. וע"כ במקום ההוא הוא בחי' ר"ה בכל השנה כולה. ולכשתמצי לומר, אר"י כולה בחי' ר"ה ומקום האבן שתיה הוא בחי' יוה"כ, שהוא בחי' היובל שלמעלה מן הזמן. כי מקום הארון אינו מן המדה, שבמקום ההוא אין שולטים גבולי החשבון, כי במקום ההוא נשקי שמיא וארעא. וע"כ שם בחי' יוה"כ שהוא למעלה מן הזמן. וידוע כי גם יוה"כ נקרא ראש השנה, כדאיתא ביחזקאל מ'. ולכך כאשר עמד יע"א במקום ההוא שהוא למעלה מבחי' הזמן, הי' ראוי במקום זה למסור מודעה על כל הזמן, שכל עבודתו שיעבוד להשי"ת יהא רק למען שמו ית'. ומהני מסירת מודעתו לא רק לאותו היום כי המקום גורם וכנ"ל.

ועד"ז בכל ר"ה, מי שזוכה להגיע ביום זה לעמוד בהר ה' ובמקום קדשו, ואז יכול למסור מודעה על כל השנה שתהא כל עבודתו מכוונת למען שמו ית'. ואמנם לאו כל אדם זוכה לזה. ותנאי יש בדבר, שיתכונן האדם בימים הקודמים ויעלה להר ה', ואז יזכה ויעמוד בר"ה במקום קדשו. ובהיותו נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו ולא נשבע למרמה, יוכל למסור מודעה על כל השנה. ואז אף אם נופל במשך השנה, מ"מ "אין זה הפסד" (כלשון החת"ס הנ"ל). אבל בלא"ה, ל"ע אינו עומד בר"ה בהר ה' ח"ו.

ולכן אומרים בליל ר"ה "לדוד מזמור וגו' כי הוא על ימים יסדה וגו'", כי "ים" רומז לתשובה, שמספרו של י"ם הוא חמשים, שהוא שער הנ' שהוא אולם הבינה ששם שורש התשובה, עדשה"כ "ולבבו יבי"ן וש"ב ורפא לו" (כמבואר בספה"ק). והרה"ק מלעכוויטש זי"ע פי' "כי הוא על ימים יסדה", היינו על התשובה, "ועל נהרות יכוננה", על תפלות מאירים, מלשון "נהורא". ומקדימים ענין התשובה, שאז אפשר לעלות בהר ה' ובמקום קדשו.

ועל דרך זה, יש לבאר דברי השפ"א, שכ' דלכך נקרא ביהמ"ק בשם "מקום" סתם, כי המקום ההוא שורש כל המקומות. כי מקום המקדש הוא הראשית של המקומות, ולפיכך נקרא מקו"ם סתם, כמו שר"ה הראשית של הזמן נקרא היו"ם סתם.

ומצינו שאמר הקב"ה ליע"א "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה", ואחז"ל שקיפל הקב"ה כל אר"י תחתיו. וצ"ב היאך שייך לומר כן, והלוא היו יושביה עליה. אכן ענינו כנ"ל, שמקום המקדש הוא השורש של כל ארץ ישראל, ולכן כל אר"י מקופלת תחת המקום ההוא. והגם שכל העולם ג"כ שורשו מהמקום ההוא, מ"מ בבחי' קדושת המקום הוא שורש לאר"י בלבד, כי חו"ל היא אדמה טמאה. ועד"ז בר"ה כשיהודי אומר "זה היום תחילת מעשיך", אזי כל הזמן מקופל תחתיו כי אז הוא הראשית של הזמן, ויכול אז למסור מודעה על כל הזמן.

פרשת כי תבוא תשמ"ה

תפלת ראש השנה

עיקר סדר התפילה הוא החלק מה שאומרים בכל השנה

ובענין התפלות של ימים נוראים רצוני לעורר מה שהובא משמו של המגיד ממעזריטש זי"ע, שדרך העולם להתפעל באמירת הפיוטים שהם תפלות שאין רגילים בהם, אבל באמת העיקר הוא סדר התפילה של כל השנה, פסוקי דזמרה יוצר וכו', וצריך ליזהר לאמרם בכוונת הלב. וע"י התפילות בימים אלו יכולים להעלות הרבה תפילות ואפי' משל שנים רבות.

פרשת נצבים תשנ"ח

בכסא ליום חגנו – מוטמן בו מתיקות קרבתו ית' שמקרב אותנו לעבודתו

בחי' ר"ה הוא כאשר ביארנו כמ"פ, שר"ה הוא בחי' בהמ"ק כמ"ש באמרי נועם שרא"ש השנ"ה בגימ' בי"ת המקד"ש, ואז מופיעה בחי' ביהמ"ק ובאה אלינו, והקב"ה מקרב אותנו בבחי' הזית אגורי שבא לקרב, וכאמור שר"ה נראה כלפי חוץ נורא ואיום אבל באתכסיא נמצא בו מתיקות הדבש, כבחי' הזית אגורי ששמנו אגור בתוכו שהוא בחי' עלמא דאתכסיא. זי"ת אגור"י בגימ' עלמ"א דאתכסי"א.

וכן ר"ה הוא מכוסה כמ"ש בכסא ליום חגנו, שמוטמן בו מתיקות קרבתו ית' שמקרב אותנו לעבודתו, וקרבתנ"ו מלכנ"ו בגימ' תשר"י שאז הקב"ה מקרב אותנו בהיותו קרוב.

פרשת כי תבא תנש"א

ובכן תן פחדך ד' אלקינו על כל מעשיך

הנה קבלת מסי"נ הוא בקריאת שמע כשמקבלים עומ"ש, ואז אומרים בשכמל"ו שהוא יחודא תתאה היינו שמלכותו בכל משלה אף במקום רשות החיצונים ובקליפות. וענין זה עדיין לא נתגלה עד עולם התיקון, וע"כ בשכמל"ו לא אמרו משה ולא נכתב זה בתורה. אבל לעת"ל אי' בס' אמרי אמת שיהיה אז בשכמל"ו פסוק בתורה, כי אז יתגלה יחודא תתאה שמלכותו בכל משלה.

ונמצא כי בשכמל"ו הוא שייך לזמן העתיד כשישלם התיקון, על כן ברו"ך ש"ם כבו"ד מלכות"ו לעול"ם וע"ד הוא בגימ' ובכ"ן ת"ן פחד"ך ד' אלקינ"ו ע"ל כ"ל מעשי"ך. שלעת"ל יתגלה כבוד מלכותו אף במקום הקליפות, ואז יתגלה יחודא תתאה של בשכמל"ו.

פרשת וארא תשנ"ב

ובכן תן כבוד ד' לעמך

ובר"ה הבעל"ט עלינו להתאמץ בתפלות ותחנונים על גאולתן של ישראל כאשר נתייסדו ע"ז עיקר תפילות היום, ובכן יתקדש שמך על ישראל עמך ועל ירושלים עירך וכו'. ובכן תן כבוד ה' לעמך – ויש לדייק שהל' מסורס דהול"ל ובכן ה' תן כבוד לעמך, אכן ישועת ישראל הוא כבוד לה' וע"כ מבקשים תן כבוד ה' – לעמך, שיתן כבוד לה' ע"י שיושיע את עם ישראל. ונזכה לשנת רצון לד', שנת גאולה שלימה, שנה שיתרומם כבוד ד' וכבוד ישראל, ויאמר כל אשר נשמה באפו ד' אלקי ישראל מלך וכו'.

פרשת נצבים תנש"א

שמחה לארצך

בתפלת ר"ה מבקשים וכן צדיקים יראו וישמחו וגו' שמחה לארצך, שאז תחזור הארץ לקיים תפקידה ובזה תהא שמחה לארץ עצמה. וכן אמר הכתוב וזכרתי את בריתי יעקב וגו' והארץ אזכר. שיש זכירה לארץ עצמה שיקיימו בה המצות בעולם העשיה. ולכן והאר"ץ אזכו"ר בגימ' עול"ם העשי"ה. ובזוה"ק איתא על מ"ש והארץ אזכר דקאי על דוד שהוא הרגל הרביעי של המרכבה עם שלשת האבות, ודרוש זה הוא עומק הפשט, כי הארץ היא בחי' המלכות. וזה גופא בחי' דוד וצדקו שניהם יחדיו.

פרשת כי תבא תשס"ו

שמחה לארצך וששון לעירך

והנה ראש השנה הוא זמן של ראשית השנה כמו ציון שהוא ראשית במקום [האבן שתייה שמשם הושתת העולם], וכך ראש השנה הוא הראשית בזמן שבו נברא העולם והוא בחי' ציון. וכשבא ר"ה אז בנ"י לציון ע"י שציון באה אליהם בבחי' זמן. ואז צריך כ"א להביא עצמו ביכורים לפני השי"ת בבחי' ראשית והתחלה מחדש, ולהגאל מיצה"ר ולעלות לציון. ויכול להיות שמגיע ר"ה אבל לציון לא בא. ואף שמתפלל אבל לא עלינו, לציון לא בא. וכ"א צריך לקשט עצמו בעיטור ביכורים ברוב פאר ויופי בזהב וכסף שהם האהבה והיראה להשי"ת.

בר"ה צריך לשמוח במלכותו ית"ש. וצירוף החודש תשרי הוא ו-ה-י-ה לשון שמחה, וכמ"ש בישמח משה פרשה זו ש"ויהי" – היינו מה שעבר כבר הוא לשון צער, אבל "והיה" – היינו לשון עתיד הוא לשון שמחה, כי על החטאים שעשה בעבר יש צער אבל מכאן ולהבא ייטיב את מעשיו וע"כ יש להיות בשמחה. וע"כ בחודש אלול הוא הזמן של הצער על החטאים כמ"ש בזוה"ק "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" – דא חודש אלול. אבל אח"כ כשבא ר"ה הוא הזמן של שמחה, שאז כבר צריך להיות לאחר הצער, וצריך להיות בשמחה. והשופר הוא בבחי' "הללוהו בתקע שופר", לא שופר של חרדה, וכמו שראינו אצל רבותינו תלמידי הבעש"ט הק' שבר"ה הי' זמן שמחה וריקודים, והיא שמחת הגאולה שבאים לציון שמחה לארצך וששון לעירך, וכל התפילות הם בשביל ציון. ואז עושים השתחואה ע"ג הקרקע, שלא עושים זה בכל השנה אך ורק בר"ה ויו"כ, כי אז באים לעזרה ששם היא מקום ההשתחואה לפני השם אלקיך.

וע"ז רומז הפרשה "והיה כי תבוא אל הארץ", שהוא בר"ה, שאז באים אל הארץ ומביאים את עצמם ביכורים לפני השי"ת, וזהו " והיה" שהוא צירוף החודש תשרי שהוא לשון שמחה, ואז מקיימים "והשתחוית לפני ה' אלקיך". ומסיים "ושמחת בכל הטוב", שתקבל שפע נחת ושמחה וגזירות טובות. וע"כ קורין פרשה זו אחר חצי אלול כשמתקרבים לר"ה.

ויעזור השי"ת שנזכה לטהר מוחנו ולבנו ולהמליך את הקב"ה עלינו ועל כל הבריאה כולה, ולהרגיש מתיקות פסוקי המלכיות זכרונות ושופרות. וכאשר כבר אמרנו שכמו שסעודות של ר"ה הם טבולים בדבש, כך גם התפלות של ר"ה הם טבולים בדבש של "א"ב הרחמי"ם" שהוא בגי' דב"ש. ומה מתוק הוא לידע שיש לנו אב גדול בשמים. ונזכה להשתחוות לפני השם מתוך שמחה ונחת בהר הקודש בירושלים.

פרשת כי תבא תשד"מ

תגיד ליעקב

באין מליץ וכו' תגי"ד ליעקב וכו'. ר"ת י"ג ת'יקוני ד'יקנא.

עינינו לך תלויות

עינינו לך תלויות וכו' ותוציא כאור משפטנו.

כי כתיב יכרסמנה חזיר מיער (תהלים פ') ובמסורה העי"ן של יע"ר תלוי'. ופירש רש"י בשם חז"ל למה העין תלוי' אלא זכו ישראל הרי האויבים כחיות היאו"ר [באל"ף] שאין להם כח לעלת ליבשה. ובזמן שהפורעניות נגזר עליהם מתגבר כחית היע"ר שהיא משחתת והורגת. ע"כ.

וכעין זה מצינו במדרש בראשית עה"כ כתנות עו"ר "בתורתו של רבי מאיר כתוב או"ר באל"ף". וכוונתו שכשיזכה יתחלף לכתנות אר"ר באל"ף ולא בעי"ן.

וזה אפשר לרמז עינינו לך תלויות פ' שהעי"ן של יכרסמנה חזיר מיע"ר תלוי' במסורה כנ"ל ואנו עומדים בדין אם יוכל החזיר שהוא שר של עשו הוא המסטין לשחת ח"ו או לא. ולכן אנו מבקשים ותוציא כאו"ר משפטנו כמו תיבת עו"ר גבי אדה"ר שנתחלף ונכתב בתורתו של רבי מאיר באל"ף ונעשה או"ר ונתחלף העי"ן באל"ף כן תוציא משפטנו ותעשה ג"כ מן יע"ר יא"ר.

ראש השנה

חיתומם של פסוקי מלכיות הוא שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד

במהר"ל וכן בהקדמת האגלי טל בשם אביו כ'

שכבר מבואר כן בדברי קדשו של האריז"ל בפע"ח, דהטעם שבאה המצוה לקרא ק"ש שחרית וערבית, כי קבלת עומ"ש שמקבל האדם בשחר נשאר רשימתו על כל היום ובערב שבא יום אחר מסתלקת הרשימה וצריך לקבל עומ"ש מחדש. כי כל שינוי זמן מצריך קבלת עומ"ש מחדש.

וי"ל שראש השנה מכוון למצוות ק"ש של

שחרית כי ענין קריאת ק"ש הוא כמו שנתבאר שבכל שינוי זמן יש לקבל מחדש עול מלכות שמים, ולכן בראש השנה שהוא שינוי זמן שהרי מתחלת הנהגה חדשה בסדר הזמן, מהראוי לקבל אז עומ"ש מחדש. וע"כ ביום זה אנו ממליכים להקב"ה ומקבלים עלינו מלכותו, ואנו אומרים עשרה פסוקי מלכיות וחיתומם הוא בפסוק שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד שהוא הפסוק של ק"ש. ומאחר שימי השנה הם מכוונים לסדר מצוות התורה, יש לשער שראש השנה מכוון למצות ק"ש, ובר"ה הוא בחי' עלות השחר שהוא זמן קימה לצדיקים שהם משכימי קום, ואילו הבינונים עדיין ישנים על מטתם עד יוה"כ שאז הוא זמן קימה להם.

פרשת וילך - שובה - תשנ"ג

וגם את נח באהבה זכרת

בתפלת ר"ה, וגם את נח באהבה זכרת וכו'.

וצ"ב איפה מרומז שהזכירה היתה באהבה. ובכלל צריך להבין מה כל העסק והרעש הזה שזכר ד' את נח בהיותו בתיבה וגם נחשב ענין זה להקבע בראש פסוקי זכרונות, שנאמר ויזכור אלקים את נח וכו', וצ"ב למה נצרכה זכירה זאת, הלא כבר הוקבע כן מקודם, שצריך לבוא אל התיבה עם כל בהמות וחיות וכו' כדי שאחר המבול יצאו ויחדשו את הבריאה כמקדם. וכן כתיב בא אתה אל התיבה וגו' לחיות זרע על פני כל הארץ. ועכשו שנתגברו המים חמשים ומאת יום ונמח כל היקום, כבר בא העת שישוכו המים ולהחזיר הכל כבראשונה כאשר כבר הוגד מראש. ומה שנח ניצול בתחילת המבול ולא נמחה עם כל היקום, לזה שפיר צריך התעוררות חסד וחנינה. אבל אחר שכבר בא אל התיבה ונתקיימה הגזירה, למה צריך התעוררות רוח תנחומים והנחה, והזכרת הזכות שלא השחיתו דרכם מקודם (כמו שפירש"י שם עה"כ ויזכור, עיי"ש). הרי מתנהג הכל לפי התכנית שכבר הוקבע.

והנראה בכל זה הוא כי הקב"ה ברא בריאה מפוארה בתחילת ימי בראשית, והכל הי' על תיקונו הנכון. אמנם, אחר גמר הבריאה קלקלו בני אדם ע"י מעשיהם הרעים, ועי"ז נתקלקלו סדרי בראשית הלוך וקלקול, עד שאפילו בהמה חי' ועוף השחיתו את דרכם, והגיע הקלקול עד ג' טפחים של עומק המחרישה. וכן קבע הקב"ה את סדר הבריאה, שיגיע אליה תיקון או קלקול ע"י מעשה האדם, כמבואר בכ"מ בתושב"כ ותושבע"פ, ונתבאר כל צורכו בספר דרך השם לרמח"ל.

ואחר שקלקול העולם הגיע לשיאו בדור המבול עלה במחשבתו ית' כביכול, למחות את כל היקום המקולקל ולהסיר מן העולם כל העיפוש וכל הטומאה שנכנס בה ע"י מעשה בנ"א, ולחדש עולם חדש ממש כקדם שתהי' בשלימות ותיקון הנכון כמו בעת בריאתה. ואחד הי' נח שהי' צדיק בדור ההוא ולא קלקל כלום. וגם כל הניצוצות והשרשים בכל הבריאה כולה השייכים לשורש נפשו רוחו ונשמתו ג"כ לא קלקלו שהרי כל מצבם תלוי לפי מעשיו לבנות ולהרוס, לעקור ולנטוע, ונח הרי צדיק הוא, ולכן ג"כ נשארו הם מתוקנים, והם הם אשר קלטם התיבה מפני שלא השחיתו דרכם. נמצא שבתוך התיבה, [אחר שנימח כל היקום] היתה כנסי' של אנשים צדיקים עם ניצוצותיהם המושרשים בהם, הם החיות והעופות וכו', והכל הי' באופן מתוקן מאד.

אבל חם חטא והפר ברית (עיין סנהדרין קח:), וגרם קלקול ותהפוכה בכל הבריאה הנמצאת אז בתיבה. ואע"פ ששאר תושבי התיבה היו צדיקים, מ"מ נשתנה לפי ערך חטאו כל הענין.

ועכשו נתבטלה כל כוונת התיבה כי עולם המחודש והמתוקן נתקלקל, ולא על תנאי זה הכניס הקב"ה את נח ומשפחתו לתיבה, בהבטחת לחיות זרע על פני כל הארץ. ולפי שורת הדין היו ראויים נח וכל הבריות שבתיבה לגוע בה ולא לצאת ממנה לעולם. כי מה תועלת הי' בהשחתת עולם ולנקות זוהמת הבריאה על ידי המבול אם שוב יופיעו עלי תבל בריות מזוהמים ומקולקלים ושוב יקלקלו הבריאה. אך עלה לפני הקב"ה זכרונו של אברהם אבינו שהוא יהי' צדיק תמים, וממנו יצאו תולדות שכולם יהיו אחוזים ודבוקים באותה הנקודה של תמימות שלו, והיא תהי' מורשה להם עד שבאחרית הימים יזכו כולם שתתלהב בהם הניצוץ הקדוש הזה וכולם יהיו מתוקנים והעולם יהיו מתוקן ויתקיימו בהן כל ההבטחות והברכות של פ' בחוקותי.

וזהו מה שתיקנו חז"ל לומר וגם את נח באהבה זכרת, כלומר, אותה הבחינה של אברהם אוהבו שהיא מדת החסד והאהבה שעתידה לצאת ממנו, אותה זכרת ותפקדהו בדבר ישועה ורחמים, בהביאך את מי המבול לשחת כל בשר מפני רוע מעלליהם. ואז גם בתיבה המשיכו ברוע מעללים ע"י מעשה חם והכלב והעורב וגם נח נפגע והגיע הפגם בו וממילא לא הי' ראוי להנצל, ובטלה המחשבה של לחיות זרע על פני הארץ. ומ"מ זכרונו בא לפניך להרבות זרעו כעפרות תבל, שהמה ישראל המתוקנים שתתקיים בהם ההבטחה של "כעפר הארץ", וצאצאיו כחול הים, המה ישראל שתתקיים בהם ההבטחה של "כחול הים", שנאמר ויזכור אלקים את נח, אע"פ שלא הי' ראוי לזוכרו מצד התכנית של המבול כנ"ל, אבל פנים חדשות בא לכאן ונזכר לטובה מחדש, בגזירה טובה חדשה, בזכות תולדותיו.

פרשת נח

וגם את נח באהבה זכרת

בפסוקי זכרונות בראש השנה אנו פותחים ואומרים "וגם את נח באהבה זכרת וגו' ככתוב ויזכור אלקים את נח וגו'." ולכאורה מה היה צורך לזכירה כאן. הרי מתחילה כך היתה

המחשבה שיכנס לתיבה להנצל מהמבול ואח"כ יצא וכמ"ש להחיות אתך.

וכבר ביארנו בזה כי בתחילה היתה התכנית שיתחיל עולם חדש בתיקון השלם, אבל ע"י קלקול חם בתיבה בוטל התכנית ולא היה העולם ראוי לתיקון השלם. וממילא בטלה ההבטחה של ההצלה ע"י התיבה שהיתה על דעת שיחודש העולם בתיקונו ועתה גרם החטא ובטלה ההבטחה שהרי ההבטחה היתה בתנאי 'כי אותך ראיתי צדיק'. אבל נח נפגם 'וישאר אך נח' [ולא צדיק] ובטל התנאי וגרם החטא. ועל זה היתה זכירה באהבה להצילו בכל אופן. ואף שחידוש העולם אינו יכול להיות בתיקון השלם ע"י החטא של חם, עכ"ז ע"י בחי' היובל ששם אין קטרוג אין החטא יכול לעכב. ושם הוא שורש י"ג מדו"ת ש"ל רחמי"ם. בגימ', ואתנ"ו ישו"ב נדחי"ם קוב"ץ. וע"י הופעת בחי' היובל נמשכה זכירה לנח. אף שלפי שורת הדין היה למקטרג מקום לקטרג. עכ"ז לא שולט שום קטרוג במקום היובל.

ומזכירים זאת בפסוקי זכרונות בר"ה שיעלה זכרונם של ישראל לטובה לפני הקב"ה כמו שאחז"ל בזה, אמרו לפני זכרונות כדי שיעלה זכרונותיכם לפני לטובה ובמה בשופר. כי השופר הוא היובל ועי"ז נמשך זכירה אף למי שאינו הגון ואינו כדאי. וכדרך שחתר הקב"ה למנשה חתירה מתחת כסא כבודו והצילו מקטרוג המלאכים שבקשו לדחפו. והסתירו ממדה"ד ע"י החתירה. וזו בחי' היובל שהיא בחי' קדש הקדשים שאין שם קטרוג. כי אין למקטרג רשות להכנס שם. כמ"ש בירושלמי עה"פ 'וכל אדם לא יהיה באהל מועד'. שאפילו אותם שפניהם כפני אדם דהיינו המלאכים אין להם רשות להכנס בקדש הקדשים. וממילא אין למקטרג רשות להכנס שם. וזהו עולם היובל שהוא עולם החירות. והוא כח, י"ג מדו"ת ש"ל רחמי"ם. שעולה בגימ', א"ם במחתר"ת. שהקב"ה חותר חתירה לבעלי תשובה להנצל מקטרוג בכח י"ג מדות של רחמים שורש היובל. וכן אצל נח ע"י הופעת בחינת היובל עלה זכרונו לטובה לצאת מן התיבה וחזר אל השורש בהתחדשות העולם ושב לנקודה של בראשית.

פרשת נח תשנ"ה

זה היום תחלת מעשיך – הקב"ה מחדש ביום זה הבריאה

בר"ה צריך כ"א לחדש מעשיו ולעשות התחלה מחדש להטיב את מעשיו, כמו שאומרים אנו "זה היום תחילת מעשיך" שביום הזה הקב"ה מחדש את הבריאה וכמו שאצל הקב"ה הוא התחלה מחדש כן צריך להיות אצל כ"א מישראל. וזהו "ולקחת מראשית כל פרי האדמה" שיקח לעצמו לימוד מראשית פרי האדמה, שכמו שהקב"ה מחדש אותו מחדש בר"ה כן הוא יעשה עצמו כמו ברי' חדשה בר"ה. ואח"כ "וענית ואמרת לפני ה' אלקיך" שיתוודה על עוונותיו לפני הקב"ה, "ארמי אובד אבי וכו'" עד היום הייתי ברשותו של היצה"ר, "וירד מצרימה" בנ' שערי טומאה, "ועתה הנה הבאתי את ראשית", התחלה חדשה.

פרשת כי תבא תש"מ

קריאת היום

יכול להיות שבקריאת היום של ר"ה פועלים יותר מתקיעת שופר

עובדא הוי אצל האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל, שהיה רגיל בר"ה להיות הבעל תוקע וגם הבעל קורא, ובסוף ימיו שהיה חלוש בקשו ממנו שלא יתאמץ לעשות שני הדברים כי אינם לפי כוחו אלא יהיה רק בעל תוקע, ונענה ע"ז שהן אמת שאין בכוחי לעשות שני הדברים אבל מהיכי תיתי שראוי להעדיף התקיעה בשופר, הרי יכול להיות שבקריאת היום של ר"ה פועלים יותר מתקיעת שופר, שכשקורין בר"ה מענין גרש האמה הזאת ואת בנה יכולים לפעול מפלה לשונאי ישראל, וא"כ יותר ראוי לי להתאמץ להיות בעל קורא מלהיות בעל תוקע, ע"כ.

פרשת בראשית תשס"ג

ניחא לי' להקב"ה לשנות הטבע כדי ללמד גודל מעלת וחיבת תפילה על חברו

בפרשת וירא וד' פקד, פרש"י שהיא נפקדה קודם בית אבימלך, וללמדך שהמתפלל בעד חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה.

ויש לשאול הלא כבר מקודם הובטח אברהם אבינו שיהי' לו בן. ולמה סיבב הקב"ה שתפקד שרה תיכף בצאתה מבית אבימלך, ויהי' מקום לליצני הדור להליץ, והלא הי' יכול לפקדה כמו חודש מקודם או ג' חדשים אחרי יציאתה ולא יהי' צורך לנס של צורת קלסתר פנים דומה לאברהם. ובמדרש איתא שהי' נס ממש עיי"ש. וידוע שאין הקב"ה עושה נס לשוא ולמגנא.

אולם אם לא היתה נפקדת תיכף בצאת מן בית אבימלך לא הו' ידעינן שהמתפלל על חברו נענה תחילה, וע"י שהי' הנס באותה שעה שהם היו עצורים והוכרחו להמתין עד שתפקד שרה ממילא ידעינן שהמתפלל על חברו נענה תחילה, וכלשונו של רש"י, ללמדך, שהמתפלל על חברו וכו'. וניחא לי' להקב"ה לשנות הטבע ולעשות נס של שינוי קלסתר פנים כדי ללמדך גודל מעלת וחיבת תפילה על חברו.

וזהו סדר הכתובים: אלה תולדות, וגו' אברהם הוליד את יצחק והעידו הכל שאברהם הולידו ע"י נס של שינוי קלסתר פנים, וממילא ידעינן גודל ערך של המתפלל בעד חברו ואיך תפלה כזו חביבה לפני המקום, ולכן, ויעתר יצחק לד' לנוכח אשתו והתפלל בעד חברו.

פרשת תולדות

ענין הקריאות בר"ה לבטל קטרוג של ישמעאל

ענין הקריאה של ר"ה מענין גירושו של ישמעאל וכמ"ש 'כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק' הוא לעורר מפלתו של ישמעאל, ולשלול זכותו מלהתייחס לאברהם. וכמו שדקדק שם האוחה"ק בפסוקים שהדגישו שישמעאל הוא בן האמה. ויש לרמוז בתיבות, ויה"י אלקי"ם א"ת הנע"ר ויגד"ל. שהוא בגימ', האש"ה וילדי"ה תהי"ה לאדוני"ה. שבמקום שנזכר גדולתו נרמז השפלתו שהוא בן השפחה. וכן בפסוק, שני"ם עש"ר נשיאי"ם יולי"ד. שהוא בגימ', גר"ש האמ"ה הזא"ת וא"ת בנ"ה. ועל ענין זה סובב קריאת היום של ר"ה להזכיר זכותו ומעלתו של יצחק, והשפלת ישמעאל, שבזה תלוי כתר מלוכה של הקב"ה שאנו

ממליכים בר"ה. שכאשר יפול ישמעאל יצמח משיח שהוא מתולדות יצחק כדברי בעה"ט הנ"ל.

ולכן הדבר מפליא שתיבות, ע"ל פנ"י כ"ל אחי"ו נפ"ל ואל"ה תולדו"ת יצח"ק ב"ן אברה"ם. עולה בגימ', מל"ך ע"ל כ"ל האר"ץ מקד"ש ישרא"ל ויו"ם הזכרו"ן.

וגם קריאת יום ב' של ר"ה היא פרשת העקידה שענינה לבטל קטרוג ישמעאל. וכמו שמפרש רש"י שם עה"פ 'אחר הדברים האלה' אחר דבריו של ישמעאל שהיה מתפאר על יצחק שמל בן י"ג שנים ולא מיחה. א"ל יצחק, באבר אחד אתה מיראני, אילו אמר הקב"ה, זבח עצמך לפני לא היית מעכב.

פרשת כי תבא תשנ"ה

בעקידת יצחק הוקבע א"א שהר המוריה הוא מקום השורש ומשם ישפיע הברכה

יש לבאר פרשת העקידה, שנאמר שם ויקרא מלאך ה' וגו' אל תשלח ידך אל הנער וגו', ואח"כ נאמר ויקח איל אחר וגו' ויקרא שם המקום ההוא ה' יראה וגו' ויקרא מלאך ה' אליו שנית מן השמים ויאמר וגו' כי ברך אברכך וגו'.

וצ"ב, למה לא בירכו המלאך מיד כשאמר לו אל תשלח ידך וגו', כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה וגו' ולמה המתין עד שהקריב אברהם אבינו את האיל וקרא שם המקום ה' יראה, ורק אח"כ קרא מלאך ה' שנית ואמר לו כי ברך אברכך וגו'.

וביאור הענין, כי בחי' השורש ישנו בבחי' עולם שנה נפש, כי בבחי' נפש האבות הם השורש, ובבחי' הזמן השבת הוא השורש, שהוא האב והאם כנ"ל, ובבחי' מקום הר המוריה שהוא מקום המקדש הוא השורש, ששם הוא האבן שתיה שמשם הושתת העולם, וזהו מה שקראו אברהם אבינו הר, שהוא מלשון הורים, כמו שדרשו חז"ל אשא עיני אל ההרים, אל ההורים, והורים הוא מלשון הריון, שהוא בחי' השורש.

וכשהקריב אברהם אבינו את האיל תחת בנו, קרא שם המקום בהר ה' יראה, שאז קבע מקום זה להיות בבחי' הר, שהוא ענין השורש כנ"ל. ואע"פ שכבר היה כן מראשית הבריאה, מ"מ כל ענין צריך להיות נקבע ע"י התורה, וכאן, במקום זה, הוקבע הדבר בתורה ע"י שגילה ובירר זאת אברהם אבינו שכאן הוא מקום השורש של העולם, ולכן כאן יהא מקום המקדש, המקום הקבוע לעבודה, וכמ"ש התרגום עה"פ ה' יראה וגו', הכא יהון פלחין דריא.

והנה חשיבות מיוחדת לברכה הנמשכת מן השורש, כמו שמצינו אצל האבות שבירכו את הבנים, כי האב הוא השורש והמקור אל הבן, ולכן יש מעלה לברכה הבאה מן השורש, כי השורש נמשך לכל הענפים הנמשכים ממנו, ויפה כח הברכה הנמשכת מן השורש שתתקיים לנצח לדורי דורות, וכמו האות הראשון של תובה שכולל כל התיבה ודורשין ראשי תיבות.

ולכן אמה"כ יברכך ה' מציון וגו' וראה בנים לבניך, כי ציון הוא מקום השורש כנ"ל, ולכן הברכה שהיא מציון קיימת לדורות, וראה בנים לבניך.

וכן כתיב יברכך ה' מציון עשה שמים וארץ, כי שמים הוא בחי' ראשית וארץ הוא בחי' אחרית, והברכה מציון נמשכת מבחי' ראשית עד בחי' אחרית, וזהו עשה שמים וארץ.

וכשהוקבע ע"י אברהם אבינו שהר המוריה הוא מקום השורש, הוקבע שמקום זה ישפיע הברכה לכל העולם. וזש"ה כטל חרמון שיורד על הררי ציון כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם, כי אחר שנקבע המקום של הררי ציון, הוקבע אשר שם צוה ה' את הברכה, כי הוא מקום השורש, ולכן חיים עד העולם, כי הברכה הנמשכת מן השורש היא

חיים עד העולם, שהיא ברכה נצחית וקיימת לדורות.

ומעתה מובן שלא בירכו המלאך לאברהם אבינו עד אחר שהקריב את האיל ואמר ה' יראה וגו', שבזה קבע את המקום להיות השורש של הבריאה, ואז נעשה המקום מסוגל לברכה נצחית, כי כאן הוא מקום השורש, וכנ"ל, ואז בא המלאך ובירכו באמרו כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך וגו', שהיא ברכה נצחית עד סוף כל הדורות, וכמ"ש עקב אשר שמעת בקולי, שרומז לדור העקביים, שהוא דור אחרון, שהברכה נמשכת מראשית הדורות עד אחרית הדורות.

פרשת קדושים תש"ס

בעקידה שנדמתה כאילו נסתרה הבטחת הקב"ה משם דייקא הגיע קיום ההבטחה

ביתר ביאור נקדים מה שביארנו ענין קריאת פרשת העקידה ביום ב' של ראש השנה, וההפטרה שמפטירים בספר ירמיה, כה אמר ה' מצא חן במדבר וגו' מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך וגו'.

ולכאורה צ"ב מה היה הנסיון הגדול של העקידה, אחר שהקב"ה בקש ממנו קח נא את בנך, ומי לא ישמע לקול הקב"ה המדבר אליו בנבואה, ולכאורה הרי יגדל יותר הנסיון הראשון של אור כשדים שאז עדיין לא נגלה אליו השי"ת, אלא שאברהם אבינו השיג בשכלו הנבדל שיש מנהיג לעולם, ומסר נפשו על האמונה בה' הגם שלא הכיר את בוראו עדיין במראה נבואה, ואילו לאמתו של דבר רואים אנו שנסיון העקידה הוא הגדול ביותר, שהרי כל נסיון הוא גדול מהקודמו, וכמו שפירש"י עה"פ קח נא, שא"ל הקב"ה בבקשה ממך עמוד בזה הנסיון שלא יאמרו הראשונות לא היה בהם ממש, וצ"ב מה חשיבותו של נסיון העשירי של העקידה.

אכן טעם הדבר הוא כמבואר בפסוק וירא את המקום מרחוק, וכמ"ש בזוה"ק על זה את הפסוק מרחוק ה' נראה לי, והיינו כי בשעת הנסיון נפל למצב של קטנות ונסתם לבו, וקושיות בלבלו את מוחו, שהרי הבטיחו הקב"ה כי ביצחק יקרא לך זרע. והיאך תתקיים הבטחה זו, ומאחר שנפל ממדרגתו לקטנות ושפלות לכן גדולה היתה החשיבות שהתחזק עצמו במצב זה לקיים צווי הקב"ה באמונה פשוטה, וכמ"ש בזוה"ק ולא בעא להרהר אבתריה דקוב"ה, אלא הלך לקיים דברי ה' בעינים עצומות, וכדרך שמכסים העינים באמירת שמע ישראל, כי אז מקבלים עול מלכות שמים באמונה פשוטה ולכן עוצמים העינים מלהביט בחיזי דהאי עלמא שלא להטריד המח בקושיות וספיקות ח"ו.

ונפלאים מעשי ה' כי דייקא במעשה זו של עקידת יצחק שהיה נדמה לאברהם לפי ראות העין שכאילו נסתרה הבטחת הקב"ה ח"ו, אדרבא שם דייקא הגיע זמן קיום ההבטחה, כפי המובא שיצחק אבינו היתה לו נשמה מסיטרא דנוקבא כמ"ש והנה בן לשרה אשתך. ולכן לא היה ראוי להוליד, ובשעת העקידה פרחה נשמתו ונתחלפה נשמתו בנשמת דכורא ואז נעשה ראוי להוליד, ומעתה ראויה להתקיים הבטחתו של הקב"ה כי ביצחק יקרא לך זרע, ולכן אחר העקידה נתבשר שנולדה רבקה בת זוגו. הרי שאדרבא דייקא ע"י העקידה נמשכה קיום הבטחתו של הקב"ה, וכענין שאחז"ל בילקוט עה"פ אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחשך ה' אור לי. לולא נפלתי לא קמתי, לולא ישבתי בחשך לא היה ה' אור לי, כי דייקא ע"י הנפילה נמשכת הקימה.

והנה לפי הכלל כי מעשה האבות סימן לבנים כמ"ש רמב"ן פ' לך לך, נמצא שעשרה הנסיונות שנתנסה בהם אברהם אבינו הם סימן לבנים שיעבור עליהם ג"כ עשרה נסיונות במשך הדורות, והנסיון האחרון של העקידה הוא הנסיון של הדור האחרון בעיקבתא

דמשיחא שאז נתקיים ואנכי הסתר אסתיר פני, ומרחוק ה׳ נראה לי. וגדולים הנסיונות באמונת ה׳, והרבה נאחזים בסבך הבלבולים והקושיות כדוגמת נסיון העקידה של אברהם אבינו, ואמנם כמו שאברהם אבינו עמד בנסיון כן גם אנחנו מובטחים שנצליח לעמוד בנסיון, וכאשר רואים כהיום הזה שישנם ב״ה הרבה מישראל העומדים בנסיון ומאמינים בהשי״ת אף במצב זה של וירא את המקום מרחוק שהוא נסיון הדור של עיקבתא דמשיחא, ולכן א״ת המקו״ם מרחו״ק בגימ׳ עיקבת״א דמשיח״א, ואברהם אבינו הכין לנו כח האמונה בעידן הסתר, וע״ז הזמן אמר דוד המלך דר״ך אמונ״ה בחרת״י שהוא בגימ׳ עיקבת״א דמשיח״א.

והנה כללות הדורות הם שיעור קומה של אדם הראשון, ודור עיקבתא דמשיחא הוא העקב של אדם הראשון, וע״ז רמז הפסוק אחר העקידה, עק״ב אשר שמעת בקולי, שנסיון זה הוא מכוון לדור העקביים, ובכח שהאמין אברהם אבינו בתוקף אמונתו עד העקב, בזאת אנו בטוחים שנחזיק באמונה ויתקיים בנו ואמונתו לעד קיימת, ולכן ויר״א א״ת המקו״ם מרחו״ק בגימ׳ ואמונת״ו לע״ד קיימ״ת, והרה״ק מלעכוויטש זצ״ל פירש הפסוק והיה עקב תשמעון. כי והיה הוא לשון שמחה, ששמחה גדולה תהא כאשר ישמעו ישראל למשפטי התורה בזמן של עיקבתא דמשיחא, וכמו שאמר הרה״ק מהר״ן מברסלב זצ״ל שאיש ישראל שיחזיק באמונה בזמן עיקבתא דמשיחא יהיה חידוש כדוגמת הבעש״ט בימיו, ולכן נרמז בפסוק והי״ה עק״ב תשמעו״ן בגימ׳ לדו״ר ודו״ר אודי״ע אמונת״ך.

ובדורנו זה שהוא זמן של בכסה אריכתא, שהלבנה מכוסה והעננים מחשיכים, והזמן הוא בבחי׳ כניסת ראש השנה טרם התקיעות שכל החיות נסתלק, ואנו ממתינים על תקיעת השופר הגדול של הגאולה שיפזר את העננים ואז יקויים ובאו האובדים וגו׳ והשתחוו לה׳ בהר הקדש בירושלים.

פרשת נצבים תשנ״ז

נסיון העקידה היה קשה ביותר כי היתה אכזבה קשה לכל שאיפת חייו של אאע״ה

בענין נסיון העקדה, שאחז״ל שנסיון זה העשירי שהתנסה בו אברהם אבינו היה קשה מכולם, וביקשו הקב״ה לאברהם אבינו שיעמוד בנסיון זה כדי שלא יאמרו שהראשונים אינם כלום, צ״ב מאיזה טעם יאמרו כן.

וביאור הענין כפי המתבאר מתוך ספרי חב״ד, דהנה צ״ב מאי אולמא דנסיון העקדה מנסיון אור כשדים, דלכאו׳ היה ראוי לומר שנסיון אור כשדים קשה יותר, שהרי עדיין לא הכיר אז אברהם אבינו את בוראו ובכל זאת מסר נפשו עליו.

וכן צ״ב הרי מצינו הרבה מישראל שמסרו נפשם על האמונה במשך הדורות, וא״כ במה שונה אברהם אבינו מכל חסידי הדורות שזכותו גדולה כ״כ שהיא נזכרת לדורות עולם לזכותם של ישראל.

ובאמת שכבר כתבו בזה לבאר כי כל כח המסירת נפש שיש לישראל במשך הדורות נמשך מכוחו של אברהם אבינו שמסר נפשו בנסיון העקדה.

אמנם עדיין יש להתבונן, שהרי מצינו גם באומה״ע שמוסרים נפשם על מדינתם, כמו חיילי הצבא שבמדינות העולם, וכן רואים כהיום אצל הישמעאלים שמוסרים עצמם להריגה כדי לשפוך דם בישראל ח״ו, וא״כ במה גדלה מעלת מסירת נפש של בני ישראל.

אמנם ביאור הענין, כי אצל אומה״ע כל מה שעושים הכל לגרמייהו הוא דעבדי, ואף כשעוסקים בדברים שיש בהם התעלות כל כוונתם להשיג איזה מדריגה רמה וגבוהה יהיה באיזה אופן שיהיה, כי לא שייך אצלם אלא כוונה עצמית לטובתם, ומזה נמשך אצלם גם שיהיו מוכנים עד כדי מסירות נפש, שזה מצד

גאוותם, כי לכבוד גדול נחשב להם שיהא שמם נזכר לדורות בקורות ההסטוריה.

או מאחר שבכל ימיהם פעלו עבור חיזוק שיטה ודרך חיים שאחזו בה, כגון קומוניזם, ומכח זה מוכרחים הם למסור נפשם מנגד בעת הצורך, שאל"כ הרי תתבזה שיטתם אשר פעלו עליה כל חייהם, ומצד חשבון זה מוכנים הם למסור נפשם כדי שבזה תתחזק שיטתם.

וזהו באומה"ע שאין בהם אלא ישות ועצמיות, וכן הישמעלים כהיום הזה שמוסרים נפשם הוא בשביל שנביאי השקר שלהם מבטיחים להם שעי"ז יקבלו שכרם במילוי תאוותם, וכמאחז"ל שהערביים נטלו ט' קבין זנות, ועבור זה מוכנים הם למסי"נ.

לא כן להבדיל בעם ישראל הקדושים, אשר יש בהם הביטול וההכנעה להשי"ת, ומוסרים נפשם מצד אהבתם לה' שהוא חייהם כמ"ש לאהבה את ה' כי הוא חייך ואורך ימיך, וא"א להם להנתק מאלקות. ושורש הכוונה הוא לעשות נח"ר להשי"ת, ולא עבור השגת איזה מעלה ומדריגה בעוה"ב, וכל הפניות אינם אלא מחשבות חיצוניות, אבל עיקר פנימיות הכוונה הוא לעשות נח"ר להשי"ת בלי שום חשבון כלל כי אם בביטול גמור אליו ית'. שהרי אף קל שבקלים שאינו מקיים מצוות ה' עכ"ז כשמגיע לנסיון האמונה הוא מוסר נפשו וא"א לו לכפור לנתק עצמו ח"ו משרשו, שהרי כך הטביע הקב"ה בבריאה שכל דבר נמשך אחר שרשו, וכמו שביארנו כבר, שזה בחי' היובל שכל דבר שב לשרשו, וכן נשמת ישראל אשר עליה נאמר נר ה' נשמת אדם, נמשכת היא למקורה כדוגמת הנר שכשהוא מתחבר לאבוקה יכבה נרו ויתבטל לשורש האש כי יסוד האש הוא מקורו ונמשך אחר מקורו, וכמו כן נשמת ישראל נמשכת בחבלי עבותות האהבה למקורה ושרשה באלקים חיים.

וכמובא בספר תולדות יעקב יוסף בשם אשה חכמה (והיא היתה אדל בתו של הבעש"ט) שאמרה שבני ישראל לא טעו כלל במה שבחרו להם את השי"ת להיות להם לאלקים, וגם הקב"ה כביכול לא טעה בבחירתו בעם ישראל שהרי פייוויש איש קל מסר נפשו על האמונה, ומקובל המעשה, שאותו פיוויש היה גנב שהתפרנס מגניבותיו, ופע"א גנב כלים מבית טומאתם ותפשוהו ודנוהו למות אא"כ יכפור בדת ישראל ומסר עצמו למיתה ולא כפר ח"ו, וע"ז כוונה באמרה שאף פייוויש איש קל מסר נפשו.

ובדרך זה מבואר גודל נסיון העקדה יותר מהנסיונות שקדמו לו, כי כל שאר הנסיונות יש מקום לומר שמטרת מסירות נפשו היתה עבור חיזוק שיטתו, שהרי כפי מה שכתב הרמב"ם היה אברהם אבינו עוסק כל ימיו בפרסום האמונה באלקי עולם והיה מתוכח עם אומה"ע, וסבל יסורים ובזיונות על זאת, ולכן יש מקום לפרש שלכן הוכרח למסור נפשו עבור תפארת שיטתו שלא תבוא לידי בזיון.

אמנם בנסיון העקדה אי אפשר היה לפרש כך, שהרי אברהם אבינו הלך אל העקידה עם יצחק לבדו ואין איש אתו שיפרסם לבריות את מסירותו לקיים ציווי השי"ת. ויתר על כן והוא העיקר, שהרי מעשה העקידה הוא מנוגד בהחלט לכל תכלית שיטתו, שהרי יצחק אבינו הוא היחיד להמשיך בדרכו לשמור דרך ה' ואם ישחוט את יצחק לעולה הרי נתבטלה כל תקותו של אברהם אבינו להמשיך את דרכו, ואף שמעשה העקדה היה מנוגד לגמרי לרצונו עכ"ז שש לעשות נח"ר לבוראו ולא השתדל לשנות רצונו ית'.

ובפרט לפי המבואר בדרשות הר"ן, לא צוהו הבורא ית' בגזירה להעלות את יצחק לעולה, אלא בתורת בקשה אמר אליו קח נא את בנך וכו', ואם היה אברהם אבינו רוצה היה יכול להתחנן שימחול השי"ת על בקשתו, ועכ"ז לא עשה כן, ולכן גדול ביותר נסיון העקדה, והוא מוכיח על הנסיונות הקודמים שיש בהם ממש, כי מזה נתברר מהות המסירות נפש של אברהם אבינו, וזה הוכיח על כל העשרה נסיונות.

ובנסיון העקדה נאמר וירא את המקום מרחוק,
ומבואר בזוה"ק דהיינו שהיה נראה לו ה' מרחוק כי נפל ממדרגתו והיה שרוי בקטנות ובחשכות, וכפי שנתבאר שנסיון זה היה קשה ביותר כי היתה אכזבה קשה לכל שאיפת חייו. ויר"א א"ת המקו"ם מרח"ק בגימ' עשר"ה נסיונו"ת, וכנ"ל שנסיון זה היו תלויים בו כל עשרה הנסיונות.

ובשו"ע מובא שאומרים פ' העקדה בכל יום כדי
להכניע היצר, כי מעשה העקידה היה בה מסירות נפש עצומה ללא חשבונות עצמיות כאשר נתבאר, ובכלל מסי"נ הוא כל מעשה כפיה שהאדם כופה את יצרו ומושל ברוחו עבור כבוד השי"ת, כי נפש פירושו רצון ומסירות הרצון היא מסירות נפש, ועל זה מתפללים בכל יום וכוף את יצרנו להשתעבד לך.

פרשת נשא תשס"א

ביאור נסיון העקידה שהוא מכוון לנסיון האחרון של כלל ישראל בעקבתא דמשיחא

בפ' נצבים ביארתי ענין נסיון העקידה, שעיקר
הנסיון היה לפי שהיה לאברהם אבינו ע"ה קושיות ובלבולים, שהרי הובטח מפי הקב"ה כי ביצחק יקרא לך זרע ועכשיו אומר לו להעלותו לעולה. ועל זה נאמר וירא את המקום מרחוק, שהיה נראה לו המקום ברוך הוא מרחוק, במצב של הסתר פנים, ועכ"ז התחזק באמונתו התמימה והלך לעקידה בשמחה ולא פנה לבלבולים שסבבוהו, ועצם עיניו לילך בתמימות.

וזה הנסיון העשירי של אברהם אבינו הוא
מכוון לנסיון האחרון של כלל ישראל בעקבתא דמשיחא, שעליהם להתחזק ביותר באמונה בתמימות ולא להביט על הבלבולים והקושיות. ועל דור זה נאמר בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה, ולכן עיקבת"א דמשיח"א בגימ' א"ת המקו"ם מרחו"ק, והוא ג"כ בגימ' דר"ך אמונ"ה בחרת"י.

ונסיון העשירי מכוון לפסוק העשירי של פסוקי
מלכיות שאומרים בר"ה, שהוא שמע ישראל וגו', שאומרים אותו בעינים עצומות, כי זהו שלימות האמונה, שלא להסתכל על הקושיות והבלבולים, רק לקבל עול מלכות שמים בתמימות. ודור האחרון גדולה חשיבותו שהוא תכלית כל הדורות וכל הנסיונות, כי נסיון העשירי הוא כללות העשרה נסיונות, ולכן עשר"ה נסיונו"ת בגימ' ויר"א א"ת המקו"ם מרח"ק.

ובזוה"ק איתא שיצחק ורבקה הם כחדא,
שחסדי רבקה ממתיקים הגבורות של יצחק, ומביניהם יוצא יעקב שהוא מדת התפארת, מיזוג החסד והדין, שהוא כלול מאברהם ויצחק, והוא בחי' אמת ליעקב.

וענין זה נפעל ע"י אברהם אבינו כשהתחזק
באמונה אצל נסיון העקידה, שבזה זכה לעקוד את מדת הגבורה של יצחק, וקשר אותה ע"י מדת החסד. ובזה זכו ישראל לשופר של איל הממתיק את הדין בראש השנה, ולכן ויעק"ד א"ת יצח"ק בנ"ו בגימ' יו"ם תרוע"ה יהי"ה לכ"ם. וזהו בחי' גבורה בימינך, שמדת הגבורה קשורה ע"י הימין שהיא החסד כידוע.

ולכן אחר פרשת העקידה נאמר לידת רבקה
שהיא ממתקת את מדת הגבורה של יצחק, כי ענין זה נפעל ע"י נסיון העקידה, שעי"ז נולדה רבקה הממתקת הגבורה של יצחק. ופרשה זו קורין בר"ה ביום השני, שאז הוא דינא רפיא, שקריאת יום א' של ר"ה הוא לידת יצחק, שהוא מדת הגבורה, שאז הוא דינא קשיא, וביום השני שהוא דינא רפיא קורין פרשת העקידה ולידת רבקה, שזהו המתקת הדין, וע"ד דאיתא במאמר הזוה"ק שלפני התקיעות שיעקב ממתיק את הדין של יצחק.

והנה לפי הגמ' (ר"ה לב.) בראשית נמי מאמר הוא, והוא הראשון לעשרה מאמרות, ולפי"ז בפסוק ויכולו הוא סיום כל הבריאה. אבל לפי הזוה"ק (חלק ג יא:) המאמר הראשון הוא יהי אור, ולפי"ז מאמר העשירי הוא ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו. ונמצא שלפי סדר הגמ', שבראשית הוא מאמר הראשון, אין שם הוי"ה מופיע כלל בסדר עשרה המאמרות, והוא כולו דין. משא"כ לפי הסדר של הזוה"ק, שיהי אור הוא מאמר הראשון, נמצא שבמאמר העשירי כבר נזכר שם הוי"ה, ויאמר ה' אלקים וגו' אעשה לו עזר כנגדו. ובזה נעשה צירוף רחמים בדין. וזה כמו שאחז"ל כי בתחילה עלה במחשבה לברוא העולם במדה"ד וראה הקב"ה שאין העולם מתקיים שתף מדת הרחמים עם הדין.

ואלו הן ב' הסדרים של עשרה המאמרות, האחד הוא לפי מה שעלה במחשבה לברוא במדה"ד, והשני הוא לפי מה ששיתף אח"כ רחמים עם הדין.

ולדרכנו ענין זה נפעל ע"י העקידה, כשעמד אברהם אבינו בנסיון האמונה, ועי"ז נמתק מדה"ד של יצחק, ע"י לידת רבקה שהיא ממתקת הדין של יצחק.

וזהו המאמר העשירי של אעשה לו עזר כנגדו, שהזווג של רבקה עם יצחק הוא העזר כנגדו, שע"י שרבקה, שהיא מדת החסד כנגדו של יצחק שהוא מדת הגבורה, בזה נעשה צירוף רחמים לדין. ומזה נולד יעקב, שהוא מדת התפארת, שהוא מיזוג החסד עם הדין. ולכן נרמז בתיבות וארשתי"ך ל"י באמונ"ה בגימ' תפאר"ת, כי ע"י האמונה של אאע"ה בנסיון העקדה נעשה הזווג של יצחק ורבקה ונולד מזה מדת התפארת.

וזה ענין שני ימים של ר"ה, שיום א' הוא דינא קשיא, שהוא לפי הסדר של עשרה מאמרות המתחילים מבראשית, שאז כולם דין. ויום שני הוא דינא רפיא, שהוא לפי הסדר של עשרה מאמרות המתחילים מיהי אור, שאז נמתק הדין ברחמים במאמר העשירי. וזוכין ישראל לכך ע"י העקידה, ולכן א"ת המקו"ם מרחו"ק בגימ' ביו"ם עשו"ת הוי"ה אלהי"ם, שעל פסוק זה דרשו חכז"ל ששיתף הקב"ה מדת הרחמים למדה"ד, וזה נפעל ע"י שעמד אאע"ה בנסיון העקידה.

ובגמרא (ר"ה דף יז:) דרשו הפסוק (דברים יא) עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה וגו' על הדין של ר"ה. והנה תיבת מרשית באותו פסוק חסר בה האות אל"ף, כי 'ראשית' אותיות 'א תשרי', שאז הוא דינא קשיא, אבל ישראל נדונין בדרך כלל ביום ב' של ר"ה, שאז הוא דינא רפיא, ולכן חסר שם אות אל"ף, כי עיקר הדין הוא ביום ב'.

ולפי"ז י"ל שלפי מה שעלה במחשבה להנהיג העולם במדה"ד ולהתחיל סדר המאמרות מבראשית, היה צריך להיות תיש לעולה, שהוא שייך למדת הדין, ולכן נרמז בתיבת בראשי"ת, בר"א תי"ש. אבל ע"י שנמתק הדין בנסיון העקידה נתחלף להיות איל לעולה, שהוא שייך למדת הרחמים, שהאיל הוא הזכר של כבשים שהם מדת יעקב, כמ"ש הכשבים הפריד יעקב, והוא מדת הרחמים כנ"ל.

ולכך נאמר בפסוק והנה איל אח"ר, שהאיל הוא אחר ממה שנרמז בבראשית שצריך להיות תיש (עיין סוטה ו., והיתה לאיש אחר, אחר מן הראשון, זה הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה לביתו), כי ע"י נסיון האמונה זכה אאע"ה להחליף התיש לאיל למפרע, שהוא בחי' הרחמים. ולכן והנ"ה אי"ל אח"ר בגימ' 'אמונה' במילוי האותיות אל"ף מ"ם וא"ו נו"ן ה"א, כי ע"י האמונה נעשה איל אחר, וזכו ישראל לשופר של איל בר"ה, שהוא המתקת הדין ע"י מדתו של יעקב שהוא אמת, כמ"ש תתן אמת ליעקב.

ולכן אומרים בר"ה ודברך אמת וקיים לעד, לרמוז למדת הרחמים של יעקב, שהוא אמת, ולשון דיבור הוא קשה ושייך למדה"ד, ונהפך מדברך לשון של דין לאמת, שהוא

רחמים. וכן אומרים ויכון בחסד כסאך ותשב עליו באמת, שהוא מדת אמת ליעקב.

ועפי"ז יבואר מה שאמר יצחק הנה האש והעצים ואיה השה לעולה, דלכאו' צ"ב מה ראה לשאול על שה דייקא, ולא על פר או תור ובן יונה.

אכן ידוע שצדיקים מזמינים להם דיבורים אמתיים אע"פ שאינם יודעים מה שאומרים. וכן מצינו שאמר אברהם אבינו בהליכתו לעקידה, ונשתחוה ונשובה אליכם, ופירש"י שנתנבא שעתידים שניהם לשוב – הרי שאעפ"י שאברהם אבינו לא כוון לכך, שהרי לפי דעתו הלך אז לשחוט את בנו, דאילו היה יודע האמת לא היה שום נסיון, ועכ"ז זימנו לו מן השמים לומר ונשובה אליכם, והוא לא הרגיש מה שפיו פלט.

ולפי"ז י"ל שזהו מה שאירע גם אצל יצחק, שזימנו לו מן השמים להזכיר שה דייקא, כי כן היה לבסוף שנתחלף התיש לאיל, והאיל הוא זכר של שה. ונתנבא יצחק שיזכו ישראל שיתחלף התיש לאיל, ולכן הנ"ה אי"ל אח"ר בגימ' הש"ה.

והנה איתא בזוה"ק שבתחילה היתה ליצחק נשמת נוקבא, ולא היה ראוי לזווג, ולכן נאמר 'והנה בן לשרה אשתך', שנתייחס יצחק לשרה כי הוא נשמת נוקבא, ואחר העקידה זכה לנשמת דכורא ואז נולדה זווגו.

ובספר תורת נתן הביא מהאריז"ל שלכן כתוב 'ותהי אשה לבן אדוניך', כי אחר שכבר זכה יצחק לנשמת דכורא, וכבר יש לו זווגו שהיא רבקה, כבר יש ליחסו אל אברהם אבינו, ולא לשרה כאשר נאמר בתחילה 'והנה בן לשרה אשתך', אלא 'ותהי אשה לבן אדוניך', ע"כ.

ועפ"י הנ"ל יש לרמז בדברי יצחק ששאל ואי"ה הש"ה לעול"ה שהוא בגימ' אש"ה לב"ן אדני"ך, כי כאן נתנבא יצחק שיתחלף התיש לאיל ע"י נסיון העקידה, ועי"ז יזכה ג"כ לנשמת זכר, ויומתק הדין ע"י רבקה שהיא זווגו, ומביניהם יצא יעקב כנ"ל. ולכן ואי"ה הש"ה לעול"ה בגימ' כ"י יעק"ב בח"ר ל"ו י"ה.

ונחזור לענינו, מה שרמז התיקו"ז בראשי"ת אותיות בר"א תי"ש, היינו לפי מה שעלה במחשבה לברוא העולם במדה"ד ,שאז בראשית הוא מאמר הראשון כנ"ל. אבל לפי מה שנשתנה ההנהגה עם ישראל לצרף מדת הרחמים לדין, אז אילו של יצחק לא נרמז בבראשית, אלא יצירתו הוא בע"ש בין השמשות. וסדר המאמרות מתחיל אצל יהי אור, והמאמר העשירי הוא ויאמר ה' אלקים אעשה לו עזר כנגדו, ששם הוא מיתוק הדין ע"י הכלה. ולפי סדר זה בריאת הכלה היא מעשרה המאמרות של בריאת העולם, ולכן היא בחי' בריאה חדשה. וז"ש (ירמיה לד) 'כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסבב גבר', שבריאת הנקבה היא בריאה חדשה, והיא תסובב גבר וממתקת הדין של הגבר. ומאחר שבריאת הכלה היא מעשרה המאמרות של הבריאה, יפה כוחה לפעול שינוי בהנהגת הבריאה ולהפוך דינא קשיא לדינא רפיא. ולכן נקב"ה תסוב"ב גב"ר בגימ' דינא קשי"א דינא רפי"א.

וידוע כי תיבות בראשי"ת בר"א אלקי"ם – ס"ת 'אמת', ורומז לבחי' אמת ליעקב, שהיא ההנהגה שנתקיימה לבסוף ע"י ששיתף הקב"ה רחמים לדין. ולכן נרמז בסופי תבות, כי היא ההנהגה שלבסוף, ולא הנהגת הדין שבתחילה.

ובזה נבוא לביאור דברי רש"י לא היה התורה צריך להתחיל אלא מהחדש הזה לכם וכו'. כי הנה הכלל הוא שהכל בתר רישא גרירא, וא"כ אם תחילת התורה היא במדת הדין, אזי הנהגת העולם היא בדין, ואם תחילת התורה היא בחסד, אזי נמשכת הנהגת החסד בעולם, ועולם חסד יבנה. ולכן מקשה רבי יצחק למה לא התחילה התורה במצות החדש הזה לכם, שהיא מצד מדת החסד של ראש חדש ניסן, וראוי שתפתח התורה בחסד, ולמה פתחה התורה בבראשי"ת שהוא נוט' א' בתשרי, שהוא במדת הדין, וכנ"ל שהוא אותיות בר"א

תי"ש, שזה לפי הנהגת הדין, ולמה לא התחילה התורה בשה, שהוא הנהגת הרחמים.

ומתרץ לפי שכח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, והיינו שהתורה מודיעה לישראל את כוחם, שהם יכולים להפוך מדה"ד לרחמים. ולכן פותחים התורה במדה"ד, כדי שדייקא ישראל יהפכו את ההנהגה לרחמים, ויבטלו את הדינא קשיא של א' בתשרי ע"י השופר, ויחליפו את התיש לשה, בחי' יעקב והכשבים הפריד יעקב. והיינו כח מעשיו של עמו הגיד לעמו, שידעו ישראל כוחם הרב, שבידם מסורה מדה"ד להמתיקה לרחמים.

וזה נרמז בשמו של בעל המאמר רבי יצחק, כידוע כי כל מי שנקרא בשמו של צדיק יש לו שייכות עם אותו צדיק, ולכן רבי יצחק שייך למדה"ד של יצחק אבינו. ואמנם ישראל מהפכים מדה"ד של יצחק למדת הרחמים של יעקב, ולכן רב"י יצח"ק בגימ' בח"ר הוי"ה ביעק"ב, ולכן נזכר שמו של בעל המאמר בדברי רש"י.

פרשת בראשית תשנ"ט

נסיון האחרון שהוא העקדה מכוון לדור אחרון בעיקבתא דמשיחא

כבר ביארנו, כי עשרה הנסיונות שנתנסה אברהם אבינו, הם דוגמא לנסיונות הדורות העתידים הכלולים בנשמת אברהם אבינו, שהוא שורש להם.

ונסיון האחרון, שהוא העקדה, מכוון לדור אחרון בעיקבתא דמשיחא, כי מובא בזוה"ק, עה"פ וירא את המקום מרחוק, שנסיון העקידה היה מה שנפל אז אברהם אבינו לבחי' טמטום הלב, שנדמה לו השי"ת מרחוק.

ולכן נעלם ממנו דבר פשוט כ"כ שהשי"ת לא אמר לו שיקריב את בנו לקרבן, אלא אמר לו העלהו בלבד, כי במצב של נסיון כזה המח הוא מבולבל ואינו משיג את האמת, ולכן עלו בלבו קושיות היאך א"ל השי"ת כי ביצחק יקרא לך זרע ועכשיו אומר לו העלהו לעולה.

ונסיון זה הוא בחי' הנסיונות בזה"ז, שנמצאים בחשכות ובשפלות והלב מטומטם בבחי' וירא את המקום מרחוק, והרבה אנשים יש להם ספיקות ובלבולים באמונה והמינות והאפיקורסות מתפשטת בעולם, א"ת המקו"ם מרחו"ק בגימ' עיקבת"א דמשיח"א.

ולכן נאמר אצל העקידה עקב אשר שמעת בקולי, רומז לדור העקב, ואברהם אבינו, שהוא ראש צורים, בנסיון העקידה נפל לבחי' עקב לנסיון של דור אחרון, ובמצב של טמטום וחשכות התחזק, ועמד בנסיון, ובזה הכניס כח לדורות של עיקבתא דמשיחא, שגם הם יחזיקו מעמד בעבודתם ובאמונתם במצב שפל של ריבוי נסיונות האמונה, א"ת המקו"ם מרחו"ק בגימ' דר"ך אמונ"ה בחר"תי.

וע"ז נתברך אז במקום השורש כי ברך אברכך וגו' עקב אשר שמעת בקולי, שתהא נמשכת הברכה עד הדור של בחי' עקב, ובחי' ציון שהיא ראשית יתלוה עם דור עקב עד אחרית, בבחי' יברכ"ך הוי"ה מציו"ן עש"ה שמי"ם ואר"ץ בגימ' ראשי"ת ואחרי"ת, ויוכלו הדורות האחרונים להחזיק באמונתם לנצח בזמן של וירא"ו א"ת המקו"ם מרחו"ק בגימ' ואמונת"ו לע"ד קימ"ת.

פרשת קדושים תש"ס

פרשת העקידה – כחו של א"א שעמד בעשר נסיונות עומד לנו

בפרשת העקידה מתבררת שלימותו של אברהם אבינו שהוא הנפש של ר"ה, כי הוא הראש של כלל ישראל ובתשרי נולדו אבות, ונקודתו נמשכת ומאירה בלבות ישראל עד סוף כל הדורות. וכמו שר"ה נקרא "היום" (כדאי' בזוה"ק) שהוא היום שנמשך והולך עם כל ימות השנה, כך נקודתו של א"א נמשכת בלב כל א' מישראל, והוא המחרוזת שעליו חרוזים

כללות הדורות.

ואיתא בגמ׳ (סנהדרין פט) והובא ברש״י עה״פ קח נא את בנך, אין נא אלא לשון בקשה, אמר לו בבקשה ממך עמוד לי בזו הנסיון שלא יאמרו הראשונות לא היה בהן ממש ע״כ. כי הנסיון העשירי היה העיקרי שבו היה הכל תלוי וע״כ מצינו במד׳ בנסיון זה דייקא שהתגבר הס״מ לעכב את אברהם אבינו בכל מיני תחבולות שלא יעמוד בנסיון. כי ע״י השתלמותו בנסיון זה משלם להיות אבי העם הנבחר אשר יזכה ליעודים העתידים לעולם הבא לעת התיקון אשר אז יהיה זבח לה׳ בבצרה בשחיטת הס״מ וביטולו. וע״כ נתעצם הס״מ בכל כוחו שלא יעמוד אברהם אבינו בנסיון זה.

ועיקר הנסיון של העקידה לא היה בזה עצמו שהיה מוכן אברהם אבינו להעלות את יצחק לעולה כי בזה אין כ״כ רבותא ובזה יותר גדול הנסיון הראשון שהשליך עצמו לאור כשדים עבוד השי״ת הגם שלא נראה אליו ה׳ עדיין כלל וגם לא דיבר עמו ורק מכח חקירתו ע״י שכלו הכיר את בוראו ועכ״ז מסר נפשו עבורו. אמנם הרבותא בנסיון העקידה הי׳ כפי מ״ש בזוה״ק עה״פ וירא את המקום מרחוק, שהיה הקב״ה נראה אליו מרחוק, שהי׳ לבו מטומטם ורחוק מלהרגיש בהירות האמונה, שהיו בלבו קושיות על הקב״ה שאמר לו מתחילה כי ביצחק יקרא לך זרע ועכשיו אומר לו העלהו לעולה. ובמצב זה של טמטום וחשכת הלב התגבר והיה מוחו שליט על הלב ועמד בנסיון. ואף שהיה הולך ומתקרב אל הר המוריה למקום האבן שתי׳ שהוא קדש הקדשים והיה סבור שיזכה להרגיש בקדושת המקום ועכ״ז בהגיע למקום המקודש לא הרגיש כלום והיה לבו בחשכות. וזה היה הנסיון של העקידה. ונסיון שה הוא בחי׳ עקבתא דמשיחא שהיא תקופת הסתר פנים וחשכות וכביכול יש קושיות על הקב״ה. ואי׳ מהרה״ק מלעכעוויטש זצ״ל עה״פ והיה עקב תשמעון. והיה הוא לשון שמחה שתהיה שמחה כאשר ״עקב״ בתקופת עקבתא דמשיחא תשמעון אל מצות ה׳. כי במצב של הסתר פנים וחשכות, חשיבות גדול היא העבודה.

וזהו מה שקילס אותו המלאך אחר הנסיון ואמר יען אשר עשית את הדבר הזה וגו׳ כי ברך אברכך וגו׳ עקב אשר שמעתי בקולי. כלומר ששמעת בקולי כאשר עבר עליך מצב בבחינת מעשה אבות סימן לבניך, ועבר עליך מצב של ״עקב״. אותו המצב שיסבלו בניך בעקבתא דמשיחא, נסיונות קשים, ואעפ״כ שמעת בקולי. ועכ״ז התחזק ועמד בנסיון, כך הוא סימן לישראל בעיקבתא דמשיחא שימצאו בעולם המלא מינות ואפיקורסות ודעות כוזבות הנשמעים מכל עבר, עם רוב בלבולים ופתויים, ועכ״ז מובטחים שלומי אמוני ישראל שיעמדו בנסיון ע״י כוחו של א״א שעמד בנסיון העקידה.

וע״י גמר השתלמותו בעשרה נסיונות, נשלם המכוון שבעבודתו שהיא להביא את העולם אל שלימות תיקונו מה שלא הצליח אצל אדה״ר ואצל נח כי נתקלקל המכוון בסיבת החטא, הצליח עכשיו אצל א״א אשר הכין ופעל הדרך לעם ישראל עד לימות המשיח.

וז״ש (תהלים פ״ט) ״משכיל לאיתן האזרחי״, היינו ההשכלה וההתעמקות במעשיו של אברהם אבינו הנקרא ״איתן״, ע״ש עמידתו איתן כצור ונצב בעוז בתוקף האמונה, וכמ״ש ״עוד יזכר לנו אהבת איתן״. וכל האבות נקראו איתנים, כמ״ש במס׳ ר״ה (יא.) שלכך נקרא תשרי ירח האיתנים שבו נולדו איתני עולם. ואברהם אבינו הוא האיתן שבאיתנים, שבפעולותיו השריש האמונה האיתנה בלבות ישראל לדורות עולם, ונקודת הארתו תוקד לעולם בלב ישראל לא תכבה. וגם מורה תיבת אית״ן על העתיד, כי בדקדוק לשה״ק האותיות המשמשות לל׳ עתיד הם האותיות אית״ן [לדוגמא: תיבת שמר משמשת בל׳ עתיד א׳שמור, ת׳שמור, י׳שמור, נ׳שמור]. וע״כ אברהם אבינו נקרא אית״ן, שכל פעולותיו הם תועלת לעתיד.

וממשיך הפסוק שם "חסדי ה' עולם אשירה לדור ודור אודיע אמונתך בפי" כי א"א הוא בחי' החסד דאזיל עם כולהו יומין, ולדור ודור נודעת האמונה ע"י אברהם הראש למאמינים. וכך כל המזמור כולל את המשך הדורות עד שמסיים "אשר חרפו עקבות משיחך", שזה דור עיקבתא דמשיחא, שאז יהיו מחרפים ומגדפים. ומסיים "ברוך ה' לעולם אמן ואמן", שזה גמר התיקון בביאת המשיח, שאז יגיע התכלית המכוון של עבודת א"א, והוא בחי' בית השלישי בית יעקב יעק"ב בגימ' אמ"ן אמ"ן. ואמה"כ "ויזכור אלקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה", שע"י שזכר את נקודת א"א ובניו אחריו, הציל את לוט שממנו תצא נשמת משיח לצורך בנ"י זרע אברהם אוהבו.

ונמצא שכשקוראין פרשה זו מתעוררת בחי' ר"ה ע"י הקריאה של יום ר"ה ושל נפש של ר"ה. וכן מילת א"א היתה בתשרי וגם לידת יצחק, ולדעה האחרת בגמ' (וכן נקט רש"י בפירושו) היה זה בניסן, ומתעוררת בחי' בתשרי עתידין להגאל ובניסן עתידין להגאל.

פרשת וירא

הרבותא של אברהם אבינו היה האופן שבו הלך להעקידה, שהלך בשמחה

בפרשתנו (פרשת וירא) קורין אודות עקידת יצחק, ובתניא איתא שעיקר הנסיון היה האופן שבו נעשה העקידה, שנעשה בזריזות ובשמחה – שעל עצם העקידה מצינו שכמה וכמה יהודים מסרו נפשם ונפש בניהם במשך הדורות, רק הרבותא של אברהם אבינו היה האופן שבו הלך להעקידה, שהלך בשמחה.

המעלה של שמחה נראה ממעשה אצל בעל יסוד העבודה מסלאנים זי"ע: פעם אחת בא אליו חייל רוסי שהיה יהודי פשוט, והיסוד העבודה ראה שמאיר עליו אור גדול ושאלו מה עשה שזכה לאור גדול כזה. והשיבו שבליל הראשון של סוכות היה על המשמר בהצבא והיו עמו הפקידי הצבא ולא היה יכול לעזוב משמרו לקיים מצות סוכה, והתפלל לה' שיתן לו היכולת והזכות לקיים מצות סוכה [שבלילה הראשון יש חיוב לאכול בסוכה, ולכמה ראשונים צריך לאכול כזית פת קודם חצות, שלמדים גז"ש חמשה עשר חמשה עשר מחג הפסח, ולחד מ"ד אוכלין הפסח רק עד חצות]. וה' עזרו, וכחמשה עשר דקות קודם חצות עזבו הפקידים את המקום והניחוהו יחידי, ומיד רץ ממשמרו ודלג וקפץ מעל הגדר שהיה שם, ומצא סוכה ואכל כזית פת, והיה יכול לקיים המצוה בסוכה קודם חצות.

וכששמע בעל יסוד העבודה את זאת, אמר שלא בשביל זה מגיע לו אור גדול כזה [אמת שעשה דבר גדול שקיים מצות סוכה במס"נ, אבל לא על זה מגיע לו האור הגדול], ושוב שאלו מה עשית לאח"ז, והשיבו שלאח"ז חזר למקום הצבא והתחיל לרקוד על שזכה לקיים מצות סוכה, ורקד כל הלילה מתוך שמחה גדולה. וכששמע בעל יסוד העבודה דבר זה אמר שמפני זה האיר עליו האור הגדול, על השמחה שהיה לו שזכה לקיים מצוה. ומזה רואים גודל ענין השמחה בעשיית מצוה וכדומה.

ואברהם הלך לעקידת יצחק בשמחה, וכפירש"י על וילכו שניהם יחדו, וז"ל: אברהם שהיה יודע שהולך לשחוט את בנו היה הולך ברצון ובשמחה כיצחק שלא היה מרגיש בדבר, עכ"ל. ויש לומר שתיבת יחדו פירושו בשמחה, כמו שאומרים בזמירות שבת, אתר די ביה יחדון רוחין ונפשין, חדו השתא בהאי שעתא, שהלכו בשמחה להעקידה, וזה היה עיקר הנסיון לראות אם ילך בשמחה.

פרשת וירא תשנ"ט

ע"י מעשה העקדה נתברר מעלת ברית המילה של יצחק אבינו

והנה בפרקי דר"א איתא שמילת אברהם אבינו היתה ביום הכפורים, כמ"ש בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו וביוה"כ נאמר ג"כ בעצם היום הזה, ע"כ. והקשו המפרשים, היאך הותר למול ביוה"כ, והרי היתה מילה שלא בזמנה ואינה דוחה שבת ויוה"כ. וי"מ שמאחר שאז נצטווה אברהם אבינו על המילה יש לה דין מילה בזמנה.

אמנם לא מסתבר לפרש כן, כי נראה שמעלת מילה בזמנה שדוחה את השבת נמשכת מצד מעלת יום השמיני ולא מצד שהיא בזמנה, וכדדרשינן מקרא דוביום השמיני אפילו בשבת, וא"כ הרי מילה זו לא היתה בשמיני ואינה דוחה שבת. וביותר יקשה לפי דברינו הנ"ל, היאך הותר למול את ישמעאל ביוה"כ, הרי אין במילתו שום כריתת ברית אלא חיתוך גרידא.

ויש מקום לומר לפי פנימיות הענין, שיוה"כ יש בו מעלת יום השמיני, כי מעלת השמיני הוא שהוא למעלה מהחשבון והשכל, בחי' שורש הנעלם, ולכן ברית מילה מצותה בשמיני, לפי שהיא מבחי' שורש הנעלם שהוא למעלה מהדעת, ולכן לא צוותה תורה להמתין בקיום מצוה זו עד שיגדל ויבוא לכלל דעת, אלא מצותה דייקא בהיותו קטן כשאין בו דעת, כי היא נמשכת משורש הנעלם שהוא למעלה מהדעת [משא"כ מילת ישמעאל שאינה מבחי' זו לכן היא דוקא בהיותו בן י"ג שבא לכלל דעת].

ויוה"כ הוא ג"כ מבחי' זו שלמעלה מן הדעת, ולכן יש לו מעלת שמיני, וכמו שרמזו בענין ההזאות של יוה"כ, שמזים אחת ושבע רומז לבחי' מספר שמונה אשר האחד רוכב על השבעה, ולכן המילה של אברהם ביוה"כ דחתה את יום הכפורים.

ואמנם בודאי עיקר התירוץ שהיה עפ"י הדיבור, בין מילת אברהם ובין מילת ישמעאל, אלא שמ"מ ראוי לנו לחקור בטעם הדבר למה באמת נצטוה אברהם למול ביוה"כ דייקא [וכדרך כל המצות שהם גזירת מלך עלינו ועכ"ז ראוי לנו לדרוש לדעת טעמיהם, אלא שיש לידע שיש בהם גבוה מעל גבוה עד אין חקר למעלה מבינתנו].

והנראה, כי יש מעלה למילה בשבת מחמת קדושת היום, שכשם שיש הידור לחזר על מוהל וסנדק צדיק כדאיתא ברמ"א בהלכות מילה, כמו כן קדושת הזמן מוסיפה במעלת המילה, וכן מילה ביוה"כ יש בה מעלה יתירה מחמת קדושת היום, ולכן מאחר שמילת אברהם אבינו ע"ה היה השורש לכל המילות של בני ישראל בכל הדורות, וכמ"ש ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחריך, לכן היה רצונו ית' שתהא מילה זו נעשית ביום המקודש של יוה"כ כדי שבסגולת הזמן תתעלה קדושת המילה וימשך מזה מעלה לדורות לכל המילות.

ומאחר שביארנו שמילת ישמעאל נצרכת לצורך ההבחנה של מעלת ישראל, לכן גם מילת ישמעאל היתה צריכה להיות ביוה"כ, דאל"כ לא תהיה ההבחנה שלימה כי יאמרו מה לישראל שכן שורש בריתם נמשך מיוה"כ לכן הם גדורים מעריות משא"כ ישמעאל שאין שורש בריתם ביוה"כ, לכן היה צורך שגם בריתו של ישמעאל תהא נעשית בעצם יוה"כ ובזה יתברר יתרונם של ישראל בשלימותו.

והנה יצחק הוא הראשון שנימול בשמיני, שיש בו הוראה על שורש הנעלם שהוא למעלה מן הדעת, שמטעם זה מלים את הקטן טרם שבא לכלל דעת, ובזה השורש עומד יצחק כנגד טענת ישמעאל המתנשא לומר שגדולה מעלת מילתו לפי שנעשית בגדלותו ולא עיכב, כי אדרבא מה שנעשית המילה בקטנות מורה על מעלתה שהיא מצד שורש הנעלם.

והנה שורש הנעלם היא נקודת אברהם אבינו, וע"ז מברכים ברכת מגן אברהם, כפירושו של החי' הרי"מ שהקב"ה מגן על נקודת אברהם הנמצאת בקרבו של כל איש ישראל, ורמז לזה כי ברו"ך את"ה הוי"ה מג"ן אברה"ם בגימ'

שור"ש הנעל"ם.

וכפי האמור, מילת יצחק בשמיני מורה על השורש הנעלם שהיא נקודתו של אברהם, ולכן וימ"ל אברה"ם א"ת יצח"ק בנ"ו בגימ' ברו"ך את"ה הוי"ה מג"ן אברה"ם וגם שור"ש הנעל"ם.

והנה רש"י הביא בפרשת העקדה עה"פ ויהי אחר הדברים האלה, שאחר דבריו של ישמעאל שהתפאר על יצחק במה שלא עיכב מלימול בהיותו גדול, א"ל יצחק באבר אחד אתה מיראני אילו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב, ע"כ.

וזהו כי ישמעאל מצד פחיתות נפשו אין לו השגה במעלת המילה בשמיני, אך ע"י מעשה העקדה, שמסר יצחק נפשו, נתברר מעלת ברית המילה של יצחק אבינו. וזה נרמז בפסוק לעל"ה בנ"י וילכ"ו שניה"ם יחד"ו [כפירש"י שהלך יצחק בשמחה במסירות כל אבריו לעקידה] בגימ' ברי"ת המיל"ה, שבזה נתברר מעלת ברית המילה של יצחק.

פרשת וירא תשס"ב

טעם שמוסיפים אחר פרשת העקידה הפרשה שפורט כל הנולדים לנחור

בקריאת היום אנו קורין אחר פ' העקדה עוד כמה פסוקים, ויהי אחרי הדברים האלה ויוגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם היא וגו' את עוץ וגו' ואת בוז וגו' ובתואל ילד את רבקה וגו'. וצ"ב הכוונה בהוספה זו לקריאת היום לפרט את כל הנולדים לנחור. ורש"י כתב כל היחוסין הללו לא נכתבו אלא בשביל פסוק זה ובתואל ילד את רבקה, ועדיין צ"ב.

וי"ל הענין בזה, דהנה מצינו בספרי תלמידי בעש"ט שהפליגו בגודל הזהירות שיש לאדם ליזהר במשך כל הב' ימים של ר"ה שלא להפריד מחשבתו מיראת ה' ועבודתו כי בימים אלה נכלל כל משך השנה, וממילא כל חלק מחלקי הזמן של ימים אלה הוא מכוון לכמה ימים בשנה, וע"כ גדול החיוב ליזהר בכל רגע של ר"ה. אכן כאשר מתבוננים בזה הרי יבוא האדם לידי עצבות כי מי יוכל לעמוד בזאת בדורנו החלש, והרי קרא קאמר על ר"ה ועתה אל תעצבו, אמנם הם דברו לפי זמנם שאז היתה נדרשת עבודה כזו. אבל ודאי שבדורנו אין דורשין כ"כ ממנו שהרי מלבד שנשמותינו הם נמוכות ביותר הרי גם התפשטות הרע בעולם היא בעוכרנו, שהרי כהיום הזה התגברות הרע הוא באופן נורא אשר כמוהו לא נהייתה שכן היא המדה לפני ביטול כח הטומאה ניתנת לה הרשות להתגבר ביותר. וכ"ז גורם גודל הקישוי והמניעה בעבודה. וממילא מאתנו אין דורשים בשמים רק שימצא בנו עכ"פ איזה זמן במשך ראש השנה שיהיה לבנו נכון להשי"ת ועל זמן זה יבנה האדם ביתו כל השנה.

וזה ענין ה' אורי בר"ה שפירושו משתנה לפי ערך הדור כמובא בספה"ק שכל פסוק יש בו פירוש אחר בכל דור, ובדורנו מתפרשת הכוונה שה' מביט אל אותו זמן בר"ה שבו ניתזין נצוצי אור מאש הישראלי בתשוקה להשי"ת. וענין זה נרמז בקריאת היום כי סדר הקריאה הוא בחשבון מכוון. ותחילת הקריאה של וה' פקד את שרה מכוון לדורות הראשונים, וסוף הקריאה מכוון לדורות האחרונים בעיקבתא דמשיחא שבהם נולדים כל כוחות הרע שפרטם הכתוב את עוץ ואת בוז וגו'. ושם בין אנשי רשע ומקום רשע "ובתואל ילד את רבקה", שהקדושה מוקפת ע"י כוחות הרע המסבבים אותה, ור"ת של ובתואל ילד את רבקה הוא אור"י שהוא רומז אל ה' אורי בר"ה כנ"ל.

ראש השנה

תקיעת שופר דרשות

א' דראש השנה לפני תקיעת שופר ראש השנה תשמ"ה

איתא ברמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד): אע"פ שתקיעת שופר בר"ה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישינים משנתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם, וחזרו בתשובה, וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת, בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק, אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם, והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה, ומחשבתו אשר לא טובה. עכ"ל.

והנה זה פשוט שאין כוונת הרמב"ם לומר שיש רמז במצות תקיעת שופר, כי בודאי על כל מצוה יש תילי תילים רמזים וסודות, ולא כתב הרמב"ם בהל' מקואות, שאע"פ שמקוה גזה"כ היא, מ"מ יש בה רמז – ומ"מ כתב שם רמז, וכן בהרבה מקומות. וע"כ צ"ל דכוונת הרמב"ם דבזה משונה מצות שופר משאר מצות שהרמז שלו מרומז בקרא, וזה מדויק בלשונו שאע"פ ששופר בר"ה הוא גזה"כ, מ"מ, רמז יש בו כלומר בהגזירת הכתוב מרומז גם זה, וצריך לדעת איפה מרומז זה בקרא.

עוד יש דבר שונה במצות תקיעת שופר, שאינו בשאר מצות המועדות, שכל מצות המועדות כתובים בפ' אמור, כמו שתי הלחם, וארבע מינים, צום כפור, וסוכה, ובפ' פנחס שם בא הצווי על קרבנות המוספים, אבל בר"ה כל עיקר הצווי של תקיעת שופר הוא בפ' פנחס אצל הקרבנות, דשם כתוב יום תרועה יהי' לכם ועשיתם עולה וגו', ואדרבא בפ' אמור כתיב זכרון תרועה ובגמ' (ר"ה כט:) אוקימנא שזה קאי כשחל בשבת שאז אין תוקעין, וצריך להבין למה.

והנראה לומר ע"פ מה שכתבו ספרי החכמה שכשעלה ברצונו יתברך לברוא העולם צמצם כביכול הקב"ה את האור אין סוף ונתהוה מקום חלל כדי שיהי' מקום לבריאת העולם, ובחלל הזה המשיך הקב"ה בתוכו אור חדש יותר חלש מן האור אין סוף, רק כפי שיוכלו לסבול העולמות, כל אחד לפי ערכו, ובלי הצמצום הזה לא הי' באפשרי לברוא העולם, כי היו כל העולמות מתבטלים ממציאותם מחמת גודל בהירות אור אין סוף ב"ה.

ובזה יש לומר טעם חדש למה תקיעת שופר צריך להיות דוקא בשופר, דהיינו בקרנות החלולים בטבעם [ולכן נקרא שופר מלשון שפופרת], ורוב הקרנות כגון קרן הפרה שהם עצם אחד רק שנקבו בתוכם נקב פסולים, לפי שבר"ה הי' בריאת העולם, כמו שאנו אומרים זה היום תחילת מעשיך, ובכל שנה ושנה הימים האלה נזכרים ונעשים, וכשמסתלק החיות של השנה שעברה זהו כמו צמצום, ונתהוה מקום חלל לבריאת שנה החדשה, וזהו הטעם שיש אז מדת הדין, וצריכין אנו להמשיך בחלל זה אור וחיות חדש לברוא שנה חדשה, וציונו הקב"ה לתקוע בשופר, שהוא מקום חלל, וע"י התקיעה אנחנו מפיחים במקום החלל רוח חדש, וע"י זה אנו מעוררים גם למעלה שהקב"ה ג"כ ממשיך אור חדש בתוך החלל, כידוע שזהו הפשט שהאדם נברא בצלם אלקים שהוא כביכול שותף בבריאת העולם, ומעשיו יכולים לעורר למעלה, ונמצא דע"י שופר נתהוה השנה החדשה.

ויש לומר בעומק יותר, כי בר"ה נברא אדם הראשון, וביום הזה נפח הקב"ה בו נשמת חיים, כמו שאמרנו היום בברכת השחר, אלקי

נשמה שנתת בי טהורה היא, אתה נפחתה בי, וכמו כן נעשה בכל שנה ושנה ביום הזה, שע"י שאנו תוקעים בשופר, ואנחנו מפיחים בו מרוחנו, וכידוע שמאן דנפח מתוכי' נפח (הובא בתניא פ"ב), ואנחנו מפיחים בשופר, מקום החלל, מפנימיות לבנו, הרהורי התשובה, והחשק שיש לנו להתדבק בהקב"ה, וע"י זה הקב"ה מפיח בנו כביכול מפנימיותו, אור אלקי חדש, ואנחנו נעשים כברי' חדשה ונמצא שע"י תקיעת שופר, אנחנו באמת מהוים ובוראים את עצמינו.

וזה מרומז בדברי הירושלמי שהביאו הפוסקים, שאצל כל הקרבנות כתיב והקרבתם ובר"ה כתיב ועשיתם עולה, שאנחנו צריכים לעשות עצמנו ברי' חדשה, וזהו ועשיתם, אתם תעשו את עצמיכם ע"י התשובה וע"י התקיעה בשופר כנ"ל.

ולפ"ז יובנו דברי הרמב"ם הנ"ל דהרמז שיש בו בשופר, שהשופר מעורר אותנו לתשובה, וצועק לנו שפרו מעשיכם, זה מרומז בקרא, מכיון שמצות תקיעת שופר כתוב בפ' פנחס אצל הקרבנות ולא בפ' אמור, משם רואים את הענין של שופר, יום תרועה יהי' לכם, יום הזה הוא יום תרועה, יום של נפיחה, הקב"ה נופח כביכול ואנחנו נופחים, אנחנו נופחים לתוך השופר, פנימיות החרטה והתשובה שלנו במעמקי הלב, וע"י זה הקב"ה נפוח בנו נשמת חיים, ולכן סמך הכתוב מיד אח"ז ועשיתם כלומר שעי"ז, אתם עושים את עצמיכם ברי' חדשה.

והנה חז"ל תקנו לנו, ואסמכוה אקרא, שביחד עם קול השופר, צריכים ג"כ לומר פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות, ויש לומר ענין פסוקים אלו, שבספרים מצינו שני טעמים לבריאת העולם, הא' כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, והקב"ה ברא את העולם כדי שיתגלה מלכותו שם כי אין מלך בלא עם, והטעם השני הוא כי הקב"ה הוא טוב ומטיב וברא את העולם כדי להטיב לברואיו, שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, וע"י אמירת פסוקים אלו אנו מעוררים הטעמים לבריאת העולם, ובמה בשופר, שופרות הוא התשובה, שפרו מעשיכם, ולכן מזכירים מתן תורה, דהיינו קבלת התורה מחדש, שזה עיקר התשובה, וע"י פסוקים אלו ביחד עם קול השופר אנחנו ממשיכים חיות חדש על עצמינו ועל כל העולם לשנה זו כנ"ל.

והנה איתא במדרש (ויקרא רבה ריש פ' כ"ט) סדר בריאת האדם ביום הששי, בשעה ראשונה עלה במחשבה בשניי' נתייעץ עם מה"ש בג' כנס עפרו ברביעית גבלו בה' רקמו בו' עשאו גולם בז' נפחה בו נשמה וכו'. נמצא שבסוף שעה ששית הי' אדם מונח גולם בלי חיות כפגר מת, ובשעה שביעית נפח הקב"ה בו נשמה, וכן הוא בכל שנה ושנה, עכשיו בסוף שעה ששית אנו בבחינת הסתלקות החיים, השנה הישנה כבר הסתלקה ולא קבלנו חיות חדש עוד על שנה זו, ועתה בשעה שביעית ע"י תקיעת שופר ואמירת הפסוקים כנ"ל הקב"ה נופח בנו נשמה טהורה וחדשה, וכמובא הטעם העשירי מהעשר טעמים לתקיעת שופר מר' סעדי' גאון, שתקיעת שופר הוא להזכירנו תחיית המתים ולהאמין בה שנאמר כל יושבי תבל ושוכני ארץ כנשוא נס הרים תראו וכתקוע שופר תשמעו, אנחנו בשעה זו כולנו שוכני ארץ, וע"י תקיעת שופר מקבלים אנחנו נשמתנו החדשה, ואולי מטעם זה ברוב קהלות ע"פ הרוב זמן תקיעת שופר הוא בשעה שביעית.

רבותי, כשאנחנו הולכים עתה לתקיעת שופר, אנחנו הולכים באמת לבריאת העולם, והקב"ה מדבר לנו ע"י השופר, "אתה בן אדם, הלא אתה מונח מעכשיו בלי חיים, שפרו מעשיכם וברית לא תופר, מאי דהוה הוה, חדשו מעשיכם, התעורר מתרדמתך, אל תהי' משוכני ארץ ומישני עפר, התעורר בתשובה, תקע בשופר מפנימיות לבבך אל הקב"ה בחרטה וקבלת התורה ותשובה שלימה, ועי"ז תברא עצמך ברי' חדשה, ואני נופח בך בשעה זו נשמה חדשה". ויעזור הקב"ה שנזכה לומר הפסוקים של מלכיות זכרונות ושופרות מתוך לב טהור, ולקבל עלינו ועל כל העולם עול

מלכות שמים באמת, ויעלה זכרונינו לפניו לטובה, ונזכה לתשובה שלימה, ונכתב כולנו בספר חיים ברכה ושלו׳ ופרנסה טובה וגזירות טובות ישועות ונחמות, ויתגלה מלכות שמים על כל העולם בשנה זו, ויתקיים תכלית הבריאה, וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו ד׳ אלקי ישראל מלך, ומלכותו בכל משלה.

דרשה לפני תקיעת שופר ראש השנה תשמ״ט

כ׳ בסידור הרב בעל התניא בסדר תק״ש וז״ל אחר קריאת התורה יכין עצמו לתקוע בשופר ויאמר מזמור זה [למנצח] ז״פ ע״כ. מדקדוק לשונו חזינן שצריכים הכנה לפני תק״ש וא״א ליכנס לתק״ש בלי הכנה מוקדמת. וההכנה היא מזמור למנצח ז״פ. וצ״ב ענין ההכנה במזמור זה.

ובשער הכולל לסידור התניא הביא ממקובלים שבמזמור זה כתוב ז״פ שם אלקים, וע״י אמירת המזמור ז״פ נמצא עולה שבעה פעמים שבעה עיי״ש. וי״ל שזה בדוגמת הכנת מ״ט ימי הספירה לקראת יום החמשים של מתן תורה. וכן הדבר בשופר של ר״ה שצריך הכנה של שבעה פעמים שבעה לפני תק״ש שהוא שער החמשים בחי׳ היובל. כי ר״ה ושבועות הם במשקל אחד. וא׳ מטעמי השופר הוא כנגד שופר של מתן תורה. והרי חזינן שכל סדר שופר מיוסד על מתן תורה אתה נגלית וכו׳ וכל הפסוקים של שופר של מתן תורה. ובעת תחילת השנה הוא זמן של קבלת התורה מחדש. ומי שהחסיר לקבל התורה בשבועות יכול לקבלה עכשיו מחדש והימים הראשונים יפלו. וע״כ ההכנה היא בתיקון המדות של ז׳ פעמים ז׳ כימי הספירה שהם ז׳ פעמים ז׳, וזהו ענין מזמור למנצח ז׳ פעמים.

הנה נסדר ע״פ האריז״ל לומר לפני תק״ש הפסוקים המתחילים באותיות קר״ע שט״ן. והפסוק הראשון הוא קולי שמעת אל תעלם אזנך. ובאמת האריז״ל לא כתב בהדיא כל הפסוק רק תיבות קולי שמע׳ כדאי׳ בשער הכולל שם. ואכן הרב בעל התניא משנה בסידורו פסוק זה ותחת זה כ׳ הפסוק קולי שמעה כחסדך ה׳ כמשפטיך חייני. ונראה שנימוקו עפ״י דרך הפשט הוא משום שאנו באים עתה להתפלל שישמע ה׳ קול השופר שאנו עומדים לתקוע וא״כ ראוי לומר פסוק בל׳ עתיד ולא הפסוק קולי שמעת. ועוד טעם שהרי שאר הפסוקים שבסדר זה כולם הם ממזמור קי״ט בתהלים ואילו הפסוק קולי שמעת הוא פסוק במגילת איכה. וזה תמוה למה לא נקבע גם פסוק זה ממזמור קי״ט שבתהלים. ומה״ט סידר התניא הפסוק קולי וגו׳ שהוא ממזמור הנ״ל. אכן מוטל עלינו ליישב הא דנהוג עלמא דלא כוותי׳ ואומרים הפסוק קולי שמעת ומה יענו לאלו הקושיות.

והנראה דהנה חלפה שנת תשמ״ח אשר תלינו תקותנו כי בזאת השנה המסוגלת תהא גאולתנו ופדות נפשו ובעוה״ר לא זכינו לכך. והישמח משה מפרש ״מראשית השנה״ שבראשיתה של שנה סבורים שזאת השנה בה״א הידיעה, ולבסוף ״אחרית שנה״, מתברר באחרית שהיתה רק שנה רגילה. ובחדש ניסן קוינו שאז בחדש הגאולה ישוב לגאלנו. ושוב אח״כ קוינו לתשעה באב זמן לידת בן דוד. אבל עתה כבר חלפו כל הזמנים וכמו שפי׳ צדיקים ״עבר קציר״ שכבר עבר חג הקציר שבו יפקון מגלותא כמ״ש בזוה״ק. ו״כלה קיץ״, שכבר עבר ט״ב, ועדיין לא נושענו. ועתה כשאנו נגשים לתק״ש של השנה החדשה אנו אומרים להשי״ת הנה קולי שמעת בקריאת מגילת איכה עוד פעם בשנה זו וכי אהוב עליך כ״כ לשמוע את קולי במגילת איכה. רבש״ע, עד מתי קץ הפלאות, מתי יבוא עת לחננו. וע״כ אנו מזכירים פסוק זה של איכה קולי שמעת וכו׳.

והנה המנהג שיש מקרא המקריא התקיעות לתקוע. וכל דבר מעורר דוגמתו לעילא.

והוא שאנו מקרין להשי"ת התוקע בשופר גדול ואנו אומרים לפניו תקיעה – תקע בשופר גדול לחרותינו. שברים – שבור זרוע רשע. תרועה – תרועם בשבט ברזל. הבה כולנו נתקע ונריע למלך שומע קול תרועת עמו ברחמים, נצעק למלך גואל ומושיע שתהא השנה הזאת הבאה עלינו לטובה שנת גאולה שנת פדות שנת שיבת ציון ברחמים.

יום א' דראש השנה שחל בשבת קודם מוסף תש"נ

הערבי נחל פ' אמור כ' בענין ר"ה שחל בשבת

שאין תוקעין בו, שהקשו המפ' במה שאמה"כ שבתון זכרון תרועה כל מלאכת עבודה לא תעשו דכיון דקרא דזכרון תרועה מיירי בשבת שאין תוקעין בו א"כ מה מקום להזהיר כל מלאכת עבודה לא תעשו והרי הוא נזהר ועומד מצד השבת. ומאריך שם במשל, ותוכן הדברים בקיצור, שבכל שנה בבואנו למשפט, השופר הוא הטוען שלנו ומליץ בעדנו לזכותנו. אך בבוא שבת שאין אנו תוקעין אז השבת בעצמו עומד להמליץ בעדנו והוא קרובנו מצד כי קדושתו וקדושת ישראל משורש א' הם ועי"ז אנו זוכים בדין שהרי השבת קרוב הוא לנו ממשפחתנו. אך היות שיש שאין שומרים השבת לפי כבודו הראוי ומבזים אותו ויש שג"כ מכים אותו ופוצעים אותו ע"י חילול שבת וא"כ הרי ח"ו השבת יעמוד עלינו לחייבנו. והעצה היעוצה שנתפייס עם השבת לקבל על עצמנו מהיום והלאה לבלתי חלל את השבת ולכבדו כראוי ואז יהפך השבת להיות לאוהב לנו לזכותנו. וע"כ אמה"כ שבתון זכרון תרועה, שהזכרון טוב שיש לכם ע"י התרועה יהיה לכם ע"י השבת, וע"כ כל מלאכת עבודה לא תעשו ר"ל שתקבלו עליכם מהיום ההוא והלאה לבל תעשו מלאכה בשבת ולעשות תשובה על העבר ועי"ז יהא השבת אוהב לכם ותזכו בדין, עכת"ד. והנה אצל פשוטי עם הקבלה לשמירת שבת הוא במניעת מלאכה ובזה סגי לפי מדרגתם, אבל בני תורה וברי לבב עדיין אין בזה כדי להתפייס עם השבת רק צריך לקבל לשמור השבת אף מדברים בטלים שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול, ושיהא היום מקודש בתורה ובתפלה כמ"ש המנחיל מנוחה לעמו ישראל בקדושת"ו.

ובשנה זו עלינו להזהר ביותר להיות בידידות

עם השבת כי אנו צריכים לו הן כהיום הזה שהוא לנו במקום השופר, והן ביום א' של סוכות שאין אנו נוטלין הד' מינים ואנו נוטלין את הקב"ה שהוא יהא הדר שלנו כמ"ש הדר הוא לכל חסידיו. ושוב בשמע"צ גם הוא חל בשבת שאז הוא זמן מסירת הפתקין, ואח"כ בחנוכה שבו הוא גמר החתימה לטובה בשביל דורות האחרונים שעדיין צריכים ארכא עד אז, ג"כ חל יום א' דחנוכה וזאת חנוכה בשבת. ושוב בר"ה לאילנות שגם הוא בחי' ר"ה חל להיות ר"ח שבט וט"ו בשבט בשבת כדברי ב"ש וכדברי ב"ה. וע"כ צריכים אנו להתחזק בשנה זו בכבוד השבת.

והנה מובא בספה"ק שצריך לקבל איזו

הנהגה מחודשת לשנה החדשה להתחזק בה בעבודת ה'. ובשנה זו מהראוי בין שאר דברים לקבל לקבוע שיעור בהלכות שבת בכל שבוע בע"ש או בש"ק כחצי שעה כדי להתחזק בכבוד השבת כנ"ל, אפילו אם יש לו קביעות בהלכות אחרות.

אנו נגשים כעת לתפלת מוסף ולומר פסוקי

מלכיות זכרונות ושופרות. ויש לדעת גודל האחריות של אמירת פסוקים אלו כי בעשרה מאמרות נברא העולם ובדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. ובריאת העולם מתחדשת בכל שנה, ומסר הקב"ה כח הבריאה ע"י המאמרות בפי ישראל שבאמירתן עשרת הפסוקים של מלכיות וכן זכרונות ושופרות שהם נגד עשרה המאמרות בזה אנו יוצרים את הבריאה החדשה. וכל אחד בונה בזה את עולמו הפרטי ולמשפחתו ולכל הכלל כולו. ויש כאלה שהאריכות בפסוקים ובתפילה היא להם למשא

ועול. ובאמת מהראוי שיקשה לנו להפרד ממתיקות הפסוקים האלה, וצדיקים היה בלבם השתוקקות יתירה לפסוקים אלה, וראוי לשמוח בקבלת מלכותו ית' עלינו. ובאמת בכל שבת הוא זמן השמחה במלכותו ית"ש כמ"ש ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג. וכמו שאין טורח לאדם לאכול את הקוגעל וטשאלינט כן אין ראוי להיות טורח אמירת פסוקים אלה שהם העונג שבת. והלואי היה היומא אריכתא של ר"ה נמשך יותר. וכמ"ש בספרים על הכתוב וקראת לשבת עונג שצריך לענג את השבת במה שיהא לשבת עצמו עונג ולא שיהיה עונג רק לנו. ובכל שנה מסורה לנו בריאת העולם ע"י מאה קולות של השופר שהוא בהתפשטות של עשרה מאמרות, עשרה פעמים עשרה, וע"י אמירת הפסוקים של זכרון תרועה. ובשנה זו פעולת השופר נעשה ע"י הקב"ה בעצמו, כי שבת היום לד' ונשאר לנו אמירת הפסוקים. והיות כי באמירת פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות אנו בוראים את הבריאה ע"כ אומרים זאת בסדר של ג"פ עשרה פסוקים כדרך כל דבר שרוצים לחזקו אומרים אותו ג"פ, ומה"ט אומרים לפני כל פסוק "ונאמר" וכן ועל ידי עבדיך הנביאים כתוב לאמ"ר, ומדגישים בזה שפסוק זה הוא מאמר של עשרה המאמרות ולא פסוק בעלמא. וע"כ המנהג שהש"ץ מדגיש תיבת ונאמר בנעימה מיוחדת לכוונת הדגשה הנ"ל. ובפרט בשבת דאי' בגמ' שכל השומר שבת נעשה שותף במעשה בראשית. וממילא יש לנו היום דעה בבריאה שהרי אנו שותפין, ושותף כל מה שעשה עשוי, וע"כ יש להתעורר באחריות המוטל עלינו. והעיקר מה שישראל מתפללין בר"ה ובפרט ביום א' הוא רק על שנת גאולה ועת התיקון וכמו שפי' הישמח משה וידעת היום והשבות אל לבבך וגו' דהיום רומז על ראש השנה כידוע. והזהיר הכ' וידעת היום והשבות אל לבבך שביום זה של ר"ה תשים אל לבבך – כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת – שענין זה שיהא הכרת אלקותו בשמים ובארץ – אין עוד – עדיין לא בא עת זו, וא"כ הרי צריכים אנו לדרוש ולפעול שכבר תבוא העת הזאת. ועלינו מוטל אחריות כל הבריאה ואף שלום אומות העולם שהכל נדון ביום זה כמ"ש על המדינות בו יאמר איזו לחרב ואיזו לשלום וגו'. ואי' בשפת אמת שבר"ה צריך להיות לנו טובת עין אפי' על אומה"ע כי ורחמיו על כל מעשיו כתיב. ויה"ר שנזכה להתעוררות תשובה שלימה, ויקבל ד' ברחמים וברצון סדר מלכיותינו זכרונותינו ושופרותינו, ונכתב כולנו לחיים טובים לשנת גאולה וישועה לנו וכל ישראל.

דרשה לפני תקיעת שופר ראש השנה תנש"א

ענין מצות התקיעה הוא דוגמא לבריאת העולם שהיה ע"י צמצום אורו ית"ש וכן התוקע בשופר מצמצם כוחו אל נקב השופר. וכבר אמרנו בשנה העל"ט שבכל ר"ה אנו בוראים את העולם מחדש ע"י תקיעותנו ופסוקי מלכיות זכרונות שופרות שכל אחד מהם יש בו עשרה פסוקים כנגד עשרה מאמרות שנברא בהם העולם, וזאת היא ההדגשה של תיבת ונאמ"ר לפני כל פסוק הנאמרת בהטעמת הניגון ע"י החזן לרמוז אל המאמר של בריאת העולם.

וכמו"כ יש ליתן טעם למנהג שנהגו צדיקי הדורות בדרשותיהם לפני תקיעת שופר להמשיל איזה משל כ"א לפי דרכו וכולם סובבים על קוטב אחד שהוא משל למלך וכו'. כי ענין המשל הוא צמצום שהרב מצמצם עצמו אל התלמיד כדי להבינו איזה השגב כי ע"י המשל יקל על התלמיד הבנת הדבר, וע"כ יש בזה דוגמא לבריאת העולם שהיתה ע"י הצמצום כנ"ל אשר חוזר ונשנה בכל ר"ה מחדש.

ואזכיר כאן משל מדברי החת"ס (בדרשות ח"א עמ' ג'), משל למלך שנכנס למדינה ובני המדינה יוצאים לקראתו כראוי לכבודו במלבושי כבוד, ויהיו בני מדינה אחת עניים

ואביונים ואין בידם מאומה ללבוש ולהוציא הוצאות, ויתיעצו כי הנה המלך קבע כי כל היודע נגן יבוא בכנור וקול זמר לפני המלך, וכולם יתלבשו במלבוש אחד מיוחד וכולם יתפרנסו משלחן המלך. ויאמרו הנה כולנו נבוא לשורר ובתוך הרעש הגדול הזה מי ישגיח על קולנו, ועי"ז נהיה מלובשים בלבושי המלך ונזונים מביתו. ואם כי המלך בחכמתו יבין שאין אנו מנגנים כראוי, הרי יבין וידע כי הלחץ הכריחנו לכך, וירחם עלינו וימלא משאלותנו ברחמים.

והנמשל הוא בעצם פירוש המקרא – צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך. כי לפי כבוד הכסא ראוי שיקדמו פניך בעלי חסד ואמת, וא"כ במה נכנס קמי מלכא קדישא. ואמר ע"ז – אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון – כי היודעי תרועה מתלבשים באור פניו ית"ש ואין צורך יותר מזה. ואך אנו אין יודעים יותר מדבר אחד לתקוע ולבכות, ולא שום כוונה כמו היודע נגן ממש שמשנה בכל שעה לפי הראוי לכוון לאותה שעה. רק אנו – בשמך יגילון כל היום ובצדקתך ירומו – כי רק נזכיר שמך ונגילה בו, ועי"ז תבין כי עניים ואביונים אנחנו, וזה אשר הביאנו לזה, ועל כן תרחם עלינו, עכ"ד.

הישמח משה אמר כי בכל ר"ה באים כל שרי האומות לפני ב"ד של מעלה וכ"א מבקש חלקו עבור אומתו, וגם משיח צדקנו בא ומבקש שבשנה זו תנתן לו המלוכה ואם ח"ו אין בקשתו מתמלאת ואומרים לו שעדיין לא הגיע עתו בשנה זו הוא יוצא משם בבושה וכלימה וכל שרי האומות לועגים עליו ושוחקים ממנו, ואין לשער חרפתו וצערו, ועורר היש"מ שמוטל עלינו להציל את משיח צדקנו שלא יצא ח"ו בבושה כבשנים הקודמות.

והנה בשנה זו שנת ובו תנש"א מלכותך היא מסוגלת מאד לגאולתנו כפי שכבר אמרנו שכעת מתחיל זמן חצות היום של אלף הששי, ובשעה זו קיימת בידנו האפשרות ע"י תקיעתנו ותפלותנו להכין כתרו של משיח. וכמאמר העולם שהנפח צריך להכות על המתכת בעודו חם, ובשעה זו המתכת חם ועתה ביכלתנו ליצור את הכתר שינתן על ראשו של משיח ועליו יציץ נזרו.

ואי' בספה"ק עה"כ ה' בקול שופר – כי קול התקיעה היוצא מן השופר אינו קולו של התוקע אלא קול ה' הוא היוצא בשופר. וביום זה בתחילת הבריאה שמע אדם הראשון קולו של הקב"ה שאמר לו איכה. וכן בכל שנה קורא הקב"ה מחדש אל בני ישראל איכה וכפירושו של בעל התניא ע"ז איפה אתה בעולם. והקב"ה קורא לנו להתעורר על חובתנו בעולם. וכעת עלינו לעזוב את כל ההבלים ולבקש בקשה אחת מלוך על כל העולם כולו בכבודך, ושנזכה שיתקיים בשנה זו הכ' אויביו אלביש בושת ועליו יציץ נזרו, שלא כשנים הקודמות שמשיח יצא בבושת פנים אלא אויביו אלביש בשת מעתה תהי' הבושה מנת כוסם של שרי אומה"ע, ועליו, על משיח צדקנו, יציץ נזרו.

יום א' דראש השנה שחל בשבת קודם מוסף תשס"א

אחז"ל (ר"ה כט:) כתוב אחד אומר (ויקרא כג) שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר (במדבר כט) יום תרועה יהיה לכם, כאן בר"ה שחל להיות בשבת כאן בר"ה שחל להיות בחול, וכן הוא ברש"י, זכרון תרועה, פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות.

והנה הפסוק של זכרון תרועה כתוב בפ' אמור בפרשת המועדות, והפסוק של יום תרועה נאמר בפ' פנחס, ששם נאמרו קרבנות המוספין של המועדות, ולכאורה איפכא מיבעיא ליה לכתוב, כי בפ' אמור נכתבו עיקרי המצוות של המועדות וראוי שם לכתוב הפסוק יום תרועה יהיה לכם, ובפ' פנחס שעיקר הפרשה רק מענין

המוספין הול"ל זכרון תרועה דקאי על ר"ה שחל בשבת שאין בו מצות תק"ש.

אמנם בר"ה שחל בשבת, כשאין ישראל תוקעין, אז הקב"ה בעצמו הוא התוקע, ואז מתקיים עיקר ענין התקיעה בשופר. ובספה"ק רמזו בר"ת ת'קעו ב'חדש ש'ופר אותיות שב"ת, והיינו כי בר"ה שחל בשבת מתקיים עיקר תק"ש.

ולכן תקע"ו בחד"ש שופ"ר בכס"ה בגימ' שב"ת רא"ש השנ"ה. וכן שופר במילוי אותיותיו שי"ן וא"ו פ"א רי"ש, המורה על שלימות ענין השופר הוא בגימ' זכרו"ן תרוע"ה. ולכן דוקא בפ' אמור ששם הוא מקום עיקר מצוות המועדות נאמר זכרון תרועה שהוא בר"ה שחל בשבת.

ובספה"ק דברי חיים לראש השנה מבאר הענין שאין תוקעין בר"ה שחל בשבת כי אם בבי"ד, כי שבת הוא זמן העלאת העולמות, אך בעולם הזה החומרי אינו ניכר העלאת העולמות, שבגלה אין נראה בגשמיות קדושת שב"ק כי עדיין לא נתקן העולם בתיקון הראוי. והנה כמו כן בכל המצוות שאנו עושים לא ניכר התיקון בחיצוניות העוה"ז, ורק בפנימיות העולמות נעשה התיקון.

ולכן בשבת א"צ לתקוע בשופר, כי פנימיות העולמות ממילא מתעלים בשבת, ובחיצוניות העולמות א"א לפעול גם עם מצות השופר. משא"כ בבי"ד תוקעים בשבת, לפי שב"ד יש להם כח לפעול אף בחיצוניות העולמות, וכמ"ש בירושלמי (כתובות פ"א ה"ב) עה"פ לא-ל גומר עלי, שאם נמנו בי"ד לעבר את השנה בתוליה חוזרים, ולכן יש להם כח בתק"ש לפעול בחיצוניות העולמות מה שאין בכח השבת לפעול, עכת"ד.

והנה בדברי האריז"ל כתוב לאמר שֶבר"ה פועלים את ההמתקה ע"י התקיעות עם הברכות של מלכיות זכרונות שופרות, ולכאורה יש להבין, דא"כ בשבת כשאין תוקעים בשופר למה אומרים את הברכות, והרי מצינו שתקנו בשבת שלא להתפלל י"ח ברכות מפני הטורח, וא"כ גם ברכות אלו יש בהם טורח באריכותם, ולמה הטריחו חז"ל לאמרם בשבת אם בלא"ה אין פועלים אז את ההמתקה ע"י השופר.

ונקדים דברי קדשו של המגיד ממעזריטש זצ"ל, בענין שאחז"ל על עשרה המאמרות שבראשית נמי מאמר הוא, וביאר שבראשית הוא שרש השתלשלות האותיות, ולכן עדיין אין שם אמירה, ע"כ תודה"ק. והנה כ"ז הוא לשיטת הגמ' דבראשית הוא מאמר הראשון, אבל לשיטת הזוה"ק המאמר הראשון הוא ויאמר אלקים יהי אור, ואיתא בזוה"ק יהי אור דא ראש השנה.

וי"ל להשוות דברי הגמ' עם דברי הזוה"ק, כי הבריאה יש בה פנימיות וחיצוניות, ולכן מצד הפנימיות היה המאמר הראשון בראשית שהוא בחי' פנימיות, וכנ"ל מדברי המגיד ז"ל, שבראשית הוא למעלה מהשתלשלות אותיות, ומצד החיצוניות המאמר הראשון הוא ויאמר אלקים יהי אור, שאמירה הוא המשכה לחיצוניות העולם הזה.

ובדרך זה יש לבאר פעולת התקיעות והברכות, שהתקיעות הם קול פשוט בלי חיתוך אותיות, והם בחי' הפנימיות מצד בראשית, והפסוקים והברכות הם אותיות מצד ויאמר, ובהם ממשיכים התיקון לעוה"ז. ולכן אף בשבת כשא"צ התקיעות שהם פועלים בפנימיות, מ"מ עדיין צריך לומר הפסוקים והברכות להמשיך לתוך החיצוניות ולהמשיך התיקון למטה בעוה"ז הגשמי.

ואיתא שע"י כתיבת דברי תורה שעושים פעולה גשמית נעשה תיקון בעולם העשיה מה שלא נעשה ע"י אמירת ד"ת בלבד. וזה ענין שאומרים אצל פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות, ובדברי קדשך כתוב לאמר, וע"י עבדיך הנביאים כתוב לאמר, כי לפי האמור באמירת הפסוקים האלה ממשיכים תיקון למטה בעוה"ז.

וסדר ההדרגה הוא תורה נביאים כתובים, שהוא השתלשלות מלמעלה למטה, וזהו "כתוב לאמר" שהכתיבה היא השתלשלות לתוך עולם העשיה הנעשה ע"י הכתיבה, ולכן כתו"ב לאמ"ר בגימ' למט"ה מעשר"ה.

והנה מה שהזכרנו מענין טורח אריכות הברכות של מלכיות זכרונות ושופרות, אין הדברים אמורים אצל איידעלע יודין כאנשי חבורתנו, שהרי באמת תענוג גדול הוא לנפש, וצדיקים היו מאריכים בפסוקים אלו כמה שעות ולא היו יכולים להפריד עצמם מנעימותם ועריבותם, וכמ"ש כמו חלב ודשן תשבע נפשי ושפתי רננות יהלל פי.

ומה מתוקים הם פסוקי המלכיות, והרי הם הבשר ודגים וכל מטעמים של עונג שבת, ויש בהם הנועם יראתך של השבת. וכן פסוקי הזכרונות, מה רב העונג של איש ישראל להיות נזכר לפניו ית', וכמ"ש השפת אמת בענין שאחז"ל אמרו לפני פסוקי זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, שאף ע"פ שישראל נזכרים לפני הקב"ה לדין, עכ"ז אינם חוששים על הדבר, ואדרבא מבקשים הם להיות נזכר לדין מגודל השמחה שזוכים שעולה זכרונם לפניו ית'. והיה ראוי שלפני תפלת מוסף יאמרו הריני מוכן לקיים מצות וקראת לשבת עונג.

והנה כל ההצלחות של שנה זו חלים בשבת, כי ר"ה חל בשבת, וכן יום ראשון של סוכות ושמיני עצרת ופורים דמוקפין וערב פסח חל בשבת, שכתב בזה בספר אמרי נועם שקביעות שנה שחל בה ע"פ בשבת מסוגלת לגאולה, וגם ט"ו באב חל בשבת. ולכן צריך להשתדל להתרצות עם השבת ולמצא חן בעיניה, וכמשל שכתב הערבי נחל שמאחר שהשבת הוא המליץ בעבורנו יש לנו להשתדל שתתרצה להליץ טוב עבורנו.

ולכן מאחר שמובא בספה"ק שראוי לאדם שיקבל על עצמו בראשית השנה תוספת בהנהגה חדשה שלא נהג בה עדיין – וכמובא עובדא שהרה"ק מהרש"ב מליובאוויטש זצ"ל בהיותו בדרך לא רצה לשתות מים מהסאמוואר, ושאלוהו שהרי אין שום חשש איסור בכך, והשיב שבשנה זו קיבל על עצמו חומרא זו שלא ישתה מים מסאמוואר – לכן בשנה זו מהראוי לקבל ע"ע איזה הידור חדש במצות השבת, שמלבד שמירת דקדוק ההלכה, האיש הנלבב מוסיף למנוע עצמו מדברים של מה בכך, ומקיים דברי התנא דבי אליהו (פרק א) יעשה כולו תורה, שיום השבת צריך להיות קודש לה' ולא לדבר בו דברי חולין, ולזמר שירות ותשבחות, ויש מקום להוסיף הידורים במעלות השבת, בלימוד בשב"ק בבוקר לפני התפלה, לומר א בעסערען נשמת, א בעסערען עזרת אבותינו, להתקשר בשבת אחים.

ואיתא בספר מאור ושמש שראש השנה הוא זמן קבלת עול מלכות שמים על כל השנה, וכפי קבלת עומ"ש בכל השעות של ב' הימים נמשך לכל השנה, כי בשני הימים האלה נכללים כל ימות השנה. וכפי שיהודי מקבל על עצמו הידורים בתורה ובמצוות בתחילת השנה אז באתערותא דלתתא הקב"ה גם כן נותן שנה בהידור יותר בברכות בבני חיי ומזוני ועל ישראל הדרתו.

ע"י פסוקי השופרות בצירוף עם זכות שבת מגיעים למקום שופר העליון מקום הסליחה והכפרה

בנוסח קידוש היום ובתפילת העמידה של ר"ה שחל להיות בשבת אומרים זכרון תרועה. וכשחל בחול אומרים יום תרועה. כן הוא בטור ושו"ע וכן הוא בסידורים. ולכאורה קשה שבמס' ר"ה כ"ט ע"ב איתא על המשנה ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעים אבל לא במדינה. ובגמ' מנה"מ, א"ר לוי כתוב אחד אומר שבתון זכרון תרועה וכתוב אחד אומר יום תרועה, לא קשיא כאן ביו"ט שחל להיות בשבת, כאן ביו"ט שחל בחול [רש"י:

זכרון תרועה ולא תרועה ממש אלא מקראות של תרועה יאמרו]. אמר רבא אי מדאורייתא היא, במקדש היכי תקעינן. ועוד הא לאו מלאכה היא דאיצטריך קרא למעוטי וכו', אלא חכמה ואינה מלאכה וכו'. אלא אמר רבא מדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור בי' וכו' גזירה שמא יעבירנו ד' אמות ברה"ר.

ולפ"ז, הלא הודחו דברי ר' לוי ומדאורייתא מישרא שרי, ואיך קובעין אנו הנוסח בתפלה ובקידוש שלא כמסקנת הגמרא.

ובפרשת בהר, עה"כ והעברת שופר תרועה, הביא רש"י מתורת כהנים, והעברת שופר תרועה בעשור לחודש ביום הכיפורים, ממשמע שנאמר ביום הכיפורים איני יודע שהוא בעשור לחודש, וכו' אלא לומר לך תקיעת עשור לחודש דוחה שבת בכל ארצכם ואין תקיעת ר"ה דוחה שבת בכל ארצכם אלא בב"ד בלבד. ועיין שם שתפס הרמב"ן עליו שלפי המסקנא אינו כן [והברייתא רק אסמכתא, עיי"ש במפרשים]. וכתב שגם רש"י ידע שכן הוא רק שלפי בקיאותו בש"ס כשלחן הערוך לא חשש, אבל אחרים יכולים לטעות בזה.

והנראה בזה בעזה"י שגם ר' לוי יודע שאיסור תקיעה הוא מדרבנן משום שמא יעבירנו, ומ"מ סובר שזכרון תרועה בשבת הוא דאורייתא. [שוב מצאתי שהחת"ס ז"ל הקשה כנ"ל (דרשות ז' ע"ב) ומתרץ ג"כ שמדאורייתא הוא, רק בדרך אחר לפי אופני הקודש שלו, עיי"ש].

דהנה בספר הקדוש טור ברקת סימן תקפ"ב כתב וז"ל: זכרון תרועה היינו בשבת. כלומר כי מזה תראה כמה מועיל תקיעת שופר בר"ה לישראל. דלא מבעיא אם הוא יום תרועה והוא בחול ותוקעין בו כי זה מועיל מאוד לערבב השטן, אלא אע"ג שהוא בשבת שאין תוקעין בו מ"מ זכרון תרועה זה יהי' מועיל לכם. עכ"ל. היוצא מדבריו הק' הוא, כי גם הזכרת הפסוקים של שופר מועיל לישראל והשטן מתערבב בזכות הזכרתם, אבל אינו כמו התקיעה עצמה.

והנה בס' ערבי נחל בפ' אמור בדרוש לר"ה שחל בשבת, הביא בשם המקובלים כי כשחל ר"ה בשבת, השבת עצמו הוא מועיל ופועל מה שהתקיעה צריכה לפעול, עיי"ש.

והנראה בזה, כי שבת הוא יום השביעי, בחינת השמיטה. והשופר הוא היובל כידוע, שהוא כסא הכבוד מקום החרות שמשם יוצאים עבדים לחרות, והכל מתקשרים לשורשם ושבים לאחוזתם. ובר"ה צריכים ישראל לשופר להוציאם לחרות עולם מכוחות הדין. אבל אין בכח הזכרון תרועה להגיע למקום שופר העליון מקום הסליחה והכפרה. אבל פסוקי השופרות בצירוף עם זכות השבת מועיל שפיר לזה, משל למי שרוצה להגיע למקום גבוה ואין ידו מגעת. אבל אם יקרב שלחן אל הכותל ויעלה על השלחן, אז יוכל להושיט ידו עוד למעלה ולהשיג את המבוקש. כן, ע"י זכות השבת שהיא השמיטה עולים למקום גבוה, ומשם ע"י זכרון התרועה משיגים את היובל.

אבל זהו דוקא אם יש לו עצם זכות השבת. וזהו רק אם יודע שתקיעה מועלת, ומ"מ מונע א"ע מלתקוע משום כבוד השבת כי חושש שמא ישכח ויעבירנו ארבע אמות, אז השבת עצמו מצטרף אל הזכרון ומשיגים היובל. אבל מקדש ששם שולט הזכרון, כאשר ביארתי במאמר עה"כ דברי ריבות, [בבחינת יום הזכרון] וכהנים זריזים הם ואין שבות במקדש, שם אין חשש שישכח ויעביר השופר ארבע אמות ברה"ר, שם אין מצטרף השבת אל הזכרון תרועה, שהרי אינו נמנע מלתקוע מחמת חשש חילול שבת, ושם צריכים תקיעה ממש. וגם בב"ד ששם ישנם ראשי הדור וחכמיו, גם שם יש רצועה של מקדש ואין שולט שם השכחה, ולכן שם אין מועיל הזכרת פסוקי שופרות, שהרי אינו נמנע מלתקוע מחמת חשש חילול שבת, ולכן אין זכות השבת מצטרף וצריך תקיעה ממש. וזהו דרכו של ר' לוי בר לחמא. באמת החילוק בין יום תרועה בחול וזכרון תרועה בשבת הוא מדאורייתא, והתורה

נותנת שתי עצות איך לזכות בדין. במקום שיכולים לתקוע ואין חשש שכחה, כמו במקדש ובמקום ב"ד, ובגבולין כשחל בחול, שם אין עצה רק יום תרועה, והוא תקיעה ממש. ובמקום שאי אפשר לתקוע מחמת חשש שכחה כמו בגבולין בשבת מחמת חשש שמא יעבירנו, שם מועיל זכרון תרועה בצירוף זכות השבת שנמנע מלתקוע מחמתו, כמו תקיעה ממש.

ולכן אין ר' לוי חושש לקושיתו של רבא א"כ שהוא מדאורייתא במקדש למה תוקעין, משום שבמקדש תוקעין וצריכים לתקוע ושם יום תרועה הוא אפילו בשבת כי אין חשש שמא יעבירנו, ובגבולין יש חשש שמא יעבירנו.

ומה שהקשה רבא וכי צריך קרא למישרי תקיעה ביו"ט הלא חכמה ואינו מלאכה היא, לר' לוי בר לחמא אין זו קושיא, כי הפסוק אינו בא לאסור תקיעה בשבת ולהתירה ביו"ט, רק הפסוק בא להודיע שזכרון תרועה גם כן מועיל [בצירוף זכות השבת] כמו תקיעה בחול בגבולים, או במקדש אפילו בשבת. ועיקר הפסוק בא להודיענו כח התקיעה שאפילו זכרון הפסוקים מערבב השטן כדברי הטור ברקת, כדי שנדע שנזכיר הפסוקים בשבת כשאין תוקעין ויועיל כמו תקיעה עצמה.

ומבואר דברי רש"י בפ' בהר, שזכרון תרועה מועיל בשבת ואין צריכים לתקוע, אבל ביובל תוקעים. כי יובל הי' שייך רק במקדש ראשון כשכל יושביה עליה, והיתה קודם גזירה של שמא יעבירנו, כי רק חורבן הבית הראשון גרם השכחה אבל בבית ראשון אין שכחה.

תקיעת שופר

טעם לתקיעת שופר

טעם לתקיעת שופר בר"ה כדאיתא בזוה"ק (הובא בס' תניא פ"ב) מאן דנפח מתוכי' נפח. פי' שנאמר ויפח באפיו נשמת חיים ומאן דנפח מתוכיותו נפח וממילא האדם שיש בו נשמת חיים שהקב"ה נפח בתוכו יש בו תוכיותו כביכול והוא חיותו. ובראש השנה שכל דבר נתחדש כבראשונה ונאחז בשורשו ובמקורו יש בו מצות תקיעה. שהיא נשימה מתוך הגוף. ומחזירין את נשמת החיים לשורשה בהתדבקותה למצוה ע"י תקי"ש. נשמ"ת חיי"ם בגימט' יו"ם תרוע"ה יהי"ה לכ"ם עה"כ, שפסוק זה הוא מצות תקיעת שופר בר"ה. והוא בגימט' עם הכולל דייקא שע"י המצוה מתדבקת ונכללת הנשמה במקורה שהוא תוכו כביכול.

ראש השנה

על ידי עקידת יצחק זכו ישראל לשופר

על ידי עקידת יצחק זכו ישראל לשופר. כי האיל שהוקרב תחת יצחק מקרניו נעשה השופר כדאיתא בדחז"ל. ונרמז בתיבות, ויעלה"ו לעול"ה תח"ת בנ"ו. שהוא בגימ', יר"ח תשר"י. וגם בגימ', א"ת קו"ל השופ"ר. שהוא שופר של מתן תורה שזכו ע"י העקידה.

פרשת כי תבא תשנ"ה

ע"י השופר של ר"ה מתעורר זכות עקידת יצחק

בזוה"ק (פקודי רנז) אי', בר"ה איתער דינא ובעיא זכות וזה עקידת יצחק וכו' יצחק ורבקה כחדא אינון דא דינא ודא זכותא ע"כ. כי בכל ר"ה מתעורר מדה"ד של יצחק אבינו, וע"י השופר מעוררים זכות עקידת יצחק, שענינו כבישת מדה"ד, ועקידת וקשירת מדה"ד של יצחק. וזכה לזה אברהם אצל נסיון העקידה.

וזה ענין התקיעות שלפני התרועה ושאחריה, שהם המתקת הדין של יצחק שהוא התרועה, ע"י אברהם ויעקב שעומדים מסביב בתקיעה שלפניה ושאחריה, וכמ"ש בזוה"ק. וכח זה פעל אברהם אבינו ע"י אמונתו התמימה אצל נסיון העקידה כנ"ל, וזכה אז לעקוד את מדה"ד של יצחק [וכענין זה הובא בספה"ק הוא קשירת התפילין על יד שמאל, שבזה קושרים ועוקדים את מדה"ד שבצד שמאל].

וזה נעשה בר"ה ע"י השופר של איל המעורר זכות עקידת יצחק, ולכן מצות תקיעת שופר הנלמדת מפסוק יו"ם תרוע"ה יהי"ה לכ"ם בגימ' ויעק"ד א"ת יצח"ק בנ"ו, כי ע"י השופר של ר"ה נעשה בחי' עקידת יצחק, ולכן ויעקו"ד א"ת יצח"ק בנ"ו בגימ' בראש"ש השנ"ה [ויעקו"ד מלא ואו באופן של יש אם למקרא].

פרשת נצבים תשנ"ח

ע"י זכות העקידה זכו ישראל לשופר של ר"ה

וע"י זכות העקידה זכו ישראל לשופר של ר"ה כנ"ל. שאז תוקעין בשופר של איל להזכיר אילו של יצחק. ולכן, ויעק"ד א"ת יצח"ק בנ"ו. בגימ', יו"ם תרוע"ה יהי"ה לכ"ם.

פרשת כי תבא תשנ"ה

השופר מפזר העננים וממשיך חיות חדש לשנה החדשה

בזוה"ק פ' אמור (הנדפס במחזורים לפני התקיעות)

כד האי שופר עילאה דנהירו דכולא ביה אסתלק ולא נהיר לבנין וכו' עיי"ש, והענין הוא כמו שביאר התניא בסידורו שבראש השנה נקצב חיות לכל השנה, וכשמסתלקת השנה נגמר קצבת השפע, ובהגיע ליל ראש השנה עדיין לא נשפע החיות של השנה החדשה עד תקיעת השופר, ובעת ההיא היא בחי' בכסא שהלבנה מכוסה בעבים ואין אור החמה מאיר בה, וכן אין נמשך האור משמש ומגן ה' לכנסת ישראל שהיא הלבנה, עד שתוקעים בשופר ביום ראש השנה שעי"ז מסלקים העננים כי השופר מפזר העננים וממשיך חיות חדש לשנה החדשה, וניתנה הזכות לישראל לברוא את העולם מחדש ע"י התקיעה בשופר וכן ע"י אמירת פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות שמספרם עשרה כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם.

פרשת נצבים תשנ"ז

ע"י השופר מתחדש חיות חדש בעולם

כענין זה קורה בראש השנה אחר שנסתלקה החיות מהשנה שעברה כנ"ל, ונשאר העולם בלא חיות, וע"י השופר מתחדש חיות חדש בעולם, ונעשה תחית המתים, כי ראש השנה הוא יום האמונה, יום קבלת עול מלכותו ית"ש, וראש השנה היא יסוד השנה כדרך שהאמונה יסוד כל התורה, עד שסובר הרמב"ן שאין ראוי לחשוב מצות האמונה במנין תרי"ג מצוות כי האמונה יסוד קודם למצוות, וכשעמד אברהם אבינו בנסיון האמונה אצל העקידה שהחזיק באמונה בזמן שעננים החשיכו בעדו, אז זכה לשופר שהוא מאילו של יצחק, שהוא המפזר את העננים המחשיכים, ונגלה אור האמונה, ונמשך חיות חדש בעולם, ולכן תיבות ואנכ"י הסת"ר אסתי"ר פנ"י בגימ' תקע"ו בחד"ש שופ"ר בכס"ה, שתקיעת השופר מבטלת ההסתר פנים, ולכן קורין פ' העקידה ביום ב' של ראש השנה.

פרשת נצבים תשנ"ז

ענין התקיעה הוא לאחד את כל ישראל באהבה

ענין תקיעת השופר בראש השנה מעורר את קול השופר דלעתיד אשר יקבץ את כל ישראל כמ"ש (ישעי' כ"ז) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים וגו', והוא בחי' היובל שמשיב איש אל אחוזתו ואל משפחתו. ולכן היובל אין נוהג רק בשעה שכל יושביה עליה. כי זה כל ענין היובל לקבץ את כל ישראל לשרשם. ולכן ענין התקיעה הוא לאחד את כל ישראל באהבה וכמ"ש בבית אהרן שתרועה הוא מלשון ריעות כי זה כוונת התקיעה לעורר האהבה אל כל ישראל. וכן אמר הישמח משה להבעל תוקע שלו שביקש ממנו שילמדנו כוונת התקיעות, ולא רצה ללמדו, עד שפעם אחת אמר לו שכוונת התקיעה הוא לאהוב את כל איש ישראל אף הגרוע ביותר. וע"י השופר גדול הקב"ה מקיים מצות השבת אבידה ומשיב את האובדים והנדחים. ולזה בשבת שקודם ראש השנה קורין, את"ם נצבי"ם היו"ם. שהוא בגימ', תשיבנ"ו ל"ו.

וקורין בפרשת נצבים הפסוק פן יש בכם שרש פרה ראש ולענה. ואמר היהודי הקדוש מפרשיסחא זצ"ל שראשי תיבות ש'ורש פ'ורה ר'אש ו'לענה. הוא 'שופר' שכח השופר להחזיר למוטב אף מי שהוא שורש פורה ראש ולענה.

והענין הוא כי קול השופר הוא הקול הפשוט שנופח האדם מפנימיותו והוא השורש של האותיות, שהוא קודם לכל הכ"ב אותיות. וכתב בספר סוד ישרים שקול השופר מכיל בתוכו כל הצעקות והבקשות של כל השנה אף

שאינם בתפיסתו של האדם. ומאחר שהקול הזה הוא השורש, הוא מעורר את השורש הפנימי שבכל אחד מישראל ולכן כוחו להשיב אף את הגרועים ביותר, האובדים והנדחים כי בשורש הנעלם כל ישראל צדיקים. כי כל אחד מישראל גנוז בפנימיותו נקודת קדושה המושרשת מאברהם אבינו. ובנקודה זו כל איש ישראל מאמין בה'. וכמו שאנו אומרים 'וכל מאמינים שהוא א-ל אמונה' ואף אם בגלוי אינו נראה. 'הבוחן ובודק גנזי נסתרות' שבגנזיו של כל איש ישראל חבויה נקודת האמונה.

ובזה מבואר מה שאיתא בירושלמי, שהשטן מתבהל כששומע קול השופר ומתיירא שזהו קול השופר של משיח. ולכאורה תמוה, וכי אינו יודע ממצות תקיעת שופר של ראש השנה. אמנם להנ"ל השטן יודע גודל כח השופר לרומם את השפלים ולעורר הנקודה הפנימית שבהם ולהשיבם לשרשם, לכן הוא מתיירא שאולי יוכל זה השופר של ראש השנה להועיל להשיב את האובדים והנדחים עד שיזכו לשופר גדול של משיח המשיב כל האבדות. והשטן מבין יותר ממנו את קול השופר, שאנו אין מבינים רק אותיות אבל אין אנו מבינים שפת השופר שהוא קול פשוט, אבל השטן מבין קול השופר שהוא השורש לכל האותיות ועי"ז מבין תשובת האובדים והנדחים הנגרמת ע"י קול השופר, ולכן הוא מתיירא שהגיע עתה קול השופר הגדול של משיח.

ורמז לדבר, כי כשנחשוב כל מספר הכ"ב אותיות יצטרפו לחשבון כמנין, והי"ה ביו"ם ההו"א יתק"ע בשופ"ר גדו"ל ובא"ו האובדי"ם. כי זה נכלל בקול השופר שהוא שורש הכ"ב אותיות.

והשופר שהוא מקבץ את האובדים הוא בחי' היובל שהוא ענין שיבת כל אחד לשרשו ואחוזתו. וכל עצמו של יובל הוא תיקון נדחי ישראל והשבתם לשרשם. ולכן, יב"ל פעמים יב"ל. עולה כמנין, וחש"ב מחשבו"ת לבלת"י יד"ח ממנ"ו נד"ח. וכל אחד מישראל יש בו שורש הנעלם כנ"ל.

וזה הרמז במ"ש 'פן יש בכם ש'רש פ'רה ר'אש ו'לענה': שלדברי היהודי הקדוש נרמז הר"ת 'שופר' שע"י השופר יוכלו לשוב אף אלו שהם שורש פורה ראש ולענה.

ויש להוסיף, כי כח זה הוא ע"י שיש בכל אחד מישראל שורש פנימי בירושה מאברהם אבינו ולכן אמר 'יש בכם שורש' שעי"ז יכולים לשוב אף אלו שהם פורה ראש ולענה. ולכן, י"ש בכ"ם שר"ש. בגימ', ברו"ך את"ה הוי"ה מג"ן אברה"ם. כמו שאמר החי' הרי"ם שהכוונה בזה, שהקב"ה מגן על נקודת אברהם שיש בכל אחד מישראל. וגם הוא בגימ', כ"י אסל"ח לאש"ר אשאי"ר. וגם בגימ', פרש"ת נצבי"ם. כי בזה נעשה ההיפך של לא יאבה ה' סלוח לו, אלא, 'כי אסלח לאשר אשאיר' וזהו ע"י שיש בכם שורש. ואמר הכתוב 'והבדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל ככל אלות הברית, וגו' וכתב הלב שמחה, לרמז 'אלו"ת'. ר"ת 'א'ני ל'דודי ו'עלי ת'שוקתו'. שאף עליו נאמר 'אני לדודי ועלי תשוקתו' ע"י השורש הנעלם שבקרבו.

פרשת נצבים תשנ"ד

בתקיעת שופר נתגלה בחי' יוה"כ של אנו רעיתך ואתה דודנו

אף שבראש השנה אנו בבחי' עבדים למלך בתוך שאר האומות וכנ"ל, מ"מ בשעת תקיעת שופר מנצנץ בחי' יוה"כ שאז באים האבות הקדושים כמ"ש בזוה"ק ואז אנו מתעלים מתוך כלל האומות ומתייחדים בפני עצמנו בתור בני אברהם יצחק ויעקב. ולכן אז מותר להתוודות, כמ"ש האר"י הק' דבשעת התקיעות יש להתוודות מפני שאז הוא בחי' יוה"כ שאין פגם במה שמתוודים כי אז אנו בבחי' "אנו רעיתך ואתה דודנו" – שהיא קירוב שאר, שאז אין כל פגם להזכיר החטאים מחמת גודל ההתקרבות. (עי' מאמר ביוה"כ נתגלה בחי' אנו רעיתך ואתה דודנו) ואנו אומרים אז ב"למנצח" – "ידבר עמים תחתנו ולאומים תחת רגלנו" –

והיינו דאף שמתחילים "כל העמים תקעו כף וגו' כי ה' עליון נורא מלך גדול על כל הארץ" – כי היום ישבו כסאות למשפט לדון את כל הברואים, אעפ"כ עתה בעת תקיעת שופר אנו מתעלים, ולכן אנו אומרים "ידבר עמים תחתנו", וכדמסיים מפני שאנו "עם אלקי אברהם" וכנ"ל.

פרשת האזינו

ע"י סגולת השופר אנו יכולים להשאר בגן עדן ובשבת אין השבת מניח לגרשנו מג"ע

והנה כל ענין הכתוב בתורה הוא נצחי וחוזר ונשנה בכל שנה בזמנו המיוחד, וע"כ כמו שבעת בריאת העולם שנברא אדה"ר היה ראש השנה ובאותו יום כתיב ויניחהו ה' בגן עדן לעבדה ולשמרה, הרי ענין זה נשנה בכל שנה שביום זה של ר"ה הקב"ה מביא את ישראל לגן עדן. וביום זה האיש הנלבב שהכין לבו בחדש אלול מרגיש טעם הגן עדן וטועם מתיקות הדב"ש של א"ב הרחמ"ן של כל אחד לפי ערכו. אך היות כי שם הקב"ה כרובים עם להט החרב המתהפכת בפתחו של גן עדן, הרי הם מתאמצים לגרש את האדם מגן עדן. וע"כ כדי להנצל מהם אנו אוחזין בסגולת השופר אשר כפי המבואר בזוה"ק שאומרים לפני תקיעת שופר על ידו ממשיכים את בחי' עולם הבא בחי' עולם הבינה, ששופר של ר"ה הרי נלמד משופר של יובל שהוא בחי' עוה"ב עולמו של יובל. וע"י המשכת עוה"ב שע"י השופר אנו יכולים להשאר ולהתקיים בגן עדן בראש השנה.

והנה אי' במדרש שהשבת המליץ על אדה"ר כשנתגרש מגן עדן ועי"ז נשאר אדה"ר בגן עדן עד צאת השבת, ועפ"ז בכל שנה כשחל ר"ה להיות בשבת הרי השבת אין מניחה לגרשנו מג"ע וממילא א"צ אז לתק"ש כי גם בלא"ה אין אנו מתגרשים מגן עדן. אכן היות כי יש כאלה שנשארו עומדים מבחוץ ומעוכבים הם ע"י הכרובים המקטרגים ואין מניחין ליכנס את שאינם ראויים, ע"כ תוקעין אף בשבת במקום שיש בי"ד והיינו כי ראשי ישראל הם יוצאים מחוץ לג"ע לערוך מלחמה עם המקטריגים כדי להכניס את העומדים בחוץ, וע"ד שכ' בנעמי וירדתי הגורן ודרשו חז"ל זכותי תרד עמך. הנה מה שזכותם של ראשי ישראל יוצאת לחוץ נחשב שהם יוצאים לחוץ וע"כ בבי"ד צריכים שופר אף בשבת כדי להמשיך את הג"ע להעומדים בחוץ. ומעתה זה ענין הרמז "אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם" בגימ' שב"ת קד"ש כי בכוחו של השבת אנו נצבים בר"ה לפני ה' בגן עדן.

פרשת נצבים וילך תשמ"ט

שופר של שנה זו אינו שופר של שנה אחרת

למה תוקעין ומריעין כדי לערבב השטן. והיום, זכרון תרועה וזהו הערבוב. וצריך ביאור במה מתערבב, הלא יודע הוא מי הוא התוקע ואיך יטעה שהוא שופר של משיח. אבל הענין הוא כי שופר של מטה מעורר שופר גדול של מעלה, כדאיתא בזוהר שאומרים לפני התקיעות. ואותו שופר גדול של מעלה באמת הוא אותו שופר של משיח, ואם יתמיד וימשיך בתקיעתו הולך וחזק, אז הוא הוא שופר של משיח, אך כל השנים עד עכשו פסק קול השופר ולא יסף. אך כיון ששומע קול שופר זה מתפחד ומתבהל שעולה בזכרונו שיכול להיות שהשופר הזה לא יפסיק. ויותר מזה, כי איתא בליקוטי תורה לבעל התניא ז"ל בפ' נצבים (ד"ה שוש אשיש) וזה לשונו: תקעו בחודש שופר פי' בחידושו של שופר, שהשופר מתחדש בכל שנה ושופר של שנה זו אינו שופר של שנה אחרת. עכ"ל. ומובן שהשטן שומע קול שופר חדש שלא שמע מעולם וחושב שזהו שופר של משיח. וענין חידוש של שופר זה בא ע"י מעשה התחתונים שישראל שבים בתשובה ונעשים כברי' חדשה, ובו ביום שאמר הקב"ה נעשה

אדם ונוצר אדה"ר, בו ביום אומר כל יהודי לעצמו נעשה אדם ומחדש רוח נכון בקרבו להיות כאיש חדש וכקטן שנולד, וכמבואר עצה זו ביסוד התשובה לרבנו יונה. וע"י התחדשות זה מעורר חידוש בשמים ונעשה שופר חדש שלא הי' מעולם.

ראש השנה

ע"י שישראל לומדים תקיעה בגז"ש מתעוררת מדת רחום

במדרש בחודש השביעי וכו'. ר' יהודה בר נחמן פתח וכי בשעה שהקב"ה יושב ועולה בדין הוא עולה וכו'. ובשעה שישראל נוטלין שופרותיהם ותוקעין וכו' עומד מכסא דין לכסא רחמים ומרחם עליהם וכו'. והנראה כס"ד דהנה בר"ה כתיב יום תרועה יהי' לכם, ולא נזכר תקיעה. ותקיעה ילפינן בגז"ש מיוה"כ של יובל כדאיתא בגמרא. ובס' בני"ש איתא שי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מכוונות כנגד י"ג מדות של רחמים המתחילות מתיבת "אל". נמצא שגזיר"ה שו"ה מכוונת כנגד מדת רחום. והנה ר"ה בסגולתו הוא יום הדין ומלך במשפט יעמיד ארץ. והקב"ה ברוב רחמיו שרצה לזכות את ישראל נתן להם מצות שופר להזכיר אילו של יצחק וחיבה יתירה נודעת להם שלא כתב בתוה"ק שיתקעו ב"ה רק יום תרועה כתיב. וע"י שישראל לומדים תקיעה בגז"ש עי"ז מעוררים מדת רחו"ם והקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמי"ם.

ראש השנה

ע"י ג"ש ממשיכים בחי' הרחמים ועי"ז התרועה מוקפת בב' התקיעות ובטלה חד בתרי

והנה שופר של ראש השנה הוא בחי' שופר קטן. כן כתב בלקו"ת של בעל התניא. ושופר של יוה"כ בשנת היובל הוא שופר גדול. ובר"ה לא נזכר בפסוק שופר רק יום תרועה ותרועה רומזת אל מדה"ד. והוא קול מופסק היפך מקול התקיעה שהוא קול פשוט הרומז אל הקיבוץ והוא מדה"ר. אמנם ע"י גזירה שוה אנו למדים מיוה"כ של יובל לשופר של ר"ה שגם בו יש תקיעה לפניה ותקיעה לאחריה. וע"י הג"ש ממשיכים בחי' הרחמים מיוה"כ של יובל ועי"ז התרועה מוקפת בב' התקיעות ובטלה חד בתרי. ודייקא נלמד הדבר ע"י גז"ש המכוון למדת "רחום" כידוע שי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מכוונים לי"ג מדות של רחמים.

פרשת האזינו תשנ"ה

טעם למה השטן מתבהל כששומע קול שופר

ואמרו בירושלמי שכששומע השטן שופר של ר"ה הוא מתבהל שמתירא וחושב שהוא שופר של משיח. וצ"ב דהא כבר רגיל לשמוע קול השופר כל שנה והיה לו לידע שיאן זה שופר של משיח ותי' הרה"ק מסאטמאר זצוק"ל כי בכל שנה מפילים קצת מהחומה המפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים, וחומת הברזל שהיתה בעת החורבן כבר נחסרה הרבה מאז, והשטן שיודע זאת מתיירא שמא עכשיו מכיון שהחומה כבר דקה יותר יצליחו ישראל להבקיע אותה.

פרשת בא תשמ"ז

טעם למה מתבלבל השטן כששומע קול השופר

ויום ראש השנה הוא יום בריאת אדם הראשון שהוא נשמת משיח צדקנו כמו שרמזו אד"ם נוט' אדם דוד משיח. וביום זה יש התעוררות לביאת המשיח, וע"כ תח"ל שנ"ה בגימ' הנני"י מבי"א א"ת עבד"י צמ"ח. ובירושלמי אי' שהשטן מתבהל בשומעו קול השופר של ר"ה שסבור הוא שזה שופר של משיח והגיע זמנו להאבד. והמפרשים תמהו על

זה היאך הוא חוזר ומתבהל בכל שנה ואינו מבין שאין זה אלא קול שופר שנצטוו ישראל ביום זה והלא כל השנים תקעו ולא בא המשיח. ותירצו ע"ז תירוצים שונים. אכן לדידי יש תימה על תמיהתם. שהרי יסד הרמב"ם בעיקר הי"ב מעיקרי האמונה: להאמין ולאמת שיבוא משיח ולא יחשוב שיתאחר. דהיינו שמצווים אנו להאמין בביאתו בכל יומא, ולא לחשוב שיתאחר, וכמ"ש אחכה לו בכל יום שיבוא ואף שכבר חלפו קרוב לאלפיים שנה ועדיין בן דוד לא בא אין זה מגרע כלום מאפשרות ביאתו בכל יום. אלא לפי שמשוקעים אנו בנו"ן שערי טומאה והשקר גובר לכן אין בנו הצפייה לביאת המשיח בכל יום. אבל אין כל תימה על השטן שהוא מלאך ויודע האמת שכל יום ראוי לביאת המשיח. ובפרט בראש השנה שהוא יום מסוגל ביותר לכך כנ"ל. וע"כ כששומע קול שופר של ישראל אשר אי' בזוה"ק שבזה מעוררים השופר העליון, הוא מתבהל שהגיע היום ההוא אשר יתקע בשופר גדול, ואין מקום לתמוה על השטן כי רק אותנו השקר מבלבל לבל נצפה לביאת המשיח בכל יום כראוי, הרי השטן – האמת מבלבלו כי יודע הוא האמת.

פרשת נצבים תשנ"ג

ענין מאה תקיעות

ונראה בעזה"י ענין מאה תקיעות שהם כנגד עשרה מאמרות של בריאת העולם וכל אחד כלול מעשרה כידוע. ואז ביום הדין נתעורר קטרוג המלאכים שלא יברא כמו שהיתה בשעת הבריאה ממש וע"י השופר שהוא הגברת מדת הרחמים גורמים בריאה חדשה. וכל תקיעה היא חלק ממאמר אחד עד שנשלמו כל המאה תקיעות והעולם מקויים ומשוכלל. ולכן בתקיעה ראשונה אין מקריאין כי בראשית נמי מאמר הוא והוא כנגד נקודה ראשונה של בראשית וכבר ביאר המגיד ממעזריטש זי"ע שלכן לא כתיב ויאמר שעדיין לא נבראו אותיות הדיבור קודם מאמר הראשון. ובתוך תיבת בראשי"ת כלול המאמר ודפח"ח. ולכן אתי שפיר המנהג שאין מקריאין שאין שייך עדיין דיבור קודם תקיעה ראשונה והקריאה נכללת בתוך התקיעה עצמה.

ראש השנה

טעם למה אומרים למנצח לבני קרח קודם תקיעת שופר

והנה אצל בליעת קרח כתיב, וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם כי אמרו פן תבלענו הארץ. ולשון נסו לקולם אינו מתיישב כל כך כי הי' צ"ל נסו מפחד קולם וכדומה. כי הלשון נסו לקולם משמעו שנסו אל הקול. ורש"י הבוחר בפשוטו של מקרא תיקן זה ופירש נסו לקולם בשביל הקול.

והנראה בזה לומר, כי אמרו חז"ל (סנהדרין ק"י ע"א) ובני קורח לא מתו, תני מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו ואמרו שירה. וצריך ביאור, מנין להם לחז"ל שאמרו שירה.

מיהו זהו פשוט שחזרו אז בתשובה שהרי מחמת זה ניצולו. ואז אמרו שירה מתוך תשובה כמו שאדה"ר אמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודות, וכתיב שבני ישראל נסו לקולם, ולפי משמעות הפשט נסו אל הקול ולא מהקול, מזה הבינו חז"ל שקול שירתם מתוך תשובה של בני קורח הי' נשמע אז, ונעימת השיר של בני לוי היוצא מתוך לב הומה בתשובה, זה הקול עורר את לב ישראל השומעים שגם הם ישובו בתשובה ויתחרטו על תלונותם על משה וארן ויאמינו באמונה שלמה שמשה אמת ותורתו אמת ולא כקורח שהטיל ח"ו ספיקות בזה. ואין מנוס ומקלט המציל כתריס מפני הפורענות כמו תשובה כדאיתא במס' אבות. וזהו וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם. קול התשובה שמעורר את ישראל הי' מנוס להם שינוסו אל הקול הזה המדריכם בנתיבות התשובה מתוך נעימה קדושה. ומרומז

נסו לקולם, קול"ם ר"ת ו'בני ק'רח ל'א מ'תו שמפסוק זה דרשו חז"ל שעשו תשובה וישבו ואמרו שירה.

ובפסוק כתיב נסו לקלם חסר. ויש לרמז, לקל"ם ר"ת ל'מנצח ל'בני ק'ורח מ'זמור. ומזמור זה אומרים ישראל להתעוררות בשעת תקיעות שופר, לעוררם לתשובה, כמו ששוררוהו בני קרח בשובם בתשובה, וניצולו ויצא מהם שמואל הנביא (נשמת ר"ה כמו שביארנו בנעילת החג של ר"ה תשמ"ט עיי"ש בארוכה) ועמו כל קדושיו יוצאי חלציו כמו בעל המאור, של"ה הקדוש, האחים הקדושים מהר"ש מניקלשבורג ובעל הפלאה, הרבי מלובלין והצדיקים לבית ראפשיץ, וכו', זי"ע.

פרשת לך לך תשמ"ט

למנצח לבני קרח מזמור

בפרשת קרח כתיב נסו לקלם חסר. ויש לרמז, לקל"ם ר"ת ל'מנצח ל'בני ק'רח מ'זמור. ומזמור זה אומרים ישראל להתעוררות בשעת תקיעת שופר, לעוררם לתשובה, כמו ששוררוהו בני קרח בשובם בתשובה, וניצולו ויצא מהם שמואל הנביא (נשמת ר"ה כמו שביארנו בנעילת החג של ר"ה תשמ"ט עיי"ש בארוכה) ועמו כל קדושיו יוצאי חלציו כמו בעל המאור, של"ה הקדוש, האחים הקדושים מהר"ש מניקשלבורג ובעל הפלאה, הרבי מלובלין והצדיקים לבית ראפשיץ, וכו', זי"ע. ואת כולם הציל אברהם אבינו בהעלותו את מלך סדום מבארת חמר.

פרשת קרח העתקה מפרשת לך לך

אשרי העם יודעי תרועה – חכמים תיקנו מאה קולות ע"י בינה

בזוה"ק (ח"ב דף לב:) בא אל פרעה, ר' יהודה פתח אשרי העם יודעי תרועה וגו' ונלאו כל מפרשי הזוהר להבין פשר הדבר שנסמך פסוק זה לכאן.

בחת"ס, בא אל פרעה, ולא הגיד למשה מהו המכה, ולולי דמיסתפינא הייתי אומר שהקב"ה הניח זאת למשה שהוא ישפוט מדעתו איזה מכה להכות את פרעה, וכפי דבריו כן יעשה הקב"ה. עכתדה"ק.

והנראה בזה, כי מכה זו השמינית היא מספירת הבינה כידוע. ובינה עם חכמה תרין רעין דלא מתפרשין. עיין מזה בצבי לצדיק על פרשה זו. ונראה שפרעה לא הודה לזה לכן אמר לכו נא הגברים ועבדו וגו', ומכה זו להיותה מספירת הבינה שהוא כסא הכבוד כידוע, והיא קדמה לעולם כמו התשובה, (ששניהם בחינה אחת כידוע) ודרשו חז"ל (נדרים לט:) נכון כסאך מאז, שקדמה לעולם, ולכן כתיב כאן ורוח הקדים נשא את הארבה. פירושו, רוח שקדם לעולם שעליו כבר כתיב ורוח אלקים מרחפת וגו'.

והואיל שמכה זו באה מן הבינה, שהיא הופעת רוח הקודש בלב חכמי ישראל להמציא שכליות מן התורה, ואע"פ שנראה שהם המציאו מלבם, מ"מ היא בחינת בינה לבא ובה הלב מבין, והם מכוונים לאמיתה של תורה כמו שהיא כתובה במרום, לכן כאשר הגיד הקב"ה למשה בא אל פרעה, וכוונתו להתרות על מכה הבאה מן הבינה, הניח הקב"ה למשה להמציא מלבו ומבינתו מה היא המכה, והוא המציא מדעתו ומ"מ כוון האמת כמו שהיתה עולה במחשבה לפני הקב"ה.

וכן תקיעת שופר הוא מהבינה כידוע, והוא מקום המתקת הדינים בר"ה, שהרי ממתיקים בשורשם כידוע. ולכן אע"פ שכתיב יום תרועה יהי' לכם, תרועה אחת, מ"מ המציאו חכמים מדעתם מחמת לימודים שונים וספקות שונים, שצריך להיות מאה קולות. ומ"מ איתא בזוה"ק (ח"ג דף רלא:) שאע"פ שתיקנו כן מפני הספק, מ"מ האמת הוא שכולם נצרכים, והם כיוונו לדעת המקום כל התיקונים הנצרכים ע"י

התקיעה, וזה ענין פלא שמתיבה אחת, יום "תרועה", ימציאו מאה קולות. והטעם לזה שמצו' זו שורשה בבינה, ולכן העיקר בזה מה שימציאו חכמי ישראל ע"י בינה לבא ובה הלב מבין, ויכוונו לדעת המקום.

והואיל ומכת הארבה הניח הקב"ה למשה להמציא אותה מלבו כי היא מהבינה, וכן הוא בשופר שישראל יודעים ממש את האמת ע"י בינה בלב ג"כ מהאי טעמא, ולכן פתח הזוהר, בא אל פרעה, ולא הגיד למשה כלום, הה"ד אשרי העם יודעי תרועה. שהם יודעים ע"י בינה בלב מה שלא הגיד הקב"ה בפירוש, וכן הוא בארבה. פרשת בא

אשרי העם יודעי תרועה ד' באור פניך יהלכון

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה וגו'. בזוה"ק פתח בפסוק אשרי העם יודעי תרועה ד' באור פניך יהלכון. ונלאו המפרשים לפרש קשר פסוק זה להאי פרשתא.

והנה בשערי אורה מקשה למה אין תוקעין שופר בפסח שהרי השופר הוא ענין השייך לגאולה כמ"ש והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול. ותי' שלפי שלא היתה גאולה שלימה בפסח ע"כ אין תוקעין, ומסתבר שלפי"ז לעת"ל יתקעו בשופר בפסח, שאז יתגלה שער הנו"ן בחי' היובל שהוא ענין השופר וע"כ תרוע"ה בגימ' שע"ר הנו"ן, ובמצרים עדיין לא זכו לכך כי הוצרכו לצאת בחפזון שלא יסתכנו בנפילה לשער הנו"ן אבל לעת"ל נאמר ל"א בחפזו"ן תצא"ו בגימ' תרוע"ה, ואז כבר נזכה לשע"ר הנו"ן שהוא בגימ' תרוע"ה שהוא שופר של משיח המקבץ נדחי עמו ישראל כאשר אנו חותמין בברכת תקע בשופר, וע"ז קאי הפסוק אשרי העם יודעי תרועה ד' באור פניך יהלכון, שהם יודעים בחי' תרועה של השופר גדול של משיח, וע"כ יודע"י תרוע"ה בגימ' וש"ב וקבצ"ך מכ"ל העמי"ם, ד' באו"ר פני"ך יהלכו"ן בגימ' הנ"ה ישכי"ל עבד"י, רומז לבחי' הבינה שיופיע לעת"ל.

ובזה יובן מה שהביא הזוה"ק בתחילת פרשה זו את הפסוק אשרי העם יודעי תרועה וגו'. כי בפרשה זו שמתחלת במכת הארבה כבר מתחילים אורות של משיח כנ"ל ע"י המכה השמינית השייכת לבחי' היובל שעליו אמה"כ אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון. פרשת בא תשנ"ב

קול השופר הוא הקול הבוקע ממעמקי הנפש מבחי' הראשית

הנה מצינו בבריאת העולם נקודת הראשית שהיא האבן שתיה שממנה התחילה בריאת העולם. והרי זו נקודת הראשית בבחי' מקום, וכמו כן יש נקודת ראשית בבחי' הזמן שהוא ראש השנה ששם התחלת השתלשלות הזמן. ובמכוון לזה הוא בנפש ג"כ שהוא שורש הנעלם הנ"ל ששם בחי' הראשית שבנפש. ולפי"ז הנה בשופר של ר"ה י"ל שקול השופר הוא הקול הבוקע ממעמקי הנפש מבחי' הראשית שבנפש ששם הוא רצונו האמתי של האדם להיות טוב. וקול זה אין בו חיתוך אותיות, ע"ד שפי' מורינו הר"ר דוב בער זצ"ל המגיד ממעזריטש (בס' מגיד דבריו ליעקב סי' קמ"ב) על מה שאמרו בגמ' (ר"ה לב.) בראשית נמי מאמר הוא. ולכאו' למה לא נכתב בהדיא ויאמר כמו בשאר המאמרות. וביאר כי מאמר לא יצוייר כי אם ע"י אותיות.

והאותיות הם ג"כ נבראו בבריאת העולם. אמנם בבריאה הראשונה עדיין לא היו אותיות וא"א לכתוב במאמר ראשון ויאמר, כי אז היה עדיין למעלה מבחי' האותיות. ע"כ. ועד"ז קול השופר הוא קול פשוט בלי חיתוך אותיות כי שרשו מבחי' נקודת הראשית טרם השתלשלות האותיות. והקול צועק מעומק שורש הנעלם שרצונו להיות טוב. ובשורש זה אין מגיע שום פגם וחטא. וזה ענין הנאמר

מהיהודי הקדוש מפשיסחא זצ"ל שראשי תיבות של שורש פורה ראש ולענה הם שופ"ר, כי אפי' מי שהרשיע עד שהוא שורש פורה ראש ולענה מ"מ יש בו נקודה פנימית ששם גם הוא משופר מלשון שפרו מעשיכם, ונקודה זו היא הבוקעת מתוך קול השופר.

וזה הענין הנזכר בפתח דברינו שעבודת עשי"ת היא להגיע פעם אחת לבחי' יחידה שבנפש. והיינו שיפגוש האדם את עצמו עם הנקודה הפנימית החבויה בעמקי נפשו ששם רצונו האמתי להיות טוב, ויגלה ויוציא לאורה את נקודה הזו.

והנה האבות הקדושים הם בחי' השורש הנעלם של כל איש ישראל. והם בחי' יחידה שבנפש, שהם היו היחידים שמהם נתפצלו אח"כ נשמות ישראל לשבטיהם. וכן אדם הראשון הוא בחי' זו של שורש הנשמות שכל הנשמות כלולים בו וכן נשמת דוד המלך ומשיח שהם שייכים לנשמת אדה"ר כמו שרמזו בזה בתיבת אד"ם נוט' אדם דוד משיח. ומעתה י"ל שזה ענין המובא בכוונות התקיעות שתקיעה הוא בחי' אברהם ושברים בחי' יצחק תרועה בחי' דוד ותקיעה אחרונה בחי' יעקב. כי כפי האמור קול השופר הוא הקול הבא מעמקי פנימיות הנפש ממקום שורש הנעלם. ע"כ באים בעת תקיעת שופר האבות הקדושים ודוד שהם בחי' שורש נשמות ישראל, והם יוצאים מקולות השופר. ואף שיש בכוונות הללו סודות טמירין המיוסדים עפ"י דברי הזוה"ק הנדפס לאמרו לפני התקיעות. מ"מ בפשטות ג"כ יש מקום לכוונות אלו שהאבות באים בשעת תקיעת שופר ויוצאים מקולות השופר. וכעין העובדא בא' מחסידי קרלין שהרה"ק רבי אהרן קארלינער זצ"ל הפליא דביקותו בה' הגם שהיה עם הארץ, והיה דרכו שכשעסק בתיקון מנעלים שזו היתה פרנסתו, היה אומר בעת הכותו המסמרים למנעל, מסמר אחד אברהם והשני יצחק והשלישי יעקב. והרביעי דער רבי זאל געזונט זיין. וכעי"ז אנו מכוונים בתקיעותינו אברהם יצחק יעקב ודוד בכוונה פשוטה.

וכפי המבואר הנה קול השופר הוא בחי' שורש הנעלם שבו מתאחדים כל ישראל. וע"כ השופ"ר בגימ' כ"ל ישרא"ל, והוא כעין שהשופר מיועד להקהיל את העם כמ"ש ובהקהיל את העדה תתקעו ולא תריעו. כן בחי' השופר של ר"ה להקהיל את כל ישראל לשרשם שהוא שורש האבות כנ"ל, ולכן וצונ"ו לשמו"ע קו"ל שופ"ר בגימ' זכו"ר לאברה"ם ליצח"ק ולישרא"ל. וגם ההכנה לפני ר"ה בסליחות של ער"ה עיקרו נקרא ע"ש זכור ברית, שזה הפיוט שמזכירים בוה אבות – זכור ברית אברהם ועקדת יצחק והשב שבות אהלי יעקב. כי עיקר בחי' שופר של ר"ה הוא להגיע לפנימיות הלב שהיא נקודת השורש שבנפש הקשורה בשורש האבות ששם מושרשים כל ישראל בשוה. ובנקודה זו נאמר עליהם ועמך כלם צדיקים כי אין מגיע שם שום פגם. וע"כ כל"ם צדיקי"ם בגימ' יו"ם הזכרו"ן. ובחי' זו נמשכת כל עשי"ת שהם המשך אחד של בחי' השופר, שתחילתו בשופר של ר"ה ומסתיים בשופר של נעילה ביוה"כ, ובמשך עשי"ת על האדם להגיע לבחי' יחידה שבנפשו שזהו בחי' שורש האבות שהיו יחידים.

פרשת נצבים תשנ"ב

ענין תקיעה תרועה תקיעה

והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש תעבירו שופר בכל ארצכם. במס' ר"ה (דף לג:), יליף מהאי קרא שצריך תקיעה לפניה ותקיעה לאחריה בין בתקיעות דיובל ובין בתקיעות דר"ה. וי"ל הענין בזה עפי"ד המהר"ל בנצח ישראל (פרק א'), שהשי"ת סדר כל אומה במקומה הראוי לה, כי כל מקום יש לו טבע מיוחד המכוון לאומה מיוחדת לפי טבעה, וארץ ישראל מכוונת לפי טבעה לעם ישראל. וע"כ הגלות מן מקומם הוא שינוי ויציאה מן הטבע, וכל דבר שיוצא ממקום הטבעי, בהכרח ישוב לבסוף למקומו, כאשר

נראה בענין האש שמקומו הטבעי הוא להיות נמשך למעלה, ואם נכריח אותו חוץ למקומו הטבעי להיות עומד למטה לא ישאר כך רק ישוב למקומו. וכן מוכרח שישראל ישובו לארצם שהוא המקום המיועד לפי טבעם.

וכן ענין פיזור ישראל בין האומות הוא דבר היוצא מן הטבע, כי מאחר שהם אומה אחת ראוי שיהיו עומדים יחד כמו כל הדברים הטבעיים אינם מחולקים רק מקובצים ביחד, כמו שכל הנחלים הולכים אל הים להיות מתקבצים, וע"כ מוכרח שישובו ישראל להתכנס יחד כי כן הוא הטבע. ע"כ

והנה ענין התקיעה רומז אל הקבוץ כמו שמצינו שע"י התקיעה היה סימן להקהיל את העם, כמ"ש ובהקהל את העם תתקעו ולא תריעו. ואילו התרועה הוא סימן אל הפיזור כמ"ש ותקעתם תרועה ונסעו המחנות, שהתרועה היא קולות מופסקים ופזורים. וע"כ התקיעה שלפני התרועה ולאחריה רומז למ"ש המהר"ל שהסדר הטבעי הוא האחדות והקבוץ, ואם יש זמן של תרועה ופיזור אין זה רק לפי שעה אבל מוכרח הוא שישוב לסדרו הקודם להיות מקובץ ביחד.

פרשת בהר בחוקתי תש"נ

בשבת שהקב"ה תוקע מתקיים השיבנו ה' אליך ונשובה

והנה, בראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר ואז הוא זכרון תרועה. והוא עפ"י המבואר בספרי קודש (וביותר בסידורו של שבת) שנשתנה יום השבת למעליותא מכל הימים שאז אין צורך לאתערותא דלתתא כדי להמשיך האתערותא דלעילא, אלא שהאתערותא דלעילא נמשכת מעצמה בלא פעולת התחתונים.

וידוע הויכוח שבין הקב"ה וכנסת ישראל, שהקב"ה אומר, שובו אלי ואשובה אליכם. שיתחילו ישראל להתעורר מעצמם בתשובה. אבל כנס"י אומרת, לא כן אלא, השיבנו הוי"ה אליך ונשובה.

וזהו החילוק שבין ר"ה שחל בחול לר"ה שחל בשבת, שכשחל בחול אנו מתחילין לתקוע בשופר ומעוררים בזה שהקב"ה ישיבנו אליו מחמת חשובתנו. והוא בחי', שובו אלי ואשובה אליכם. אבל בשבת שהאתערותא דלעילא נמשכת מעצמה אז מתקיים, השיבנו הוי"ה אליך ונשובה. שהקב"ה בעצמו מתחיל לתקוע בשופר, וכמ"ש (זכריה ט') והוי"ה אלקים בשופר יתקע. ואין צורך להתעוררותנו. ואז השופר הוא ביתר שאת ויתר עז.

וזה נרמז בתיבת שופר עם מילוי האותיות שי"ן וא"ו פ"א רי"ש שהוא בגימ' זכרו"ן תרוע"ה. כמובא כמ"פ בספר ערבי נחל שעיקר תוקף הגימטריא הוא עם מילוי האותיות. ולכן שופר במילוי האותיות שהוא עיקר תוקף השופר הוא בגימ' זכרון תרועה, שזהו בשבת כשאין אנו תוקעין אלא הקב"ה בעצמו תוקע. ואז מתקיים, השיבנו הוי"ה אליך ונשובה. ולכן הגימ' של תיבות אלה השיבנ"ו הוי"ה אלי"ך ונשו"ב [חסר ה כדכתיב] עולה בגימ' שב"ת להוי"ה אלקי"ך. וגן בגימ' והרב"ה עמ"ו פדו"ת. וגם בגימ' באהב"ה וברצו"ן. שזה בחי' השבת. וכמ"ש ברמב"ן שמה"ט אין קרבן חטאת בשבת כי הוא בחי' אהבה ורצון. ואז מתקיים בחי' השיבנו באתערותא דלעילא בלבד.

ושני מדות אלו הם ג"כ מכריעים בין שני הכתובים המכחישים זה את זה. האחד שכתוב (ישעיה נ"א) ופדויי הוי"ה ישובון ובאו ציון ברנה. והשני שכתוב (ירמיה ל"א) בבכי יבאו ובתחנונים אובילם. והוא תלוי בהנ"ל, שאם זוכים לבחי', 'השיבנו הוי"ה אליך' אז הוא ברינה ולא בבכי ותחנונים. ואם לאו שהוא בבחי', 'שובו אלי' אז הוא בבכי ובתחנונים.

פרשת כי תבא תשנ"ו

נעילת החג ראש השנה

בענין תקיעת שופר חכמה ואינה מלאכה

בגמ' ר"ה (דף כט:), כתוב א' אומר "שבתון זכרון תרועה" וכ' אחד אומר "יום תרועה יהי' לכם". ל"ק, כאן ביו"א שחל להיות בשבת כאן ביו"ט שחל להיות בחול. והקשו ע"ז בג' הא לאו מלאכה היא, דתנא דבי שמואל "כל מלאכת עבודה לא תעשו", יצתה תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה. ולכן מסיק דמדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור, עיי"ש.

ויש לתמוה, למה לן קרא למעוטי דתקיעת שופר אינה מלאכה האסורה בשבת, והרי מצינו במלאכת הוצאה דאצטריך קרא לאסור בשבת, אף שהיתה במשכן משום דמלאכה גרועה היא (כמש"כ התוס' במס' שבת). והיינו משום שאינה מלאכה המועלת לעצם בניית המשכן כשאר ל"ט המלאכות, כי אין נפק"מ לעצם בניית המשכן אם הוציאו ממקום המוקף מחיצות או אם אין לו מחיצות. ומעתה, היאך ס"ד שתקיעת שופר תחשב בכלל מלאכה, והרי אין בה שום תועלת לבנין המשכן כלל וכלל וגריעא מהוצאה. ואם בהוצאה צריך לן קרא לאסור, היאך נצטרך בתקיעת שופר קרא להתיר? וקושיית הגמ' דלא איצטריך קרא דזכרון תרועה תיקשי יותר על תנא דבי שמואל אמאי איצטריך קרא ד"כל מלאכת עבודה לא תעשו". ועוד קשה, מלשון תנא דבי שמואל משמע שתקועת שופר היא אחת מהשתים, או שהיא מלאכה או שהיא חכמה, ותנא דבי שמואל, לא תאמר שהיא מלאכה רק היא חכמה ואינה מלאכה. וצריך ביאור מה מכריח לו לומר כזה, הרי אפילו אם אינה חכמה, מ"מ מלאכה גם אינה, כי אין בונים את המשכן עם תקיעות.

ויתבאר הענין עפ"י דברינו בשבת העל"ט (פ' נצבים), דהנה בעשרה מאמרות נברא העולם, וכנגדו נקבעו עשרה קולות של השופר שכל אחד כלול מעשר ומהווים בהצטרפותם מאה קולות, וכן י' פסוקים של מלכיות זכרונות ושופרות. והכוונה, שעל ידם ישראל בוראים העולם מחדש בכל שנה ושנה. ומסר הקב"ה הכח ביד ישראל שע"י שיתקעו בשופר ויאמרו הפסוקים אשר הם כנגד העשרה מאמרות, יבראו מחדש את כל הבריאה שתתקיים לשנה נוספת.

והנה הא דילפינן ל"ט מלאכות דשבת מבנין המשכן, הענין הוא עפ"י דאי' בזוה"ק דצורתא דמשכנא כעין צורתא דעלמא. ולכן כאשר אנו רוצים לשבות ביום השבת להעיד על שברא הקב"ה שמים וארץ בששת ימי בראשית וישבות ביום השביעי, והראי אין אנו יודעים איזה מלאכות עשה הקב"ה לצורך בריאת עולמו, שהרי האדם נברא בסיום מלאכת בריאת העולם. ע"כ אנו לומדים ממלאכת המשכן, כי אותן המלאכות והפעולות הם המלאכות והפעולות של בריאת העולם, שהרי צורתא דמשכנא כעין צורתא דעלמא כנ"ל.

ומעתה מובן, דהרה ס"ד דתקיעת שופר תהא אסורה בשבת, שהרי לפי הנ"ל הרי תקיעת שופר יש בה בריאת העולם כולו, וא"כ דין הוא שתאסר, שאם מלאכה אחת שהיתה במשכן [וממילא בבריאת העולם ג"כ] נאסרה בשבת, מכ"ש מלאכה שעל ידה נתהווה בריאת העולם כולו. ולכן איצטריך קרא למעוטי דאינה אסורה בשבת.

וטעמא דמילתא, יתבאר עפי"ד הבני יששכר במאמרי השבתות (מאמר ז' אות ה') בענין

שבברכת יוצר בשבת עפ"י נוסח אשכנז מדלגים הפסוק "מה רבו מעשיך ה' וגו'", שהרי בשבת לא ברא הקב"ה העולם שהרי שבת וינפש, אבל נוסח ספרד לאמרו אף בשבת. וביאר שם הטעם, דהנה אי' במדרש דשאל ההוא מינא איך הקב"ה מוריד גשמים בשבת דהוה הוצאה מרשות לרשות, והרי השי"ת כביכול מקיים התורה, ואמרו לו שכל העולם של הקב"ה הוא ונחשב אצלו כמטלטל בחצרו, ע"כ. ולכאורה למה לא הקשה על שאר מלאכות הנעשים בשבת בכח היוצר כל. אמנם על שאר המלאכות לק"מ שהרי כתיב "כולם בחכמה עשית", וכן בתרגום יונתן עה"פ "בראשית ברא אלקים" פי' "בחוכמתא". א"כ לגבי קוב"ה כביכול כל המלאכות מיקרי חכמה וע"כ מותרים בשבת, משא"כ מלאכת הוצאה דהוה מלאכה גרועה. וא"כ שאסרתה התורה אף שאינה מלאכה, יקשה שפיר היאך הקב"ה מוציא מרשות לרשות. וע"ז השיבו לו שלגבי הקב"ה כולי עלמא כרשותא חדא דמיא. ואלו הן דברי הכ': מה רבו מעשיך ה'" [ואפי' בשבת], והטעם, ,כולם בחכמ"ה עשית", שבריאת העולם חכמה ואינה מלאכה. ואף מלאכת הוצאה מותרת שהרי "מלאה הארץ קנינך", והכל כרשות אחד לגבי הקב"ה. ושפיר אומרים פסוק זה אף בשבת, עכת"ד.

ולפי"ז יתבאר האים שאין בתקיעת שופר משום מלאכה, דאף שעל ידה ישראל בוראים העולם כנ"ל, מ"מ הרי בריאת העולם ע"י השופר היא חכמה ואינה מלאכה (וכתנא דבי שמואל), ו"כולם בחכמ"ה עשית", ושפיר מותר לתקוע בשבת. והיינו דקאמר תנא דבי שמואל "כל מלאכת עבודה לא תעשו" יצתה תקועת שופר שהיא חכמה ואינה מלאכה. ועיקר דיוקא מתיבת "תעשו", שלא אסרה התורה אלא מלאכה ע"י עשיה, משא"כ תקיעת שופר שאינה מלאכת עשיה. וכמש"כ התוס' במס' ר"ה להכריע בפלוגתא דר"א ור"י אי בניסן נברא העולם או בתשרי, דבמחשבה נברא העולם בתשרי ובמעשה נברא בניסן, ע"כ. ונמצא שבר"ה כשאנו בוראים העולם ע"י השופר הוא באופן של מחשבה והיא חכמה ואינה מלאכה, כמ"ש "כולם בחכמה עשית", וע"כ אין בה איסור מלאכה. [ולכן בניסן אנו בוראים את העולם ע"י מעשה בזה שבונים את המשכן שהוקם בניסן, והבנין הי' ע"י ל"ט מלאכות גשמיים במעשה. ובתשרי אנו בונים אותו במחשבה ע"י תקיעת שופר שהיא חכמה ואינה מלאכה.]

והנה זהו הכח שמסר הקב"ה לעמו ישראל, שע"י פעולותיהם יבראו עולמות, וכמו שדרשו חז"ל עה"פ (ישעי' נ"א) "ראשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה". ודרשו חז"ל אל תיקרי עַמי (בפתח) אלא עִמי (בחיריק), שישראל שותפים להקב"ה בבריאה. ותקיעת השופר של ר"ה עדיין נמשך בכל עשרת ימי תשובה, שבמשך כל אלו הימים השופר מריע עד מוצאי יום הכפורים, שאז אנו תוקעים תקיעה אחת מפני שאז עליית השכינה. ואין תוקעין אז שברים תרועה שהם הוראה למדת הדין, מפני שאז כולו רחמים וחסד, וע"כ תוקעין רק תקיעה פשוטה המורה למדת החסד. ועד אז השופר תוקע, כדחזינן שאף ביוה"כ אומרים פיוט "ונתנה תוקף" שאומרים שם "ובשופר גדול יתקע". וכאשר אמרנו (קודם התקיעות דיום ראשון) מדברי הזוה"ק שע"י תקיעת השופר התחתון מתעורר לעומתו השופר הגדול בשמים וגם הוא מתחיל מתקוע. וזה השופר תוקע בכל עשרת הימים וקורא "עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם".

וסגולת הימים גדולה מאד, כמ"ש "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", ואחז"ל דקאי על עשרת הימים שבין ר"ה ליוה"כ, שבימים אלה הקב"ה מתארח אצלנו ואז יכולים להתפייס ולהתרצות לפניו. וע"כ "יעזוב רשע דרכו וגו' ואל אלקינו כי ירבה לסלוח", שבימים אלה שופעים רחמים וסליחה בעולם. ועשרה ימים אלו הם נגד עשרה המאמרות, שמאמ"ר הוא לשון אימר"א ושפה המחבר את הבגד, ורומז אל הקשר של ישראל עם הקב"ה,

כמ"ש "את ה' האמרת וגו' וה' האמירך", ומלשון מאמר ביבמה שמורה על הקשר המחבר. וכך כל יום מעשי"ת הוא מאמר נוסף המקשר את ישראל להקב"ה. וצריך לנצל הזמן היקר. וכמו שהיינו חכמים בר"ה, שתקענו בשופר ובראנו העולם בחכמ"ה, כן נוסיף בחכמה כל עשרת הימים ולא לאבד הזמן היקר. ויעזור השי"ת שנזכה כולנו לגמר חתימה טובה בספר חיים ברכה ושלום ופרנסה טובה וגזירות טובות ישועות ונחמות לחיים טובים ולשלום.

נעילת החג ראש השנה תשמ"ו

למה אין מזכירים ראש חודש בראש השנה

בכל ר"ח אנו מזכירים בתפלה את ר"ח בין ביעלה ויבא בשחרית וגם בתפלת מוסף וכן בר"ח שחל בשבת. מלבד בר"ה שאין מזכירין ענין ר"ח חוץ ממה שמזכירים בדרך העברה בעלמא בתפלת מוסף ואומרים, מלבד עולת החודש ומנחתו. וגם שם אין מזכירים את פסוקי המוסף של ר"ח, וכבר כ' הפוסקים טעמים בזה. ובכל דבר הלא יש טעמים עד אין סוף ויתבאר להלן.

אי' במשנה (מגילה כא.) בשני וחמישי בשבת במנחה קורין שלשה וכו' בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה. ולהלן בברייתא (דף כב:) זה הכלל כל שיש בו ביטול מלאכה לעם כגון תענית ציבור וט"ב קורין ג' ושאין בו בטול מלאכה לעם כגון ר"ח וחולו של מועד קורין ד'. ופי' שם ברש"י ותוס' דאף שר"ח מותר בעשיית מלאכה מ"מ אין הנשים עושות בו מלאכה שניתן להם מצוה זו בשכר שלא פירקו נזמיהן בעגל. ולכאו' הוא תמוה מאד דהרי הנשים בלא"ה אינם באים לביהכ"נ לקריאת התורה וא"כ מה שייך לומר שלכך אין בר"ח ביטול מלאכה בשביל שהנשים אין עושות מלאכה. והטורי אבן דוחק עצמו מה"ט לפרש פי' אחר שבזמן שביהמ"ק קיים היה אסור בעשיית מלאכה ביום שהביאו בו קרבן. והא דבכל יום מותר במלאכה אף שמביאים קרבן תמיד כבר תי' בירושלמי שהתורה התירה ואספת דגנך, ובע"כ שמותר כל יום בעשייף מלאכה. אבל בר"ח שנתוסף בו קרבן אסור בעשיית מלאכה בזמן המקדש. ופירושו דחוק מכמה צדדים עיי"ש שדוחק להעמיד פירושו.

ונקדים מש"כ בפרי צדיק שר"ח הוא יו"ט השייך למלך. ומצינו ענין סעודת ר"ח רק במלך, כמו אצל שאול המלך ע"כ. וי"ל דבאמת ר"ח שייך רק למלכות בית דוד שנמשל לירח כמ"ש כירח יכון עולם, ועוד בכמה מקומות. וכן בקדוש לבנה אומרים דוד מלך ישראל חי וקיים. אלא ששאול טעה וחשב על עצמו שהוא המיועד למלכות ע"כ עשה סעודת ר"ח אבל האמת ששייך רק למלכות בית דוד. וי"ל שלכך נקבע ר"ח להיות מועד לנשים כי מה שנתבטלה מלכות בישראל שרשו מחטא העגל שאז חזרה זוהמתן ונדחה עולם התיקון עד לעת"ל, אבל הנשים שלא חטאו בעגל נמצא שמצדם עדיין היה ראוי שתשאר מלכות בישראל ויהי' ר"ח יו"ט אצל המלך ע"כ אין ראוי להן להפסיד ע"י התבטלות המלכות. ולכן נשאר להם ר"ח למועד. אך צ"ב מאי טעמא ניתן להם המועד בצורה זו של ביטול מלאכה דייקא ולא ע"י מצוה אחרת. וי"ל דהנה ענין המלאכות שורשם מחטא אדה"ר. כי לפני החטא לא היה צורך בשום מלאכה והארץ היתה מוציאה גלוסקאות וכלי מילת כמו שיהא לעת"ל. ולא הוצרכו ל"ט מלאכות רק אחר שנתקלל האדם על חטאו, שכן ל"ט בל' תרגום הוא ל' קללה, וכמ"ש בילקוט ראובני שכנגד זה הם ל"ט מלקות. ויום השבת אסור לעשות בו מלאכה כי הוא יום מבורך כמ"ש ויברך אלקים את יום השביעי ע"כ אין שייך בו הל"ט מלאכות שהם מצד הקללה, והעושה בו מלאכה מכניס את הקללה לרשות הברכה וזהו מחללי"ה שעושה חלל בברכת השבת ע"י הבאת הקללה לתוכו. וימים טובים הם ג"כ ימים מבורכים אך לא כ"כ

כיום השבת וע"כ אסורים הם במלאכה אבל מלאכת אוכל נפש מותר בהם. וחוה"מ יש בו ג"כ ברכה ע"י תוספת המצוות שיש אז אבל במדרגה פחותה מביו"ט וע"כ כבר מותר גם מלאכת דבר האבד. זה הכלל לפי שיעור הברכה אסור בו המלאכה כי ברכת היום דוחה קללת המלאכה. וכן ר"ח יש בו קצת ברכה ע"כ נשים אסורות בעשיית מלאכה וזכו לברכה אצל מעשה העגל.

והנה בשני וחמישי שהם ימי דין קורין בהם בתורה כדי להמתיק הדין ולהשפיע הברכה ע"י הקריאה בתורה. אך א"א להוסיף על ג' קרואים משום ביטול מלאכה כי ימי החול בגבול הסט"א שבו הקללה שולטת וא"א לנו להכנס בתחומו ולהוסיף ברכה ע"י הוספת הקריאה בתורה. אבל בר"ח שיש בו תוספת ברכה שמה"ט אין הנשים עושות בו מלאכה וכן בחוה"מ שיש בו ברכה ולכך אין מותר רק מלאכת דבר האבד, זוכין להוספת קריאה כי בלא"ה ביום זה יש בו תוספת ברכה הנ"ל. וכן לפי ערך זה כל שהיום מבורך יותר יש בו יותר קרואים. וע"כ בר"ח קורין ד', וביו"ט ה', וביוה"כ ו', ובשבת ז', כי שבת הוא מקור הברכה ובו אמה"כ ויברך אלקים את יום השביעי וע"כ הוא יותר מבורך אף מיוה"כ. ולכן הוא מסולק ממלאכה יותר. ואין לזה סתירה מדברי השל"ה שהביא בשם מקובלים שיוה"כ הוא יותר מקודש מיום השבת הגם שעל מלאכה ביוה"כ אין עונש סקילה כבשבת אלא כרת, מ"מ אין זה מחמת מיעוט קדושת יוה"כ לגבי שבת אלא שע"י הארת הסליחה והכפרה שביוה"כ נמתק העונש על העושה בו מלאכה, ומאיר מלובן העליון ולכך אין בו סקילה, ע"כ. ולכאו' הרי הכא חזינן ששבת מקודש יותר מיוה"כ שביוה"כ קורין רק ששה ובשבת שבעה. אך י"ל דלק"מ דודאי יוה"כ מקודש יותר אלא שהשבת הוא מבורך יותר שכן רק בו נכתב בתורה ויברך אלקים את יום השביעי, וע"כ לפי ערך הברכה מוסיפין במנין הקרואים, ושבת הוא מקור הברכה לכל המועדים.

והנה כבר ביארנו מה שצוה הקב"ה לפני מתן תורה אל תגשו אל אשה. ומבואר בגמ' דהטעם כדי שתהיינה הנשים טהורות בקבלת התורה ולא יטמאו ע"י פליטה. ולכאו' צ"ב דא"כ היה ראוי שיבוא הצווי לנשים שלא תגשנה אל האנשים שהרי מצד האנשים אין צורך בהכנה זו כי התורה ניתנה לטבולי יום וכל העיכוב מצד הנשים וא"כ למה צותה התורה את האנשים. אך הענין הוא ע"ד שמצינו שפגם שבאשה מסבב פגם גם בבעל כמו שכהן שנשא חללה פסול לעבודה וכן בשאר ענינים. כי היות שאשתו כגופו אם יש איזה פגם באשה ממילא הדבר פוגם גם בבעל. ולכן עיקר הצווי הוא לאנשים שלא יגשו אל אשה כי האנשים מחוייבים בתלמוד תורה יותר מהנשים ואם הנשים תהיינה טמאות יעכבו את בעליהן מלקבל תורה באופן הראוי. ומכאן תשובה לאותם אשר לעצמם מדקדקים בחומרות ובהידורים בכשרות המאכלים ואילו לנשיהם מניחים לאכול הכל ואין זהירים על טהרת כשרותם והוא סכלות. כי אם נשיהם אין מדקדקות בכשרות המאכלים לא יועיל להם חומרותיהם כלל כי כל פגם שבאשה נוגע גם בבעל כנ"ל.

ומעתה כיון שלנשים יש תוספת ברכה בר"ח ועי"ז הן בטלות ממלאכה נמצא שגם לבעליהם מגיע השפעת הברכה כי הם נחשבים כאחד כנ"ל. וע"כ שפיר אמרו בגמ' שר"ח אין בו משום ביטול מלאכה וכפירש"י ותוס' שבשביל שלנשים יש איסור עשיית מלאכה א"כ מגיע הברכה גם לאנשים וע"כ אין להקפיד על ביטול מלאכה כי בלא"ה יש תוספת ברכה ביום זה. ואין כזה נקרא ביטול מלאכה, רק שע"י תוספת הברכה זוכין לארבעה קרואים וזה מעכב אותם ממלאכה קצת כי צריכים להתאחר משום תוספת קריאת התורה. ועיכוב זה הוא הברכה וביטול הקללה כי נמנעים ממלאכה עכ"פ כדי קריאת עוד עלי' אחת.

ובגמ' שם במגילה (דף כג.) אמרו שסדר זה של ג' קרואים בשני וחמישי וה' קרואין

ביו"ט וז' קרואים בשבת הם כנגד ברכת כהנים שיש בו ג' תיבות בפסוק ראשון וה' תיבות בפסוק שני וז' תיבות בפסוק שלישי. ולכאו' מה השייכות לברכת כהנים. אך להנ"ל א"ש כי מנין הקרואים הוא לפי ערך הברכה שביום זה, שע"י הקריאה בתורה משפיעים הברכה. וע"כ הם שייכים לברכת כהנים. והנה אחז"ל שמיום שחרב בהמ"ק אין לך יום שאין קללתו מרובה מחברו. ונמצא שבכל יום מתחדשת קללה וע"כ מיד אחר ברכת התורה מתחילים הלימוד הראשון בברכת כהנים כדי להמתיק הקללה שנתחדשה ביום זה.

והנה הצ"צ מבאר בספרו דרך מצותיך את המצוה של שום תשים עליך מלך, דהענין הוא שכלל ישראל בטלים אל המלך והמלך בעצמו בטל אל הקב"ה ועי"ז נמצא שכל הכלל ישראל בטלים להקב"ה. וע"ד שאחז"ל במ"ע לדבקה בו שע"י הדבקות לת"ח שהוא דבק בהקב"ה נחשב כאלו הוא דבק בהקב"ה. אך זה בסתם מלך אבל דוד המלך הוא בחי' אחרת שהוא משפיע על העם, עכתדה"ק. ועד"ז יש להבין הא דאי' שלעת"ל ילמדו האומות תורה מפי המשיח ובנ"י ילמדו מפי הקב"ה בעצמו. ולכאו' א"כ מה התועלת של משיח בשביל בנ"י. אכן זה גופא שיתעלו נשמות ישראל למדרגה זו שיזכו לקבל תורה מפי הקב"ה בעצמו זה יבוא בכוחו והשפעתו של משיח שיעלה את בנ"י למצב ומדרגה זו, שלא יהי' שום חציצה ויוכלו לקבל מהקב"ה בעצמו.

והנה ר"ח הוא יו"ט השייך למלך כנ"ל, אכן זה רק בסתם ר"ח שהמלך הוא ממוצע בין ישראל להקב"ה. אבל ר"ה הוא היום של שורש המלכות שאז הוא בחי' הגאולה של עריכת נר לבן ישי משיחך ובתשרי עתידין ליגאל כמשאחז"ל. ואז א"צ לבחי' זו של ביטול למלך והמלך להקב"ה, אלא ידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו שישראל בעצמם בטלים להקב"ה וע"כ אין מזכירין כלל אז ענין ר"ח כי בחי' ר"ח בטלה לגמרי ביום זה לר"ה כנר בפני האבוקה, שאז א"צ כלל בחי' מלך. וזה ענין ששמואל הנביא הוכיח את בנ"י על ששאלו למלך ואמר להם וה' אלקיכם מלככם. ולכאו' הרי התורה מצוה לשים מלך על ישראל. אך הנה שמואל הי' ג"כ מלך כמו שאיתא בגמ' (ברכות מח:) שלכן נתאחר שאול בדרך כשבא להיות נמשח למלך ע"י שמואל, כי אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא, ע"כ הרי חזינן בהדיא כי שמואל בחינת מלך היה לו, רק בבחי' אחרת ולא באופן שכלל ישראל היו בטלים אליו ע"י אימת המלכות והוא היה בטל להקב"ה אלא שהוא הי' בבחי' ר"ה שהשפיע על ישראל שיהיו בעצמם בטלים להקב"ה. ושמואל הנביא הוא הנפש של ר"ה שהוא ההפטרה של ר"ה שבר"ה נפקדה חנה. ואם לידתו היתה ע"י ר"ה מוכח שנפשו הוא מבחינת ר"ה שורש המלכות. ולכן דוקא הוא משח את שאול ואת דוד, כי המלכות שלו הוא. ולכן סיימה חנה את שירתה באמרה ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו, ולפי הנ"ל מובן השייכות. וע"כ הוכיח את ישראל שלא היה להם לשאול מלך והיו זוכים בזה לעולם התיקון שיהיו ישראל בטלים בעצמם להקב"ה. וז"ש וה' אלקיכם מלככם, הרומז למלכיות כמו שאחז"ל שה' אלקיכם רומז למלכיות. ורצה לומר להם שהיה להם להיות בטלים למלכותו ית"ש בעצמם.

וביום ר"ה אנו שופכים שיח לפני הקב"ה ומבקשים ותמלוך אתה הוא ד' לבדך, שבוא יבוא הראש השנה הגדול שאנו מצפין לו, כשהמלכות יהי' רק להקב"ה ואז צדיקים יראו וישמחו וכו' בצמיחת קרן לדוד עבדך, ועריכת נר לבן ישי משיחך, שלאור נר זה יכירו הכל כי לד' המלוכה.

ימים אלו הם ימי אחדות כל השבטים ודעותיהם החלוקות במקום השורש

בפרשת שופטים – כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית וגו'. ופירש"י מלמד שביהמ"ק גבוה מכל המקומות. ולכאורה מה שייך להכא ענין זה שבהמ"ק גבוה מכל המקומות. ויתבאר עפ"י המושרש בדברי חכז"ל שירושלים הוא אמצע הישוב ושם הנקודה המרכזית ואבן השתיה שמשם הושתת העולם והתחילה התרקמות שמים וארץ. ונמצא ששם הוא מקום השורש לכל העולם וכמו שהביא רש"י (בקהלת ב–ה) מדברי המד' עה"פ עשיתי לי גנות ופרדסים ונטעתי בהם עץ כל פרי, שהיה שלמה מכיר בחכמתו את גידי הארץ איזה גיד הולך אל כוש ונטע בו פלפלין וכיוצ"ב כי כל גידי הארצות באים לציון שמשם משתיתו של עולם שנא' מציון מכלל יופי. והנה ידוע מ"ש חז"ל שהתורה היא דיופתרא דעלמא ואסתכל קב"ה באורייתא וברא עלמא וממילא שגם בתורה יש נקודה אמצעית המכוונת לאמצע הישוב. ולפי שמשנה תורה כולל את כל התורה שהרי התורה נשנית בה יש בה ג"כ נקודה אמצעית כנ"ל. וע"כ כ' במסורה שבסוף ס' דברים שחציו של הספר הוא בפסוק שבפרשה זו – ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא. כי פסוק זה הוא אמצע הספר והוא מכוון למקום המקדש שהוא אמצע הישוב. והטעם שצריך לעלות לסנהדרין שבמקום המקדש דייקא הוא משום שחילוקי הדעות בין חכמי ישראל נצמח מסיבת שרשי נשמותיהם שנתחלקו וכל חכם מורה לפי שורש נשמתו אם מצד החסד או מצד הגבורה, וע"כ העצה היעוצה שיעלו לסנהדרין שבמקום המקדש ששם הוא מקום השורש שכוללם יחד ומשם תצא תורה ופסק הלכה דשויא לתרוייהו וכ"א מהם יסכים אליו. ומה"ט ההלכה היא שהסנהדרין צריכים להיות דוקא במקום המקדש כמו שאחז"ל שהמקום גורם. והיינו כי בהיותם יושבים במקום אמצע הישוב שהוא השורש לכל המקומות יכוונו ההלכה באופן שיהא שוה לכל נפש. ולכן מפסוק זה שהוא באמצע משנה תורה ילפינן – אשר יגידו לך מן המקום ההוא, מלמד שהמקום גורם. וע"כ שייך כאן ענין שבהמ"ק גבוה מכל המקומות. לפי"מ שביאר הח"ס ענין זה דאין המכוון בפשטות שהוא גבוה שהרי כדור הארץ הוא עגול ול"ש לציין בו המקום הגבוה אלא הכוונה ששם היא הנקודה המרכזית שממנה נתפשטו כל המקומות, ומעתה הוא מענין זה עצמו שצוותה תורה לקום ולעלות לסנהדרין שבמקום המקדש על שהוא הגבוה מכל המקומות ושורש לכולם כנ"ל. ונרמז כי וקמ"ת גי' אמצ"ע הספ"ר כנ"ל.

וזה הכוונה מה שאמה"כ דברי ריבות בשעריך, ע"ד שפי' החת"ס מ"ש שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה"א נותן לך לשבטיך. כי יש בשמים במקדש של מעלה י"ב שערים ומכוונים לי"ב השבטים. וכל שבט יש לו שער אחר וע"כ צריך הוא דיין משלו. וזה רמז הפ' שתתן שופטים בכל שעריך – שלפי סיבת התחלקות השערים בשורש נשמות ישראל לכך צריך אתה ליתן לשבטיך ולא סגי בשופט משבט זה לחבירו. עכ"ל – ויש להוסיף שזהו שאמר הכ' דברי ריבות בשעריך שלפי התחלקות השערים נתהוו דברי ריבות ולזה וקמת ועלית אל המקום הכולל כולם והוא שער הכולל אשר כל י"ב השבטים אחודים הם שם בשרשם.

אכן עדיין יש מקום לחלוקי דעות שהרי ידוע שי"ב חדשי השנה מכוונים נגד י"ב שבטים וכל חדש בחדשו מכוון לשבט המיוחד אליו ולשער המיוחד אליו וע"כ חדש בחדשו בגי' י"ב שערים. וא"כ עדיין יחלקו השבטים באיזה חדש יעלו לירושלים כי כ"א מהם יחפוץ בחודש השייך לשרשו. באמרו שמזלו מוצלח יותר בחדש זה ותצא בו ההוראה מכוונת יותר לפי שרשו. וע"ז אמרה תורה ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם, דכמו שכל המקומות מושרשים שם כן כל הימים והתחלקות הזמנים מושרשים שם ואין שם חלוקי זמנים. וז"ש אשר יהיה בימים ההם שכל הימים מושרשים שם. וע"ד שביאר בעל התניא בסידורו עה"כ תקעו

בחדש שופר, דלכאו׳ למה לא כ׳ באיזה חדש. אך הנה מצינו סתירה דאמרינן שבר״ה נדון האדם ושוב אמרינן דאדם נדון בכל יום והיאך יצדקו שניהם. אך הענין כי בר״ה נפסק השפע הכללי לכל השנה כי ר״ה כולל כל השנה. אך שוב נדון האדם בכל יום כמה מן השפע יושפע לו באותו יום, וכן בר״ח נקצב השפע לחדש זה. וע״כ חדש תשרי נקרא חדש סתם תקעו בחודש. כי הוא כולל כל החדשים, ובו מתאחדים י״ב השבטים לגוף האילן שהוא יעקב אבינו. עכתדה״ק. וכן בירושלים מתגלית בחי׳ זו וע״ז אמה״כ ששם עלו שבטים – כי י״ב השבטים מתעלים ומתאחדים בגוף האילן. ונמצא שאין עוד לדון באיזה חדש לעלות לירושלים כי כשעולים לירושלים אין שם התחלקות חדשים וז״ש אל השופט אשר יהיה בימים ההם כנ״ל ששם כלולים כל ימי השנה. וע״כ תיבות אלה השפט אשר יהיה בימים ההם עולים בגימ׳ ירושלי״ם במילוי האותיות יו״ד רי״ש וא״ו שי״ן למ״ד יו״ד מ״מ, וגם ריבו״ת בשערי״ך בגימ׳ בה״ר הקוד״ש בירושלי״ם, שזה העצה על ריבות בשעריך שיעלו להר הקודש בירושלים ושם מקום השורש כנ״ל.

ובבחי׳ זו הם עשרת ימי תשובה שהם נקראים כולם ראש השנה כמו שמצינו ביחזקאל מ׳ שיום הכפורים נקרא שם ראש השנה. ונכללים כל ימי השנה בימים אלה. וכבר אמרנו שר״ה הוא בחי׳ בהמ״ק בזמן. וכמ״ש האמרי נועם שראש השנה בגימ׳ בית המקדש, ובחי׳ זו נמשכת בכל עשי״ת שימים אלה אנו נמצאים בבהמ״ק במקום השורש שמשם נמשך הכל. וע״כ כמו שע״ד משל בימי השוק יכולים לקנות בשוק בזול כי נמצאים במקום שמשם מביאים הכל, וכן כאשר אנו נמצאים בימים אלה שהם המקור והשורש יכולים להשיג בזול כל מה שיהודי חפץ להשיג. וע״כ צריך ליזהר ביקרת הזמן שלא לאבדו ח״ו. וימים אלה הם ימי הבריאה שמחדש בהם הקב״ה בריאת העולם לשנה החדשה ומצינו במד׳ שבשעת הבריאה נמלך הקב״ה בנשמותיהם של צדיקים. וכן עתה ע״י הרהור תשובה נעשה האדם צדיק כמ״ש חז״ל במקדש את האשה ע״מ שאני צדיק גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו. וממילא הקב״ה נמלך בנשמתו היאך לברא את עולמו ויכול כ״א לומר להקב״ה היאך יברא את עולמו בשנה זו, וימים אלה הם ימי אחדות שמתאחדים כל השבטים ודעותיהם החלוקות במקום השורש הכולל כולם והוא יום תרועה מל׳ ריעות והתחברות כל ישראל. ויש להתחזק באהבת ישראל להיות לנו לב טוב על כל אחד מישראל ולהתפלל בעד חברים ובעד כל ישראל.

ויזכנו השי״ת להכתב בספר חיים ברכה ושלום ופרנסה טובה וגזרות טובות ישועות ונחמות. וע״ד שאמר הרה״ק מברדיטשוב זצ״ל פע״א שתהא שנה טובה שגם הרבנית תסכים לה. כי לדידי סגי אף כשאין נראה לעיני בשר כי ידעתי שגם זו לטובה אבל הרבנית אינה מסכמת בזה. וכן יזכנו השי״ת אכי״ר.

נעילת החג – ר״ה תשנ״ב

לפי מה שהאדם מתחרט על עוונותיו מעורר בזה חרטה אצל הקב״ה על ישמעאל ועל הגלות ועל יצה״ר

והאלקים נסה את אברהם וגו׳. הובא במדרש על זה את הפסוק (תהלים ס. ו) נתתה ליראיך נס להתנוסס, נסיון אחר נסיון.

וצ״ב, מאי שנא נסיון זה האחרון שנקרא בשם נסיון אחר נסיון, והלא כל הנסיונות שהיו אחר נסיון הראשון של אור כשדים היו נסיון אחר נסיון.

בגמ׳ סוכה (דף נב:) ארבעה מתחרט עליהן הקב״ה שבראם ואלו הן, גלות כשדים וישמעאלים ויצה״ר, עיי״ש שדרש לה מקראי.

להבין ענין חרטה זו כביכול [לבד מעצם הענין היאך שייך חרטה אצלו ית׳, שזה צריך ביאור בפ״ע ואכ״מ], נקדים דבר נפלא מהרה״ק

רבי יחזקאל מקוזמיר זצ"ל, בביאור דברי רש"י בסוף פ' העקדה.

עה"פ ויהי אחר הדברים האלה ויוגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה וגו'.

פירש"י, בשובו מהר המוריה היה אברהם מהרהר ואומר אלו היה בני שחוט כבר היה הולך בלא בנים, היה לי להשיאו אשה מבנות ענר אשכול וממרא, בשרו הקב"ה שנולדה רבקה בת זוגו, וזהו הדברים האלה, הרהורי דברים שהיו ע"י העקידה, ע"כ.

וביאר הרה"ק מקוזמיר זצ"ל כוונת הדברים, כי היה אברהם אבינו מיצר על שלא זכה לעקוד את יצחק בנו, ותלה הדבר כי היות שלא היה עדיין ליצחק זרע היה בהכרח שיחיה יצחק כדי שתקויים ההבטחה של כי ביצחק יקרא לך זרע, אך אילו היה כבר משיאו אשה לפני כן והיו לו בנים, שוב לא היה הכרח שישאר בחיים, ואז היה זוכה אברהם אבינו להעלותו לעולה ולעשות נחת רוח לבורא ית"ש, עכת"ד.

והנה איתא בזוה"ק שיצחק אבינו היה לו מתחילה נשמה מסיטרא דנוקבא, ולכן לא היה ראוי להוליד ולא היתה לו בת זוג, רק אחר העקידה זכה לנשמה מסיטרא דדכורא ואז נולדה רבקה בת זוגו.

ובזוה"ק איתא שאין שעה קשה לישראל כשעה שאמר אברהם אבינו לו ישמעאל יחיה לפניך, וכתב באוה"ח הק' בפ' לך לך, עה"פ (יז, יט) אבל שרה אשתך יולדת לך בן, כי הקפיד השי"ת על שביקש אברהם אבינו על ישמעאל, ואפשר כי זה היה סיבה שניתן לו יצחק מסיטרא דנוקבא, והוא אומרו שרה אשתך יולדת, עיי"ש.

והנה לפי דברי הרה"ק מקוזמיר הנ"ל בביאור דברי רש"י, שאברהם אבינו התחרט על שלא השיא ליצחק אשה מבנות ענר אשכול וממרא, נראה די"ל שמן השמים העלימו מאברהם אבינו ענין זה שיצחק היה מסטרא דנוקבא ולא היתה לו בת זוג, וכדרך המובא שלפעמים מעלימים מצדיקים דברים מסויימים לצורך איזה נסיון, וכמו בענין העקידה שאמר השטן לאברהם אבינו ששמע מאחורי הפרגוד השה לעולה ואין יצחק לעולה, והדברים היו נכונים ואמתיים, אלא שכדי לנסות את אברהם אבינו בנסיון העקידה היה הכרח להעלים דברים אלו מאברהם, שאל"כ לא היה לו שום נסיון.

ועד"ז י"ל שמן השמים היה הרצון לנסות את אברהם אבינו אחר העקידה, האם יצטער על שלא זכה לעקוד את יצחק או ישמח לבו כי נפטר מכך, ובזה שהצטער אברהם אבינו על שלא השיאו אשה, שאז היה זוכה לעקוד את יצחק בפועל, גילה חסידות מופלגת, ונמצא לבבו נאמן לפניו ית' שיותר היה חפץ שיזכה לעקוד את יצחק, ולצורך נסיון זה היה הכרח להעלים מאברהם אבינו שיצחק אין לו בת זוג, שאילו היה יודע זאת לא היה יכול להתנסות בנסיון זה שהרי לא היה ראוי להשיאו אשה.

וזהו כוונת המדרש שדרש הפסוק נתת ליראך נס להתנוסס, נסיון אחר נסיון, דקאי על הנסיון הנוסף אחר נסיון העקידה, שנתנסה עוד אברהם אבינו שיתברר שחפץ היה יותר לקיים את העקידה בפועל.

והנה, כל מה שישראל עושים בעוה"ז יש בו כח לעורר למעלה דוגמתו, ולכן כאשר התחרט אברהם אבינו על שלא השיא אשה ליצחק, חרטה זו עורר בשמים חרטה אצלו ית' כביכול על גדולת ישמעאל. כי מצינו שמלאך הממונה על עשו בא בקטרוג שרוצה חלק בזרע של יצחק, כי ס"מ קטרג על לידת יצחק שיצחק יהיה שייך לו, וכן בעקידה קטרג (עיין כל זה בילקוט ראובני עה"כ ויצא הראשון אדמוני), ולהשקיט הקטרוג באמת נולד מסטרא דנוקבא, ואח"כ קטרג שיהיה לו חלק עכ"פ בזרעו של יצחק, עיי"ש, ומסתמא גם קטרג שר של ישמעאל, ונולד יצחק בסטרא דנוקבא בלי זיווג מחמת הקטרוג כדאיתא באוה"ח.

ולפ"ז אחר העקידה, בנסיון השני של העקידה, שהיה קשה יותר מהעקידה גופא, שלא

שמח אברהם בהצלת יצחק אלא אדרבה נצטער שלא זכה להקריבו ולמה לא השיא אותו לבנות ענר אשכול וממרא, ואחר הדברים האלה, הרהורי דברים, נתחרט הקב"ה כביכול ע"י התעוררות חרטת אברהם, והגיד לו כי בתואל ילד את רבקה זיווגו של יצחק וניתן ליצחק נשמה דדכורא.

וענין זה הוא מקושר עם גזירת הגלות, שגלות ישמעאל היא הקשה מכולם כמ"ש בזוה"ק, וזהו הגלות האחרון כאשר מצטרף ישמעאל עם אדום.

וכתב האוה"ח הק' פ' חיי עה"כ ולבני הפילגשים, שישמעאל הוא בן האמה ואינו ראוי להשתרר על ישראל, ולעת"ל יתברר זאת, וסיים בלשונו, ויש יום לאל איום משפט יעשה ויכיר נקנה לקוניו, ע"כ. ורמז לזה שהפסוק שנאמר אצל הצלחת ישמעאל, ויה"י אלהי"ם א"ת הנע"ר ויגד"ל עולה בגימ' האש"ה וילדי"ה תהי"ה לאדני"ה, כלומר שהוא בן האמה ואינו ראוי לגדולה.

ומעתה זהו ענין שאחז"ל שהקב"ה מתחרט על ישמעאל ועל הגלות ועל יצה"ר, שכל אלו הם שורש אחד, וחרטה זו נתעוררה בכח החרטה של אברהם אבינו אחר העקידה כנ"ל.

ולכן ביום ראשון של ר"ה, שהוא דינא קשיא כמ"ש בזוה"ק, קורין בו הקריאה של הבטחת הגדולה לישמעאל, כי לגוי גדול אשימנו, אבל ביום שני, שהוא דינא רפיא, קורין אחר פ' העקדה ויהי אחר הדברים האלה וגו', שהם הרהורי החרטה של אברהם אבינו, שעוררו כביכול אצלו ית' חרטה על גדולת ישמעאל.

ובגמ' (פסחים ה.), בשכר שלשה ראשון זכו לשלשה ראשון, להכרית זרעו של עשו וכו', ומתבאר משם שניסן הוא זמן ביטולו של עשו.

וי"ל שתשרי הוא ביטולו של ישמעאל, דהנה שני זמנים נאמרו לגאולה, בתשרי עתידין להגאל ובניסן עתידין להגאל, וניסן הוא לביטול עשו ותשרי הוא לביטול ישמעאל. והנשיא השביעי, המכוון לחדש השביעי של תשרי, הוא אלישמע בן עמיהוד נשיא שבט אפרים, אלישמ"ע הוא אותיות ישמעא"ל, זה לעומת זה.

והנה בעשי"ת, לפי מה שהאדם מתחרט על עונותיו ומקבל עליו על העתיד שלא לחזור לסורו, הוא מעורר בזה למעלה חרטה אצל הקב"ה על ישמעאל ועל הגלות ועל יצה"ר.

ואיתא בליקוטי מהר"ן שמעלה גדולה לישראל שר"ה הוא ביום ר"ח, שהוא זמן שהקב"ה כביכול אומר הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח [שגם ענין זה צריך ביאור בפני עצמו ואכ"מ], ויש בזה תועלת לישראל הזקוקים לכפרה, שמצטרפת כפרת ישראל עם כפרת הקב"ה, ועד"ז בענין החרטה, שמצטרפת חרטת ישראל עם חרטת הקב"ה.

ואיתא בזוה"ק שישמעאל יש לו זכות המילה ועי"ז יש לו זכות בארץ ישראל, אלא שמאחר שהמילה של ישמעאל היא ריקנית כך אין זכותו בארץ ישראל אלא כשהיא ריקנית, וכשנזכה לגאולה עתיד הקב"ה לנער כל עושי רשעה מן הארץ, כדאיתא במדרש עה"כ לנער רשעים מן הארץ.

ויהי רצון שנזכה לקיום תפילתנו, בספר חיים ברכה ושלום ופרנסה טובה ישועה ונחמה וגזרות טובות נזכר ונכתב לפניך אנחנו וכל עמך בית ישראל לחיים טובים ולשלום. והראנו ה' אלקינו בנחמת ציון עירך ובבנין ירושלים עיר קדשך כי אתה הוא בעל הישועות ובעל הנחמות. אמן:

ע"י נסיון העקידה נשפע לישראל בעיקבתא דמשיחא אורות של מסירות נפש

אחר הדברים האלה והאלקים נסה את אברהם וגו' נתקשו המפרשים בביאור הנסיון. שהרי כל איש ישראל אם היה הקב"ה בעצמו מצוהו על כך היה מקיים רצונו יתברך. ומה גם אברהם אבינו שכבר נתנסה בנסיונות הקודמים, וזה היה לו הנסיון העשירי. מה הרבותא בנסיון זה. עד שאחז"ל שהוא הקשה שבכולם. ובמה היה קשה יותר מהאחרים.

ונקדים מה שכתוב בפרשת לך לך שהתאונן אברהם אבינו לפני השי"ת מה תתן לי ואנכי הולך ערירי ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר. וחז"ל פירשו "דמשק" נוטריקון דולה ומשקה. שהיה אליעזר דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים. וצריך ביאור מה שייכות דברים אלו לדבריו הקודמים שאמר ואנכי הולך ערירי.

ולבאר הענין נקדים עובדא מבעל התניא שהיה לו איזה ויכוחים עם הרה"ק רבי ברוך ממעזבוז זצ"ל. וטען אליו הרבי ר' ברוך היאך הוא מרהיב בנפשו לחלוק עליו שהוא נכד הבעש"ט. והשיבו הבעל התניא שגם הוא נכד הבעש"ט ברוחניות, כי הוא תלמידו של המגיד שהיה תלמידו של הבעש"ט ע"כ.

והענין הוא כי יש שני אופני תולדות, יש תולדות בגוף ויש תולדות בנשמה. וכמו שפירשו חז"ל ושננתם לבניך אלו התלמידים. והנה ביאר התניא סוף פרק ב' שלכל נשמה יש לבוש הנמשך מנפש אביו ואמו. אבל הנשמה עצמה יתכן לפעמים נשמת אדם גבוה גבוה תבוא ע"י אדם שפל ונבזה, אלא שתצטרך הנשמה ללחום נגד המדות המוטבעות בנפש הבהמית הנמשכת מהאב והאם.

ומעתה י"ל לפי"ז שאברהם אבינו בידעו שהוא המוכן להביא את עם הנבחר אשר יפרסם אלקותו בעולם, חשש שבהיותו הולך ערירי, תתקיים הבטחה זו ע"י תולדות רוחניים. וזה ע"י אליעזר שהוא דולה ומשקה מתורת רבו. ועי"ז יתפרסם אלוקותו ית"ש בעולם עד שיצא העם הנבחר. ואם כן הוא הדבר, שלא יהיה העם הנבחר מצאצאיו הגשמיים, הרי תחסר מהם ירושת המדות המוטבעות באברהם אבינו. שהוא ענין הנמשך דייקא בתולדות הגוף. ועל זה התאונן אברהם אבינו באמרו הן לי לא נתת זרע. דקדק בתיבת "לי", דהיינו שלא יהיה זרע המתייחס לגוף. וסיים דבריו ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר. היינו שהן אמת שאליעזר עבדי דולה ומשקה תורתי והוא בני בכח הנשמה, ועי"ז תתפרסם בעולם תורתי ואמונתי. אבל באופן זה לא אזכה שמדותי יתנו פירות בתולדותי. ועל דרך שנפסק בשו"ע אבן העזר שלא ישדך אדם עצמו עם אנשים שאין בהם המדות של ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים. כי זה סימן שאינם מזרע האבות. והיינו כי ג' מדות אלה מוטבעות בישראל משלשת האבות. גמילות חסדים מאברהם אבינו שהוא מדת החסד. ביישנות מיצחק אבינו שהוא מדת היראה, ומדת בושה שייכת ליראה וכמ"ש ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו. ואחז"ל זו הבושה. ורחמנות מיעקב אבינו שהוא מדת התפארת. רחמים ממוזג מחסד ודין.

ועל זה היה דואג אברהם אבינו שיחסרו מישראל אלו המדות. והבטיחו הקב"ה אשר יצא ממעיך הוא יירשך. והיינו שיהיו לו תולדות בגוף ועי"ז יהיו מדותיו נמשכים בהם. ולכן אש"ר יצ"א ממעי"ך בגימ' אלק"י אברהם אלק"י יצח"ק אלק"י יעק"ב. וזהו ג"כ ההבטחה של כי ביצחק יקר"א ל"ך זר"ע בגימ' אברה"ם יצח"ק יעק"ב. לרמז על מדות האבות הנמשכות בזרעם אחריהם.

והנה ביאר בדרשות הר"ן בענין נסיון העקידה. שלא נצטוה אברהם אבינו על העקידה אלא הקב"ה בקש ממנו בתורת בקשה כמ"ש קח נא וגו'. והיתה ברירה בידו של אברהם אבינו להתפלל על שינוי רצונו ית'. ועכ"ז לא ביקש אברהם אבינו לפטור עצמו אלא מילא בקשת השי"ת בנאמנות. ולכאו' יש להבין, הרי מצינו במשה רבינו שכשאמר לו הקב"ה הרף ממני ואשמידם. הבין הרמז שיש יכולת בידו

להתפלל עליהם ולכך א"ל הקב"ה הרף ממני. וכך הוא דרכי צדיקים שהם יודעים אימתי היכולת בידם לבטל גזירה. וכשמוצאים שהעת מוכשרת הם מבטלים אותה. וא"כ כשראה אברהם אבינו שיש מקום לבטל את עקידת יצחק שהרי א"ל הקב"ה בלשון קח נא למה באמת לא התפלל אברהם אבינו על ביטול גזירת העקידה. הרי יש בזה טובה לכלל ישראל וכמו שנתבאר שע"י שיהיו ישראל נמשכים מזרע האבות יירשו את מדותיהם הטובות. וא"כ אף אם נאמר שידע אברהם אבינו שתתקיים הבטחת לידת העם הנבחר בדרך אחר, ואולי בסוד הגלגול, מ"מ הרי יחסר להם מורשת הגוף של האבות הקדושים.

אכן ביארנו עפ"י הכלל הידוע שמעשה אבות סימן לבנים (מובא באריכות ברמב"ן פ' לך לך). ולכן נסיון העקידה שהוא הנסיון האחרון של אברהם אבינו היה סימן לנסיונות של דורות העקביים. ואברהם אבינו היה אז במצב של הסתר פנים וכמ"ש בזוה"ק בפסוק וירא את המקום מרחוק, שהיה נראה לו השי"ת מרחוק, והיו לו קושיות היאך תתקיים הבטחת כי ביצחק יקרא לך זרע. והוא סימן לדור של הסתר פנים בעיקבתא דמשיחא. ולכן א"ת המקו"ם מרחו"ק בגימ' עיקבת"א דמשיח"א. ולכן נאמר עקב אשר שמעת בקולי. ורומז לדור של עיקבתא דמשיחא.

ואברהם אבינו השיג אז את נסיונות האמונה שעתידים להיות בעיקבתא דמשיחא. והיה תפקידו באותה שעה להשפיע חיזוק לישראל באחרית הימים שיוכלו לעמוד בנסיונות. והכלל הוא כי אין בסוף אלא מה שבראש. ואברהם אבינו שהוא הראש הוטל עליו לפרנס את הסוף. ובחי' ראש הוא בג' מדריגות של עולם שנה נפש. ואברהם היה ראש בבחי' נפש, והר המוריה שהוא מקום שממנו הושתת העולם, הוא ראש במקום, שהוא ראש לכל המקומות. וכן בבחי' זמן, הנה יום הכפורים הוא בבחי' ראש, כי כל העשרה ימים ראשונים מר"ה עד יוה"כ הם בחי' ראשית השנה. ויוה"כ הוא העשירי שבהם.

ולכן עקידת יצחק ביוה"כ בהר המוריה ע"י אברהם אבינו הוא בחי' ראש בכל הבחינות. ומשם נשפע לדורות העקביים, שיוכלו לעמוד בנסיונות, כל נפש, בכל מקום, בכל זמן.

והנה מתאמרא בשם צדיקים שבדורות הללו אי אפשר להשיג כלום בלי מסירות נפש. (כן נאמר בשם הרה"ק האמרי אמת והרה"ק מהר"א מבעלז זי"ע בסגנון אחד).

וממילא היה צורך בנסיון העקידה להשפיע לישראל בעיקבתא דמשיחא אורות של מסירות נפש. שזהו חיי נפש לדור האחרון.

ולפי"ז בהקדם עוד מ"ש בספה"ק קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק. הכניס הקב"ה באברהם אבינו אהבה מופלגת חוץ לדרך הטבע ליצחק בנו. ועכ"ז התגבר אברהם אבינו וכבש רחמיו לעשות רצונו ית'.

ולדרכינו הענין הוא שאע"פ שמהראוי היה לטובת ישראל להתפלל לביטול העקידה כדי שישאר יצחק בחיים, ויומשך העם הנבחר מתולדות הגוף של האבות אשר עי"ז תהיה להם מורשת המדות מגוף האבות וכנ"ל. עכ"ז בחר אברהם אבינו שלא לבטל את העקידה. כי רצה לעשות פעולת מסירות נפש כדי שבכח זה ישפיע לדור אחרון כח מסירות נפש שהם צריכים לו כל כך. ולכן ויתר על מורשת המדות כדי להנחיל לישראל בדור האחרון כח מסירות נפש. וע"י מעשה העקידה עשה פעולה של מסי"נ כנגד מדת רחמנותו אשר התעוררה בו ביתר שאת באותה שעה וכנ"ל.

ועמלק מזדקק לדור האחרון שהם מחנה דן הנחשלים שמתגרה בהם עמלק, שנאמר "בו אשר קרך בדרך. אך לעומת זאת פעל אברהם אבינו הכח להתגבר נגד עמלק ונתקיים הפסוק אשכנה באחרית ים (רמז לאחרית יום, היינו באחרית הימים), גם שם ידך תנחני ותאחזני ימינך. ולכן

אשכנ"ה באחרי"ת י"ם בגימ' אש"ר קר"ך בדר"ך.

ובנסיון העקידה נאמר ויר"א א"ת המקו"ם מרחו"ק שהוא בגימ' ל"א נתת"ה זר"ע. והיינו כי אברהם אבינו קיבל על עצמו נסיון העקידה אף שעי"ז לא יהא לו זרע הנמשך מתולדות גופו וכמ"ש הן לי לא נתתה זרע. ועוד נרמז ויר"א א"ת המקו"ם מרחו"ק בגימ' ואמונת"ו לע"ד קימ"ת. שעל מנת כן הסכים לנסיון העקידה כדי שתהא האמונה קיימת לעד אף בעיקבתא דמשיחא כאשר יתגברו נסיונות האמונה. וכמו שאמרו צדיקים שתהא האמונה קשה כדוגמת הטיפוס על כותל ישר וחלק.

והנה למעשה נתקיים הבטחת הקב"ה אשר יצא ממעיך הוא יירשך וקיבל הקב"ה את האיל תמורת יצחק. וזה נרמז בפסוק ויק"ח א"ת האי"ל ויעלה"ו לעל"ה בגימ' יצ"א ממעי"ך הו"א יירש"ך.

והנה אמר הקב"ה לאברהם אבינו קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק. וכל זה הוא להפלגת הנסיון. ותיבת "את" בא להרבות הזמן של עיקבתא דמשיחא שאז יהיו הנסיונות קשים ביותר. ואמנם הובטחנו בברכת ויירש זרעך את שער אויביו, שנוכל לנצח את עמלק העומד להכשילנו בנסיונות קשים. ונרמז בתיבת "איבי"ו" שהוא ראש תיבות ב'נך י'חידך א'הבת י'צחק ו'העלהו.

וצריכים להתלבש בתקיפות לעמוד נגד נסיונות המתחדשים בכל יום. וגובר בעולם המינות ופריצות ל"ע. ומי יודע עד כמה יתגברו הנסיונות. ושנה הבעל"ט הוא שנת תשס"ד בגימ' נס"ה א"ת אברה"ם. רומז לזמן של ריבוי הנסיונות בתקופת העקביים. וכנגד זה יש להתחזק ע"י התקשרות עם אמונת האבות. ולכן תשס"ד בגימ' והשי"ב ל"ב אבו"ת. וגם בגימ' והטיב"ך והרב"ך מאבותי"ך.

ומקריאת פרשת העקידה בראש השנה נשאב אמונה ובטחון ונצחון נגד הנסיונות. וקריאת מלאך ה' אברהם אברהם לשון חיבה, היא קריאה לכל יהודי העומד באמונתו בדור הזה שהוא חביב ביותר, ואין חביב כדור זה. אברה"ם אברה"ם בגימ' מלכו"ת. שהוא קבלת עול מלכות שמים.

וקבענו ללמוד בשנה זו בספר אהבת חסד. וע"י התחזקות במדת החסד נזכה לעורר עלינו רב חסד. וידוע מה שפירשו חז"ל בך חותמין. שחתימת הגלות תהיה ע"י ריבוי החסד, מדתו של אברהם אבינו. כי כח התורה והעבודה נתמעט בעוה"ר בדור הזה. אבל במדת החסד נצטיין דור זה ביותר.

ויה"ר שיקויים בקשתנו ותמלוך אתה ה' לבדך על כל מעשיך. ונזכה לראות בהופעת הדר גאון עוזו. שמחה לארצך וששון לעירך וצמיחת קרן לדוד עבדך ועריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו.

נעילת החג ראש השנה תשס"ד

עשרת ימי תשובה

מי שאינו שב בעשי"ת חרפה גדולה הוא לו

חרפת נבל אל תשימני. כי איתא במס' ר"ה (דף י"ח) ויהי כעשרת הימים ויגוף ד' את נבל, אלו עשרת ימי תשובה. דהיינו שניתן לו זמן עשרה ימים לשוב מרעתו ולא שב וזו היא באמת חרפה גדולה. וזהו שאנו מבקשים חרפת נבל אל תשימני (תהלים ל"ט) שיספיק לי הזמן לשוב בתשובה שלמה לפניו ית'. והיינו מכל פשעי הצילני – חרפת נבל אל תשימני.

ראש השנה

מלך בבחי' זמן הם עשרת הימים מר"ה ליוה"כ

וכן ראש השנה הוא המלך המשביר לכל השנה, שהוא מרכז כל ימי השנה שכולם נמשכים ממנו. ובראש השנה נברא אדה"ר, שהוא נשמת משיח שהוא הנשמה הכוללת של כל ישראל, ומשיח נקרא ראשון כמ"ש חז"ל (פסחים ה.) עה"פ ראשון לציון, וע"כ משיח שייך לר"ה. ואז מתפללים על עריכת נר לבן ישי משיחך.

ולכן שו"ם תשי"ם עלי"ך מל"ך בגימ' בתשר"י נבר"א העול"ם, שהוא בריאת אדה"ר, שהרי העולם נברא בכ"ה באלול ואדה"ר נברא בר"ה, כי הוא בחי' המלך, ונברא בתשרי חדש המלכות, ובר"ה שהוא יום המלכות.

ובשבת זו שלפני ראש השנה קראנו פרשת הקהל, שהיא פרשת המלך כאשר נתבאר, כדי שנתכונן ע"י קריאת ספר דברים להיות ראוי ומוכן לומר בראש השנה המלך הקדוש, ובאמירת, מלך על כל הארץ, מעומק הלב לקבל עול מלכותו ית' על כל מציאותו ועל כל העולם כולו, ולבקש בהשתפכות הנפש, מלוך על כל העולם כולו בכבודך, ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה.

ויהי רצון שנזכה לעשות תשובה שלימה, ובספר חיים ברכה ושלום ופרנסה טובה וגזרות טובות ישועות ונחמות נזכר ונכתב אנחנו וכל עמך בית ישראל לחיים טובים ולשלום.

פרשת נצבים וילך תשנ"ט

בעשרת הימים מר"ה עד יוה"כ מתפשט בחי' מלכות בכל העולם

הקב"ה ברא עולמו באופן משפיע ומקבל, והדרגא הגדולה משפיע לדרגא הקטנה ממנה, ושוב נעשה דרגא ההוא משפיע לדרגא היותר קטנה וכו', וצריך ההשפעה להיות בהדרגה דהיינו ע"י צמצום כי המדריגות קטנות אינן יכולים לסבול ולקבל תיכף מן המקור, ע"כ צריך שיהי' ממוצע ביניהם שיצמצם ההשפעה כדי שיוכלו גם הדרגות הקטנות לקבל.

וזהו הענין שצריך כל אדם שיהי' לו רבי כי הוא בעצמו לא יוכל לקבל חלקו בתורה ועבודה וכדומה, ורק הרבי הוא מקבל והוא משפיע שוב לתלמידיו.

וזהו ג"כ הענין של חייב אדם להקביל פני רבו ברגל כי ענין העלי' לרגל הוא כי יש זמנים שהקב"ה משפיע טובות לישראל בפסח גאולה, בשבועות תורה, בר"ה ויוה"כ מלכות ויראת שמים, ובסוכות הגנה. ולכן בזמנים אלו (חוץ מר"ה ויוה"כ כאשר יתבאר להלן) חייב כל א' לעלות לירושלים ששם הוא מקור העולם והברכה, ושם הוא הכסא מלוכה של מלכות

שמים ומשם יכולין לקבל ההשפעות של אותו הרגל על כל השנה, אבל האיש הפשוט אינו יכול לקבל ישר מן המקור לכן חייב להקביל פני רבו ברגל כדי שע"י רבו יוכל לקבל ההשפעות של אותו הרגל.

והנה לכאורה יקשה דא"כ למה בר"ה ויוה"כ אין עלי' לרגל. אבל הענין הוא שבעשרת הימים מר"ה עד יוה"כ מתפשט הבחי' מלכות בכל העולם ואז הוא בחי' ירושלים בכל העולם כולו. ולכן אין צריך לעלות אז לירושלים כדי לקבל מן המלך כי אדרבה ירושלים בא לנו והמלך מתאכסן אצלינו כמ"ש דרשו ה' בהמצאו אלו י' ימים וגו'.

פרשת שופטים תשל"ד

כח פקידת העקרות של ר"ה נמשך עד יוה"כ

מצוה ראשונה היא מצות פריה ורביה, ומצוה האחרונה היא מצות כתיבת ספר תורה. וסופו נעוץ בתחילתו, כי מצות פריה ורביה תכליתה להבטיח נצחיות ישראל ע"י המשך הדורות ומצות כתיבת ספר תורה תכליתה גם כן להבטיח נצחיות התורה. שע"י ריבוי הספרי תורה בישראל אשר כל אחד נצטוה בכתיבתה, מובטחים אנו שלא תפול טעות בספר התורה. כי ניתן לברר אמיתתה ע"י ריבוי הספרים המצויים. וכמו שרואים כהיום כאשר יש לנו קשר עם ישראל במקומות רחוקים, שאין שום שינוי בספרי התורה אצל כל ישראל בשוה.

גם ע"י התורה יש מקום לקיום מצות פריה ורביה אף אצל עקר ועקרה, כי כל אחד ראוי להוליד בתורה ע"י חידושי תורה. ולכן קורין עכשיו בפרשתינו מצות כתיבת ס"ת, כי הימים האלו הם ימי פקידת עקרים ועקרות כי בר"ה נפקדו שרה רחל וחנה (ר"ה יא.) וכח זה נמשך עד יוה"כ.

והנה פצוע דכא וכרות שפכה נאסרו מלבוא בקהל, ומובא שם בהיכל הברכה שהם מסטרא דאל אחר דאיסתרים ולא עביד פירין. וי"ל עפ"י האמור שנצחיות התורה קשורה עם נצחיות התולדה, ולכן דייקא בתיבת פצוע "דכא" נפל ספק בספרי התורה, שבס"ת הספרדים נכתב דכ"ה ובס"ת האשכנזים נכתב דכ"א. כי כמו שאין אצלם נצחיות התולדה כמו כן אין אצלם נצחיות התורה.

וכאמור כח פקידת העקרות של ר"ה נמשך עד יוה"כ. ובכלל זה מה שדרשו חז"ל על לא יהיה בך עקר דקאי על התורה והתפלה. כי יש בהם בחי' עקר, שיש אדם שאינו מרגיש בנועם התפלה או שאינו רואה פירות בתלמודו. ובימים אלו הוא הזמן להתפלל על פקידת עקרות בכל בחינותיהם.

ואיתא במדרש שיש ז' עקרות והשביעית היא אימא ציון, ועל פקידת עקרה זו ממתנת כל הבריאה. והבורא עולם בעצמו ממתין על פקידתה, וכאשר תפקד ציון תפקדנה כל עקרות בעולם בין ברוחניות בין בגשמיות, ואז יהיה עולם של אם הבנים שמחה.

ויה"ר שנזכה בימים גורליים אלה לתשובה שלימה לתפלות זכות ולדמעות חמות וזכות. ונזכה עם כל ישראל לראות בקיום שמחה לארצך וששון לעירך ועריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו.

פרשת וילך - שובה - תשס"ו

עבודת עשי"ת היא שיגיע האדם עכ"פ פעם אחת לבחי' יחידה שבנפשו

אתם נצבים היום כלכם וגו' כל איש ישראל. שמעתי ממו"ר רבי פייוול מנדלוויטש זצ"ל שעבודת עשי"ת היא שיגיע האדם עכ"פ פעם אחת לבחי' יחידה שבנפשו. ונבאר הדברים בהרחבה. כ' בספה"ק נועם אלימלך (פ' דברים) שישנו עולם הנקרא כל ישראל והעולם ההוא שלם בלי שום פגם כי שם שורש נשמות כל ישראל וכללות ישראל אין בהם פגם כמ"ש

ועמך כלם צדיקים. וע"ז אנו אומרים קודם קיום המצוה בשם כל ישראל שמתקשרים בכללות ישראל שאין שם פגם. וזה ענין המובא בספה"ק ברמז הפסוק עוד מעט ואין רשע, שאפי' אצל הרשע עדיין יש נקודה מעט ששם איננו רשע, והיא הנקודה הפנימית שבכל איש ישראל היא מורשה מהאבות הקדושים שאין נוגע שם פגם. וזהו הנקרא בספה"ק שורש הנעלם, ובנקודה זו כל ישראל שוין לטובה וכולם חפצים לעשות רצונו ית', וכמו שכ' הרמב"ם הל' גירושין בענין שכופין האדם ליתן גט עד שיתרצה, דאין לזה דין גט מעושה שפסול, כי מאחר שבפנימיות נפשו רוצה לקיים דברי חכמים אלא שהיצר מונעו, ואחר שכופין אותו מבטלים כח יצרו ושוב עשייתו נמשכת לרצונו האמתי וזהו כפי המבואר שבכל איש ישראל יש נקודה פנימית ששם רצונו לבחור רק בטוב. ויש לרמז ג"כ במ"ש חז"ל כופין אותו עד שתצא נפשו, דיש במאמר זה כוונה שניה – דע"י הכפיה תצא לכלל גילוי נקודת נפשו הנעלמת אשר באמת רצונו העצמי הוא לקיים המצוה. ונקודה זו היא בחי' יחידה שבנפש ובה כל איש ישראל קשור לבוראו באמת. וע"כ תיבות מע"ט ואי"ן רש"ע בגימ' צו"ר לבב"י וחלק"י אלהי"ם לעול"ם.

פרשת נצבים תשנ"ב

בעשי"ת הוא העת שיכול האדם לחדש בית מקדשו על גבי היסוד שנשאר קיים אצלו

והנה כבר הזכרנו כמ"פ שרא"ש השנ"ה הוא בחי' בי"ת המקד"ש. וע"כ חושבנא דדין כחושבנא דדין. ולענינו הנה ידוע כי נשמות ישראל היכל ה' המה, וכל יהודי הוא בית המקדש. ואמנם בעוה"ר נחרב מקדשו של האיש הישראלי אך עכ"ז נשאר אצל כל אחד השורש הנעלם שהוא הנקודה פנימית שלא נחרב ונותר לו שריד ממקדשו החרב. וזהו כענין שבבחי' מקום מצינו שהגם שנחרב הביהמ"ק בסיבת חטאינו עכ"ז נשאר לפליטה כותל המערבי שלא שלט בו חורבן ומעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי. ולעומת זה בבחי' נפש יש אצל כל איש ישראל שריד שהוא הנקודה הנעלמת שלא מגיע שם פגם וחורבן כלל. ובהגיע ראש השנה שהוא בחי' שורש הזמן, אז העת והעונה שיכול האדם לחדש בנין בית מקדשו על גבי היסוד שעוד נשאר קיים אצלו ולא נפגם ולא נחרב כלל.

וכתב הישמח משה בהפטרה לפ' פקודי עה"פ אז אמר שלמה ה' אמר לשכון בערפל, דעיקר בנין הבית היה בשביל החורבן והגלות על ידי שישאר רושם השראת השכינה, כמו שאמרו ז"ל שלא זזה שכינה מכותל המערבי, ואלמלא זאת לא היו יכולים להתקיים, רק ע"י שגם עתה כביכול שורה שם בערפל זו היא מעמדן ומצבן של ישראל. עכת"ד.

ויש להוסיף בזה כי לשכו"ן בערפ"ל עולה בגימ' הכות"ל המערב"י. וכפי האמור כל אחד יש בו בחי' הכותל המערבי שהוא שורשו הנעלם שלא נפגם בחטאיו. והנה גם זה הוא מעמדו ומצבו של האיש הישראלי שע"י שיור זה יש לו היכולת לחדש בנין מקדשו ועל יסוד זה ישוב לבנות ביתו. וכפי האמור הזמן המוכשר לזה הוא בעשי"ת שאז ראוי לאדם לפגוש בנקודת נפשו הפנימית שהוא בחי' הכותל המערבי שלא נחרב ולא נפגם, וע"כ כות"ל המערב"י בגימ' י' ימ"י תשוב"ה. והגה כ' (איוב ל"ג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו' מצאתי כופר. ויש לומר שרומז לנקודה הפנימית שלא נפגמה ע"י החטאים וזהו המלאך מליץ אחד מני אלף. ופסוק זה אומרים אותו בעשי"ת בסדר כפרות. וכבר נתבאר שזה בחי' הכותל המערבי שמעולם לא זזה שכינה ממנו, וחז"ל דרשוהו במד' ובזוה"ק מהפסוק (שיר השירים ב-ט) הנה זה עומד אחר כתלנו. ועכ"ל נרמז בתיבות מצאת"י כופ"ר בגימ' ז"ה עומ"ד אח"ר כתלנ"ו.

פרשת נצבים תשנ"ב

מי שתיקן עצמו ועשה תשובה כראוי בעשי"ת, ישאר בו הרשימה מיום החתימה

והנה בזוה"ק עה"פ "שימני כחותם על לבך אי' דהכוונה הוא שכנסת ישראל מבקשת מאת השי"ת שימני כחותם על לבך כחותם הזה שחותמים בשעוה ואפי' אחר שניטל החותם נשארת הרשימה שם לעולם, כן תהי' אצלנו שתשאר רשימתינו על לבך וכן רשימתך עלינו לעולם.

ועפ"ז י"ל דיוה"כ הוא יום החתימה למי שתיקן עצמו כל עשרת ימי התשובה ואח"כ כשמגיע ביו"כ לזמן של נעילה, שהוא הזמן שהרבש"ע הולך ממנו, אז בשעת פרידתו מבקשים כנסת ישראל "שימיני כחותם על לבך" שאפי' לאחר שתסתלק מעלינו תשאר רשימתך בנו אפי' לאחר יוה"כ, וכמו שאמרו חז"ל כל נשיקין של הבל חוץ מג' ואחת מהם נשיקה של פרידה, והענין הוא שמי שתיקן עצמו ונתעלה ועשה תשובה כראוי בעשי"ת, ישאר בו הרשימה מיום החתימה דהיינו היום של "שימיני כחותם על לבך", דאז הקב"ה בבחי' מלך ודן ע"פ מידת הדין.

פרשת מקץ - זאת חנוכה תש"מ

שבת שובה

כשחל שבת אחר ר"ה השבת מבקש מהשי"ת שלא יגרש מגן עדן

בר"ה נברא אדם ותיכף נכנס לגן עדן. ולכן כל יהודי הנלבב, נמצא בר"ה בגן עדן, שהרי כל ענין של תורה הוא חוזר ונשנה בכל שנה ושנה. ובימים הנוראים, ימים שקונים יראת ד', זוכים ישראל "לנועם יראתך", ואדרבה מתפללים על זה, ובכן תן פחדך, ויירא‌וך כל המעשים וכו'. ר"ה הוא יומא אריכתא – יום שכולו ארוך מפני שבו מתעורר הענין שאדם הראשון וכל ישראל נמצאים במתיקות הגן עדן. ותיכף אחר ר"ה כתיב ויגרש את האדם מן הגן עדן, ולכן למחרת ר"ה הוא צום גדלי' משא"כ בכל שאר מועדים הוא שמחת אסרו חג. אבל כשחל שבת אחר ר"ה, השבת מבקש מהשי"ת שלא יגרש מן הג"ע, כמו שביקש השבת על אדה"ר. ולכן חיבה יתירה נודעת לשבת אחר ר"ה, שנמשך הגן עדן לתוך השבת, ומתערב בו טעם ג"ע של ר"ה. ולכן ילפינן עירוב תבשילין דוקא משבת אחר ר"ה כדאיתא בריש פרק יו"ט, שילפינן זה מהפסוק ושלחו מנות לאין נכון לו, ומשם תקנת עירוב תבשילין. ומאותו תבשיל שבשלו לר"ה, מזה אוכלין שבת. ומזמרים ביתר עוז, משוך נועם יראתך.

פרשת האזינו

כשחל שבת אחר ר"ה מתעכב האור הגנוז עד אחר שבת

אי' במד' ה' אורי בראש השנה, כי בר"ה שבו ראשית התחדשות השנה, מאיר האור הגנוז, כי שם הוא שורש הבריאה, וכמו שהיה בבריאת העולם שהאיר האור הגנוז לאדה"ר ל"ו שעות שזה היה בב' ימי ר"ה כי יום שנברא בו אדה"ר ביום הששי היה ר"ה, ואז שימש האור בשבילו י"ב שעות, וע"י שנכנס השבת נתעכב האור בשבילו עד מוצ"ש כדאי' במד' שהוא עוד כ"ד שעות, ונמצא כי בב' ימי ראש השנה שימש האור הגנוז, וכן הוא בכל ר"ה שמתחדשת השנה ממקורה ושרשה שהוא במקום אור הגנוז, וע"כ ה' אורי בר"ה.

פרשת בא תש"נ

שבת שובה הוא המשפעת כח ליוה"כ אף כשחל יוה"כ בשבת

שבת שובה היא המשפעת כח ליוה"כ, ואף כשחל בשבת אעפ"כ השבת משפעת לכל מה שיהא בכל השבוע אף בשבת הבאה [כמו שאנו רואים שמברכין את החודש כשחל ר"ח בשבת עוד בשבת הקודמת], וע"כ בשבת שובה אומר לנו הנביא הושע "שובה ישראל וגו'", ואל תחושו מלהזכיר חטאתיכם לפני הקב"ה, אלא "קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון", ואין בזה פגם כי אין אתם עבדים למלך אלא קרובים בקירוב שאר, וע"כ כשר הדבר להגיד לפניו טומאותיכם.

פרשת האזינו

שבת שובה כולל כל השנה ותיקונו

הרמב"ן בסוף השירה הביא דברי חז"ל שבשירת האזינו יש בו מאורעות העבר, ההוה, והעתיד. עיי"ש. וי"ל שבשבת תשובה שהוא כולל כל השנה ותיקונו, יכולים לתקן כל השנה וממילא להבטיח עתיד טוב, כי מה שכתב הרמב"ן בכלל האומה והבריאה יש כאן כמו כן בכל אדם פרטי. והסימן של האזינו הוא הזי"ו לך. בכור שורו הדר לו מתרגמינן

זיוא דילי׳. זיו הוא הדר. פרי עץ הדר הוא הדר באילן משנה לשנה. ולכאורה הדרוש מפקיע מהפשט. וי״ל ע״פ מה שכתב הרב ז״ל בסידור, מעלת האתרוג, שיכול לעבור על כל ד׳ תקופות השנה. [כי הראשונים כתבו שזהו ענין טרפה אינה חי׳ אבל כשרה חי׳, שיש בכוחה לעבור על כל השינויים של השנה ולעמוד בחיותה]. ובסוף השנה בפרשת האזינו נתגלה הדרו של היהודי, שיכול לעבור על כל הנסיונות של כל שינויי השנה והמאורעות והענינים העוברים עליו, ולהשאר ביהדותו. ולפ״ז הפשט והדרוש אחדים הם. שזהו הודו והדרו של האתרוג שדר באילן בכל השנה ולא נתקלקל. וכן ביהודי, הזיו לך וההדר לך שלא נתקלקלת ואם נתקלקלת הלא תיקונך ע״י תשובה.

פרשת האזינו

שבת שובה הוא שבת אחרונה של השנה

שבת זו רגילים לחשבה לשבת ראשון של שנה המתחדשת, אבל לאמתו של דבר הוא שבת האחרון של שנה היוצאת. כמו שמוכיח בס׳ אגרא דפרקא (קי״ט) שהמאורעות הקורות בעולם עד יוה״כ הם עדיין מגזירת ר״ה של שנה הקודמת. ונמצא שהשנה מסתיימת ביוה״כ. ושבת זו היא השבת האחרונה, והיא מעלה את כל שבתות השנה, כדא׳ מהאריז״ל שימי השבוע שבין ר״ה ליוה״כ כל יום מהם מעלה ומתקן יום שבוע זה שבכל שנה. דהיינו יום ראשון מתקן כל יום ראשון של השנה וכן השאר. ונמצא שיום השבת מתקן את כל שבתות השנה. ולפי הידוע שיום השבת כולל ומעלה את כל ימי השבוע נמצא ששבת זו כוללת כל השנה כולה שהרי כוללת כל שבתות השנה אשר הם כוללים כל ימי השבוע. וביחוד בעת המנחה אשר אז היא עליית השבת. ונמצא שכעת בסעודה שלישית היא השעה הכוללת כל השנה כולה. וע״י ישוב הדעת בשעה זו יכולים לתקן כל השנה כולה.

פרשת האזינו

לפני הגאולה סגי בתשובת חלק מישראל והשאר ישובו לאחר ביאת משיח

ובשבת שובה צריך כ״א להאזין לכרוזי התשובה של הקב״ה הקורא אלינו שנשוב אליו. והאמנם שכ׳ הרמב״ן בסוף פרשת האזינו שקוראין בשבת שובה שאין בשירת האזינו שום תנאי בתשובה אלא שבכל אופן מובטחים אנו בגאולתינו, מ״מ ידוע שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה. אלא הענין הוא שלא כל ישראל מוכרחים לעשות תשובה לפני הגאולה, אלא שסגי בתשובת חלק מישראל והשאר ישובו לאחר ביאת המשיח, כמבואר ברמב״ם סוף הל׳ מלכים שהמשיח יכוף את ישראל לקיים התורה, וע״כ מוטל עלינו להתעורר בתשובה. ועי״ז מתעוררים גם אחרים כי ישראל אחוזים זה בזה.

פרשת האזינו

רעוד"ר שבת שובה

עשרת ימי תשובה הם האחרית והראשית של השנה

וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל. יל"ד מה הכוונה "וילך משה", והוה סגי לומר "וידבר את הדברים וגו'" כבשאר מקומות.

להלן בפרשה: "לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' וגו'". דקדק האלשיך הק', כי הדבר יפלא למה ישימו ספר הכתוב בידי אדם בצד הלוחות הכתובים באצבע אלקים. וגם יש להבין מ"ש חז"ל שכתב מרע"ה י"ג ס"ת באותו יום, ומה הוא הצורך בנס זה. עיי"ש מ"ש לבאר עפ"י דרכו בקודש.

ויש לבאר עוד, בהקדם לבאר הא דאי' במס' יומא (כ.) דהשטן הוא בגימ' שס"ד כנגד שס"ד ימי השנה שבהם יש לו רשות להשטין, אבל ביום א' בשנה אין לו רשות להשטין והוא יום הכפורים. ולכאורה צ"ב, דמנין זה של שס"ה ימים בשנה הוא למנין שנות החמה, והרי רק אומות העולם מונין לו. ויוה"כ אינו נמנה כלל למנין זה, שהרי קביעותו בעשור לחודש השביעי. וא"כ היאך נרמז ענין הנ"ל במנין של שס"ה. ועוד, לא רמוז בדרש זה שיום שאין לס"מ שליטה הוא דוקא יוה"כ.

אמנם, הנה אי' בדברי חז"ל ששס"ה גידים הם כנגד שס"ה ל"ת שבתורה. והנה אי' שכל ימי השנה הם שיעור קומה של רמ"ח איברים, ור"ה הוא הגלגולת שבראש שהוא ראשית הגוף. ולכאורה הרי יש יותר מרמ"ח ימים בשנה והיאך יצדק החשבון. ואפ"ל שיש מצוות גדולות המתפשטות ליותר מיום א'. והנה מסתבר לומר שיוה"כ הוא היום המכוון נגד מצות "ואהבת לרעך כמוך", שהרי דרשו חז"ל עה"פ (תהלים קל"ט) "ימים יוצרו ולו אחד בהם", זה יוה"כ. שהוא יום מיוחד להקב"ה לבדו, והוא יום המיועד לתיקון החלק של בין אדם לחבירו (כדאי' כפוסקים), וכלשון הפיוט "יום עזיבת קנאה ותחרות". ויוה"כ הוא יום הכולל את כל השנה כולה, ומעלה כל העבודות של השנה. וה"נ מצות "ואהבת לרעך כמוך" היא כלל גדול בתורה וכוללת כל המצוות [ודבר זה נאמר ע"י ר"ע שהוא הכולל את תושבע"פ, כאי' מהאר"י הק' שר"ע שורש תושבע"פ]. וענינה של מצוה זו היא לחבב ולכבד את חבירו, ולהסיר כל טינא והקפדה שבלב, ולא להקפיד על חבירו כשעושה איזה דבר שאינו כהוגן. ורק באפיקורסים אמר דוד המלך "הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממך אתקוטט", אבל מי שמאמין בה', הנה טרם שהוכיחוהו אין היתר כלל לשנאותו. ואף לאחר התוכחה, בדורותינו אלה אין מי שיוכל להוכיח וממילא אכתי אסור לשנאותו (וכמ"ש כ"ז בתניא פרק ל"ב).

ומבואר בס' דרך מצותיך במצות "לא תבערו אש", שזה שמוטבע בלבב אנוש ללבוש קנאה כשרואה אחד שעושה דבר שאינו כהוגן, הוא תולדות גבורות הרעות בלתי טהורות, ע"כ. וכבר פי' מ"ש "ויעמוד פינחס ויפלל ותעצר המגפה", דיל"ד למה לא אמר "ויתפלל". אכן בדקדוק לשה"ק, בנין "התפעל" מורה על פעולה הנעשית בעצמו של האיש [כגון כאשר נאמר "וילבש" היא רק פעולת ההלבשה, אבל כאשר נאמר "ויתלבש" הכוונה שהלביש את עצמו]. והנה בפינחס אירע דבר נפלא, ששבט שמעון קמו עליו להרגו, ומטבע האדם ללבוש קנאה נגד רודפיו הקמים עליו. ואילו כאן, כאשר שלח ה' מגפה על שבט שמעון, עמד פינחס בתפלה עליהם ועצר המגפה. ונמצא שהסיר ממנו כל נגיעותיו העצמיות ולא הביט להם כלל. וע"כ לא כ'

"ויתפלל", שזה לשון התפעל המורה על פעולה שנעשית לעצמו כנ"ל, אלא כ' "ויפלל", כי פינחס לא הביט אל טובת עצמו כלל, ועצמיותו לא תפס שום מקום אצלו.

וזש"ה "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בנ"י בקנאו את קנאתי בתוכם", ר"ל, שבשעה שנתלבש קנאה והרג לזמרי, בו בזמן ממש עשה ההיפך מזה והתפלל עליהם והשיב את חמתי. וע"כ ראוי הוא שיטול שכרו, כי קנאה זו טהורה ונכונה היא, ואינה נובעת מגבורות בלתי טהורות. ובעוה"ר יצר זה מרקד בינינו להתעורר בקנאה כשרואה חבירו עושה דבר בלתי הגון. ובימים אלה לפני יוה"כ צריך להעביר קנאה זו ולעזוב כל קנאה ותחרות.

והנה באגרא דפרקא (אות קי"ט) כתב שכל ריוח והפכו המגיע לאדם בעשי"ת הוא מגזירת שנה שעברה. ומוכיח זאת מדברי הגמ' ב"ב (י.), דבני אחתי' דריב"ז, חזא [ריב"ז] להו בחלמא דבעו למיחסר שבע מאה דינרי, עשינהו שקל מינייהו לצדקה, פש גבייהו שיבסר דינרי, כי מטא מעלי יומא דכפורי שדר דבי קיסר נקטינהו וכו' עיי"ש, הרי מבואר כנ"ל, עכת"ד. המורם מזה שסיום השנה היא ביוה"כ, ויוה"כ הוא היום האחרון בשנה. ואף דלכאורה הרי מתחלת השנה בר"ה, י"ל דשניהם אמת, דעשי"ת הם ימים כוללים, וכדאי' בדרי האר"י הק' שבכל יום מימי השבוע של עשי"ת מתקנים אותו יום בשבוע של כל השנה. וממילא, אף שבר"ה כבר מתחלת השנה, עכ"ז יכולים ליחשב עשי"ת למנין השנה שעברה.

ולפי"ז נמצא שאף שלמנין חדשי הלבנה אין בשנה רק שנ"ה יום כמנין שנה, מ"מ ע"י צירוף עשי"ת נמצא שיש מנין של שס"ה ימים. ושפיר אחז"ל שהשטן עולה כמנין שס"ד כנגד שס"ד יום בשנה שיש לו רשות להשטין מלבד יום א', ועולה המנין יפה אף לפי מנין חדשי הלבנה. ואדרבה, לדברינו ידוקדק יותר, דלפי המובן הפשוט לא בא הרמז ביחוד על איזה יום בשנה אין לו רשות להשטין, אבל להנ"ל המכוון שיש לו רשות להשטין עד יום השס"ד בשנה, אבל על יום השס"ה שהוא יוה"כ [שהרי הוא היום האחרון השנה] אין לו כח. וזהו הטעם שפטמו הקטורת לשס"ה יום, שיהא מכוון עד ליוה"כ שהוא יום השס"ה, כי ביוה"כ עיקר העבודה היתה בקטורת (כמ"ש בזוה"ק).

ואף שאנו חושבין את עשי"ת למנין השנה שעברה, אעפ"כ אנו יכולים לחשבן ג"כ למנין השנה הבאה, והם משמשים לזה ולזה. ויובן עפ"י שאמרנו כמה פעמים בשם ס' יצירה שבחי' הזמן והמקום הם במשקל אחד. ועשי"ת הם בבחי' ביהמ"ק הכולל את ההיכל והעזרה, עד שביוה"כ הוא בחי' קודש הקדשים. ומצינו במקום המקדש שלא שלטו שם גבולי המדה והחשבון, כמ"ש עומדים צפופים ומשתחוים רווחים. וגם בירושלים לא אמר אדם מעולם צר לי המקום שאלין בירושלים. וכן בקוה"ק אי' בגמ' שמקום הארון אינו מן המדה ולא הי' תופס מקום. וממילא עד"ז בעשי"ת אין נוהגים כללי החשבון, וע"כ עולים ימים אלו לכאן ולכאן אף שאינו צודק לפי כללי החשבון, כי הזמן אינו עולה מן המדה. והרי גם ההנהגה בימים אלו אינה לפי החשבון, שהקב"ה קרוב אל ישראל ואינו מקבל דברי המקטרג אף שהוא בא בחשבון, מ"מ בימים אלו אין מתנהגים לפי החשבון.

והנה בגמ' פריך אמאי לא חשיב עם עשרה נסים שנעשו לאבותינו בביהמ"ק הא דמקום הארון אינו מן המדה, ותי' דלא חשיב נסים דבבתי גואי, ע"כ. וצ"ב דהא גופא טעמא בעי למה לא נחשוב נס דבתי גואי, והלוא כוונת המשנה להפליג גודל הנסים שנעשו לאבותינו במקדש. וא"כ הלוא נס זה שמקום הארון אינו מן המדה יש בו הפלגה יתירה, שהרי הי' תמידי ללא הפסק כלל ולא בעתים מיוחדות כשאר הנסים, וא"כ כ"ש דהו"ל לחשבו עם הנסים.

אכן הנה מקום קוה"ק [שהוא האבן שתיה שממנו הושתת העולם], שם הוא המקום דנשקי שמיא וארעא, שנסתיים שם השמים והתחיל הארץ. וא"כ במקום ההוא יש בו עדיין

הנהגה שמימית, וא"כ אין כל נס במה שמקום הארון אינו מן המדה, שהרי כללי החשבון לא ניתנו רק בארץ, אבל בשמים ודאי לא נוהגים כללי החשבון. ורק בהיכל ששם כבר ארץ הוה ניסא במה דלא נהגו כללי החשבון.

והנה בס' אגרא דכלה כ' עה"פ "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", דתיבת "היום" לכאורה מיותר. ופי' דבאותו היום השיג משה רבינו המדרגה הגדולה ביותר מכל ימי חייו ואז נקרא "איש האלקים", וכל ימי חייו הי' תואב להשיג מדרגה זו, ולא השיגה עד יום פטירתו. ולכן אמר "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", ר"ל, שביום הזה השגתי תשוקת כל הק"ך שנה, עכת"ד.

ובזה יל"פ מ"ש "וילך משה", והוא ע"ד שאמה"כ "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", שאדם נקרא מהלך מפני שהולך ממדרגה למדרגה. וע"כ באותו יום שמשה רבינו נתעלה למדרגה נשאה שנקרא "איש האלקים", אמר עליו הכתוב "וילך משה", כי עלה והלך במדרגתו.

ובזה יונח לנו היאך הכניסו ס"ת שכ' משה רבינו עם הלוחות אשר הם מכתב אלקים. שהרי באותו יום נתעלה לדרגת "איש האלקים" ונתדבק בו ית"ש בדביקות נפלא, ובמצב זה של דביקות חרט עלי גויל את דברי התורה, ונחשבה כתיבה זאת כמכתב אלקים. וראוי ויאה הוא שתבוא ס"ת שנכתבה ע"י איש האלקים ותשכון עם הלוחות שהם מכתב אלקים.

ומעתה לא קשה מה הי' הצורך בנס זה של כתיבת י"ג ס"ת ביום אחד, והלוא לא עביד הקב"ה ניסא למגנא, כי כלל זה אינו שייך אלא במקום שנעשה דבר המנגד את דרך הטבע. וזה משום שהנהגת הטבע היא הנהגה עפ"י התורה, כי הטבע ממלא צווי הקב"ה שצוה בששת ימי בראשית [וכשצפור מעופף הוא מקיים הזה מ"ש בתורה "רעוף יעופף", וכן בשאר דברים]. וע"כ אין הקב"ה חפץ לשנות הטבע, כי דבר זה מיקרי שינוי בחוקי התורה. כי אם בהכרח גדול שהצורך לשנות הטבע, אז עושה הקב"ה נס, והוא בדרך שמצינו דחוי' בדיני התורה כגון עשה דוחה ל"ת. ועכ"פ כ"ז רק כשיש בדבר ניגוד לדרכי הטבע. אבל כאן ביומו האחרון של משה רעיא מהימנא, שבו הגיע לדרגת איש האלקים, וביום הזה נתאחדה נשמתו בבחי' קודש קדשים, שעד עתה כשהי' מדבר עם הקב"ה הי' צריך ללכת למקום קודש הקדשים, אבל ביום זה לא הוצרך לזה כי בעצמו נתעלה למדרגת קוה"ק, ובבחי' זו אין שולטים גבולי הנהגות הטבע כנ"ל. ואין בזה משום עשיית נס, אלא בבחי' זו של משה רבינו הי' זה דבר פשוט שכתב י"ג ס"ת, שהם נגד י"ג מדות של רחמים שמקורם ג"כ מבחי' עליונה זו. וכמו שמקום הארון אינה מן המדה אינו נחשב עם העשרה נסים, שהרי הקוה"ק הוא טבע, כן ביומו האחרון של מרע"ה אינו נחשב כנס אם הזמן אצלו אינו מן המדה.

ובשבת שלפני בוא יוה"כ [שהוא היום הכולל את כל השנה] אנו קורין פ' וילך שבו מבוארים מצות הקהל ומצות כתיבת ס"ת, שהם מצוות כוללות. שהרי הס"ת כוללת כל נשמות ישראל, כי ישרא"ל נוט' י"ש ש'שים ר'בוא א'ותיות ל'תורה, וישר"ן נוט' י"ש ש'שים ר'בוא נ'שמות. ומצות הקהל היא להקהיל את כל נשמות ישראל שישמעו עת דברי התורה הכוללים את כל נשמות ישראל.

וביוה"כ זוכים ישראל לעמוד במקום קוה"ק. וזהו הטעם של חליצת המנעלים (כמבואר בס' מגיד מישרים להב"י), דביוה"כ אין ענין חליצת המנעל כבט' באב ח"ו, אלא בבחי' "של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא". כי בכל השנה ענין לבישת המנעל הוא להפסיק בין האדם ובין האדמה הארורה, אבל ביוה"כ שהיא אדמת קודש א"צ מנעלים, ובט' באב הוא להיפך שאין מועיל מנעלים. ואי' בס' עבודת ישראל ע"ד הגמ' (יומא עא:) שאמרו על שמעיה ואבטליון, ייתון בני עממיא לשלם דעבדין עובדא דאהרן וכו'. ופי' העבודת ישראל שאף שבמציאות

הכהן גדול נכנס לקוה"ק לעבוד את עבודת היום, אבל לאמיתו של דבר נשמות שמעיה ואבטליון הם נכנסו לקוה"ק ועבדו עובדא דאהרן, ע"כ. ורואים אנו גודל ההתעוררות שנהוג בעת סדר העבודה בתפלת מוסף, ומה שנוהגין ישראל לא דבר ריק הוא. וזהו משום שבנפש באים אז ישראל למקום קוה"ק. ואף שאין כ"א מרגיש זאת, מ"מ כן הוא. ויכולים להרגיש זאת לפי ערך כשרון מעשיו או לפי המתנת חינם שפעל ע"י תפלתו. ואז זוכים ישראל לבחי' יחידה.

ובימים אלה לפני יוה"כ צריכים לטהר הנשמה מכל סיג ופגם, ובהגיע יוה"כ ליכנס בשמחה. וכידוע המאמר של החי' הרי"מ, שאין להאריך באמירת "על חטא" כ"א בשביל לקיים מצות וידוי, אבל לא לשקוע בזה כי עי"ז נשקעים במחשבות חטא, רק צריך להאריך בתפלת "ותמלוך", ולקבל עומ"ש בשמחה. ועדיין נשארו ד' ימים מימי התשובה, וצריך לנצל הזמן ולהתבונן מה חובתו של אדם בעולמו [כמו שפתח המסילת ישרים את ספרו, שזה יסוד החסידות ושורש העבודה שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו]. ומכאן ואילך להתחיל חושבנא לדכיותא, ולקבל ע"ע עבדות ה' ועסק התורה ויגיעה בתפלה.

וצריך להתבונן בישוב הדעת שזמן המוכשר הוא בעת סעודה שלישית, וכמו שאמר החי' הרי"ם ש"אין לך אדם שאין לו שעה", דהיינו שעה של ישוב הדעת והתבוננות, ואם אין לו שעה כזו אינו בגדר אדם, ושעה זו היא בסעודה שלישית, ע"כ. ואז הוא זמן רעוא דרעוא, שהקב"ה יש לו רצון וישראל יש להם רצון. וכבר פירשתי מ"ש דוד המלך "חרפת נבל אל תשימני", דאי' בדברי חז"ל שניתנו לנבל זמן של עשי"ת שישוב בו, וכשלא שב קיבל את עונשו לאחר עשרת הימים. וע"ז ביקש דוד "חרפת נבל אל תשימני", שלא נגיע ח"ו לחרפה כזו של נבל, שהי' לו זמן של עשי"ת לחזור בו ולא חזר. ויזכנו השי"ת לשוב בתשובה לפניו, ושנה זו תהא שנת גאולתנו ופדות נפשינו יראו עינינו וישמח לבנו. צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלוזו. ועריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו.

פרשת וילך - שובה - תשמ"ו

בסוף השנה כלולה כל השנה

פרשה זו אנו קורין בדרך כלל בשבת אחר ר"ה, אשר שבת זו אם כי רגילים לחשבה לשבת ראשון של שנה המתחדשת, אבל לאמתו של דבר הוא שבת האחרון של שנה היוצאת. כמו שמוכיח בס' אגרא דפרקא (קי"ט) שהמאורעות הקורות בעולם עד יוה"כ הם עדיין מגזירת ר"ה של שנה הקודמת. ונמצא שהשנה מסתיימת ביוה"כ. ושבת זו היא השבת האחרונה, והיא מעלה את כל שבתות השנה, כדא' מהאריז"ל שימי השבוע שבין ר"ה ליוה"כ כל יום מהם מעלה ומתקן יום שבוע זה שבכל שנה. דהיינו יום ראשון מתקן כל יום ראשון של השנה וכן השאר. ונמצא שיום השבת מתקן את כל שבתות השנה. ולפי הידוע שיום השבת כולל ומעלה את כל ימי השבוע נמצא ששבת זו כוללת כל השנה כולה שהרי כוללת כל שבתות השנה אשר הם כוללים כל ימי השבוע. וביחוד בעת המנחה אשר אז היא עליית השבת. ונמצא שכעת בסעודה שלישית היא השעה הכוללת כל השנה כולה. וע"י ישוב הדעת בשעה זו יכולים לתקן כל השנה כולה.

ואיתא בזוה"ק שיש ג"ן פרשיות בתורה. והקשו דהא כשנבוא למנין נמצאים נ"ד פרשיות. וכמדומה שראיתי בספר א' לתרץ שפ' וזאת הברכה לא קחשיב הזוהר כי לא חשיב רק הפרשיות שקורין בשבת משא"כ פ' וזאת הברכה לא קחשיב הזוהר כי לא חשיב רק הפרשיות שקורין בשבת ולא בשמחת תורה. והענין כי כל שבת משפעת לכל השבוע בכח אותיות הפרשה של אותו שבוע. ולזאת כוון הזוה"ק שיש ג"ן פרשיות של ג"ן שבתות אשר השבת היא בחי' ג"ן עדן, עדן הנפשות ועונג

הרוחות. משא"כ פ' וזאת הברכה אינה שייכה אל שבת והיא נקראת בשאר ימי השבוע ביום שחל בו שמח"ת, ובחו"ל אף פעם אין חל בשבת. ואפי' בא"י שלפעמים שמח"ת הוא בשבת, מ"מ אין קריאת הפרשה באה מחמת השבת שהרי אף בשאר ימי השבוע קורין אותה. ונמצא שפ' האזינו היא הפרשה האחרונה של שבתות השנה ונקראת בשבת אחרונה של השנה.

אך יש להבין למה נגרעה פ' וזאת הברכה שלא תהא נקראת בשבת כשאר הפרשיות שבתורה. ויבואר עפ"י דברינו בביאור ענין ביאת בן דוד במוצאי שביעית (במאמר "ענין שמיטה אצל הקהל"), כי מספר השמיני שייך אל בחי' העתיד. שהוא בחי' היובל הבא אחר שבעה פעמים שבעה. והוא בחי' החרות והדרור והגאולה. וע"כ במוצאי שביעית מתעורר עת רצון שתהא שנה זו השנה השמינית שנת היובל של חרות וגאולה. ועל דבר זה י"ל בכל שנה בשמיני עצרת שמחמת בחינתו של יום שהוא בחי' השמיני הוא שייך אל זמן העתיד ליום שכולו שבת. ופ' וזאת הברכה אכן נקראת בשבת כי היא נקראת ביום שהוא מבחי' העתיד מזמן של יום שכולו שבת. ועכשיו בזמן הגלות שאולה אצלנו פרשה זו מזמן עתיד ואנו טועמים בזה משבת שלעתיד. ואינה נחשבת במנין שאר הפרשיות כי היא שייכת אל זמן העתיד. וע"כ פרשה אחרונה היא פ' האזינו הנקראת בשבת זו.

וכ' הרמב"ן בסוף שירת האזינו, אשר בשירת האזינו נמצא כל העבר וההוה והעתיד, כי הכל נרמז שירה זו, וכל נשמות ישראל נמצאים בשירה זו. וכידוע העובדא המובא בס' קב הישר בתלמידו של הרמב"ן ושמו אבנר, שיצא לתרבות רעה ואמר לרמב"ן שלא הבין היאך כל אחד מרומז בשירת האזינו והיכן הוא מרומז. וא"ל הרמב"ן שהוא נרמז בתיבות אפאיה"ם אשבית"ה מאנו"ש זכר"ם, ואותיות השלישיות של תיבות אלו הם אבנ"ר. וכן היה שהפליג בספינה ולא נודעו עקבותיו נשבת זכרו. והנה כ' הרמב"ן הנ"ל בסוף פרשה זו ששירה זו כוללת כל העתיד אם כי היא קטנה בדיבור. ע"כ. ומכוון לזה הוא בחי' השבת שבו נקראת פרשה זו, אשר אם כי היא קטנה בשעות מ"מ הרבה אצור בקרבה כי כל השנה כלולה בשעות מועטות אלה. וביחוד בשעות המועטות של זמן המנחה.

ויש להתבונן מה ענין שכל נשמות ישראל נמצאים בשירת האזינו דהיינו באותיות הפרשה, והלא ידוע שיש ס' רבוא אותיות לתורה וכנגדן ס' רבוא נשמות ישראל כאשר אמרו דורשי רשומות כי ישרא"ל ר"ת י"ש ש'שים ר'בוא א'ותיות ל'תורה. וישר"ן ר"ת י"ש ש'שים ר'בוא נ'שמות. וכל א' מישראל אחוז באות מיוחדת שבס"ת, וא"כ מה ענין השנות הדבר בפ' האזינו שכל א' מישראל אחוז באותיותיה. אכן הענין הוא, דכל דור ודור הוא קומה שלימה, ובכל דור נמצאים ס' רבוא נשמות ישראל האחוזים בס' רבוא אותיות התורה. ומלבד זה כללות הדורות מהווים ג"כ קומה שלימה. ודורות הראשונים הם הראש ודורות שלנו האחרונים הם העקביים וכמו שביאר בס' התניא (פ"ב). והנה על דורנו האחרון השפל מוטל תיקון כללות קומת הדורות כולם שהרי אנו העקביים שעליהם עומד כל הגוף. ודור הזה אשר יזכה במהרה בימינו לקבל פני משיח צדקנו הוא חמדת כל ישראל אשר יהפך מחשוכא לנהורא נפישא. ועליו עומד כל בנין הדורות (כמ"ש בספה"ק עטרת צבי פ' שמות עיי"ש). וע"י תיקון מעשינו אנו מתקנים כל תיקוני הדורות עד אדה"ר. ופ' בראשית הוא תחילת הדורות כמו דור המדבר, וכך כל פרשה ופרשה הוא המשך השתלשלות הדורות עד פ' האזינו שהיא הפרשה האחרונה הנ"ל. והיא מכוונת לדורנו האחרון בעיקבתא דמשיחא, ואשר רובא של שירת האזינו יש בה תוכחות ועונשין המכוונים לדורנו הנכאב והנלקה. וע"כ בפרשה זו נכללים כל נשמות ישראל, כי על הדור האחרון עומד כל הבנין כנ"ל וכולם נכללים בו כמו על סוף השנה עומדת וכלולה כל השנה. ואנו הם האותיות של פ' האזינו שבתוכנו

כלולים כל הדורות. וראוי' פרשה זו הכוללת, לקרותה בשבת זו הכוללת, כי היא שורש השבת.

ובפ' ואתחנן כתיב "כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך למן היום אשר ברא אלקים אדם על הארץ ולמקצה השמים עד קצה השמים וגו'". וברש"י בשם חכז"ל מלמד על קומתו של אדם שהיתה מן הארץ עד השמים והוא השיעור עצמו אשר מקצה אל קצה. ע"כ. וי"ל בזה עפי"ד השפת אמת (פ' נצבים – שנת תר"מ) עה"פ אם יהיה נדחך בקצה השמים. וז"ל וקשה דהל"ל קצה הארץ, אבל הרמז הוא על השורש של בנ"י בשמים שגם הוא בגלות בקצה השמים, ולרמוז כי השורש הולך עמנו בגלות. ע"כ. ולפי"ז – קומתו של אדה"ר כיון שכלל בתוכו כל נשמות ישראל ע"כ היה מקצה השמים עד קצה השמים, כי בכל מקום שנמצא אחד מישראל נמצא אתו קצה השמים. וע"כ כ"א מישראל סופו לבוא אל תיקונו אף שנשתקע בעומק הרע מ"מ נמצא אתו מקצת שמים ומשם ישוב להקבץ. וזהו ענין שנרמז שמו של אבנר הנ"ל באותיות השלישיות, שזה לא כפי המורגל להיות בא הרמז בראשי תיבות או בסופי תיבות הכוללים כל התיבה אבל לא באמצע התיבות. אלא טעם הדבר כי אילו היה נרמז בר"ת או בס"ת של אשביתה מאנוש זכרם, היה מורה שנעקר לגמרי משרשו מהראשית או מהאחרית ואין לו תקוה, ע"ז בא הרמז באמצע התיבה לומר לך שעדיין אחוז ומקושר הוא בשרשו אלא שלעת עתה הוא מרוחק וסוף סוף ישוב להתקשר בשרשו, כי יש לו שורש ראשית וממילא יש לו אחרית.

ובפ' זו של האזינו שהיא שבת שובה צריך כ"א להאזין לכרוזי התשובה של הקב"ה הקורא אלינו שנשוב אליו. והאמנם שכ' הרמב"ן בסוף פרשה זו שאין בשירת האזינו שום תנאי בתשובה אלא שבכל אופן מובטחים אנו בגאולתינו, מ"מ ידוע שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה. אלא הענין הוא שלא כל ישראל מוכרחים לעשות תשובה לפני הגאולה, אלא שסגי בתשובת חלק מישראל והשאר ישובו לאחר ביאת המשיח, כמבואר ברמב"ם סוף הל' מלכים שהמשיח יכוף את ישראל לקיים התורה, וע"כ מוטל עלינו להתעורר בתשובה. ועי"ז מתעוררים גם אחרים כי ישראל אחוזים זה בזה.

ויעזרנו השי"ת לשוב לפניו ולהזכר ולהכתב בספר חיים ברכה ושלום וכו', ולגאולה קרובה במהרה.

פרשת האזינו – שובה – תשמ"ח

בימים אלו הקב"ה הולך ומתקרב אלינו לטהרינו מחטאתנו

וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל וגו'. דקדקו המפרשים אמאי שינה הכ' כאן לומר ל' וילך משה מה שלא נאמר כן בשאר מקומות כי אם וידבר משה.

לא אוכל עוד לצאת ולבוא וגו'. פירש"י מלמד שנסתמו ממנו מעיינות החכמה. והקשו המפרשים דזה סותר למ"ש בס"פ וזאת הברכה לא כהתה עינו ולא נס ליחה ודרשו ע"ז (בספרי פ' פנחס), לא כהתה עינו בין טמא לטהור בין איסור להיתר ולא נס ליחה מעמלו בתורה. ע"כ. ואיך ישוו שני המאמרים האלו.

שמעתי מא' מיקירי ירושלים עובדא דהוי אצל הרב החסיד רבי משה מידנר זצ"ל שבא פע"א אל האדמו"ר מטשורטקוב זצ"ל ואמר אליו שאמנם מן הראוי הי' שהאדמו"ר יבוא אליו אלא שלא רצה להטריחו וע"כ בא בעצמו אליו. ושאלו האדמו"ר פשר כוונתו. וביאר עפ"י מאמר הזוה"ק (שמות קכ"ח:) חייבין צדיקיא למירדף בתר רשיעיא למיהדרי' בתיובתא. וא"כ ראוי היה שהאדמו"ר ירדוף אחריו כי הוא הרשע כדי להחזירו בתשובה אלא שלא רצה להטריחו וע"כ בא אליו.

והנה עפ"י ענין זה י"ל אצל משה רבינו כי הנה ששים רבוא אותיות התורה הן המה שיעור קומת כללות הדורות מראשית עד אחרית דהיינו מנשמות ראשי עם שהם דור המדבר עד אחרית הדורות בעיקבתא דמשיחא. ומרע"ה ביום הסתלקותו כתב י"ג ס"ת. וע"י כתיבת כל האותיות שבס"ת השפיע חיות בנשמות ישראל האחוזים בהם והעמידם על תיקונם. וכך עבר על כל כללות הדורות מבי"ת הראשון של בראשית עד היום האחרון שהוא דור עיקבתא דמשיחא המושרשים באותיות אחרונות של "לעיני כל ישראל" שהוא קאי על שבירת הלוחות כפירש"י. והיינו הדור השפל של שכחת התורה. וכשהגיע מרע"ה לסוף הס"ת לדורות הנמוכים של עיקבתא, הוצרך לצמצם ההשפעה והאור, לפי ערך השפלות הדור, כי לא הרי הדור הזה כדורות הקודמים ואינם מסוגלים לתיקונים שהיו שייכים בדורות הקודמים. וע"כ "וילך משה" שהלך ממקומו להשפיל עצמו לדורות השפלים האחרונים בבחי' שצריכים הצדיקים לרדוף אחר הרשעים להחזירן למוטב. וזה הכוונה שפי' רש"י שנסתמו ממנו מעיינות החכמה. והיינו שאף שלא כהתה עינו ולא נס ליחה מ"מ סתם וצמצם ממנו מעיינות החכמה לטובת הדורות השפלים שיוכלו לקבל כפי יכלתם.

וכענין הזה נעשה בעשי"ת שאז הזמן של דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב. שבימים אלו שהם ימי אחרית השנה כי אף שבר"ה מתחיל שנה חדשה מ"מ עדיין נמשך סיום השנה הקודמת עד יוה"כ, כמו שמוכיח האגרא דפרקא מעובדא דבני אחתי' דריב"ז (בפ"ק דב"ב). וע"כ באחרית ימי השנה שהם מכוונים לאחרית הדורות אז הקב"ה בא ומתקרב אלינו כבחי' וילך משה שהלך משה וירד למרדף בתר רשיעיא. וכבחי' הזה מתעורר פועל דמיוני לעילא שהקב"ה הולך ומתקרב אלינו בימים אלו לטהרנו מחטאתינו. אלא שגם אנו מצדנו צריכים להתקרב כפי כוחנו ולשוב להשי"ת ולהטהר. וזה בחי' יוה"כ שביום הזה הקב"ה מטהר את ישראל מכל חטאתיהם וגם בנ"י מטהרים עצמם לפני ה'. וע"כ מסתיימת המשנה האחרונה במס' יומא הכוללת כל המסכת במאמר ר"ע אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנא' וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. ואומר מקוה ישראל ד' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל. ע"כ. והם ב' הבחינות כי בחי' המקוה שהטמא הולך ויורד אל תוך המקוה להטהר. ובחי' ב' הוא שהקב"ה זורק מים טהורים שבזה אין אנו עושים שום פעולה להטהרה רק הקב"ה בעצמו מתקרב אלינו לזרוק עלינו לטהרנו.

*

הטבילה ביום הכיפורים הוא חלק מעבודת היום

כתיב ופשט את בגדי הבד וגו' ורחץ את בשרו במים במקום קדוש. והקשה החת"ס מה טעם לטבילה זה. בשלמא מבגדי זהב לבגדי לבן, עולה ונכנס מקדושה קלה לקדושה חמורה שנכנס לפני ולפנים וצריך לטבול לקבל קדושה יתירה. אבל מבגדי לבן לבגדי זהב, הלא יורד לקדושה קלה ומאי טעמא לטבילה זו. ותי' על זה, דאחר שנתעלה לקדושה יתירה, אז אח"כ ע"י מצוותיו ותורתו אפי' מצוות הפשוטים מתעלים ומתקדשים ביתר שאת יותר מהמצוות הגדולות שלפניהם. ע"כ אחר שנתקדש בבגדי לבן ועבודת פנים אז עבודתו בבגדי זהב אע"פ שעובד בחוץ וקרבנות פשוטים הרגילים ושכיחים מ"מ הם מתעלים ביתר שאת שנעשים עתה ע"י קדוש עליון כזה ע"כ צריך טבילה לעילוי קדושה. ע"כ. וראוים הדברים למי שאמרם.

אך נראה די"ל עוד בענין זה, דהנה ראוי להבין מה טעם בא הצווי שתהא טבילת הכה"ג

במקום קדוש. ולמה לא סגי שיטבול חוץ לעזרה והרי גם שם נמצאת מקוה טהרה כדוגמת אותה שבעזרה. והרי חזינן שטבילה ראשונה אכן היתה יכולה להיות חוץ לעזרה ומ"ש דשאר טבילות הוצרכו להיות בעזרה. אך י"ל דבחי' יום הכפורים הוא ענין הטהרה שהקב"ה מטהר את ישראל מכל חטאתיהם. והנה מצינו שציוה הקב"ה שביום מועד יעשו ישראל מצוות במקום אהל מועד שמאלה המצוות יתברכו כל השנה. כי יום המועד ומקום מועד [מלשון ונועדתי לך שם] הם נקודות שמתפשטות על כל השנה. ולכן איתא במס' ר"ה (טז.) אמר הקב"ה הביאו עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואת השנה. והביאו שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו פירות האילן. ונסכו לפני בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה. ועד"ז י"ל שענין טבילה של כה"ג ביוה"כ הוא להשפיע טהרה לישראל על כל השנה. וביום זה נמצאים ישראל במקוה טהרה וכמו שמסיים המאמר בזוה"ק של קם ר"ש וכו' שאומרין לפני כל נדרי "ההוא דמקורא דמקוה בידיה" ואשרי חלקו של האיש הטובל במקוה של יוה"כ בלא שרץ בידו ועומד בטהרתו. ומעתה י"ל שענין טבילות הכה"ג הם מעיקר עבודת היום ולא בתורת הכשר לעבודה שאח"כ. וע"כ צריכה להיות הטבילה דייקא במקום קדוש שהרי הטבילה היא מעיקר העבודה וכל עבודה במקדש צריכה להיות בעזרה דוקא, מקום הקרבנות והעומר, ושתי הלחם ונסוך המים. ותו ל"ק אמאי הוצרך טבילה מקדושה חמורה לקדושה קלה כי אין כונת הטבילה לצורך הכשר לקבלת הקדושה אלא היא מעצם העבודה.

וכיום הזה שאין לנו טבילת הכה"ג יש לנו ה' תפילות שהם כנגד ה' טבילות של הכה"ג. ובהם אנו מטהרים עצמנו וכמו שהיו אומרים צדיקים בי' אנא רחץ היינו בהקב"ה אני רוחץ ומטהר עצמי. ומי שאין בכוחו לבוא ולהיטהר הקב"ה בא אליו ומטהרו כנ"ל. ועלינו לשמוח במתנת יום זה שהקב"ה מטהרנו מעונותינו וכמו שאחז"ל לא היו ימים טובים לישראל כיוה"כ וט"ו באב. ואמרו ע"ז בגמ' בשלמא יוה"כ משום שהוא יום מחילה וסליחה. הרי שיום זה יום שמחה הוא לישראל. וצריכים לבטוח ברחמי השי"ת שמטהר אותנו ביום זה. ופי' הגאון מהר"ש סופר זצ"ל בנו של החת"ס מ"ש יחל ישראל וגו' והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו. דהיינו שע"י היחול לחסדי השי"ת יפדה השי"ת את ישראל מעונותיו, וז"ש "והוא" היינו היחול שנאמר בכתוב הקודם, יפדה את ישראל מכל עונותיו.

פרשת וילך - שובה - תשמ"ט

ארפא משובתם אהבם נדבה

חדו השתא בהאי שעתא דביה רעוא דרעוא ולית זעפין. בכל שבת גדולה העת רצון בשעת סעודה שלישית, ק"ו בשבת זו שבימי התשובה כאשר שורים בעולם י"ג מדות של רחמים, ובהפטורת היום קרינו ארפא משובתם אהבם נדבה, שזו התעוררות האהבה ונדבה שבימים אלו, ובנוסף אל בחי' אהבה שבכל שבת כמ"ש בתפלת המנחה מנוחת אהבה ונדבה. וכמ"ש רמב"ן שבכל המועדים מקריבים חטאת ולא בשבת כי שבת הוא זמן של אהבה ואין צורך אז לחטאת. ועוד מיוחדת מעלת שבת זה שהוא שבת ראשון בשנה והוא השבת שהתורה אמרה עליו בפ' בראשית ויכולו השמים וגו', ובכל שנה חוזר ונשנה מחדש כפי שהיה בשעת הבריאה, וע"כ בשבת זו מופיע ויורד השבת של שבעת ימי בראשית. ושבת זו הגין על אדה"ר כאשר נגזר עליו שיטרד מגן עדן, וע"י השבת נשאר שם עד אחר השבת כדאי' בחז"ל.

וכבר אמרנו כמ"פ שראש השנה הוא ארץ ישראל בבחי' הזמן. והנה כ' בפ' עקב ארץ אשר ה"א דרש אותה תמיד עיני ה"א בה מראשית השנה עד אחרית שנה. ולפי פשוטו הכ' מדבר בא"י ששם תמיד עיני ה', וחז"ל דורשים ג"כ מקרא זה על ר"ה שבו נדון מה יהא

בכל השנה מראשית עד אחרית. והוא מקושר עם פשוטו כי בר"ה הוא בחי' א"י, ובא"י הוא תמיד זמן משפט וע"ז רומז עינ"י ה', שכן הדיינים נקראים עיני העדה, וכדאי' באלשיך על מקרא זה שבא"י אדם נדון בכל יום, ובחו"ל בהגיע ר"ה הקב"ה מביאנו לא"י לשפטנו. ונמשכת בחי' זו בכל עשרת ימי תשובה שאז שורים עיני ה' והוא קרוב אלינו. ודבר זה הוא לזכות לנו ע"ד דאי' במס' מכות שרוצח שנגמר דינו בחו"ל וברח לא"י צריך לדונו מחדש כי יתכן שתעמוד לו זכותא דא"י לזכותו, וה"נ הקב"ה שופטנו בעשי"ת שאז אנו בורחים לא"י וע"י זכותא דא"י נזכה במשפט.

וע"י התעוררות הארת י"ג מדות של רחמים שבימים אלה נהפך הדין עצמו לרחמים ולזכות. וע"ד שמבאר בעל התניא בהא דכ' לפני המבול וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום וגו' אמחה את האדם וגו'. ואילו לאחר המבול כ' וירח ה' את ריח הנחוח ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף עוד לקלל וגו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו וגו'. והרי סברא זו שיצר לב האדם רע היתה סיבה להביא את המבול והיאך לאחר המבול שימשה סברא זו לבלתי הביא עוד מבול. אלא כי ע"י התעוררות הרחמים של י"ג מדות שנתעורר אז נהפך הדין עצמו לרחמים ומה שגרם מתחילה את הדין גרם עתה לרחמים.

ועד"ז יתבאר מה שאנו מתפללים בימים אלה וסלחת לעוננו כי רב הוא. דלכאורה מה טעם לדבר שיסלח לנו כי רב הוא והרי אדרבא הקטנת החטא היא סיבה לסליחה. אך להנ"ל ע"י י"ג מדות של רחמים הסיבה עצמה המעוררת את הדין נהפכת להיות סיבה לרחמים וסליחה.

ואי' בנועם אלימלך פ' דברים שיש עולם עליון הנקרא כל ישראל ושם אין מגיע שום פגם. עכתדה"ק. והנה שם הוא שורש י"ג מדות של רחמים כי שם אין מגיע בחי' הדין ונמשך רק רחמים וחסדים. והיות כי אותיות התורה הם נשמות ישראל נמצא שתיבת בראשית הוא השורש לכל הנשמות וע"כ הוא מכוון לעולם העליון של כל ישראל ששם הוא שורש ואחוד נשמות ישראל אשר אין מגיע שם שום פגם כנ"ל. והוא בחי' השופ"ר שהוא נוט' שטן ואין פגע רע. וע"כ תיבת בראשי"ת עולה כמנין השופ"ר. וגם הוא בגימ' אנכ"י אנכ"י הו"א מוח"ה פשעי"ך למענ"י.

בפרי צדיק (לשבת תשובה דף צז:) מבאר המד' (בר"ר ספ' כ"ב) פגע בו אדה"ר בקין א"ל מה נעשה בדינך א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי. התחיל אדה"ר מטפח על פניו אמר כך הוא כחה של תשובה וכו' מיד עמד אה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת. ויש להבין וכי זהו רק הכח של תשובה להתפשר היינו להיקל העונש למחצה כמ"ש שהיקל ממנו חציה גזירה של נע ונשאר רק נד. הלא באמת כחה של תשובה הוא יותר שמכפר הכל עד שיוכל לעשות מזדונות זכיות.

אך הענין דאי' במד' על אדה"ר ואכלתי אין כ' כאן אלא ואוכל, אכלתי ואוכל עוד. ותמוה. אך הפ' הוא שדן אדה"ר בעצמו אם מקודם שלא היה לו היצה"ר היה יכול לפתותו כ"ש עתה שכבר חטא ויש בו היצה"ר בודאי לא יוכל לו ולא רצה לרמות את בראו. וז"ש בהתנצלות אכלתי ואוכל עוד, שבודאי יאכל עוד. כי הוא ידע שעיקר גדר התשובה הוא כמ"ש הרמב"ם עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם. אך מאחר ששמע מקין עשיתי תשובה ונתפשרתי, אך דכ' ויצא קין ואחז"ל כגונב דעת העליונה. עז"א אך הוא כחה של תשובה שמועיל גם בוידוי דברים לבד אף שאינו עוזב עוד העזיבה הראויה עד שיעיד עליו וכו'. וע"ד דאי' (בתענית ח.) ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ומ"מ והוא רחום יכפר. מיד אמר מזמור שיר ליום השבת טוב להודו"ת לה' דלא כ' כאן עזיבה כמ"ש ומודה ועוזב ירוחם. שע"י כחה שבת מועיל דברים לבד ג"כ. והוא ע"ד שכ' הרמב"ם בטעם שמועיל גט מעושה בישראל שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני אף שאומר כן לאנסו. כי באמת הוא רוצה לקיים כל מה שמצווה אלא שיצרו תקפו וכיון שהוכה עד

שתשש יצרו כבר גירש לרצונו. והוא עפ"י שאמרו (ברכות יז.) גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה, ובשבת נתברר שישראל קשורים בשורש בהשי"ת ורצוננו לעשות רצונך לכן אז מועיל גם הוידוי פה וז"ש טוב להודות לה'. עיי"ש.

ועד"ז מבואר מ"ש חז"ל המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק גמור אפי' הוא רשע חוששין לקדושין שמא הרהר תשובה בלבו באותה שעה. והנה ודאי דלא איירי במי שרואין בו אח"כ ששב מרשעו ושינה את מעשיו דאז הוי ודאי קדושין. וע"כ שאין רואין אצלו שינוי ובכל זאת חוששין לקדושיו. והיינו דאף שלא עזב דרכו מ"מ הועילה לו התשובה שבאותה שעה. ואף אם לפי ראות העין אין נראית תשובתו אבל גלויה היא לפני יודע תעלומות. ובאותה שעה יכול הקב"ה להעיד עליו שאין רצונו לחטוא עוד. ומה שנכשל שוב זה מחמת שנתחדש עליו יצרו.

ובודאי שמוטל על האדם להשתדל להגיע לתשובה שלימה ולעזיבת דרכו הרע לגמרי, מ"מ צריך כ"א להתחזק ולידע מה גדלה אהבת השי"ת לכ"א מישראל וחפץ אף בוידוי גרידא, ובהתבוננו בזה יתעודד לעלות מעלה עד שיגיע לתשובה שלימה. ובדורות החלושים הללו מצוה רבה לחזק לבות ישראל ולהודיעם גודל האהבה שהקב"ה אוהבם ולא להתיך עליהם בדברי תוכחה קשים כגידין, כמו שמצינו שהנביא ישעי' פותח את נבואתו בדברים קשים בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי וגו', ואילו אחר החורבן בנבואת מלאכי שהוא הנביא האחרון המוסר את נבואתו לכל משך הגלות כמו שמסיים בנבואתו הנה אנכי שולח לכם את אליהו וגו' כלומר שממני ועד אליהו לא יהא עוד נביא בישראל, ונבואתו צריכה להיות מספקת לכל משך הגלות וע"כ פותח דבריו אהבתי אתכם אמר ה'. כי לעייפי הגלות צריך לומר דברי עידוד וחיזוק וא"א לומר להם דברים קשים כישעיה שאמר נבואתו לפני החורבן. וכן איתא בזוה"ק שנתגלה ליחזקאל כל מעשה המרכבה ביציאתם מא"י לגלות בבל מה שלא נתגלה קודם לכן וראה היאך כל המרכבה יורדת עם ישראל להיות אתם בגלות. כי לפי צורך השעה דרוש לגלות ביותר הפלגת אהבת השי"ת לעמו.

ואי' בזוה"ק כי אילו היו ישראל יודעים עוצם אהבת ה' אליהם היו מרימים שולי בגדיהם ורצים אחרי ה' ונוהמים כאריות בשאגה והשתוקקות אליו ית"ש. ובהיות כן יתחזק האדם ולא ישמע ליצרו המדיחו מעם ה' ומפתהו שאין תשובתו שוה כלום. ומביא לו הוכחות כגון שלא הוריד דמעות בר"ה וסימן שאין נשמתו הגונה וכיוצ"ב בדברי הבל אשר אין קץ לדברי רוח. רק עליו לדעת שחשובה מאד תשובתו לפני המקום. ואפי' תשובת קין שהיתה כגונב דעת העליונה הועילה לו להתפשר, ובדור הזה דבר קטן חשוב אצל השי"ת יותר מעבודות רמות של דורות הקודמים כמ"ש מהרח"ו בשם האריז"ל. וגדולה היא האהבה שאוהב הקב"ה את כאו"א מישראל, וביחוד בימים אלה מתגלית ביותר האהבה כנ"ל. ובשבת זו נשפע כל הכח של יוהכ"פ הבעל"ט, שביום זה הקב"ה פונה אלינו בגודל אהבה וחיבה כאב אל בנו ואומר אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וגו'. שובה אלי כי גאלתיך. ובר"ה הקב"ה הוא בבחי' מלכנו אבל ביוהכ"פ הוא בבחי' אבינו.

ובשנה זו שחל יוה"כ בשבת כוחו כפול ומכופל שמתחזק ע"י כח השבת וגם השבת מתחזק ע"י יוה"כ, ועתה בשעה זו גדולה העת רצון שכעת היא עליית כל העבודות של ר"ה, התקיעות והברכות והתפלות וקבלת עול מלכותו, והיא השעה הראויה ליישב דעתו בהתבוננות על חובתו בעולמו. וכבר אמרנו כי בשנה זו לפי חשבון שנות עולם מתחיל חצות היום של אלף הששי שאז תחילת ההכנה לשבת ליום שכולו שבת.

ויה"ר שנזכה להטהר מחטאתנו ולשמוח בזה ע"ד שכ' תגלנה עצמות דכית, ונזכה לקבוץ נדחי ישראל ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים.

כל אחד ראוי לעשות עצמו בית קבול כפי כחו אף שהוא רק בבחי' ארון ע"ץ

ויצו את יהושע בן נון ויאמר חזק ואמץ כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם. הנה אחז"ל פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה. וכשעברו ישראל מהנהגת משה להנהגת יהושע היתה זו ירידה להם. אך אעפ"כ דייקא בהנהגת יהושע זכו ליכנס לארץ מה שלא זכו בהנהגתו של משה. וזה שאמר חזק ואמץ כי אתה תביא וגו' שיתחזק שהגם שתחול ירידה בסדר ההנהגה מ"מ הוא דייקא יביא את ישראל לארץ. ועד"ז הוא בסדר הדורות אשר הדורות מתמעטים והולכים וראשי הדורות הם במדרגה פחותה מהקודמים להם. וכן בבחי' זמן כל שנה שמתחדשת היא בבחי' לבנה לגבי חמה לשנה הקודמת לה וכמו שאחז"ל משחרב בהמ"ק אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו. ועכ"ז יש עלינו להתחזק כי דייקא דור שפל זה כמונו היום נזכה לבוא אל הארץ בגאולה השלימה ב"ב. וע"כ שייכת קריאת פרשה זו של חזק ואמץ כי אתה תביא וגו' בתקופת השנה.

ובפרשה זו אנו משלימים מנין מצוות התורה עם ב' מצוות האחרונות של הקהל וכתיבת ס"ת ונקראת הפרשה בשבת שמשלימים השנה, וב' מצוות אלו מקושרים הם כי הקהל היא כינוס ואיחוד נשמות ישראל וכן כתיבת ס"ת יש בה ענין זה כידוע כי ששים רבוא אותיות לתורה כנגד ס' רבוא נשמות ישראל כאשר מורה נוט' של תיבת ישרא"ל י"ש ש'שים ר'בוא א'ותיות ל'תורה. ובהשלמת כתיבת ס"ת יש בה אחדות נשמות ישראל בבחי' השורש ששם כלולים כל נשמות ישראל באחדות והוא העולם הנקרא כל ישראל כמ"ש הנועם אלימלך ר"פ דברים. ושם אין מגיע שום פגם אלא כולך יפה רעיתי ומום אין בך. ולבחי' זו באים ישראל ביוה"כ כי גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, וכסא הכבוד הוא מקום שורש נשמות ישראל שנחצבו מתחת כסה"כ. וזהו מתק פירושה של תיבת תשובה, שהנשמה שבה למקור מחצבתה אשר מכסא כבוד חוצבה. וזה בחי' יוה"כ ששבים ישראל לשורש מחצבתם שהוא עולם הנקרא כל ישראל ובזה מתכפרים כל החטאים כי שם אין מגיע שום פגם וע"כ מתפייסין ישראל בערב יוה"כ כדי שלא יהא שום חציצה ביניהם המפרדת האחדות.

וכן עד"ז היא בחי' קדש הקדשים שהוא בבחי' מקום השורש שממנו הושתת העולם והכל כלול שם בהתקשרות, וע"כ נכנס שם הכה"ג ביוה"כ עם הקטורת שהיא בחי' התקשרות כמ"ש בזוה"ק שקטורת הוא מל' אתקטרנא, ושם מונחים עשרת הדברות שהם שורש כל מצוות התורה הכלולים בהם, וכ"א מישראל מקושר למצוה מסויימת בתורה ע"ד שהרה"ק מראפשיץ זצ"ל היתה נשמתו שייכת למצות סוכה וע"כ בכל יום מימי השנה היה עוסק במצות הסוכה אם בפועל או בדבור, ובעשרת הדברות מתאחדים כל מצוות התורה המושרשים בהם ובזה מתאחדים כל נשמות ישראל. וע"כ קדש הקדשים הוא בחי' מועט מחזיק את המרובה ולכן מקום הארון אינו מן המדה. ועד"ז יוה"כ הוא מועט מחזיק את המרובה שהוא יום הכולל כל שס"ה ימי השנה כמ"ש בזוה"ק עה"פ ה' שמעה ה' סלחה ה' הקשיבה אל תאחר – ביוה"כ, ור"ת שמעה סלחה הקשיבה הוא שס"ה שהם שס"ה יום הכלולים ביוה"כ. ולכן עבודת הכה"ג ביוה"כ היא בקדש הקדשים כי בחינתם שוה. ואמה"כ בפרשה זו לקוח ספר התורה ושמתו מצד ארון ברית כי הס"ת היא כללות ס"ר נשמות ישראל כנ"ל ואמר שיקח את נשמות ישראל ויקרבם לשרשם לצד הארון ששם עשרת הדברות שהם השורש לאותיות הס"ת. ויש בהם אותיות כמנין כת"ר כנגד תרי"ג מצוות דאורייתא וז' מצוות דרבנן. וזהו בחי' כתר שהוא השורש והמקור ובחי' זו מתגלית ביוה"כ וע"כ אנו אומרים כל היום קדושת כת"ר, וכמ"ש המאור ושמש שזה נרמז במה שהיה הכהן אומר תטהר"ו בגי' כת"ר. וביוה"כ ג"כ מתקרבים נשמות ישראל לשרשם כנ"ל, והיא כבחי' הספר תורה הנשלמת

שאז מתאחדים כל הנשמות בשרשם וע"כ מתסיימת התורה בתיבת כל ישראל, כי בהשלמת הס"ת מגיעים לעולם של "כל ישראל" שהוא מקום שרשם אשר אין מגיע שם פגם.

והנה כבר דברנו מענין שכ' באמרי נועם שרא"ש השנ"ה בגימ' בי"ת המקד"ש, כי בר"ה בחי' ביהמ"ק באה אלינו בכל מקום אף בחו"ל ולכן אין אז מצות עליה לרגל וכן אין הבדל בין א"י לחו"ל בענין יו"ט שני כי בר"ה אף בא"י עושים ב' ימים ויוה"כ אף בחו"ל רק יום א', כי בימים אלה כולנו נמצאים בבהמ"ק, דרשו ה' בהמצאו, אלו עשרה ימים שמר"ה ליוה"כ שאז השכינה מצויה עמנו, ומי פתי אשר לא יתפייס עם המלך בהמצאו עמנו. וביוה"כ אנו נכנסים עם הכה"ג לקדש הקדשים דאף שבפועל רק הכה"ג נכנס שם אבל כל ישראל נכללים עמו באחדות ונעשים גוף אחד, ואפי' בזה"ז מתקיימת העבודה ע"י שילום פרים שפתינו. וביוה"כ שהוא למעלה מן הזמן ושעל כן נקראת המסכת יומא ואין מציינים איזה יום, וגם בפ' אחרי בעבודת יוה"כ לא כ' באיזה יום שייכת עבודה זו כי הוא יום שלמעלה מהזמן ונקרא בפי ישראל יום הקדוש, כמ"ש בבני יששכר ורק בסוף הפרשה אחר גמר העבודה כ' אך בעשור לחדש השביעי תענו את נפשותיכם, כי כאשר בא הכ' לדבר בעניני הגוף שהוא מצות העינוי שם כבר נכתב הזמן. וביום זה שלמעלה מן הזמן אנו באים אל קדש הקדשים שהוא המקום שאינו מן המדה כנ"ל. ונראה להוסיף לפי דרכו של האמרי נועם שר"ה בגי' ביהמ"ק, עד"ז נאמר שיו"ם הקדו"ש בגי' ה"ר המורי"ה.

וביאור שייכות שם הר המוריה דייקא אל יוה"כ, כי הנה אברהם אבינו הוא השורש של כללות ישראל ואחד היה אברהם שבו היו כל נשמות ישראל מאוחדים בגוף אחד. והנה נסה הקב"ה את אברהם אבינו בעשרה נסיונות שהם נגד עשרה מאמרות של בריאת העולם, וכמו שיש בעשרה מאמרות נקודה השרשית שהיא בראשי"ת, כן הנסיון העשירי של אברהם אבינו הוא הנקודה השרשית. ובירור עצמיותו של אברהם אבינו נשלם בנסיון העשירי של העקדה שאז נאמר עליו עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, דאף שעד עתה ג"כ התנסה בכמה נסיונות ועמד בהם מ"מ עדיין לא נתברר שהוא בעצם ירא אלקים כי יתכן שהיה בדרך מקרה אבל בנסיון זה נתברר כי ירא אלקים הוא בעצם, וזהו בחי' כלל ישראל כמו שביאר המהר"ל הטעם דמחשבה טובה מצטרפת למעשה רק בישראל ולא בעכו"ם, וכ"כ הבני יששכר דמזה הטעם מהני תשובה רק בישראל כי ישראל הם בעצם טוב והעבירות שלהם הם רק דבר חיצוני בדרך מקרה משא"כ העכו"ם הם בהיפך. וז"ש מחיתי כעב פשעיך וכענן חטאתיך, כי הם כמו עב וענן המסתירים אור השמש וכאשר הם מסתלקים מתגלה כי היתה השמש זורחת מאז ומקדם. כן עוונות בני ישראל אינם מגיעים בשורש עצמו כי כולך יפה רעיתי ומום אין בך כנ"ל, וזה טעם הכפרה של יוה"כ כנ"ל. וע"כ כול"ך יפ"ה רעית"י ומו"ם אי"ן ב"ך בגימ' אחר"י נמכ"ר גאול"ה תהי"ה ל"ר. והנה זה נתברר בנסיון העשירי של העקדה ששורש ישראל ומקורם הוא בעצם טוב, וע"כ היה נסיון העקדה ביום הכפורים דייקא ובמקום הר המוריה דייקא כי אז נתברר שורש ישראל שאין בו פגם שהוא מבחי' קה"ק וזה בחי' יוהכ"פ כאמור, ולכן עת"ה ידעת"י בגימ' חטאיכ"ם כשני"ם כשל"ג ילבינ"ו כי זה טעם סליחת העונות כי נתברר בחי' עצמיותן ושרשן שהוא טוב וכמ"ש כי ירא אלקים אתה היינו בעצם כנ"ל ולא בדרך מקרה. ומה"ט נמחים העוונות וכשלג ילבינו.

ובבני יששכר כ' בענין המ' יום שמר"ח אלול עד יוה"כ עי' במאמר א' ממאמרי אלול. וי"ל דהנה התורה אמרה גבי מלקות ארבעים יכנו ואתו רבנן ובצרי חדא.

והטעם י"ל כי המ' מלקות הם נגד מ' יום של יצירת הולד או מ' יום של מתן תורה, והם המ' מדרגות שפגם בהם בחטאו, אך באמת בנקודה האחרונה שהיא המדריגה הארבעים אין

מגיע שום פגם כפי שנתבאר שבנקודה הפנימית הוא אך טוב. וע"כ א"א להלקות ארבעים כי במדרגה הארבעים נתברר שאין כלל חטא. ומדריגה זו הארבעים היא מכוונת ליום הכפורים שהוא יום הארבעים מר"ח אלול כנ"ל שיום זה הוא בחי' השורש ונקודה הפנימית של כלל ישראל שבו מתברר שאין שום חטא כלל, וביום זה הוא גילוי י"ג מדות של רחמים הנמשכים מבחי' השורש והמקור, ואז מתגלה הקב"ה בבחי' זקן מלא רחמים, בחי' עתיק יומין. ועפ"י פשטות הבחי' היא לדוגמא כמו שמצינו שהאב מייסר את בנו אבל זקינו של הילד אינו מייסרנו כלל ורק מראה לו אהבה וחמלה. וכמ"ש שאל אביך ויגדך – הגדה ל' קשה, זקניך ויאמרו לך – אמירה רכה, וכך היא הבחי' של עתיק יומין שהקב"ה כדוגמת הזקן שאינו מייסר רק מקרב באהבה.

ובמס' יומא (נח:) נחלקו ר"ע וריה"ג בסדר ההזאות של מזבח הפנימי ביוה"כ דלר"ע מתחיל מקרן מזרחית דרומית דרומית מערבית מערבית צפונית צפונית מזרחית, ופריך בגמ' על ר"ע ונקיף דרך ימין כדילפינן מקרא גבי יום שעשה שלמה שכ' שם עומד על שנים עשר בקר שלשה פונים צפונה ושלשה פנים ימה וגו' נגבה ומזרחה. הא למדת שכל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין. ומשני דר"ע סבר לא יליף פנים מחוץ. ולכאו' תמוה מאד תי' זה, וכי אנן באים למילף דין בעבודת פנים מדין שמצינו בעבודת חוץ, והרי קרא דיליף מיניה לא איירי כלל בעבודה אלא דילפינן כלל לכל מקום שיש לפנות לימין כדרך שמצינו בכתוב שמצייר את ד' הרוחות של ים של שלמה באופן זה. וזה כלל לכל המצוות, ומה שייך הכא לו' לא יליף פנים מחוץ. ע"כ נראה דא"א לפרש גמ' זו עפ"י הפשט רק צריכים אנו בזה לפנימיות התורה כאשר נמצא כן כמה פעמים בש"ס שא"א לפרשם רק עפ"י פנימיות, וע"ד שכ' הרדב"ז בענין שהחמירו כ"כ חז"ל בחמץ בביעורו יותר משאר איסורים, שאחר כל הטעמים שכ' הראשונים אין הדעת נוחה בזה רק צריכים אנו למ"ש בזוה"ק שהחמץ הוא היצה"ר וע"כ צריך להחמיר בו כ"כ בביעורו. וה"נ בגמ' זו צריך בע"כ לפרש עפ"י המובא בשם הזוה"ק דליכא שמאלא בעתיקא. כי בבחי' עתיקא הוא כולו רחמים וע"כ אין שייך שם שמאל כלל המורה על דין. ולכך א"ש שי' ר"ע דאין צורך לפנות אז לצד ימין כי לית שמאלא בעתיקא וביוה"כ שהכה"ג נכנס לקה"ק בחי' עתיקא. וגמר ההזאות שעל מזבח הפנימי הוא גמר העבודה של קה"ק ע"כ אין שם ימין ושמאל כלל.

והנה קדושת המקדש אינה קדושה עצמית אלא שנתקדשה כשבנו את בהמ"ק ע"ד שנתקדש המשכן כשעשאוהו. אבל קדושת הר המוריה יש בה קדושה עצמית מעת בריאת העולם שמשם הושתת העולם. והוא המקום אשר בחר בו ה' כמ"ש המקום אשר יבחר ה' בו ע"ד שנאמר באברהם אשר בחרת באברם. וע"כ שם הר המוריה הוא ע"ש שמשם יוצאה הוראה לישראל כמ"ש חז"ל. והדיוק במה שנקטו משם יוצא"ה להורות שקדושתה קדושה עצמית ומקורית שמשם יוצאה ומתפשטת, וע"כ בחי' זו מכוונת ליוה"כ שביום זה באים לנקודת הראשית והמקור ששם אין חטא ואין דין בחי' לית שמאלא דעתיקא. וכן א"ל אר"ץ המורי"ה בגימ' עתיק"א, וע"כ יוה"כ בגימ' ה"ר המורי"ה כי הוא מכוון דייקא לבחי' הר המוריה ולא לבחי' המקדש כמו שנתבאר.

והנה בנעילת יוה"כ הוא גמר החתימה, שאז נכנסים כל ישראל לקה"ק שהוא מקום עשרת הדברות ומקבלים אז הלוחות שניות אשר נתנו ביום זה אחר שהלוחות הראשונות נשברו, והלבבות נקראים לוחות כמ"ש כתבם על לוח לבך. ונחקק אז בלבות ישראל משאלות לבבם לטהר לבבם ולחדש כליותיהם לעבודתו. וזאת היא החתימה לטובה, וזאת היא העבודה בעשי"ת להכין בית קבול ללוחות השניות וכמ"ש הקב"ה למשה רבינו ועשית לך ארון עץ ליתן שם את הלוחות. ולכאו' למה צוהו הקב"ה ארון עץ ולא של כסף וזהב כראוי לכבוד הלוחות, אלא רמז בזה שכל אחד ראוי לעשות

עצמו בית קבול כפי כוחו ואף שהוא רק בבחי' ארון עץ. וזאת היא ההכנה ליוה"כ לעשות ארון עץ בשביל לוחות השניות, ארו"ן ע"ץ בגימ' יו"ם הכפורי"ם, וזה הארון היה יוצא למלחמה, וכך צריך להכין ארון לצאת למלחמה, וגם ועשי"ת ל"ך ארו"ן ע"ץ בגימ' וזרקת"י עליכ"ם מי"ם טהורי"ם.

ובשעה זו של רעוא דרעוא שבכל שבת מתגלה אז בחי' עתיק יומין כמ"ש והא אזמין עתיק יומין, ובפרט בשבת זו המשפיע ליוה"כ בחי' עתיק יומין, הרי גדולה מאד שעה זו וראוי לנצלה בחשבון הנפש.

ויזכנו השי"ת להתאחד עם כל ישראל ולזכות לקבלת לוחות שניות של חתימת ספר חיים ברכה ושלום ופרנסה טובה וגזרות טובות ישועות ונחמות אנחנו וכל בית ישראל, והעיקר לשנת גאולה וישועה.

פרשת וילך - שובה - תשנ"ב

עשרת ימי תשובה הם האחרית והראשית של השנה

ויאמר ה' אל משה וגו' קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצונו וגו' וקם העם הזה וזנה וגו' וחרה אפי בו וגו' ואנכי הסתר אסתיר פני וגו' ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וגו'. להבין המשך הכתובים נראה בהקדם עוד מ"ש חז"ל והובא ברש"י ס"פ האזינו עה"פ ויבוא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת הוא והושע בן נון. שבת של דיוזגי היתה נטלה רשות מזה ונתנה לזה.

וי"ל עפי"ד החי' הרי"מ על מה שפירש"י עה"פ אתם נצבים היום כלכם, לפי שהיו ישראל יוצאים מפרנס לפרנס ממשה ליהושע לפיכך עשה אותם מצבה כדי לזרזם. דענין זה שייך לזמן זה של התחדשות השנה כי כל שנה היא הנהגה מיוחדת וכשמתחלפים השנים יוצאים ישראל מפרנס לפרנס כלומר מהנהגת שנה שעברה להנהגת השנה הבאה. וע"כ ראוי אז לעשות את ישראל מצבה כדי לזרזם. והנה לפום פשטות תחילת השנה היא ביום ראש השנה כאשר שמו מעיד עליו שהוא יום של ראשית השנה. אכן באגרא דפירקא (אות קי"ט) מוכיח מהעובדא המובא בגמ' (בבא בתרא דף י.) בבני אחתיה דריב"ז שראה ריב"ז בחלומו שיפסידו שבע מאות דינרים בשנה זו והלך וגבה מהם הכסף לצדקה ועדיין נשאר י"ז דינרים ובעיו"כ שלח קיסר ולקח מהם י"ז דינרים. הרי שעד יוה"כ עדיין שייך לגזירת שנה העברה ע"כ. אמנם צ"ב היאך יצדק לפי"ז את המונח אצלנו שראש השנה הוא התחלת השנה.

אמנם עפ"י דרכו של החי' הרי"מ הנ"ל שהתחלפות השנים היא בבחי' יציאה מפרנס לפרנס, י"ל שכמו שמצינו אצל משה ויהושע שהיתה שבת של דיוזגי שהיו אז שני הפרנסים משמשים בכתר אחד. וכן עד"ז בהתחלפות השנים אזי הזמן שמר"ה עד יוה"כ הוא זמן של דיוזגי שמשמשים בו שני השנים כאחד. וע"כ קורין בזמן זה בפרשה זו שבו מבואר ענין זה שהשתמשו שני פרנסים בזמן אחד. והענין הוא כי יש חילוקי מדרגות בנשמות, ויש בחי' צדיקים שדינם נגמר תיכף בליל ר"ה לחיים טובים, ואצלם כבר הסתיימה השנה שעברה בחדש אלול. וראש השנה הוא ראשית השנה החדשה. אבל הבינונים שעדיין תלויים ועומדים בדינם עד יוה"כ בשעת נעילה, אצלם נמשכת עדיין השנה שחלפה עד יוה"כ ואז מתחיל ראשית השנה. ומה שאנו קורין ראש השנה הוא על שם הצדיקים. ואמנם אף הבינונים כשמגיע יוה"כ וע"י הפלגת מדת הרחמים והאהבה המתעוררת ביום זה זוכים בדין וע"י תשובה מאהבה נהפכו הזדונות לזכיות ומתברר שהיו צדיקים למפרע ונמצא שגם אצלם התחילה השנה בראש השנה. אלא שהצדיקים כבר יצאו זכאים בר"ה הגם שיש בו שליטת מדת הדין ונקרא בתורה יום תרועה שענין התרועה מורה על מדה"ד כי התרועה היא צמצומי קולות נשברים. אבל הבינונים תלויים ועומדים עד יוה"כ שהוא יום של רחמים ואז תוקעים בנעילה תקיעה פשוטה המורה על

רחמים. והמאור עינים כ' בהחילוק שבין ר"ה ליוה"כ, שראש השנה הוא זמן של אתערותא דלתתא ויוה"כ הוא זמן של אתערותא דלעילא. ובכח האתערותא דלעילא מתעוררים כל ישראל בתשובה וכאשר נודע כמה עובדות שאירעו אצל פושעי ישראל שנתעוררו ביום זה לתשובה ולא ידעו בעצמם מאין הגיע להם זאת. והמנחת אלעזר אמר שאין לומר ביוה"כ בנוסח המי שבירך – ויכתבהו ויחתמהו ביום הדין – כי אין יוה"כ יום דין רק רחמים. ואז זוכים אף הבינונים ומתברר בחי' ועמך כולם צדיקים, שכבר היו צדיקים בר"ה כי התשובה מהפכת הזדונות לזכיות.

ובגמ' (ברכות ח:) פעמים שאדם קורא ק"ש שתי פעמים בלילה אחת קודם שיעלה עמוד השחר ואחת לאחר שיעלה עמוד השחר ויוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה. ומפרש הש"ס דלעולם עדיין נקרא לילה לאחר עמוד השחר אלא כיון דאיכא אינשי דקיימי בההיא שעתא מקרי זמן קימה ויוצא ק"ש של שחרית. וכן אמרו שם בלשון אחר פעמים שאדם קורא ק"ש ב"פ ביום אחת קודם הנץ החמה ואחת לאחר הנץ החמה ויוצא ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה. ומפרש בגמ' דאף דקודם הנה"ח הוא יום מ"מ איכא אינשי דגני בההוא שעתא ולכך מקרי בשכבך. ולכאו' ראוי להבין למה אין יוצאים ק"ש של שחרית אף קודם עלות השחר והרי איכא אינשי דקיימי בההיא שעתא כמ"ש קומי רוני בלילה לראש אשמורות וכמ"ש בפוסקים שיש לקום ולקונן על חורבן בהמ"ק בראש אשמורות. וכמו שאמר דוד אעירה שחר אני מעורר את השחר. ולמה א"כ לא נימא דמקרי זמן קימה אף קודם עלוה"ש.

ויבואר בהקדם מ"ש המהר"ל וכן בהקדמת האגלי טל בשם אביו וכ' שכבר מבואר כן בדברי קדשו של האריז"ל בפע"ח, דהטעם שבאה המצוה לקרא ק"ש שחרית וערבית כי קבלת עומ"ש שמקבל האדם בשחר נשאר רשימתו על כל היום ובערב שבא יום אחר מסתלקת הרשימה וצריך לקבל עומ"ש מחדש. כי כל שינוי זמן מצריך קבלת עומ"ש מחדש.

והנה במזמור ברכי נפשי (תהלים קד) משורר דוד המלך על סדרי הטבע שהטביע הקב"ה בעולמו, ואומר תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער וגו' תזרח השמש יאספון ואל מעונותם ירבצון יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב. ומבואר שבהאיר היום הוא שינוי הזמן ואז יצא אדם לפעלו. וכבר ביארנו במק"א שכל סדרי הטבע הם חלק התורה ממש. כי כשהטבע פועלת פעולתה היא מקיימת מה שכתבה תורה בסדר מעשה בראשית.

ומעתה כשצותה תורה לקרא ק"ש בשכבך ובקומך, שטעם המצוה היא כי בכל שינוי זמן צריך קבלת עומ"ש מחדש, דברה תורה על זמן שכיבה וקימה שמצד טבע הבריאה. אשר כפי המבואר במזמור הנ"ל זמן הקימה הוא בהאיר היום. אבל מה שיש חסידים ואנשי מעשה המקדימים להשכים ומעוררים את השחר אין זה זמן קימה שמצד טבע הבריאה אלא שהם מתעלים בהתנהגותם חוץ מדרך טבע הבריאה. וע"כ לא שייך לומר שמצד זה יהא חל שם שינוי זמן אף קודם עלה"ש ועדיין א"א לצאת אז חובת ק"ש של שחרית. ורק בהגיע עלה"ש יש להחשיב שינוי זמן, ואז אמרינן דמקרי זמן קימה מצד הצדיקים שהם משכימי קום וכבר יכולים אז לצאת חובת ק"ש של שחרית, ואמנם לשאר האנשים הבינונים עדיין לא הוי זמן קימה עד הנץ החמה, וע"כ הזמן שמעלה"ש עד הנצה"ח הוא בבחי' דיוזגין שמשמשים אז ב' הזמנים ומקרי זמן שכיבה וזמן קימה. וע"ד שנתבאר לגבי הזמן שמר"ה עד יוה"כ שהוא בחי' דיוזגין כי מצד הצדיקים כבר התחילה השנה החדשה אבל מצד הבינונים עדיין נמשכת השנה שעברה עד יוה"כ.

וי"ל עוד שראש השנה גם הוא מכוון למצוות ק"ש של שחרית כי ענין קריאת ק"ש הוא כמו שנתבאר שבכל שינוי זמן יש לקבל מחדש עול מלכות שמים, ולכן בראש השנה שהוא שינוי זמן שהרי מתחלת הנהגה חדשה בסדר

הזמן, מהראוי לקבל אז עומ"ש מחדש. וע"כ ביום זה אנו ממליכים להקב"ה ומקבלים עלינו מלכותו, ואנו אומרים עשרה פסוקי מלכיות וחיתומם הוא בפסוק שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד שהוא הפסוק של ק"ש. ומאחר שימי השנה הם מכוונים לסדר מצוות התורה, יש לשער שראש השנה מכוון למצות ק"ש, ובר"ה הוא בחי' עלות השחר שהוא זמן קימה לצדיקים שהם משכימי קום, ואילו הבינונים עדיין ישנים על מטתם עד יוה"כ שאז הוא זמן קימה להם.

והנה כל החטאים הם בסדר הטבע של עוה"ז,

אבל כשמתעלים לבחי' שלמעלה מעולם הטבע שם אין מגיע פגם של החטאים כלל. ורק תחת השמש מגיע הפגם וכמו שאמר שלמה המלך בספר קהלת כל אשר נעשה תחת השמים הוא ענין רע, ואמר עוד – ראיתי כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח. ואמנם למעלה מן השמש אין מגיע הרע כלל, ולכן זהו המפלט והמקלט של עשי"ת להגביה עצמנו לבחי' למעלה מהשמש ע"י שינוי דרכי הטבע ובזה יכולים להפטר מפגמי החטאים, וע"כ בימים אלה משכימים לסליחות וקמים באשמורת הבוקר לפני עלה"ש שזה בגדר שינוי טבעו של עולם כמו שנתבאר לעיל. ובזה מתקשרים בבחי' שלמעלה מן הטבע.

וכן מצות העינוי ביוה"כ י"ל שענינה עד"ז,

שהרי עשרת ימי התשובה מכוונים כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. והמאמר העשירי הוא – ויאמר אלקים הנה נתתי לכם את כל עשב וגו' ואת כל העץ וגו' לכם יהיה לאכלה. ולפי"ז יוה"כ שהוא יום העשירי המכוון למאמר העשירי היה ראוי שיהיה בו התיאבון לאכילה חזק יותר משאר ימות השנה. ואמנם הקב"ה נתן לנו עצה וצוונו להתענות ביום זה כדי שבזה נגביה עצמנו נגד דרכי הטבע ונתקשר בעולם שלמעלה מסדר הטבע ששם אין שליטת החטא ועי"ז תהא לנו כפרה, וביום זה אנו נעשים כמלאכי מעלה שאין אוכלים ושותים, ולובשים בו לבנים, ואנו נכנסים אז למקום קדש הקדשים שהוא המקום שאין בו שליטת הטבע ומקום הארון אינו מן המדה. ושם הוא בחי' שער הנו"ן ומקור י"ג מדות של רחמים, ובמקום זה אין מגיע כלל רושם של חטא.

והנה בחי' דיוזגין שנתבאר לעיל מצינו עוד

עד"ז גם בסדר הדורות, שהרי יש דורות של בחי' ראשית וכמובא שדור המדבר היו בחי' ראשית כמ"ש וירא ראשית לו. ודורות אחרונים בעיקבתא דמשיחא הם בחי' אחרית. ואמנם דור אחרון ממש שיזכו לזמן הגאולה הוא בחי' דיוזגין שהם אחרית וגם ראשית כי בהיותם שקועים בגלות הם בבחי' אחרית, אבל משיזכו לגאולה יהפכו לבחי' ראשית ויקויים בהם הן גאלתי אתכם אחרית כראשית, ויתברר אז למפרע שבאמת הם היו בחי' ראשית.

ובזה יבואר המשך הכתובים שאמר ה' למשה

קרא את יהושע, שהגיעה העת להנהגת יהושע שבזה מודגש ירידת מדריגת הדור כמו שאחז"ל פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה. ובלבנה יש שליטת פגם, כי יש פגימת הלבנה ואורה מתמעט והולך עד שבסוף החודש אין נראית כלל, ובזה שעוברת ההנהגה ליהושע שהוא כפני לבנה הרי זה מורה על השתלשלות הדורות שיתמעטו ויחשוך אורם עד שיגיע לאחרית הדורות שיתרבה החושך ויגדל ההסתר. ועל זה ממשיך הפסוק ואנכי הסתר אסתיר פני וקראת אתכם הרעה באחרית הימים, שזה רומז על עיקבתא דמשיחא כאשר נתקיים בנו ההסתר פנים והרעה אשר מצאתנו בדור האחרון.

אמנם אח"כ סיים הכ' – ועתה כתבו לכם את

השירה הזאת וגו' ויכתב משה את השירה הזאת וגו' ויהי ככלות משה לכתוב את דברי התורה הזאת על ספר עד תמם. והענין כי בכתיבת הס"ת הכולל כל נשמות ישראל פעל התיקון בכל הדורות עד תמם היינו עד שנעשו תמימים, ואף הדורות שבעיקבתא דמשיחא הדור של הסתר פנים נתתקנו ונעשו תמימים בבחי' ועמך כלם צדיקים. ולכן תמ"ם בגי' ועמ"ך כל"ם צדיקי"ם. וענין התיקון ע"י כתיבת

הס"ת יבואר כי הנה יש מדרגות חלוקות בנשמות יש ששרשם מאצילות ויש מבריאה ומיצירה ומעשיה. וכן יש בחי' נפש רוח ונשמה. והדורות של עיקבתא דמשיחא הם מהפחותים ביותר שהם מבחי' נפש דעשי', ודוקא אלו השפלים יזכו לימות המשיח. וע"כ נפ"ש דעשי"ה בגימ' ימו"ת המשי"ח.

והנה מבואר כי מחשבה דיבור ומעשה הם נגד בחי' נפש רוח נשמה. וע"י מחשבה בדברי תורה מתקנים בחי' נשמה וע"י דיבור בד"ת מתקנים בחי' רוח, וע"י כתיבת ד"ת שהוא עשיה מתקנים בחי' נפש. וגם מחשבה שייך לבחי' בריאה ודיבור ליצירה ומעשה שייך לבחי' עולם העשיה. ולכן דורות אחרונים השייכים לבחי' נפש דעשיה יש להם לעסוק בכתיבת ד"ת שזה תיקון לבחי' נפש דעשיה. ולכן בדורות אחרונים הותר לכתוב תורה שבע"פ כי הוצרכו לתקן בבחי' העשיה. ועת לעשו"ת לה' הפרו תורתך. וז"ש תכתב זאת לדור אחרון, שבדור אחרון נצרכת הכתיבה. ולכן המצוה האחרונה שבתורה המכוונת לדור אחרון היא מצות כתיבת ס"ת שזהו תיקון בחי' הדור האחרון. וע"כ אחר שאמה"כ שפלות הדורות בעיקבתא דמשיחא ואנכי הסתר אסתיר וגו', בא ופירש אופן תיקונם ע"י כתיבת משה את דברי התורה, שבזה המשיך תיקון בבחי' העשיה השייך לדור האחרון. וכמו שמצות כתיבת ס"ת שהיא האחרונה שבתורה כוללת כל המצוות שבתורה ומתחברים בה האחרית עם הראשית, כן דור האחרון עתיד ליהפך ולהיות בחי' הראשית, שדור זה הוא בבחי' דיוזגין כנ"ל. וכן היא בחי' עשי"ת כנ"ל. ולכן קורין ענין זה בפרשה זו הנקראת בעשי"ת. וע"כ ויכת"ב משה"ה גימ' י' ימ"י תשוב"ה.

ובזה יש ליתן טעם על מה שרואים אנו בדורנו ריבוי של הוצאת ספרים בהפלגה מרובה, ודבר יום ביומו יוצאים לאור ספרים שונים חדשים גם ישנים. כי בעיקבתא דמשיחא הוא זמן התיקון של הנפשות השפלות ביותר בחי' נפש דעשיה. ותיקונם הוא דייקא ע"י מעשה הכתיבה של ד"ת כנ"ל. ובזה יל"פ עוד מ"ש אלה מסעי בני ישראל וגו' ויכתוב משה את מסעיהם. כי המסעות רומזים לענין הגליות, וע"כ ויכתב משה את מסעיהם, שע"י הכתיבה תיקן את המדרגות התחתונות של הנפשות של סוף יומיא.

מובא בספה"ק שעשרת ימי תשובה הם מדריגות בספירת הבינה וראש השנה הוא בחי' תפארת דבינה ויוה"כ הוא בחי' כתר דבינה שהוא כולו רחמים. וכבר נתבאר שהצדיקים כבר זוכים בדין אף בר"ה שהוא יום תרועה ועליהם נאמר אשרי העם יודעי תרועה. תרוע"ה בגימ' שע"ר הנו"ן, אבל הבינונים מצפים לתקיעה של יוה"כ ואז יוצאים זכאים, תקיע"ה עולה בגימ' כ"י ביו"ם הז"ה יכפ"ר עליכ"ם. וביום זה אנו מתעלים לבחי' שלמעלה מן השמש במקום שאין מגיע שם שום פגם.

וגם לפני יוה"כ ביום השמיני של עשי"ת הוא הנקבע בשם שלש עשרה מדות שאז הוא תוקף הארת י"ג מדות של רחמים שהוא בחי' השמיני המורה על ההנהגה שלמעלה משבעת ימי בראשית. ואין שם מקום להזכרת חטא, וע"כ של"ש עשר"ה מדו"ת בגימ' במקו"ם אש"ר ל"א יזכר"ו ול"א יפקד"ו ול"א יעל"ו ע"ל ל"ב לעל"ם.

ושנה זו שנת תשנ"ג הבעל"ט היא בגימ' חמשי"ם שער"י בינ"ה. ויה"ר שנזכה לשוב בתשובה שלימה ונזכה לתקיעת השופר גדול לחרותנו, ויקויים בנו נדח"י ישרא"ל יכנ"ס בגימ' תשנ"ג אכי"ר.

פרשת וילך - שובה - תשנ"ג

שובה ישראל עד ד' אלקיך כי כשלת בעונך

שובה ישראל עד הוי"ה אלקיך כי כשלת בעונך וגו'. וצריך ביאור, מה הנתינת טעם, כי כשלת בעונך.

בגמרא (יומא פ"ו:) גדולה תשובה שדוחה לא תעשה שבתורה [פירש"י, לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה] שנאמר (ירמיה ג') לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד וגו' ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם הוי"ה.

ודקדקו המפרשים, מה הרבותא שתשובה דוחה לא תעשה הרי כללא הוא דעשה דוחה לא תעשה.

ובכפות תמרים [על ר"ה רנ"ב] הביא ישוב על זה, דהא דבעלמא עשה דוחה ל"ת הוא כשאותו אדם עצמו שדוחה הל"ת מקיים העשה אבל כאן קיום העשה הוא ע"י ישראל ששבים בתשובה ודחיית הל"ת הוא ע"י הקב"ה ששב לקחת אותנו.

והכפ"ת לא ניחא ליה בהאי תירוצא מכח כמה קושיות ומיישב באופן אחר דהיכא דדחיית הל"ת נגמרת ע"י פשיעה לא אמרינן עדל"ת. והרעק"א בהגהותיו שם מקיים התירוץ הקודם דאין העשה מתקיים ע"י מי שדוחה הל"ת.

אמנם צ"ע בזה דהרי שפיר י"ל דהקב"ה מקיים גם המ"ע של תשובה. וכידוע דברי הירושלמי שהקב"ה שומר משמרתה של תורה ומקיים כל המצוות.

ובאמת הכתובים מוכיחים שהקב"ה שב אל ישראל כמ"ש בפרשת נצבים, 'כי ישוב הוי"ה לשוש עליך לטוב'. ועוד כתובים כיוצ"ב.

ואם כן שפיר שייך כאן עדל"ת, וכמו שניתן לייחס להקב"ה את הל"ת של 'לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה'. כן ניתן לייחס להקב"ה את המ"ע של תשובה.

ובדברי יואל הקשה לפי"ד המפרשים שלא שייך בזה עדל"ת א"כ למה באמת דוחה תשובה את ל"ת של לא יוכל וגו'. ומתרץ דבאמת אין זה משורת הדין אלא מצד רחמיו של הקב"ה עושה לפנים משוה"ד ודוחה הל"ת. אמנם מלשון הגמרא נראה שהוא משורת הדין מצד גודל כח התשובה.

ונראה ביאור הענין על דרך שאחז"ל, ראויה היתה בת שבע לדוד מששת ימי בראשית אלא שאוריה הקדימו. והיינו שכל אחד מיועד לו זווגו מששת ימי בראשית בבריאת אדם וחוה. שבאדה"ר נכללו כל הזכרים ובחוה נכללו כל הנקבות וכל אחד יש לו זווג המיועד לו, אלא שמצינו בדברי חז"ל ששייך שיקדמנו אחר ברחמים.

אמנם מבואר בראשונים דסוף סוף צריך להתקיים הזווג המיועד, ומה שהקדימו האחר יתבטל או ע"י גט או ע"י מיתת הבעל.

ויש לומר שזה ביאור הלאו של 'לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה'. כי מאחר שגירשה הראשון ונשאת לאחר נתברר בזה שאין היא זווגו של הראשון ולכך נשאת לאחר, ולכן לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה כי אין היא זווגו. והדגיש הכתוב בלשון 'לא יוכל' ולא בלשון איסור בלבד, כי אין שייך שישוב לקחתה מאחר שאין היא זווגו.

והנה יש עוד זווג יותר פנימי והוא הזווג של נשמות ישראל עם הקב"ה שזווג זה הוא במקור עליון בכסא הכבוד משם מקור מחצב הנשמות, ושם הוא בחינת עתיקא כי הוא למעלה משבעת ימי בראשית כי עולם חסד יבנה, והעולם נברא בשבע המדות שמתחילים ממדת החסד. אבל כסא הכבוד הוא בבינה שהוא למעלה משבע המדות וזהו השם עתיקא מלשון ויעתק משם כי הוא שורש עליון הנבדל ונעתק מהשגתנו. (עיין קהלת יעקב ערך עתיק, שלא רק בחינת הכתר נקראת עתיק אלא כל השלש ראשונות).

ומאחר שזווג נשמות ישראל עם הקב"ה הוא בשורש עליון בכסא הכבוד א"א לקשר זה להנתק אף כשישראל עובדים לע"ז ח"ו. כי פגם ע"ז אינו עולה לכסא. והוא רק למטה בשבעת ימי הבנין, אבל שורש הזווג למעלה נשאר קיים כבתחילה. ואין זה כאשה המועלת בבעלה ומזנה לאיש אחר שבזה כורתת את עצמה מזווגה, אבל כאן הדבר דומה לאשה שנתחברה למפלגה אחרת מאותה שבעלה משתייך אליה, ודאי שאין בזה שום כריתות הזווג כי אין זה נוגע בעצמיות הקשר שביניהם. וה"נ עד"ז אין בהליכה אחר הע"ז כריתות בזווג שבין ישראל להקב"ה, כי כסא הכבוד שהוא שורש הזווג הוא למעלה מעוה"ז.

והרי אחז"ל גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד. כי התשובה היא מהדברים שנברא קודם לעולם כמו שחשבו חז"ל שבעה דברים שנבראו קודם לעולם והתשובה היא אחד מהם כמ"ש 'בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל וגו' ותאמר שובו בני אדם'. והיינו שהתשובה היא למעלה מזה העולם ששרה בעולם הבינה בעולם הכסא, והתשובה מגעת עד כסא הכבוד.

ומעתה נכון הוא שהתשובה דוחה את הל"ת של לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה, שאין זה בתורת דחייה, אלא שמצד הדין לא שייך כאן זה הלאו, ורק נראה כדוחה הל"ת אבל באמת אין ל"ת. כי החטא מעולם לא ביטל את הזווג של הקב"ה עם ישראל כי שרשו למעלה ואין מגיע שם החטא, וכל הלאו של יוכל וגו' שייך רק במקום שנתבטל הזווג ונתברר שיש זווג אחר מה שאין זה שייך בענין הזווג הזה, שאין הזווג הזה נפרד ע"י החטא.

וזהו שאמה"כ, 'קדש ישראל להוי"ה ראשית תבואתו'. שהקידושין של ישראל קיימים בכל אופן, משום שהם 'ראשית' שמושרשים הם למעלה בבחינת הראשית במקום עתיקא. ולכן נרמז בפסוק, א"ת זני"ת רעי"ם רבי"ם ושו"ב אל"י נא"ם הוי"ה. הוא בגימ', קד"ש ישרא"ל להוי"ה ראשי"ת.

ולכן המקרא שכתוב בו (ישעיה נ') איזה ספר כריתות אמכם וגו'. המורה שלא נתגרש ישראל מהקב"ה שלכאורה נראה שזה סותר להפסוק הנ"ל, 'הן ישלח איש את אשתו וגו'. אמנם כי אף שנראה כגירושין אבל באמת אין כאן כריתות כמו שנתבאר. וכמו שכתוב 'כלך יפה רעיתי ומום אין בך'. שאף אחר החטא עדיין ישראל נקראים רעייתי ולכך אמר 'איזה ספר כריתת [כן כתיב בתורה חסר וא"ו] אמכם'. ולזה תיבת, כרית"ת. בגימ', כל"ך יפ"ה רעית"י ומו"ם אי"ן ב"ך.

וכתיב 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים וגו'. כי השופר גדול הוא בחינת היובל ששם מושרשים נשמות ישראל, וע"י כח היובל יבואו האובדים והנדחים וישוב הקב"ה לקחתם שאין בזה משום החטא. ולזה נרמז בתיבות, ובא"ו האובדי"ם באר"ץ אשו"ר והנדחי"ם באר"ץ מצרי"ם. שהם בגימ', יוכ"ל בעל"ה הראשו"ן אש"ר שלח"ה לשו"ב לקחת"ה. [בלא תיבת לא].

והנה בראש השנה ע"י תקיעת שופר אנו מתקשרים בבחינת היובל במקום השורש שהוא בחינת עתיק כנ"ל. וחוזרת ונשנית בחינה זו ביוה"כ ע"י הופעת בחינת קדש הקדשים, שביוה"כ נכנסים ישראל לקוה"ק שהוא מקום שורש הבריאה שהוא האבן שתיה והוא שייך לבחינת עתיק שלמעלה מעוה"ז, ולכן שם לא שולטים חשבונות ומדות כמו שאחז"ל, מקום הארון אינו מן המדה. ולכן נרמז בפסוק, 'אם יהיו חטאיכם כשנים וגו'. שזה רומז ליוה"כ אשר ביום הזה נטהרים ישראל מעונותיהם. ולכן תיבות אלו, א"ם יהי"ו חטאיכ"ם כשני"ם. עולים בגימ', עתי"ק. שזו הבחינה המופיעה ביוה"כ כנ"ל.

ובשבת שובה הקודמת ליוה"כ מתעוררת בחינה זו שהיא השבת המשפעת ליוה"כ. ואיתא בזוה"ק, ליכא שמאלא בעתיקא. שבבחינת עתיקא אין שם דין כלל. ולכן, שב"ת שוב"ה. בגימ', ליכ"א שמאל"א בעתיק"א. וגם,

שב"ת ויל"ך. בגימ', אב"ן שתי"ה. שהוא קדש הקדשים המופיע בשבת זה. ותיבת עתי"ק בגימ', צו"ר לבב"י וחלק"י אל-הי"ם. כמו שנתבאר שנשמות ישראל מושרשים למעלה עם הקב"ה במקום עתיקא.

ולכך אמר הנביא, 'שובה ישראל עד הוי"ה אל-היך כי כשלת בעונך'. שאין לך לחשוש מלשוב אל ה' שהרי התשובה מגעת כסא הכבוד ולא הגיע החטא כי כשלת בעונך שהעון הוא רק נחשב למכשול אבל אינו פוגם בקשר שבין הקב"ה עם ישראל, כי הם מושרשים במקום שאין החטא מגיע שם. ולזה, כשל"ת. בגימ', צו"ר לבב"י וחלק"י אל-הי"ם לעל"ם. [חסר וא"ו] וזה הנתינת טעם אל התשובה.

וגדולה היא מעלת הימים האלה של 'דרשו הוי"ה בהמצאו. וגדולה היא העת רצון אלא שצריך להתפלל לזכות לנצל את יקרת הזמן. כי מובא בספרים שיש בעל דבר מיוחד לבלבל את האדם שלא לנצל עת רצון. ולזה צריך לקיים, 'ואני תפלתי לך הוי"ה עת רצון אל-הים ברב חסדך עננני באמת ישעך. אמן:

פרשת וילך - שובה - תשנ"ה

בימים אלו תפלתינו שתמשוך הביטול וההכנעה על כל הבריאה

בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. כי הנה ביום פטירת הצדיק נאספים כל הימים אשר חי בהם עם כל הפעולות שפעל בהם. בבחינת, תוסף רוחם יגועון. כמו שאיתא בספה"ק, [עיין בתניא באגה"ק דף קמ"ח.] ועל זה אמר, בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. כי ביום זה נאספים כל המאה ועשרים שנה. ובחינה זו היא בשבת זה שכל ימות השנה נכללת בה. והיא משמשת כסוף לשנה שעברה, וגם כתחילה לשנה הבעל"ט. והיא בבחינת שבת דיוזגי, כמו שמפרש רש"י בפ' האזינו עה"פ, הוא והושע בן נון. שבת של דיוזגי היתה ניטלה רשות מזה וניתנה לזה. וכן שבת זו של דיוזגי היא. לפי מה שהוכיח באגרא דפירקא, מעובדא דבר אחתיה דריב"ז (במס' ב"ב) דהשנה מסתיימת ביום הכיפורים. ונמצא שהיא משמשת לב' השנים. וכתב בפרי צדיק, ששבת שובה הוא השבת הראשונה של הבריאה, כי בריאת האדם היתה בראש השנה, ושבת שאחריו היתה השבת הראשונה, והיא המליצה על אדה"ר שלא יתגרש מג"ע עד אחר השבת.

ימים אלו של עשי"ת הם ימים של דרשו ה' בהמצאו, ואז הוא גילוי בחינת המלכות, שהוא ענין ההשתחואה והביטול אליו ית'. בבחינת לית ליה מגרמיה כלום. וכמו שמפרש התניא, מה שאומרים בתפילה, אין אנחנו יכולים להשתחוות לפניך. דאף שיכולים להשתחוות בחיצוניות הגוף, אבל הכוונה על השתחואה הפנימית שהוא הביטול וההכנעה, שבחינה זו חסרה בזמן החורבן. ע"כ.

אבל בעשי"ת שהוא ראשית השנה, הוא בבחינת ביהמ"ק שהוא הראשית במקום, ואז מופיע בחינת ביהמ"ק בכל מקום שהוא, לכן הוא זמן של ביטול והשתחואה, ומרבים אז בכריעות כדוגמת בביהמ"ק. ובר"ה אין מצות עליה לרגל כי הביהמ"ק מופיע בכל מקום ואין צריך לעלות למקום המקדש. ובתפילותנו בימים הנוראים אנו מבקשים שתמשך הביטול וההכנעה בכל הבריאה. וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו. וכל אחד ממשיך על עצמו ועל כל השייכים אליו את בחינת הביטול וההכנעה אליו ית'. ואי אפשר לאדם לידע כמה נשמות שייכים לשורש נשמתו הנפעלים על ידו.

ואיתא בדברי חז"ל, שאדה"ר קרא ואמר, בואו נשתחוה ונכרעה ונברכה לפני ה' עשנו. כי בא להמשיך מלכותו ית' על כל הבריאה, כי, כל שתה תחת רגליו. אמנם בפרק שירה איתא, ששירת הכלב היא הפסוק, בואו נשתחוה ונכרעה וגו'.

ולכאורה צריך ביאור, מאיזה טעם אמר אדה"ר את שירת הכלב.

ויתבאר עפי"ד המהר"ל בביאור הטעם, שמין הכלב נחשב למבוזה ביותר בין הבע"ח. והוא לפי שמהראוי שיקבלו הברואים עליהם רק עול מלכות שמים, ולא להשתעבד לבשר ודם, ואילו הכלב נכנע ביותר אל בעליו, ומלקקו וכו' וכרוך אחריו ואין בו טבע החירות כשאר בע"ח, ולכן הוא הגרוע ביותר כי תכלית הבריאה היא כמ"ש, אנכי הוי"ה אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. וכמו שאיתא בזוה"ק, שלא תהיה כפית באחרא רק להיות משועבד למלכותו ית'.

וזו היתה טענת שמואל הנביא לישראל כשבקשו עליהם מלך, והוכיח אותם באומרו, והוי"ה אלקיכם מלככם. כי אין ראוי להיות כפית באחרא רק להיות משועבד למלכותו ית'. וכנ"ל. שעל זה אמר, אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. ולכן תיבות, ואמרת אשימ"ה על"י מל"ך ככ"ל הגוי"ם אש"ר סביבת"י. בגימ', אש"ר הוצאתי"ך מאר"ץ מצרי"ם מבי"ת עבדי"ם. ויש לרמז עוד, מ"י יעל"ה בה"ר הוי"ה. בגימ', חפש"י. שזהו העולה בהר ה' שאין עליו השתעבדות אחרת לבד מלכותו ית', והיא היפוך העבד שאומר, לא אצא חפשי., ומבקש להיות כפית באחרא.

ולפי"ז נראה ששירת הכלב המוזכרת בפרק שירה היא השירה שיאמר לעת"ל כאשר ישנה טבעו ויקבל עול מלכותו ית' ואז יאמר, בואו נשתחוה וגו'. לא כן כעת שהוא מכניע עצמו להשתעבד לבו"ד.

וזה הענין שאדה"ר אמר שירה זו מה שיאמר הכלב לעת"ל, כי ביקש להמשיך מלכותו ית' על כל הנבראים עד הכלב, לכן אמר את שירת הכלב דלעתיד, שאפילו הכלב ישתחוה ויכרע רק לבורא ית'.

ולפי המובא לעיל, שריבוי השתחוואות בר"ה ויוה"כ הוא ענין הביטול וההכנעה. י"ל עוד בענין מנהג הטבילה בערב יוה"כ שהוא ג"כ מענין זה, כמבואר שענין הטבילה הוא כופף עצמו בהכנעה. וכדרך שאיתא בגמרא, בשופר שיהא כפוף לרמז על מעלת הכפיפה. ובטבילת המקוה נעשה האדם כבריה חדשה שבשעת הטבילה הוא מפסיק נשימתו וכאילו הוא בטל במציאות, ואח"כ מתחדש הוא כבריה חדשה. ורמז האריז"ל בתיבות, ל'ב ט'הור ב'רא. שהוא ר"ת טבל. שע"י הטבילה נעשה בריאה חדשה. וכל ענין יוה"כ הוא סוד המקוה, וכמו שאיתא בזוה"ק שאומרים לפני כל נדרי המסתיים 'ורזא דמלה מקוה ישראל מושיע בעת צרה. שמושיע ודאי ההוא מקורא דמקוה בידה'. והארבעים יום שמר"ח אלול עד יוה"כ הם הארבעים סאה של המקוה ויוה"כ הוא עצם המקוה כאשר נשתלמו בה כל מ' סאה.

ומצינו במלקות שהם במספר ל"ט, כי כנגד מדריגה המ' אין מלקות כי הוא הנקודה הפנימית שאינה נפגמת ואין מגיע שם חטא. וכן עד"ז הוא יום הכיפורים שאינה נפגמת ואין מגיע שם חטא. שהוא יום הארבעים כנגד מדריגה המ'.

וכענין שביאר בפרי צדיק, בענין אלו שחשבו חז"ל שאין להם חלק לעוה"ב, ודורשי רשומות אמרו, שיש להם חלק לעוה"ב. כי דורשי רשומות הם הדורשים הפנימיות שהיא הרשימה שאין מגיע שם פגם. וזה אינו נתגלה בחיצוניות עד שנדמה שאין להם חלק לעוה"ב. וכעין שאמרו (בירושלמי מכות) ששאלו לחכמה ולנבואה, נפש החוטאת מה דינה. ואמרו, נפש החוטאת תמות וכו'. ולא אמרו שמועיל תשובה. שאלו להקב"ה ואמר, יעשה תשובה ויתכפר. כי הוא היודע ומכיר הרשימה הפנימית.

וזה ענין שמסיים הנביא (ישעיה ס"ו) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו' והיו דראון לכל בשר. וכשאנו מפטירין ההפטרה זו

בשבת ר"ח חוזרין לומר אח"כ הפסוק הקודם, והיה מדי חדש בחדשו וגו' להשתחוות לפני אמר הוי"ה. כי אף שמצד הנבואה נפסק שיהיו דראון לכל בשר, אבל עכ"ז יש תקנה אף לאלו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר הוי"ה'. כי ע"י מאמר ה' יש תקנה לאלו ג"כ. ולכן, יבו"א כ"ל בש"ר להשתחו"ת לפנ"י אמ"ר הוי"ה. בגימ', ואי"ש א"ל משפחת"ו תשב"ו. וגם בגימ', חטא"ת נעור"י ופשע"י א"ל תזכו"ר. וכן, דורש"י רשומו"ת. בגימ', תשב"ו אי"ש א"ל אחזת"ו. ולכן מסיים הפסוק להשתחוות לפני אמר הוי"ה. כלומר שאלו להקב"ה והוא אמר, שאכן מועילה תשובה.

ונזכה לתשובה שלימה ולגאולה קרובה. אמן:

פרשת וילך - שובה - תשנ"ו

עבודת האדם ביוה"כ היא להגיע לנקודה הפנימית של רוצה אני

כי אשא אל שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעלם וגו'. כבר ביארנו שפרשת האזינו יש בה נ"ב פסוקים המכוונים כנגד נ"ב יום שמר"ח אלול עד שמיני עצרת שהוא גמר החתימה כמבואר בזוה"ק.

ולפי סדר הפסוקים נמצא שפסוק זה, כי אשא אל שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעלם. הוא הפסוק הארבעים המכוון כנגד יום הכיפורים.

וידוע מדברי האריז"ל שמספר התיבות של זכרנו לחיים מכוון נגד עשרת ימי תשובה. ויש בנוסח י"א תיבות כי תיבות אלקים חיים מכוונים נגד יום הכיפורים. ולפי זה מכוון הוא הפסוק "חי אנכי לעלם" כנגד יום הכיפורים שהוא מכוון נגד "אלקים חיים". שביום זה מתקשרת הנשמה בחי' החיים שהוא מקור מחצבתה. וזהו חי אנכי לעלם שהשי"ת הוא מקור החיים לעולם. וגם "לעולם" רומז על עולמו של יובל. שהרי יוה"כ הוא בחי' היובל עלמא דחירות. ולכן בשנת היובל צוותה תורה להעביר שופר תרועה בעשור לחדש שהוא יום הכיפורים. כי יוה"כ הוא השייך לבחי' היובל. כי השופר של יובל הוא בחי' בשופר גדול דלעתיד המקבץ נדחי ישראל ומשיבם לשרשם ואחוזתם. וכן התקיעה בגמר יוה"כ שכפי המבואר בדברי בעל התניא תקיעה זאת יתירה במעלתה מתקיעות של ר"ה. היא התקיעה לקיבוץ כל ישראל באחדות. בבחי', ברחמים גדולים אקבצך. ועל זה רמז הפסוק "חי אנכי לעלם", לעולמו של יובל. ותיבות ואמרת"י ח"י אנכ"י לעל"ם הם בגימ' עשו"ר לחוד"ש.

והנה בשו"ע או"ח סי' תר"ו שכותרת הסימן היא "שיפייס אדם את חבירו בערב יוה"כ". ג' הלכות. האחד - דיני פיוס. השני - המנהג ללקות בערב יוה"כ (וצ"ע על ביטול המנהג בימינו, ועיין בכף החיים ועדיין צ"ע) השלישי - במנהג לטבול כולם בערב יוה"כ. ונבאר שייכות ג' ההלכות הללו.

ונקדים דברי מו"ר רבי שרגא פייוול מענדלאוויטש זצ"ל בענין יום הכיפורים דהנה במדריגות הנשמה ישנם נפש רוח נשמה חיה יחידה. וכל אחד זוכה לפי ערכו. ובחי' יחידה היא גבוהה מאד למעלה מתפיסה.

ואמנם על האדם מוטל במשך יום הכיפורים להגיע עכ"פ באיזה רגע לנגיעה בבחינת יחידה. ולגלות עומק התקשרותו בפנימיות נפשו עם בוראו, עכת"ד. ובודאי היה לו מקור לדברים אלו בספה"ק.

ולהרחבת הדברים - הנה ידועים דברי הרמב"ם בטעם דמהני כפייה שכופין את האדם עד שיאמר רוצה אני. דלכאורה הרי אמירתו רוצה אני איננה ברצון כי אם בכפייה. ואם כן מה תועלת באמירתו רוצה אני.

אמנם מאחר שבפנימיות הלב רוצה כל אחד מישראל לקיים המצוות. אלא שיצרו מתגבר עליו ומסתיר את רצונו האמיתי שחפץ הוא מאד במצוותיו. וזאת היא נקודת האהבה המוסתרת שבלב כל אחד מישראל. ועל דרך שפירשו "עוד מעט ואין רשע". שבכל אחד

מישראל יש עוד מעט ששם איננו רשע. ואף שהרבה חטאים, בכל זאת נקודה זו לא נפגעה.

והנה מבואר ענין המלקות, שהתורה צוותה ארבעים יכנו ואילו אתו רבנן ובצרו חדא שאין מלקין אלא ל"ט מלקות. ועל זה אמרו בגמ' (מכות כב:) כמה טפשאי אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבה דאילו בס"ת כתיב ארבעים יכנו ואתו רבנן בצרו חדא.

והביאור בזה – כי הרמב"ן כתב בטעם מספר מלקות ארבעים לפי שיצירת האדם היא בארבעים יום. וגם לפי שעבר על התורה שניתנה בארבעים יום. והנה מספר ארבעים הוא מכוון לארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה. שכל אחד מהם כלול מעשרה מאמרות, ובכללותם יש ארבעים מדריגות. וכשהאדם חוטא הוא פוגם במדריגות אלו.

אמנם המדריגה הארבעים הוא הנקודה שבאדם המכוונת נגד בחי' הכתר, שיש באדם רצון פנימי והוא מרכבה לרצון העליון, ובנקודה זו לא פגם האדם בחטאו, וכנ"ל שבנקודה זו אינו רוצה כלל לעבור על מצותו ית', ונקודה זו היא בחי' יחידה, ששם מתאחדים כל נשמות ישראל לנפש אחת שהוא אברהם שעליו נאמר אחד היה אברהם, ובכל אחד מישראל יש נקודה של אברהם אבינו שאין בה פגם, ולכן אין צריך ללקות רק ל"ט מלקות כנגד ל"ט המדריגות שפגם בהם האדם, אבל כנגד המדריגה הארבעים שלא פגם בה אין צריך ללקות.

וענין זה נתגלה רק על ידי החכמים שדרשו זאת עפ"י תורה שבעל פה. כי הנה כמה מדריגות יש בתורה. על דרך דאיתא בירושלמי (מכות) ששאלו לחכמה נפש החוטאת מה דינה, אמרה נפש החוטאת תמות. שאלו לתורה ואמרה יביא קרבן ויתכפר. שאלו להקב"ה ואמר יעשה תשובה ויתכפר. ובודאי שאין כאן מחלוקת בין הקב"ה עם התורה ח"ו, אלא שיש כמה מדריגות בתורה, והקב"ה השיב על פי בחינה גבוהה יותר בתורה, שעל פיה מהני התשובה, כי יש כמה בתי דינים למעלה, וכשאדם זוכה להיות נידון על ידי הקב"ה בעצמו אז יוצא דינו לזכות. וכמו שפירשו בפסוק, מלפניך משפטי יצא עינך תחזינה מישרים.

ועד"ז לענינו, על פי תורה שבכתב הדין הוא ללקות ארבעים אבל חז"ל אחזו בדרך הדרוש המכוון לעולם הבינה, אשר לפי מדריגה זו העליונה נתגלה הנקודה הפנימית שבלב האדם שאין שם חטא, ומתברר שלא פגם רק בל"ט מדריגות, ואין ראוי להלקותו כי אם ל"ט מלקות.

וזה ענין שאמר הכתוב, והשבת אל לבבך. היינו שתשוב אל הנקודה הפנימית שבלבך, ששם לא הגיע החטא ורמז לזה כי 'לב' במילוי האותיות למ"ד בי"ת בגימ' ועמ"ך כול"ם צדיקי"ם, כי פנימיות הלב הוא הנקודה של ועמך כולם צדיקים. שהאדם הוא בדוגמת המקדש, ויש בו נקודה פנימית המכוונת למקום קודש הקדשים, ושם במקום קוה"ק שבלבו אין מגיע החטא, ושם הוא אומר 'רוצה אני'. ולכן אין ראוי להלקותו ארבעים. ועל זה נאמר, פן יוסיף להכותו מכה רבה, שאם ראוי להלקותו יותר מל"ט מלקות, שזהו מכה רבה. וזהו הכח של גברא רבה כמ"ש בגמ' הנ"ל דבצרי חדא. ושלא להכותו מכה רבה, ע"י שהגביהו את הנידון למדריגה של רוצה אני ששם אין מכה רבה. ומובא שבשעה שמלקין ל"ט מלקות אומרים הפסוק, והוא רחום יכפר עון וגו', ג' פעמים שיש בו י"ג תיבות, וג' פעמים י"ג הוא במספר ל"ט.

ועפ"י האמור הנה מצד דין תורה שבכתב היה מהראוי להלקותו ארבעים, אבל מכח מדת הרחמים בצרי חדא, ולכן אומרים הפסוק, והוא רחום, שמצד הרחמים אין מלקין אותו כי אם ל"ט מלקות. ולכן והו"א רחו"ם בגימ' מֵכ"ה רב"ה.

וכן במשקל זה מצינו בחטא אדה"ר ל"ט קללות. ולעומת זה יש ל"ט מלאכות,

שהמלאכות מצד הקללה, ולכן אין מלאכה בשבת המבורך. כי אין הפגם מגיע במדריגה הארבעים. וכן בגזירת המרגלים שנגזר על ישראל להיות במדבר ארבעים שנה כנגד ארבעים יום של הילוך המרגלים.

ואמנם לפי המבואר בתוספות סוף מסכת תענית נמצא שלא נתקיימה הגזירה כי אם ל"ט שנה. ובשנת הארבעים נכנסו ישראל לקבריהם אשר חפרו להם כבכל שנה, וקמו כולם חיים וקיימים כי בטלה הגזירה. והיינו לפי שנתברר שלא הגיע החטא למדריגה הארבעים. ולכן די בגזירת ל"ט שנה. וכענין זה הוא במספר ארבעים יום שמר"ח אלול עד יוה"כ, (לפי המנהג שמתחילין לתקוע בשופר מיום א' דר"ח אלול). שלפי החשבון הזה נמצא שיום הכפורים הוא מכוון נגד המדריגה הארבעים שהיא הנקודה הפנימית שבלב. וזו בחי' יחידה שבנפש, שכאמור ביוה"כ מתגלה בחי' יחידה שבאדם. וזו בחי' הפנימית שבה מתאחדים כל ישראל לנפש אחת ויחידה. ובה מתגלה שאין חטא כלל, רק ועמך כלם צדיקים, וכל העוונות יחילו על השעיר המשתלח, ונשא השעיר עליו את כל עונותם. ולכן ונש"א השעי"ר עלי"ו בגימ' ב"ן הכו"ת הרש"ע. וכפי המבואר שלכן מלקין רק ל"ט מלקות כי במדריגת הארבעים אין שום חטא, כי שם מתגלה נקודת רוצה אני שבאדם, וגם נרמז בתיבות א"ם ב"ן הכו"ת הרש"ע שעולה בגימ' נפ"ש רו"ח נשמ"ה חי"ה יחיד"ה. כי כשמגיעים לבחי' יחידה אין שם מלקות כי שם אין החטא נוגע. ולכן ביוה"כ שהוא יום הארבעים צריך האדם לגלות בקרבו את נקודת יחידה שבנפשו.

והנה כדי להגיע למדריגת יחידה ששם הוא איחוד כל הנשמות צריכים למדת אהבת ישראל כדי להיות בהתקשרות עם כל ישראל. ואז יכולים לזכות לבחי' יחידה. ולכן 'יחידה' במילוי האותיות יו"ד חי"ת דל"ת ה"י עולה בגימ' ואהב"ת לרע"ך כמו"ך. שעל ידי זה יכולים להשיג בחי' יחידה במילואה. וזה כלל גדול בתורה, היינו כלל גדול הכולל כל ישראל כאחד. ולכן בערב יוה"כ צריך כל אחד לפייס את חבירו ולהסיר כל מין שנאה והקפדה מן הלבבות, שאז יכולים לזכות לבחי' יחידה שבנפש, כי מתאחדים עם כל ישראל, בלי חציצה של הקפדה. והלכה זו נפסקה בשו"ע סי' תר"ו, וסימני השו"ע הרי ברוה"ק נקבעו כמ"ש הריעב"ץ בענין ר"ה שנקבע הלכות תקיעות בסי' תקפ"ו שעולה כמנין שופר. וה"נ מספר וסימן של פיוס כל אחד עם חבירו שהוא תר"ו עולה כמנין ברחמי"ם גדולי"ם אקבצ"ך. שזה בחי' הרחמים הגוברים ביוה"כ מבחי' והוא רחום, שמזה נמשך שנפטר האדם ממלקות הארבעים, וזהו על ידי הפיוס שמתאחדים כל ישראל כאיש אחד בלב אחד. ולכן רחמי"ם גדולי"ם בגימ' כאי"ש אח"ד בל"ב אח"ד. שלשון זה נאמר בדברי חז"ל לפני מתן תורה, שהוא לפני היובל של שבועות, וכן הוא ביוה"כ שהוא גם כן בחי' היובל.

ובסימן זה עצמו נאמרה עוד הלכה של מלקות בערב יוה"כ, שהוא גם כן מאותו ענין, כי בערב יום יוה"כ שהוא היום הל"ט מר"ח אלול, לוקין ל"ט מלקות כדי לתקן הל"ט מדריגות. אבל אחר כך אין עוד מלקות, כי במדריגה הארבעים אין עוד חטא, שזהו ביוה"כ שמתגלות בו בחי' יחידה כנ"ל.

ועוד נסמכה לזה ההלכה של טבילה בערב יוה"כ שהוא גם כן מאותו ענין. כי מ' ימים שמר"ח אלול עד יוה"כ הם המ' סאה של המקוה, כמובא בבני יששכר, וביוה"כ נשלמת הסאה האחרונה, וזוכים ביום ההוא לטהרת המקוה של מקוה ישראל ה'. וכמ"ש 'לפני הוי"ה תטהרו'. ונמצא שכל השלשה הלכות שבסי' תר"ו (כמנין, ברחמים גדולים אקבצך) מקושרים זה בזה, וכולם סובבים על קוטב אחד.

והעולה מזה, שעבודת האדם ביוה"כ היא להגיע לנקודה הפנימית של רוצה אני, ששם היא אחדות כל ישראל, ולזכות להתקשר עם כל ישראל באהבה שזהו בחי' התקיעה הגדו במוצאי יוה"כ שהיא בחי' תקיעה של יובל. גדול"ה בגימ' יוב"ל. שאז שבים כל ישראל

לשרשם ומתקבצים כולם. וכמו שנאמר, ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו. שהתקיעה הפשוטה רומזת להקהלת הקהל, וזה גילוי הנקודה הפנימית של יחידה, שהיא קודש הקדשים שבלב האדם ששם בנקודה זו הוא בבחי' עוד מעט ואין רשע, ולכן ואי"ן רש"ע בגימ' פד"ה הוי"ה נפ"ש עבדי"ו.

ומובא בפוסקים להזהיר על בדיקת הגוף מחציצות לפני טבילת ערב יוה"כ. הגם שבשאר טבילות אין מדקדקים בזה. ויש בזה רמז להנ"ל שצריך להתאחד ביוה"כ עם כל ישראל. ולזאת צריך להסיר כל החציצות הגורמים איזה פירוד בין אחד לחבירו, כדי שלא ימנע עיכוב בהשגת האחדות ביוה"כ. ולכן בליל יוה"כ מוציאים הס"ת שהיא כללות כל נשמות ישראל האחוזים באותיות התורה, ואומרים אז הפסוק, אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. כי הצדיק הוא המקשר והמחבר את כללות ישראל כידוע. וגם או"ר זר"ע לצדי"ק בגימ' מקוה ישרא"ל הוי"ה. שזהו ענין יוה"כ כנ"ל שכל היום כולו הוא מקוה טהרה. וכמו שמסיים בזוה"ק שאומרים לפני כל נדרי – ההוא דמקורא דמקוה בידיה. וכמו שאיתא מהאריז"ל לכוון במקוה הפסוק, ל"ב ט"הור ב"רא וגו' שהוא ר"ת טבל. כן צריכה להיות תפלתו של אדם כיוה"כ. לב טהור ברא לי אלקים. שיזכה לבוא לנקודת רוצה אני. ושתתפשט הנקודה שבלב בכל ל"ט המדרגות. ויפה העיר אחד מבני החבורה (ר' א"פ ה"פ נ"י) כי יו"ם כפו"ר בגימ' רוצ"ה אנ"י.

וסיום שירת האזינו היא 'וכפר אדמתו עמו' וכתב הרמב"ן שהגאולה מוכרחת אף אם ח"ו לא יהיו ישראל ראויים מצד מעשיהם. וכפי המבואר לעיל כי בנקודה הפנימית מתברר שאין שם חטא. וכפר אדמתו רומז על כפרת חטא אדם הראשון.

ושנה זו הבעל"ט היא שנת וכפ"ר אדמת"ו בגימ' תשנ"ז.

יזכנו השי"ת שנכתב ונחתם בספר גאולה וישועה, אכי"ר:

פרשת האזינו – שובה – תשנ"ז

בחי' יום הכיפורים שכל ישראל מתרצים זה לזה ומתאחדים

כי אשא אל שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעולם. כבר ביארנו שפרשה זו יש בה נ"ב פסוקים המכוונים לנ"ב ימים שמר"ח אלול עד שמיני עצרת שהם ימי התשובה. ולפי חשבון זה הפסוק כי אשא אל שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעולם, שהוא הפסוק הארבעים, מכוון ליום הארבעים שהוא יום הכיפורים.

והענין הוא כמ"ש בספה"ק שערי אורה בכינויים של המדה השמינית, שהיא בינה, כפורים, עולם הבא, שופר גדול, חיים, אם, יובל, תשובה, נדר, וכו'.

ואיתא בדברי האריז"ל שתיבות זכרנו לחיים וגו' מכוונים לעשרת ימי תשובה, כל תיבה מכוונת ליום אחד, ותיבות אלקים חיים מכוונות ליום הכיפורים, ע"כ. ולפ"ז מכוון פסוק זה של חי אנכי לעולם ליוהכ"פ שהוא בחי' אלקים חיים, אלהי"ם חיי"ם בגימ' עול"ם הב"א.

ויוה"כ הוא בחי' שופר של יובל, וכתב התניא שהתקיעה שתוקעים בסוף יוהכ"פ היא גבוה יותר מהתקיעות של ר"ה, שהוא בחי' השופר של יובל. ולכן פסוק זה כ"י אש"א א"ל שמי"ם יד"י ואמרת"י ח"י אנכ"י לעל"ם בגימ' ביו"ם הכיפורי"ם תעביר"ו שופ"ר.

וביוה"כ עולים ישראל לעולם הנקרא כל ישראל, כמבואר בנועם אלימלך פרשת דברים, ושם מתאחדים כל ישראל ושם אין מגיע שום פגם, ולכן צריכים ביום הכיפורים להתפייס עם כל ישראל. וז"ש, שובה ישראל עד ה' אלקיך וגו' כל תשא עון, רומז לעולם "כל" ששם תשא עון, כי אין מגיע שם שום פגם, וקח טוב, כלומר שהטוב עולה אף לשם

ורק הרע אין לו אחיזה שם.

והערבי נחל מבאר בפסוק כל הנפש אשר לא תעונה ונכרתה הנפש ההיא מעמיה, שעיקר הפגם הוא שבזה שאינו מתענה הוא שמפריד עצמו מן הכלל [וכנראה בחוש שאף רשעים העוברים על חייבי כריתות מתענים ביוה"כ כי אינם יכולים להפריד עצמם משורש הכלל]. ולכן בחינוך ביהמ"ק, שאכלו ישראל ביום הכיפורים, לא היה בזה פגם כי כל הכלל לא התענו אז ולא היתה באכילתם הפרדה מן הכלל.

וביוה"כ נכנסים ישראל לקדש הקדשים למקום שאין מקטרג נכנס שם, בחי' לפני ה' תטהרו, וזהו ענין נעילה כדאיתא בספה"ק שנועלים עצמם עם הקב"ה לבדו, ע"כ, ומשיגים למקום בראשי"ת בגימ' אנכ"י אנכ"י הוא מוח"ה פשעי"ך למענ"י.

והנה נבואה זו שובה ישראל וגו' היא בסוף ספר הושע, והנביא הושע הוא נביא התשובה, וכמו שאחז"ל (ב"ר פרק פד) שאמר הקב"ה לראובן אתה פתחת בתשובה תחלה חייך שבן בנך הושע פותח בתשובה תחלה שובה ישראל עד ה' אלקיך וגו'.

והנה הכלל הוא שסופו נעוץ בתחלתו, והנבואה שבסוף הושע נעוצה עם תחילת הספר שנאמר שם תחלת דבר ה' בהושע וגו' לך קח לך אשת זנונים וילדי זנונים וגו', ודרשו חז"ל (פסחים פז.) שאמר הקב"ה להושע בניך חטאו והיה לו לומר בניך הם בני חנוניך הם בני אברהם יצחק ויעקב גלגל רחמיך עליהן, לא דיו שלא אמר כך אלא אמר לפניו רבש"ע כל העולם שלך הוא העבירם באומה אחרת, אמר הקב"ה מה אעשה לזקן זה אומר לו לך וקח אשה זונה והוליד לך בנים זנונים ואח"כ אומר לו שלחה מעל פניך, אם הוא יכול לשלוח אף אני אשלח את ישראל.

ואמר הכתוב שם שנשא הושע האשה ותהר ותלד לו בן, ויאמר ה' אליו קרא שמו יזרעאל וגו' ותלד בת ויאמר לו קרא שמה לא רוחמה וגו' ותלד בן ויאמר קרא שמו לא עמי וגו', ואחר שנולדו לו שני בנים ובת אחת א"ל הקב"ה וגו' בדול עצמך ממנה, אמר לו רבש"ע יש לי בנים ממנה ואין אני יכול לגרשה, א"ל הקב"ה ומה אתה וגו' ישראל שהם בני וגו' ואתה אמרת העבירם באומה אחרת וכו'.

והנה בביאור תיבת יזרעאל מצינו בתרגום פירושים סותרים זא"ז, שעה"פ קרא שמו יזרעאל תרגם מבדריא, כלומר פזורים, ופירש"י שם הנבא עליהם שיגלו ויהיו זרועים בעמים, ואילו אח"כ בפרק ב' בפסוק ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל, תרגם יום כנישתהון, וצ"ב.

ובמפרשים איתא שתיבת יזרעאל הוא חילוף מישראל, כי ז' מתחלף בשי"ן כי שניהם ממוצא אחד שהוא השיניים, וכן א' מתחלף בעי"ן שהם ממוצא אחד שהוא הגרון, ויתבאר להלן.

וביאור הענין, דהנה ודאי לא היתה כוונת הושע שהקב"ה יחליפם באומה אחרת, שזו היא שיטת בלעם ושיטת אותו האיש, ובודאי לא הלך הושע הנביא בשיטתם.

וכבר ביארתי בכוונת דברי רש"י (סוכה לה:) בענין אתרוג של תרומה, שאמרו שם בגמ' שיש בו היתר, אכילה, והגם דלישראל אסור מ"מ חזי להאכילנו לבן בתו כהן, והביא רש"י שיש שפירשו שהטעם הוא מפני שתרומה יש לו פדיון, וע"ז אומר רש"י שהאומר כן הוא רשע, וצ"ב שאין זה מדרכו של רש"י לכתוב כן כאשר בא לחלוק על איזה פירוש שלא נראה בעיניו.

אלא שיש בענין זה פנימיות, כי ישראל הם תרומה, כמ"ש קדש ישראל לה' ראשית תבואתו, ואם אומרים שיש לתרומה פדיון הכוונה שישראל יכולים לפדותם ולהחליפם באומה אחרת ח"ו, ולכן האומר כן רשע הוא, שזו היא שיטת בלעם הרשע ואותו האיש.

אך מה שאמר הושע להקב"ה העבירם באומה אחרת, היתה בזה חכמה עמוקה של הנביא, כי כשא"ל הקב"ה בניך חטאו הבין שרצונו ית' שיוכיח את ישראל בדברי תוכחה כדי להחזירם למוטב, ובהיות כי קשה הדבר מאד התחכם הושע ואמר להקב"ה העבירם באומה אחרת, וכאומר, אדרבא אם יש לך אומה טובה מישראל החליפם, ובזה ביקש הושע לעורר אהבתו ית' לעמו ישראל, ושיאמר זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך. ואכן כך היה הדבר, שאמר הקב"ה מה אעשה לזקן זה, כלומר זה שקנה חכמה, שהרי דברי חכמה דיבר הושע, ואכן כן היא הדבר שהרי בני הם בני אברהם יצחק ויעקב.

והנה כתב הרמב"ן שהקב"ה אומר לנביא לעשות איזה פעולה המורה על הנבואה כדי לחזק קיום הדבר, וה"נ צוה הקב"ה להושע שישא אשת זנונים ויוליד בנים ואח"כ יאמר שא"א לו לגרשה בשביל הבנים, ובזה יתחזק הענין שא"א להחליף את ישראל באומה אחרת. וכל זה היתה כונת הושע.

בטור (או"ח סי' תכ"ח) הביא סימני א"ת ב"ש על קביעות המועדים, וכולם לפי הקביעות של ימי הפסח, והיינו ביום השבוע שחל בו א' של פסח יחול בו יום תשעה באב, וזהו א"ת, וביום ב' של פסח יחול שבועות, וזהו ב"ש. עיי"ש עוד הסימנים של ג"ר ד"ק ה"צ ו"פ.

וסימן זה מובן עפ"י הידוע שחג הפסח הוא ראש כל המועדים, וכמבואר במשנה שאחד בניסן ר"ה לרגלים, ולכן סימני המועדים נקבעים לפי חג הפסח.

אך ראוי להבין, למה לא נקבע סימן על יום שביעי של פסח שהוא הגבוה ביותר מכל ימי הפסח, וכמ"ש בעל התניא שהוא בחי' השבת של פסח. וא"ת שאין לנו מועד שנקבע לפי יום שביעי של פסח, הרי יש לנו יום ט"ו באב שאחז"ל בסוף מס' תענית (דף ל:) שלא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב ויום הכיפורים, ויום זה חל תמיד ביום שחל בו שביעי של פסח.

ונקדים מה שביארנו בענין ששאלו שם בגמ', בשלמא יום הכיפורים לפי שהוא יום סליחה ומחילה אבל ט"ו באב למה הוא יו"ט.

ולכאורה הרי במשנה ביארו שבהם היו בנות ישראל יוצאות וכו', ומבואר שהיו מוצאים אז את זווגם, וזה היה ענין הימים טובים לישראל, וא"כ למה תלו בגמ' סיבת היו"ט לפי שהוא יום סליחה ומחילה.

ויבואר עפ"י דברי האבני נזר לבאר הנהגתו של אביו בעל אגודת אזוב, שהיה רגיל במוצאי יוה"כ תיכף בצאתו מביהכ"נ לילך אל מוכר האתרוגים וליקח קופסא אחת סגורה ולא היה פותחה עד יו"ט, ותמיד עלה לחלקו האתרוג הנאה ביותר מכל העיר. וביאר האבני נזר שכאשר האדם זך מחטא אזי בחירתו רק בטוב, וכיון שביום הכיפורים נטהרים מהחטאים הרי ודאי כל בחירת האדם היא בטוב, ולכן תיכף במוצאי יום הכיפורים בחר לו קופסת אתרוג וזכה אז לבחור באתרוג טוב.

ועפי"ז י"ל הטעם שביום הכיפורים נהגו ישראל לבחור זווגים, כי בחורי ישראל שבדורות ההם שהיו קדושים וטהורים, זכו ביום הכיפורים דייקא לבחור בטוב ולמצא הזווג הראוי.

ואיתא שם במשנה שהיו בנות ישראל אומרות בחור שא עינך וראה מה אתה בורר לך וכו'. ויש לכוון בפנימיות הדברים שהם מוסבים להקב"ה, שכמו שהבחור ביום הכיפורים בוחר בטוב, כן הקב"ה בוחר אז בטוב והוא בוחר בעמו ישראל באהבה, בכנסת ישראל שהיא זווגו של הקב"ה, שהוא אדיר במלוכה בחור כהלכה.

ובעומק יותר, כי הנה הקשר שבין הקב"ה וישראל הוא בבחי' גורל, שהוא למעלה מטעם ושכל אלא שכך עלה ברצונו ואין טעם ברצון, ולכן א"א להחליף ישראל באומה אחרת ח"ו (ועי' אגה"ק לבעל התניא אגרת ז). וביוה"כ בא בחי' זו לידי גילוי כי עיצומו של

יום מגביה את היהודי למעלה משורש המצוות, כמו שאומרים בתפלת יום הכיפורים אנו נחלתך ואתה גורלנו.

וזהו ענין שני השעירים שהם שוים במראה ובקומה ואין ניכר ביניהם חילוק, ועכ"ז שעיר אחד לה' והשני לעזאזל, והוא עפ"י הגורל. ועד"ז ישראל, אף בזמן שהם דומים לאומה"ע ואין ניכר הבדל ביניהם, עכ"ז ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי, והם עולים בגורלו של הקב"ה בלי טעם ושכל. וזה ענין כל נדרי, שבחי' הנדר הוא למעלה משורש המצוות, שהנדרים חלים על דבר מצוה, וביום הכיפורים מתנשאים למעלה משרש המצוות כנ"ל, ולכן "נדר" הוא אחד מכינויי עולם השמיני כנ"ל.

וכמו כן שידוכים הם בבחי' גורל, כי הזווג הוא שני חלקי נשמה שנתפלגו ובמציאת הזווג חוזרים ומתאחדים, והזווג השייך לו עפ"י הגורל עולה בחלקו והוא למעלה משכל ודעת כידוע. ולכן יום הכיפורים שהוא יום שפועל בו בחי' הגורל הוא יום של מציאת שידוכים, ואז מתקיים מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה', שהגורל הוא בחי' רצון שאין טעם ברצון.

וכן לפי"מ שנתבאר שביום הכיפורים האדם בוחר בטוב כי אז הלב טהור מחמת הכפרה שבאה מחמת הגורל, ואז האדם בוחר בטוב כמו הקב"ה, ולכן כ"י ביו"ם הז"ה יכפ"ר עליכ"ם בגימ' מצ"א אש"ה מצ"א טו"ב.

ומעתה מובן מ"ש בגמ' שהיו"ט של יום הכיפורים הוא לפי שהוא יום סליחה ומחילה, שאין זה סותר להא דאיתא במשנה שהיו"ט הוא מה שהיו מוצאים זווגים, כי שני הדברים משורש אחד הם, שלפי שהוא יום סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות שניים, כלומר שנתפייסו ישראל להקב"ה, הוא יום ראוי לבחור בטוב, ולכן הוא זמן של מצא אשה מצא טוב.

והנה על שאלת הגמ' מה הוא היו"ט של ט"ו באב, איתא שם בגמ' ששה טעמים, וזה מורה שאין כל אחד מהם טעם מספיק, והיינו לפי שעיקר היו"ט של ט"ו באב הוא שייך לזמן העתיד, והוא מה שסיימו שם בגמ' סוף תענית שעתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בג"ע וכל אחד מראה באצבעו שנא' ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה וגו', והוא טעם שביעי.

וזהו היו"ט של ט"ו באב, וכמו שביארנו בפ' נצבים-וילך העל"ט, שבט"ו באב הוא תחילת תיקון אור הלבנה, ולכן בשנת הארבעים במדבר משהגיע ט"ו באב, שהרגישו ישראל התיקון של הלבנה העליונה, ידעו שבטלה הגזירה, עיי"ש באורך.

כי הנה שורש הקנאה הוא מפגם הלבנה, שהלבנה קטרגה ואמרה א"א לשתי מלכים להשתמש בכתר אחד, ולעת"ל יתוקן הקנאה כמ"ש אפרים לא יקנא את יהודה, ואז יתוקן פגם הלבנה, וזהו מילוי פגימת הלבנה.

וזהו ענין שרמזו המקובלים שתיבת לבנ"ה במילואה, דהיינו למ"ד בי"ת נו"ן ה"א בגימ' בירושלי"ם, והוא רמז למילוי פגימת הלבנה, שזהו בחי' ירושלים כי שם הוא מקום האחדות וירושלים לא נתחלקה לשבטים.

וכשעולים ישראל לרגל לירושלים מתאחדים כולם להיות דינם כחברים לענין טהרה, כמו שאחז"ל (חגיגה כו.) וסמכו זאת עה"פ (שופטים כ), ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים, הכתוב עשאן כולן חברים. וזהו בחי' תיקון הלבנה, ולכן הלבנ"ה במילוי האותיות ה"א למ"ד בי"ת נו"ן ה"א בגימ' כאי"ש אח"ד חברי"ם.

ובט"ו באב הוא יום מילוי הלבנה, ונתבטל ענין הקנאה והפירוד, וזהו שאחז"ל שם שבט"ו באב הותרו שבטים לבוא זה בזה, וגם שאז בטלו פרוסדיות שהושיב ירבעם לבטל העליה לירושלים, ואז הותרו לבוא לירושלים, שכל זה שייך לתיקון פגם הלבנה.

וכבר ביארנו שביום ט"ו באב מתחילה הנהגה שמסתיימת ביום הכיפורים, והוא ענין

תיקון הלבנה, שהוא תיקון האחדות בלי פירוד וקנאה, וזהו בחי' יום הכיפורים שכל ישראל מתרצים זה לזה ומתאחדים, ולכן דייקא באלו החדשים מקפידים ביותר לקדש הלבנה מיד, דהיינו בחדש אב מיד אחר ט' באב, לידת בן דוד, ובחדש תשרי מיד אחר יום הכיפורים, כי אז זמן תיקון הלבנה.

והנה יזרעאל הוא מקום מושב מלכי ישראל, שהם נתחלקו מירושלים ולא נכנעו למלכות בית דוד שהוא בחי' הלבנה, ולכן שם הוא מקום הפירוד ופגם הלבנה, ולכן במקום הפגם אמר התרגום על יזרעאל מבדרנא, שהוא בחי' הפירוד שבישראל. אבל יום ט"ו באב ויום הכיפורים הם ימים של תיקון הלבנה, ואז הזמן של אחדות כבחי' דלעתיד, וע"כ בזמן התיקון התרגום אומר על יזרעאל כנישתהון.

וע"ז אומר הכתוב ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד כי גדול יום יזרעאל, שזהו תיקון האחדות שיהא לעתיד, ולכן גדו"ל יו"ם יזרעא"ל בגימ' יו"ם הכפורי"ם, שאז הוא תיקון חטא יזרעאל.

ולפי"ז, יום שביעי של פסח אכן קובע ליו"ט של ט"ו באב, אלא שלא הזכירו הטור כי עדיין לא הגיע זמנו של יו"ט זה, והוא שייך לזמן העתיד, ולכן הסימן שלו לפי א"ת ב"ש הוא ז"ע, שיום ז' של פסח יחול בו היו"ט של עתיד שהוא ט"ו באב, ז', יום שביעי, ע', עתיד.

והנה מצינו שבמקדש היתה המצוה להביא בכל יום שני גזרי עצים בבוקר ובערב, ולפינן מקרא שבבוקר היה כהן אחד מניח שני הגזרי עצים שנאמר ובער עליה הכהן עצים בבקר, שהוא לשון יחיד, ובערב היו שני כהנים מניחים אותם כמ"ש וערכו עצים על האש, שהוא לשון רבים, וצ"ב טעמא מאי, למה חילקה תורה בקר לערב.

ולדרכנו י"ל עפ"י הנבואה שנאמרה ליחזקאל (סי' לז) קח לך עץ אחד וכתב ליהודה וגו' ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וגו' וקרב אותם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך וגו' ומלך אחד יהיה לכולם ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד וגו' ועבדי דוד מלך עליהם, הרי שבאה הנבואה על ענין האחדות בישראל ע"י לקיחת שני עצים שיהיו לאחדים ביד.

ולפי"ז יבואר ענין שני גזרי עצים שרומזים על ענין זה, ולכן בערב שהוא בחי' הגלות שאז הוא בחי' הפירוד, לכן שני גזרי העצים הם ע"י שני כהנים, ובבקר שהוא בחי' הגאולה, אתא בוקר, אז שני גזרי העצים ביד כהן אחד שרומז על התיקון כמ"ש והיו לאחדים בידך.

והם ב' הבחי' של יזרעאל כמו שנתבאר, שיש בו בחי' הפירוד של מבדריא, ויש בו בחי' האחדות של כנישתהון, וכן במצות שני גזרי העצים יש שני הבחינות, ופסוק וערכו עצים על האש שהוא לשון רבים רומז על זמן הפגם והפירוד, והפסוק ובער עליה הכהן שהוא לשון יחיד רומז על זמן התיקון והאחדות.

ויזרעאל הוא חילוף האותיות של ישראל כנ"ל, ושתי האותיות א"ש שבתיבת ישראל נתחלפו לז"ע, וזה נרמז בפסוק וערכו עצים על הא"ש, שהאותיות א"ש נתחלפו, ונעשה בזמן הגלות יזרעאל בחי' הפירוד, ולכן וערכ"ו עצי"ם ע"ל הא"ש בגימ' תשע"ה במנח"ם א"ב. ולעומת זאת הפסוק של בחי' התיקון, שהוא ובע"ר עלי"ה הכה"ן, הוא בגימ' וקבצ"ך מכ"ל העמי"ם.

וענין זה נרמז בסימן של א"ת ב"ש, שליום ז' של פסח הסימן הוא ז"ע, והיינו ז' עצים, שז' של פסח קובע את יום ט"ו באב שהוא בחי' התיקון והאחדות, ושייך אל שני גזרי עצים של בוקר הניטלים ע"י כהן אחד שהוא רומז לזמן התיקון.

ונבואת שובה ישראל שבסוף הושע מקושרת עם תחלת נבואת הושע, וכמובא לעיל שתחלת הנבואה היא מענין שא"א להחליף את ישראל באומה אחרת, וזהו לפי שישראל מקושרים בשורש בראשית במקום האחדות, וזהו נבואת שובה ישראל וגו' כל תשא עון וגו',

שהתשובה היא לשוב לשורש האחדות.

וזהו בחי' היובל, ולכן אין היובל נוהג אלא כאשר כל יושביה עליה, שזה בחי' האחדות. וז"ש קחו עמכם דברים ושוב"ו א"ל הוי"ה בגימ' כ"ל ישבי"ה.

ולכן השופר של יוה"כ, שהוא בחי' שופר של יובל, הוא תקיעה פשוטה, שרומז אל האחדות, ולא כתרועה ושברים שהם קולות נפרדים, רק תקיעה פשוטה, וכמ"ש ובהקהל אר הקהל תתקעו ולא תריעו. וכל הסליחה של יונ הכיפורים תלוי ביובל שהוא בחי' העולנ שנקרא כל ישראל, ששם מתאחדים כל ישראל בשרשם, ולכן תקיע"ה בגימ' כ"י ביו"ם הז"ד יכפ"ר עליכ"ם.

פרשת האזינו - שובה - תש"נ

ביוה"כ עולים ישראל למקום האחדות שאין שם פגם

מובא בשלה"ק, שביום פטירתו זכה מרע"ה להשגת שער הנו"ן, וזה נרמז בפרשתנו במ"ש עלה על הר נב"ו נוט' נ' ב"ו, ע"כ, ושער הנו"ן הוא המקום שמתאחדים שם כל ישראל, וזה נתעורר באותו יום שהושלמה הס"ת ונתאחדו כל ישראל.

ובמקום זה של שורש כל ישראל אין מגיע שום פגם, ולכן בשבת שקודם יוה"כ קורין פרשה זו (האזינו) של שורש אחדות נשמות ישראל כי ביוה"כ עולים ישראל למקום האחדות שאין שם פגם, ולכן ביוה"כ מתפייסים כל ישראל זה עם זה.

והנה ידוע כי י"ג מדות שהתורה נדרשת בהם מכוונים לי"ג מדות של רחמים, ולפי מה שנתבאר לעיל, רק ע"י כתיבת הס"ת בשלימותה ניתן לדרוש ממנה דרשות חז"ל בתורה שבע"פ שיסודם הוא בי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם. וביום פטירת מרע"ה, כשהשיג שער הנו"ן, שהוא מקום האחדות, שהוא שורש הי"ג מדות של רחמים, אז נשלם ג"כ כתיבת הס"ת, שעל ידי זה נתחדש הכח לדרוש את התורה בי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם.

ויש לרמז בפסוק ה"ר העברי"ם הז"ה ה"ר נב"ו אש"ר באר"ץ מוא"ב בגימ' של"ש עשר"ה מדו"ת, עפ"י מה שנתבאר לעיל ענין נב"ו הרומז להשגת שער הנו"ן בנוט' נ' ב"ו, והוא שורש שלש עשרה מדות של רחמים.

ויום הכפורים הוא יום שמתגלים בו י"ג מדות של רחמים, ומרבים בו להזכיר הי"ג מדות אצל התפילות, והמנהג הוא לומר לפני כל נדר' את הפסוק או"ר זרו"ע לצדי"ק ולישר"י ל"נ שמח"ה, ופסוק זה הוא בגימ' של"ש עשר"ד מידו"ת.

בשנה זו חל ר"ה להיות בשבת, והנה יום ר"ד כולל את כל ימי השנה, וזה ענין שכתנ בזוה"ק שתיבת היום קאי על ר"ה, כי כל יונ של ימות השנה מקושר עם ר"ה הכולל אח כולם כדרך שהראש כולל את כל הגוף.

ולכן בשנה זו, שר"ה חל בו בשבת, בחי' השבת כלולה בכל ימי השנה, ויתר על כן כי שנה זו היא שנת השמיטה, שהיא שבח הארץ, ונמצא כי כל השנה היא בחי' שבת.

וביאור ענין שנת השמיטה, הנה הכלל הוא מד שהשריש בספר יצירה שהעולם נברא בע'ולם ש'נה נ'פש [נוט' עש"ן], שכל ענין של מקום יש במכוון לו גם בבחי' זמן ובבחי' נפש. ומעתה ירושלים בבחי' מקום היא השבת בבחי' הזמן, וכמו שאומרים נוסח הברכה בשבח בברכת הפורש סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל ועל ירושלים.

ושנת השמיטה, שהיא שבת הארץ, ענינה הוא שמתפשטת בחי' ירושלים בכל א"י, ולא שבשנת השמיטה מתחדשת השראה חדשד בזמן בבחי' מחליף את הזמנים, אלא כאמור שבחי' ירושלים מתפשטת בכל א"י כאשו יבואר.

כי הנה שנת השמיטה היא דוגמא של לעת"ל, שהרי שבע השמיטות מצטרפות להגיע אל שנת היובל, שהיא קריאת דרור בארץ, שהוא בחי' הגאולה והחירות ושיבת כל ישראל לשרשם.

וכמו שחג השבועות התהוותו הוא ע"י ספירת שבע שבתות, שבהשלמתם חוגגים את חג השבועות ביום החמשים, כך היא ספירת שבע השמיטות, שבהשלמתם הוא חג היובל בשנת החמשים, והיובל הוא חג השמיטות, ולכן ז' פעמים שמט"ה בגימ' שבתו"ת תמימ"ת תהיינ"ה. ולפי"ז כל שמיטה היא חצי שיעור של היובל וחזי לאצטרופי עם שאר השמיטות להשיג את בחי' היובל, ולכן כמו יובל הוא דרור לעבדים לצאת לחרות, גם בחינת שביעית יש בו מעין זה, ובשביעית יצא לחפשי חנם.

ולכן יש בכל שמיטה בחי' של גאולה, והיא מעין זמן העתיד, וכמו שבזמן העתיד תתפשט בחי' השבת בכל הימים ויהיה יום שכולו שבת, וכן תתפשט ירושלים בכל ארץ ישראל (שה"ש רבה ז, ב), כדוגמא זו נעשה בשנת השמיטה שמתפשטת בחי' ירושלים בכל א"י.

והשוואת ירושלים עם השמיטה יש למצוא בכמה פרטים:

שנת השמיטה אסורה בחריש ובקציר כמו בשבת, ואינה מכינה לעצמה, אלא תבואת השנה הששית מכינה לשביעית כדוגמת שיום הששי מכין לשבת. ועד"ז בירושלים, אומר הכתוב ובאת שמה והבאתם שמה וגו', ומהקרבנות המובאים לירושלים אוכלים בירושלים. וכשם שאין נוטעים וזורעים בשנת השמיטה, כך בירושלים אין נוטעים בה אילנות וגינה, כדאי' במס' ב"ק (דף פב:), שבירושלים השמיטה היא נצחית, ויש לרמז כי ירושל"ם בגימ' ל"א נזר"ע ול"א נאס"ף.

וכשם שבשנת השמיטה אין הארץ ברשות הבעלים אלא הפקר היא לכל, כי שייכת היא להקב"ה כמ"ש כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי, שב"ת האר"ץ בגימ' ג"ר ותוש"ב אנכ"י, כמו כן ירושלים לא נתחלקה לשבטים, כמבואר בגמ' (יומא יב.) שאין משכירין בה בתים אלא בחנם נותנים בבתים לעולי רגלים לפי שאינה של בעלי בתים. ובשמיטה כתיב תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך, ועד"ז בירושלים נאמר (ישעיה יד, לב) בה יחסו עניי עמי.

ואחד מעניני השמיטה לפי ביאור המפרשים (עי' ספורנו ובפרי צדיק פ' משפטים אות ב) הוא שתהיה שנה אחת פנויה מעבודת שדה וכרם ויעסקו בה בתורה, וכענין שנאמר בתנדב"א (סי' א) על יום השבת יעשה אותו כולו תורה, ועד"ז ירושלים הוא המקום שממנו תצא תורה והוראה, כמ"ש כי מציון תצא תורה, וכמו שדחז"ל (תענית טז.) בטעם שנקראת מוריה שמשם תצא הוראה, ואי' בגמ' (ב"ב כא.) שהתקינו בירושלים להושיב שם מלמדי תורה לתינוקות.

הרי שבירושלים היא בחי' שמיטה נצחית, וממילא בהגיע שנת השמיטה מתפשטת בחי' ירושלים בכל א"י, וכל הבחינות הנ"ל של ירושלים שורים בכל א"י, ונעשים כל ישראל כדוגמת כהנים שאין להם נחלת שדה וכרם, שזהו דוגמת זמן העתיד כאשר יקויים ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, כדברי בעל הטורים בפסוק זה, שקאי על כל ישראל לעת"ל שיהיו כהנים.

ובזה נבין גמרא נפלאה במס' ר"ה (ט.), ודמוסיפין מחול על הקודש מנא לן דתניא בחריש ובקציר תשבות, רבי עקיבא אומר אינו צריך לומר חריש וקציר של שביעית שהרי נאמר כבר שדך לא תזרע וגו', אלא חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית וקציר של שביעית היוצא לשמינית, ע"כ.

ודבר פלא הוא, הלא הפסוק משתעי בשבת, שהרי מתחיל ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות, ומסיים בחריש ובקציר תשבות. ופרש"י, אף על גב דקרא גבי שבת

כתיב אבל ע"כ סיפא אשביעית קאי, דאי אשבת חריש וקציר הוא דאסור שאר מלאכות מי שרו, עכ"ל, אבל על הקרא גופא אני מתמה, למה כתבה תורה בהאי גונא, רישא בשבת וסיפא בשביעית.

וביותר יש לתמוה על הלימוד גופא, דנמצא שכל ענין של תוספת שבת ויה"כ ומועדים החמורים אינם נכתבים במקומם, ואנו ילפינן אותה מתוספת שביעית הקלה, וכן הוא למסקנא אליבא דרבי עקיבא.

ולפי האמור הדברים מאירים בעזה"י, כל ענינה ועצמה של שנת השמיטה אינה אלא תוספת על קדושת ירושלים והתפשטות ממנה, כמו שבזמן השבת מתפשט לתוך החול ונעשה תוספת שבת, והואיל וזו כל ענינה של שביעית, נכתבה אצל שבת, שהיא בבחינת ירושלים כדלעיל, וממנה ילפינן כל עניני תוספת, שהרי שמיטה כל עצמה אפילו בשנה השביעית גופא אינה אלא תוספת.

ולהוסיף ביאור, שמעתי ממו"ר הגאון ר' גדלי' שארר זצ"ל, שכל מצוה ומצוה מתרי"ג מצוות יש לה ענין מיוחד שהיא תוכנה של המצוה, וכל תרי"ג מצוות התלויין וכלולות זה בזה וכולן שואבות את ענין המיוחד הזה לתוכם באופן שכל מצוה יש לה משהו מכל המצוות כולם.

דוגמא לדבר, פרה אדומה היא מיוחדת בזה שהיא חוקה בלא טעם, ואם נמצא דרך משל שיש איזה פרט וענין במצות ציצית שהיא חוקה, זה מחמת כוחה של פרה אדומה שיש בתוכה, וזהו שאמרה תורה אצל פרה אדומה זאת חוקת התורה, כאן נמצא בחינת החוקה של כל התורה כולה, ודפח"ח.

וכן אני אומר שמצות שמיטה מיוחדת שכל כולה היא בחינת תוספת, ואם נמצא במועדים אחרים גם בחינה של תוספת, היא מצד בחינת השמיטה שיש בתוכה, ולפיכך היא המקור והילפותא לכל תוספת שבת ומועד בכל התורה.

ודוקא רבי עקיבא הוא בעל מימרא זו, וחידש אותה לפי שורש נפשו, כי איתא בספרי מהר"ל שרבי עקיבא דרש התגין של האותיות (מנחות כט:) כי הוא היה בן גרים, וא"כ הוא תוספת על ישראל כמו שהתג הוא תוספת על האות, ולכן דרש התגים ע"כ. ולכן דרש הוא בהלכות שביעית, שכל המצוה הוא תוספת וסימן על לעתיד שתתפשט ירושלים על כל הארץ, כמו שיהיה גם לעתיד שתתפשט קדושת ישראל על כל באי עולם, כדאיתא בישעיה (יד, א) ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב.

ועתה בשנת השמיטה הבעל"ט מהראוי להתעורר להתחזקות בעמוד התורה, שתהא שנה זו שנת לימוד תורה, ולהוסיף אומץ בהתמדת התורה ולנצל כל זמן פנוי ללימוד.

וכדרך שאמר האדמו"ר מקאצק זצ"ל על מ"ש שתרגילנו בתורתך, שיהא האדם מורגל כ"כ בלימוד עד שיהא אצלו כדברים המורגלים אשר מאליו הוא עושה אותם, כן צריך להיות מורגל בלימוד, שבכל זמן פנוי מעצמו יעסוק בתורה.

וכאשר עוסקים בלימוד צריך שיהא מתוך יראת שמים וכובד ראש, בהתבוננות בערך התורה שלומדים ולפני מי שלומדים אותה.

וראוי ללמוד דבריו של הרמח"ל בספרו דרך ה' (חלק ד פרק ב), שמבאר שם מעלת הלימוד, שקשר השי"ת בתיבות התורה השפעה עליונה מכל ההשפעות, שע"י הדיבור בהם נמשכת ההשפעה העליונה הזאת, אבל הדבר תלוי במדת היראה והכבוד שנוהג האדם בעת עסקו בה, עיי"ש.

ומובא מהבעש"ט הק' שכאשר לומדים תורה צריך להתבונן שיש בכל תיבה סודות ונשמות והיכלות ואלקות, וע"י העסק בתורה נעשה האדם כסא ומדור לשכינה, וכשלומדים מתוך יראת שמים זוכים למצוא אור הנעלם בתורה, וכן האור הנעלם בנשמתו.

ואגב יש לעורר במעלת קביעות מקום הלימוד במקום שמתפללים בו, וכמ"ש חז"ל במקום רנה של תורה שם תהא תפלה. וגדולה זכות עסק התורה להביא את הגאולה, וכמו שדרשו חז"ל (ויק"ר ז, ג) אין הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות, כמ"ש (הושע ח, י) גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם, אכי"ר.

פרשת האזינו - שובה - תשס"א

יוה"כ מכוון למצות הדביקות שהוא יום אחד בשנה המופקע מגשמיות

כי אשא אל שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעולם.

פרשה זו יש בה נ"ב פסוקים המכוונים לנ"ב ימים שמר"ח אלול עד שמיני עצרת. ולפי"ז הפסוק הארבעים המכוון ליוה"כ הוא פסוק זה כי אשא אל שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעולם.

ולהבין שייכות פסוק זה ליוה"כ, הנה האבני נזר ביאר סוד ענין המקוה. כי הנה ברא הקב"ה בריות בעולמו, מהם בריות יבשים שאינם יכולים להתקיים בים. ומהם בריות הים שאינם יכולים להתקיים ביבשה. וכאשר האדם טובל עצמו במי המקוה הוא נכנס למקום שאינו יכול להתקיים בו, ובזה הוא מבטל חיותו למקור החיים ולוקח חיים חדשים, ונעשה בריה חדשה ע"כ.

והדברים מכוונים עם המובא בדברי בעל התניא סוד המקוה מהבעש"ט, שיש בו שמות של אותיות לידה. כי ע"י הטבילה האדם מקפל גופו תלת על תלת כעובר במעי אמו, והוא נולד מחדש ע"כ.

ועד"ז י"ל בענין תענית יו"כ, כי חיותם של בני אדם הוא ממאכל ומשתה, וע"י העינוי מאכילה ושתיה האדם מבטל חיותו. וכמ"ש בגמ' עה"פ ועניתם את נפשותיכם, שהקשו דלמא קאי על עינוי בחמה או בצינה. ותירצו משום דכתיב ביה והאבדתי את הנפש, ודרשינן מזה דעינוי דקרא איירי בעינוי של אבידת נפש. שזהו עינוי מאכילה ושתיה. וביוה"כ האדם מאבד את נפשו ע"י ביטול חיותו בהתקשרותו באלקים חיים, שהיא מקור החיים לכל הנבראים, ובזה מתחדש חיותו, וכדוגמת סוד המקוה. ואיתא בדברי האריז"ל שהתיבות זכרנו לחיים וכו' מכוונים לעשי"ת, תיבה אחת לכל יום, ויוה"כ הוא כנגד אלקים חיים, שאז הוא יום ביטול החיות למקור החיים שהוא אלקים חיים. ולכן מכוון ליום זה הפסוק, ואמרתי חי אנכי לעולם.

ובאמת יו"כ היא בחי' מקוה בחי' בזמן, וכמבואר בתיקו"ז בקטע שאומרים בליל כל נדרי, קם רבי שמעון וכו', שמסתיים: ורזא דמלה מקוה ישראל ה' מושיע בעת צרה. מושיע ודאי ההוא דמקורא דמקוה בידיה ע"כ. וארבעים יום שמר"ח אלול עד יו"כ הם ארבעים סאה של המקוה וביוה"כ נשלם שיעור ארבעים סאה.

וכן מס' יומא מסתיים במאמר אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל וגו', ואומר מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל.

וי"ל עפי"ד האריז"ל שרבי עקיבא הוא שורש תורה שבע"פ, והרי הוא שורש כללות ישראל, כי תורה שבע"פ היא משורש נשמות ישראל שמחדשים בעוה"ז ועולה ממטה למעלה, לעומת תורה שבכתב היורדת מהקב"ה ממעלה למטה. ורבי עקיבא שהוא שורש המקוה ולכן רבי עקיבא דרש לפי שרשו מענין המקוה. ויוה"כ שהוא המקוה כנ"ל הוא יום שרשו של רבי עקיבא, ולכן יוה"כ הוא יום הסתלקותו של רבי עקיבא.

וכשפותחים תפלות יוה"כ בליל כל נדרי אומרים הפסוק "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה", וידוע מה שאמר בעל מחבר ספר אור זרוע, שהיה מסופק באופן כתיבת שם "עקיבא" אם הוא מסתיים באות אל"ף או באות ה"א, וראה בחלומו שסופי תיבות של זה הפסוק הם אותיות "ר' עקיבה".

ומזה נתברר לו שסיומו הוא באות ה"א, וע"ש זה קרא ספרו אור זרוע. ולפי"ז י"ל שזה ענין הפתיחה ליוה"כ בפסוק זה שרמוז בו שמו של רבי עקיבה, שבפסוק זה הוא שורש נשמתו, וע"י אמירת פסוק זה ממשיכים קדושת היום עם שורש נשמת רבי עקיבה.

ואחז"ל על רבי עקיבא שיצאה נשמתו באחד, ורומז לענין שהביא בעל התניא על מה שדרשו חז"ל (ברכות סא:) עה"פ (ישעיה נה:ו) דרשו ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב: שזהו בעשי"ת ושזה נאמר ביחיד, דאילו בציבור נאמר בכל קראנו אליו, אף בשאר ימות השנה. וענין "ביחיד" רומז לבחי' יחידה שבנפש, שבחי' זו מתגלה בזמן זה, וביחוד ביוה"כ. ועד"ז מבואר שרבי עקיבא שיצאה נשמתו באחד היינו בבחי' יחידה שבנפש, כי שורשו מכוון ליוה"כ.

ולפי"ז י"ל הטעם שהכה"ג לובש ביוה"כ בגדי בד שהם בגדי לבן שצבעם אחד ופשוט בלי הרכבה, ועל שם כך נקראים בד מלשון בד בבד. דהיינו מיוחד. שהוא מכוון לבחי' יחידה שמתגלה ביוה"כ. ויש לרמז ולב"ש א"ת בגד"י הב"ד בגימ' יחיד"ה שבנפ"ש.

ולכן ביוה"כ הוא זמן אחדות נשמות ישראל שצריך כל אחד לפייס את חבירו, ואז נכנס הכה"ג לקודש הקדשים עם שורש כל ישראל באחדות. כי אז גילוי בחי' יחידה. ולכן רבי עקיבא הוא הדורש "ואהבת לרעך כמוך" זה כלל גדול בתורה, שזה שייך לשורש נשמת רבי עקיבא שהוא שורש נשמות ישראל ובחי' יוה"כ.

וענין גילוי בחי' יחידה שבנפש הוא בחי' הדביקות, וביוה"כ יש לכל אחד להגיע באיזה עת למדה מסויימת של דביקות. וענין הדביקות היא מצוה שנצטוינו בה "ובו תדבק" והיא מצוה נצחית הנמסרה לכל אחד מישראל אף בזמן הזה. אלא שיש בזה הרבה חילוקי מדרגות, ומלפנים היו צדיקים כאלה שעדיין זכינו להכירם, שבדביקותם בבוראם לא היו מרגישים כלל בנעשה סביבם. ואמנם אף אם לא הגענו לזאת, מ"מ יש לכל אחד מישראל שייכות כל שהוא למדריגת דביקות בעתות מסויימות. ובעיקר בזמן התפלה כשהאדם מדבק עצמו בבוראו, ואין הכוונה חכוונת פירוש המלות, אלא להשתפכות הנפש ותענוג רוחני בבחי' "ואשתעשע במצותיך" "תורתך שעשעי". וע"ד המובא בהקדמת הספר אגלי טל, שהשמחה העונג בלימוד התורה הוא הדביקות האמתי בתורה, וזהו תורה לשמה עיי"ש.

ויוה"כ הוא יום מיוחד לדביקות. שכל יום מכוון למצוה מסויימת, ויוה"כ מכוון למצות הדביקות, שהוא יום אחד בשנה המופקע מגשמיות, וזמן גילוי בחי' יחידה שבנפש ע"י התדבקות בה' אחד.

עשרת ימי תשובה מכוונים לעשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שבעשרת ימים אלו מתחדשת הבריאה מחדש, וכל יום מכוון למאמר אחד של הבריאה. ולפי"ז יוה"כ שהוא היום העשירי מכוון למאמר העשירי, ולפי הזוה"ק שהמאמר הראשון הוא "יהי אור", המאמר העשירי הוא "ויאמר ה' אלקים וגו' אעשה לו עזר כנגדו" שביוה"כ מתקיים ענין מאמר זה ברוחניות. ולפי סדר המאמרות הנזכר בגמרא שמאמר הראשון הוא "בראשית", המאמר העשירי הוא "ויאמר ה' ... לכם יהיה לאכלה". שענין זה הוא ביוה"כ ברוחניות, כי ביוה"כ אוכלים לחם אבירים שהוא המן שהוא מאכל רוחני. ועד"ז לפי הזוהר במאמר של אעשה לו עזר כנגדו, המכוון הוא ברוחניות שהוא ענין הדביקות בשכינה, בבחי' ודבק באשתו, וע"ד דאיתא בזוה"ק על מרע"ה שפירש מן האשה, כי דבק בשכינה שהוא היה בעלה דמטרוניתא. ולכן ודב"ק באשת"ו בגימ' בעל"ה דמטרנית"א. ועד"ז ביוה"כ הוא זמן הדביקות בשכינה.

וביוה"כ נשלם בנין קומת המלכות שזהו תכלית הבריאה, והיא יום של ויבן ה' אלקים את הצלע, שהוא השלמת המאמר

העשירי, שהוא בנין ירושלים שהיא בחי' הכלה שנקראת "כלת לבנון" ונקראת "יפה נוף". וכמו שדחז"ל (ר"ה כו.) שלשון נינפי היא כלה.

וביום זה של יוה"כ מתדבקים בשכינה ובירושלים. ואז הוא גמר בנין המלכות, וביום זה היה העקדה עפ"י פרקי דר"א. שאצל העקדה זכה יצחק אבינו לרבקה בת זוגו. ואז נשלם בחי' זווג יצחק ורבקה. שזהו סוד התפלה וכרמוז בתיבות "בפי 'י'שרים תת'ר'ומם ובשפתי 'צ'דיקים תת'ב'רך ובלשון 'ח'סידים תת'ק'דש ובקרב 'ק'דושים תת'ה'לל." וכמצויין במחזורים שבפסקאות אלו רמוז שמותיהם של "יצחק רבקה", שהם סוד התפלה. וזהו בחי' הזיווג של דביקות בה' באמצעות התפלה. ולידת זווג זה הוא ביוה"כ יום המאמר העשירי שהוא מכוון לענין הדביקות.

והנה הקטע של הזוהר הנ"ל הוא: ורזא דמלה מקוה ישראל מושיעו בעת צרה ההוא דמקורא דמקוה בידיה. ולכאורה הוא פלא למה הביא פסוק זה הנאמר בירמיה (פרק יג) ולא הביא הפסוק של מקוה ישראל ה' בירמיה יז שהוא הפסוק שהובא בסוף יומא דדרשינן מיניה, מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל. והיה ראוי יותר להזכיר פסוק זה שמבואר בו שהקב"ה הוא המקוה של ישראל.

אכן עפ"י הנ"ל יש לומר שכאן רמוז ענין המאמר העשירי המכוון ליוה"כ, כי מקו"ה ישרא"ל מושיע"ו בע"ת צר"ה בגימ' ויב"ן הוי"ה אלהי"ם א"ת הצל"ע אש"ר לק"ח מ"ן האד"ם לאש"ה.

כתב בליקוטי מהר"ן שהדמעות של יוה"כ מכבסים את כתמי האתרוג. וביאר השייכות, כי האתרוג הוא מכוון אל הלב, וכן יוה"כ מכוון אל הלב, כי יוה"כ הוא בחי' ירושלים שהוא הלב כמ"ש (ישעיה מ ב) דברו על לב ירושלים.

וכפי האמור יוה"כ הוא דביקות כנסת ישראל בהקב"ה יחוד קוב"ה ושכינתיה.

וזה ענין חיבור הלולב עם האתרוג, שהלולב הוא מכוון להקב"ה והאתרוג מכוון לכנסת ישראל. והב"י (סימן תרנט) מביא בשם הריקנטי שראה בחלומו שכותב אותיות השם הוי"ה והאות ה"א היתה מרוחקת משאר האותיות, ולמחרת ראה באחד שלא חיבר האתרוג עם הלולב, והבין מזה פשר החלום, כי האתרוג הוא האות ה"א וצריך לחברו עם הלולב שזהו יחוד השם הוי"ה.

ותחילת יחוד זה הוא ביוה"כ ומסתיים ביום שמיני עצרת, וביוה"כ נכנס הכה"ג לקודש הקדשים שהוא מקום היחוד של שנים הכרובים הרומזים ליחוד הקב"ה עם כנסת ישראל שהם החתן והכלה, וזהו בחי' שיר השירים המיוסד על ענין יחוד זה. ולכן אמרו רז"ל על שיר השירים שהוא קודש קדשים, לפי שענין היחוד שייך לקודש הקדשים, במקום שני הכרובים.

ובימי הסוכות נמשכת עבודה זו של יחוד החתן שהוא הקב"ה עם הכלה שהיא כנסת ישראל, בחיבור הלולב עם האתרוג, והם בחי' שני הכרובים. ולכן לול"ב אתרו"ג בגימ' שני"ם כרובי"ם.

והחת"ס בחידושיו (סוכה לז:) ע"ד הגמ' שם בטעם שמברכים על נטילת לולב, לפי שהלולב הוא הגבוה מכולם. וכ' לרמז בפסוק 'ארוממך אלקי המלך ואברכה שמך וגו' גדול ה' ומהולל מאד'. לפי שארבע המינים הם כנגד ארבע אותיות של שם הוי"ה, והאתרוג הוא ה"א בתראה, ועיקר הכוונה הוא להעלות ה"א אחרונה לייחד קוב"ה ושכינתיה. ולכן היה ראוי לברך על האתרוג, אלא מאחר שהלולב הוא הגבוה מברכים עליו. וז"ש 'ארוממך אלקי המלך' היינו לרומם את ה"א אחרונה שנקרא אלקי המלך, ועל זה ממשיך להקשות שהיה ראוי לברך על האתרוג, והיינו ואברכה "שמך". ומתרץ "גדול ומהולל מאד" לפי שהלולב הוא הגדול והגבוה עיי"ש.

ויש לבאר עפי"ז מה שהבאנו לעיל מהאריז"ל שבנוסח זכרנו לחיים מכוון כל תיבה ליום אחד של עשי"ת, ותיבות אלקים חיים מכוונים ליום הכיפורים. ולכאורה צריך ביאור למה כנגד יוה"כ יש שתי תיבות. ולהנ"ל י"ל דהנה יוה"כ הוא יחוד קוב"ה ושכינתיה, כדוגמת הלולב והאתרוג. וזה ענין אלקים חיים. כי אלקים רומז אל האתרוג וכנ"ל בדברי החת"ס שהאתרוג הוא בחי' אלקי המלך, ותיבת חיי"ם בגימ' לול"ב. ולכן אלקים חיים רומז ליחוד הלולב עם האתרוג שהוא בחי' יוה"כ.

וזהו המאמר העשירי של ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו וגו', שנזכר במאמר זה שני השמות 'הוי"ה אלקי"ם' ולא כתשעת המאמרות שלא נזכר בהם כי אם השם 'אלקים' כי כאן במאמר העשירי הוא בחי' היחוד של קוב"ה ושכינתיה.

ורבינו בחיי (בהקדמתו לספר דברים) כתב שספר דברים אינו מתחיל בוי"ו החיבור כספרים הקודמים, לפי שהגם שהוא מחובר עם הספרים הקודמים מ"מ הוא עדיין בפני עצמו, והוא בחי' ה"א בתראה, עיי"ש.

ויש לרמז ספ"ר דברי"ם בגימ' ירושלי"ם והשלמת ספר דברים הוא בשמיני עצרת ואז אומרים תבנה חומות ירושלים.

וכאמור, הפסוק "כי אשא אל שמים ידי וגו'" מכוון ליוה"כ. ויש לרמז כ"י אש"א א"ל שמי"ם יד"י ואמרת"י ח"י אנכ"י לעל"ם בגימ' ביו"ם הכיפורי"ם תעביר"ו שופ"ר.

פרשת האזינו – שובה – תשס"ג

ע"י התשובה מתכבסים כתמי העונות ונטהר הלב

הפרשה מסתיימת בפסוק כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבוא אל הארץ אשר אני נותן לבני ישראל.

ויש להתבונן בזה. שהרי פרשת האזינו היא סיום סדר ג"ן פרשיות התורה הנקראים בסדר שבתות השנה. כי פרשת וזאת הברכה אינה נקראת בשבת כי אם בשמיני עצרת. (ובחו"ל נקראת בשמחת תורה שלעולם אינו חל בשבת). ואכן שמיני עצרת יש בו מבחי' שבת. כי הוא מבחי' עוה"ב שהוא יום שכולו שבת. מ"מ אינו בסדר שבתות השנה, ונמצא שפרשת האזינו היא סיום קריאת הפרשיות של שבתות השנה, וא"כ יש לתמוה היאך נקבע הסיום בפסוק כזה שאין בו ענין טוב. שכתוב בו שנמנע ממשה רבינו מלהיכנס לארץ ישראל.

ונקדים לבאר ענינו של ספר דברים. שהוא הספר החמישי. וכפי דברי האריז"ל הוא מכוון לאות ה"א בתראה של השם הוי"ה. כי ספר בראשית מכוון לקוצו של יו"ד ועוד ארבע ספרים כנגד ארבע אותיות שם הוי"ה.

ועד"ז מתבאר בדברי רבינו בחיי ריש ספר דברים. בטעם שתחילת הספר הוא בתיבת "אלה" בלי וא"ו החיבור שלא כשאר הספרים שמתחילים בוא"ו החיבור. לפי שספר זה הוא ענין בפני עצמו. הגם שהוא מצטרף עם הספרים הקודמים. וכמין האתרוג שהוא מיוחד עם מיניו ומ"מ אינו נאגד עמהם אלא עומד בפני עצמו. והוא בחי' ה"א בתראה שבשם הוי"ה עיי"ש.

וי"ל לדרך זה עוד באופן אחר, עפ"ד הגמ' (שבת קטז.) שפרשת ויהי בנסוע הארון ספר חשוב הוא בפני עצמו. ולפי"ז ספר במדבר חלוק לשלשה ספרים. וממילא ספר דברים הוא ספר השביעי והרי זה מכוון אל האתרוג שהוא השביעי, כי ג' הדסים עם ב' ערבות עם הלולב הם ו' והאתרוג היא הז'. מדת המלכות.

והנה איתא מהרה"ק מלעכוויטש זצ"ל שימי המצרים עם ימי אלול ותשרי, הם כולם הכנה לאתה הראת לדעת שביום שמיני עצרת. והכנת ימי המצרים הוא משל לצייר המכין לעצמו רקע שחור שעליו מצייר את הציור.

והרקע השחור מסייע אף הוא להבליט יופי הציור. כן ימי המצרים החשוכים הם בדוגמת הרקע השחור שעליו מצטייר הציור הנאה הנשלם באתה הראת לדעת עכת"ד.

ולדרך זה י"ל שבשבת חזון מתחילים ספר דברים ומסיימים אותה בשמחת תורה. כי כל תקופה זו היא חטיבה אחת של עבודה להכין לאתה הראת לדעת. ונרמז הדבר בתחילת ספר דברים בתיבת אל"ה שהיא ר"ת א"תה ה"ראת ל"דעת.

וגם בשבוע שחל בו תשעה באב קוראים הפסוק שבפרשת ואתחנן אתה הראת לדעת וגו' להורות על ענין זה.

ובספר שערי אורה מבואר שאחד מכינויי מדת המלכות (שהיא ה"א בתראה) הוא ירושלים. וכן מלכות בית דוד. ולפ"ז ספר דברים המכוון למדת המלכות הוא בכללותו ירושלים. ובקריאת ספר זה משבת חזון עד שמע"צ אנו בונים ירושלים. ורמז לזה ספ"ר דברי"ם בגימ' ירושלי"ם. ובשמח"ת אומרים תבנה חומות ירושלים. כי אז הוא זמן השלמת בנין ירושלים. וענין זה יש ג"כ בפרטיות אצל כל ישראל. כי כל יהודי יש בו בחי' ירושלים. ועוונות האדם הם חורבן ירושלים. והתשובה היא בנין חרבות ירושלים. וע"ד שאמר החי' הרי"ם בענין מה שמבואר בשו"ע שראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן ביהמ"ק, שמי שאינו ירא שמים יהא מיצר ודואג על חורבן עצמו. היינו החורבן הפרטי שבו.

ורבי הלל מפאריטש זצ"ל אמר בשם הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל שבשבת חזון מראים לכל אדם מישראל את תבנית הבית השלישי. ע"כ י"ל שלפי שאז מתחילים לבנות ירושלים, לכן מראים לפני כן את התבנית של הבנין. ואח"כ אומרים לאדם קום בנה לפי התבנית שראית. ויש לרמז ענין זה בפסוק (תהלים פט: כ-כא) אז דברת בחזון לחסידיך מצאתי דוד עבדי. היינו שבשבת חזון הוא זמן של מצאתי דוד עבדי, דהיינו ירושלים. כי דוד וירושלים הוא דבר אחד וכמבואר בהא דאומרים בנוסח הברכה של בונה ירושלים סמוך לחתימה – וכסא דוד עבדך מהרה לתוכה תכין. אף דצריך לסיום מעין החתימה. אלא משום דדוד וירושלים הוא ענין אחד. ולכן ענין מצאתי דוד עבדי הוא ירושלים. שזה מראים בחזון דהיינו בשבת חזון. ולכן דבר"ת בחזו"ן בגימ' בנ"ה ירושלי"ם הוי"ה.

והנה עוד אחד משמות הכינויים של ירושלים הוא "תשובה", כח תשובה משמעותו תשוב ה', דהיינו ה"א בתראה. ולדרכנו, הנה ספר דברים שהוא ירושלים הוא ספר של תשובה. שכולו תוכחות ודברי מוסר. והרבי ר' בונם זצ"ל קבע ללמוד בכל יום בספר דברים, באומרו שזהו ספר מוסר שלו. ואנו לומדים ספרי מוסר שכולם מיוסדים לפרש ספר דברים.

ויש לבאר לדרך זה. מה שהתחיל ספר דברים בגנותן של ישראל וכפרש"י ז"ל שנרמזו בו תוכחות על חטאי ישראל במדבר. ולכאו' הרי מצינו בדחז"ל שלא התחיל ספר במדבר בפרשת פסח הנאמר בפ' בהעלתך הגם שהיא מוקדם בזמן, לפי שיש בו גנותן של ישראל שלא הקריבו במדבר כי אם פסח אחד בלבד. וא"כ היאך ספר דברים פותח בגנותן של ישראל.

ויבואר לדרכנו כי ספר דברים הוא בחי' האתרוג, וידוע שעיקר הידורו של האתרוג הוא בחוטמו. ובו מדקדקים להיות נקי מכל חזזית. ותחילת ספר דברים הוא חוטמו של האתרוג. ושם משה רבינו מנקה את כתמי ישראל. ולכן אין שם גנותן של ישראל. שאדרבא אין הדר מזה. שע"י התשובה נטהרו ישראל מעונותיהם ומתקיים בהם כול"ך יפ"ה רעית"י בגימ' כ"י תשו"ב א"ל הוי"ה אלוהי"ך. ומשה רבינו מכבס את הכתמים של ישראל ע"י שמחזירן בתשובה בדברי תוכחותיו. ובפרט בכח תשובת הרבים, שאז אף תשובה מיראה יש בה כח של תשובה מאהבה, מתהפכים העונות לזכויות כמ"ש בישמח משה. ועי"ז האתרוג כולו הדר בחוטמו.

ובפרשת האזינו הוא סיום תקנת קריאת השבתות. ונקראת בשבת שקודם יוה"כ. ולכן פרש"ת האזינ"ו בגימ' תש"ב אנו"ש. וגם בגימ' והו"א יפד"ה א"ת ישרא"ל. וסיום התיקון הוא בשמחת תורה, כשמקשרים סוף התורה לתחילתה, לעיני כל ישראל לבראשית. והוא רמז לתיקון כל נשמת ישראל והתקשרותם לשרשם. ועי"ז האתרוג הוא בהדרו. ורמז לזה אש"ר דב"ר מש"ה א"ל כ"ל ישרא"ל בגימ' לעינ"י כ"ל ישרא"ל בראשי"ת.

ונקדים עוד דברי הנועם אלימלך פ' בלק עה"פ יזל מים מדליו. בענין מה שהכה משה רבינו את הסלע שנחשב לו לחטא. ולכאו' הרי הסכים הקב"ה על ידו שיצאו מים מן הסלע ע"י הכאתו. אמנם הענין הוא, כי דרך הצדיק הוא למסור נפשו עבור טובת ישראל. ולכן אף בדבר שנראה לו קצת עבירה מקבל עליו להיות בגיהנום עבור טובת ישראל. והנה הצדיק ע"י דיבורו אינו יכול לפעול כי אם לאותם המאמינים שיכול לפעול ע"י דיבורו. אבל לאותם שאין מאמינים צריך הצדיק לעשות פעולה גשמית.

ולכוונה זו הכה משה רבינו את הסלע כי רצה לפעול אף עבור אותם שא"א להמשיך להם ע"י דיבור. ומסר נפשו עבור טובת ישראל. והסכים הקב"ה על ידו עיי"ש.

ויש לרמוז ענין זה. ע"ל הסל"ע ה"ך ויצא"ו מי"ם בגימ' כ"ל הנחשלי"ם. להורות כי טעם ההכאה הוא לצורך הנחשלים שהם הנדחים של שבט דן. שעבורם היה צורך בפעולה הגשמית של הכאה.

והנה יום שמיני עצרת הוא אושפיזא דשלמה המלך כמובא מצדיקים. וסיום קריאת ספר דברים הוא ביום אושפיזא דשלמה שהוא סיים את בנין בית המקדש. וראוי לסיים ביום זה ספר דברים שהוא סיום בנין ירושלים. ואז נשלם מלכות בית דוד ושלמה. וביום הושענא רבא חוזרים לקרות כל ספר דברים. כי הוא יום תשובה. שחוזרים ומשלימים בו את עבודת התשובה בבחי' תשובה עילאה מתוך שמחה ואהבה.

ואמרו צדיקים שבדמעות של יוה"כ מכבסים את כתמי האתרוג. והכוונה בפנימיות האתרוג שהוא הלב. שע"י התשובה מתכבסים כתמי העונות ונטהר הלב. והתיקון הנעשה בעשי"ת בדמעות חוזר ונעשה בסוכות ע"י עבודת השמחה ובטיפי זיעה של הריקודים. וכמו שרמזו בספה"ק בתיבת סוכ"ה שהוא ר"ת ו'יאמר ה' ס'לחתי כ'דברך. ואז הוא גמר תיקון קומת המלכות כמובא בספרים. ולכן קומ"ת המלכו"ת בגימ' ויאמ"ר הוי"ה סלחת"י כדבר"ך. ולכן מבקשים בתפילת נעילה יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה. דקאי על הסוכה כמובא מהרה"ק מזידיטשויב. והסוכה יש בה קדושת ירושלים כמובא בסה"ק.

ואז הוא זמן השלמת בנין ירושלים המסתיים בשמיני עצרת כנ"ל. ולכן יחביאנ"י צ"ל יד"ו תח"ת כנפ"י השכינ"ה בגימ' ברו"ך את"ה הוי"ה בונ"ה ברחמי"ו ירושלי"ם. ובשמיני עצרת מסיימים בפסוקי אתה הראת עם היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים.

פרשת האזינו - שובה - תשס"ד

כל מגמתינו בימים אלו הוא להתקשר בשורש החיים

בדברי האריז"ל מבואר שבעשי"ת אומרים מי כמוך אב הרחמן, מלבד במוסף ובמנחה של שבת ובנעילה אומרים אב הרחמים, ע"כ. ולבאר זאת הנה בעשי"ת אומרים י"ג מדות של רחמים שהוא הנהגת הכתר, אשר שם אין מגיע שום פגם. והוא מכוון אל מאמר "בראשית". דמבואר בגמ' בענין העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שלא מצינו אלא ט' מאמרות במעשה בראשית, אלא שבראשית נמי מאמר הוא. ומבואר בדברי המגיד ממעזריטש זצ"ל שמאמר בראשית הוא למעלה מהשתלשלות

האותיות ולא נתלבש במאמר. והיינו כנ"ל שהוא עולם הכתר שהוא בחי' בראשית.

ובראשית השנה שב הכל לבראשית. ויש עשרה ימים כנגד עשרה מאמרות, ובמכוון לזה הם העשר קדושות בבחי' מקום. שהקדושה העשירית הוא קדש הקדשים ומכוון ליום הכפורים, ולכן נכנס אז הכה"ג לקוה"ק.

ובתחילת חדש אלול שאז מתחילים ימי הרחמים, מתחיל אז להופיע הארת בחי' ראשית והולך וגובר בימי הסליחות ויתר על כן בעשי"ת עד יוה"כ שכאמור מגיעים אז אל קדש הקדשים ונשלמת הקדושה בכל תקפה.

ולכן בפ' ראה שאז מברכים חדש אלול קורין בקריאת הפרשה מענין המקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם. וקורין אז לשכנו תדרשו ובאת שמה. כי אז יש לדרוש ולהתכונן לבוא אל המקדש בימי ראשית השנה שהם מר"ה עד יוה"כ. וכבר הבאנו הרמז רא"ש השנ"ה בגימ' בי"ת המקד"ש. כי ר"ה שהוא ראשית הזמן מכוון לבחי' ביהמ"ק שהוא האבן שתיה והראשית בבחי' מקום. ועל ר"ה רמז הפסוק לשכנ"ו תדרש"ו שהוא בגימ' שו"ם תשי"ם עלי"ך מל"ך שהוא ענין קבלת מלכותו ית"ש בר"ה כמבואר בס' דרך מצותיך באורך.

ובחי' זו של הנהגת הכתר בחי' ראשית מופיע ג"כ בכל שבת בזמן רעוא דרעוא, שאז מאירים י"ג מדות של רחמים ומופיע בחי' היובל, וזהו ענין מ"ש בעל התניא בסדורו שבסעודה שלישית יש להקפיד ביותר באכילת דגי"ם ר"ת י"ג מילין דרחמי. והארה זו מכוונת לבחי' המקדש שהוא הראשית. ויש לרמז המקו"ם אש"ר יבח"ר הוי"ה אלהיכ"ם בגימ' ד"א הי"א סעודת"א דזעי"ר אנפי"ן.

והנה בנוסח התפלה של שבת אומרים זכר למעשה בראשית רק בתפלת מוסף ולא בתפלת שחרית. ומבאר בס' מאור עינים כי במוסף מופיע בחי' הראשית שהוא הכתר ולכן אומרים אז קדושת כתר.

ומעתה בעשי"ת שאומרים י"ג מדות של רחמים, הנה הם נתוספים ביתר שאת בתפלת מוסף של שבת שאז יש הופעת בחי' ראשית בכל שבת. וכמו כן בזמן המנחה דברעוא דרעוא אשר אף בכל שבת מופיע בחי' זו. הרי בעשי"ת היא ביתר שאת ויתר עז. וביותר ביוה"כ עצמו בתפלת נעילה שאז מאיר בחי' הכתר ביותר ויותר, שהוא הזמן שהכניסה לקודש הקדשים. שאף בכל היום מאיר אז בחי' הכתר, ולכן אומרים בכל התפלות קדושת כתר. וכמו שרמז המאור ושמש תטהר"ו בגימ' כת"ר. וביותר בסוף היום בתפלת נעילה. ולכן באותם התפלות [היינו מוסף, מנחה לשבת ונעילה] יש לומר אב הרחמים ולא אב הרחמן. שזה מורה על תגבורת הרחמים. שהרי "רחמן" הוא תואר. וזה מורה על שהקב"ה מתנהג במדת הרחמים. וכדוגמא שאנו קורין לאיש אשר נדבה לבו ליתן צדקה לעניים בתואר "נדבן". אבל עדיין אין זה מורה שהוא מתנהג תמיד בנדיבות. ועד"ז הוא תואר רחמן משא"כ אמירת אב הרחמים מורה על שפעת רחמים השופעת בפועל בשעה זו ממש. ויש לרמז בתיבת הרחמי"ם שעולה בגימ' קד"ש הקדשי"ם (עפ"י הכלל כי מ"ם סתומה הוא מספר שש מאות).

כבר ביארנו שבפרשת האזינו יש בה נ"ב פסוקים המכוונים למספר הימים מר"ח אלול עד שמיני עצרת שהוא גמר החתימה לפי הזוה"ק. ובפ' נצבים יש מ' פסוקים כמספר הימים שמר"ח אלול עד יוה"כ. ובפ' וילך יש ל' פסוקים כמספר הימים שמר"ח אלול עד ר"ה. ובכללותם הם קכ"ב פסוקים כמספר הימים שמר"ח אלול עד זאת חנוכה שכפי המבואר בספרי תלמידי הבעש"ט ניתנה ארכא לחתימה עד זאת חנוכה.

והנה הפסוק הארבעים בפ' האזינו המכוון ליוה"כ הוא כי אשא אל שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעולם. ורמז לדברי האריז"ל שיש י"א תיבות בנוסח זכרנו לחיים וכל תיבה מכוונת ליום א' של עשי"ת ושני תיבות אחרונות אלקים חיים הם כנגד יוה"כ. ומובן לפי"ז שהפסוק חי

אנכי לעולם רומז ליוה"כ שהוא מכוון לתיבות אלקים חיים. והענין כי כל מגמתנו בימים אלו הוא להתקשר בשורש החיים, בהקב"ה שהוא חיי החיים. וכל התפלות של ימים אלה מיוסדים על בקשת החיים. ובפרשיות שקורים בימים אלה נאמר בהם ראה נתתי לפניך את החיים וגו' ובחרת בחיים. ולכן יוה"כ הוא היום של אלקים חיים. ולכן מכוון לזה הפסוק הנ"ל ואמרת"י ח"י אנכ"י לעל"ם שהוא בגימ' בעשו"ר לחוד"ש, והוא היום של קדש הקדשים כנ"ל. ולכן קד"ש קדשי"ם הו"א להוי"ה בגימ' ואמרת"י ח"י אנכ"י לעול"ם.

ואיתא בדברי בעל התניא שמעלת תקיעת שופר בנעילת יוה"כ היא בחי' שופר של יובל והיא גדולה מבחי' השופר של ר"ה. ולכן הפסוק הנ"ל כ"י אש"א א"ל שמי"ם יד"י ואמרת"י ח"י אנכ"י לעול"ם בגימ' ביו"ם הכיפורי"ם תעביר"ו שופ"ר. וכן ובחר"ת בחיי"ם בגימ' היוב"ל לבנ"י ישרא"ל. ופסוק הארבעים בפ' נצבים המכוון ג"כ ליוה"כ כנ"ל נאמר בו כי הוא חייך ואורך ימיך, וכאמור שזה רומז ליוה"כ שהוא יום של אלקים חיים.

וענין חיים הוא לעבוד ה' בחיות ורעננות בבחי' ראשית והתחדשות כמו שרמזנו דשני"ם ורעננ"ם יהי"ו בגימ' רא"ש השנ"ה. ללמוד תורת חיים בחיות ורעננות ולהתפלל בחיות ולקיים כל המצוות בחיות וכפי' החי' הרי"מ עה"פ וחי בהם, לקיים המצוות בחיות.

ובזמן הזה שאין לנו לעסוק בתעניות וסיגופים מחולשת כוחינו וכמו שהזהירו תלמידי הבעש"ט, מוטל עלינו לעשות התיקונים ע"י יגיעת הגוף בתורה ובתפלה ובצדקה. ואמרו צדיקים שראוי לקבל בראשית השנה תוספת בעבודת ה' בדבר מסויים שלא נהג לפני כן. וכמסופר מהרה"ק מהרש"ב מליובאוויטש זצ"ל שהיה רגיל לנסוע על הבא"ן לרגל עסקו בצרכי צבור. והיה רגיל לשתות מים חמים מהסאמאוואר שהיה מוכן שם להנוסעים, ועפ"י הלכה לא היה בזה שום חשש. ופע"א לא רצה לשתות, וכששאלוהו לסיבת הדבר השיב שבר"ה דהאי שתא קיבל עליו הנהגה חדשה שלא לשתות מהסאמאוואר. וראיתי מובא מהגאון רי"ז סגל זצ"ל ממנשסטר שראוי להוסיף בכל שנה על קביעות העתים לתורה ואפי' בחמש דקות. כגון אם היה רגיל ללמוד שעה ילמוד מעתה שעה וחמש דקות.

בשנה זו חל יוה"כ להיות בשבת. ובס' נועם מגדים מפרש שעל זה אחז"ל אילו שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלים. כי יוה"כ הוא שבת וכשחל יוה"כ בשבת יש כאן שתי שבתות. ומבאר שם כי הנה מצות שבת היא ע"י עונג ולעומת זאת מצות יוה"כ היא ע"י עינוי. ולכאו' הם דברים סותרים. אבל יראי ה' וחושבי שמו מתענגים בעבודת היום של יוה"כ עד שהעינוי נחשב אצלם לעונג. וממילא אין כאן סתירה בין הב' שבתות. וע"ז נאמר אילו שמרו ישראל שתי שבתות. דהיינו באופן הנ"ל שאין סתירה בין שמירת שבת לשמירת יוה"כ, אז היו מיד נגאלים עכת"ד. ויש לרמז ב' פעמים שב"ת בגימ' יו"ם כפו"ר שח"ל בשב"ת. ועפי"ז י"ל דקדוק לשון חז"ל שאמרו כל "המקיים" שלש סעודות בשבת נצול משלש פורעניות, מחבלי משיח וממלחמת גוג ומגוג ומדינה של גיהנום. ולא אמרו כל הסועד ג' סעודות. כי רמזו בזה על יוה"כ שחל בשבת שאז מקיימים שלש הסעודות בלי אכילה. כי אם העונג בתפלות כנ"ל.

וי"ל עוד שבחי' יוה"כ הוא כבחי' רעוא דרעוא. שבמשך כל יוה"כ מאירים י"ג מדות של רחמים, שמתגלים בסעודתא דזעיר אנפין במנחתא דשבתא. ומטעם זה נוהגים בסעודה שלישית לזמר אתקינו סעודתא אחר האכילה ולא כבסעודות האחרות שמזמרים לפני האכילה. כי בסעודה שלישית עיקר העונג הוא השירות ותשבחות שמזמרים אז. וזה עיקר הסעודה, כן איתא בס' פרי צדיק. ונמצא שמזמרים אתקינו סעודתא לפני עיקר הסעודה. ועד"ז ביוה"כ שחל בשבת מקיימים הסעודות ע"י העונג של השירות ותשבחות והתפילות, כבחי' סעודה שלישית. ויש לרמז יו"ם כפו"ר

שח"ל בשב"ת בגימ' במנחת"א בחדות"א דזעי"ר אנפי"ן.

ועד"ז כ' בס' פרי צדיק שביוה"כ ניזונים ישראל מהמן שהוא לחם שמים. ולכן מצינו בגמ' שהסוגיא של מן היא בפרק יום הכיפורים. וכל ענין המבואר בגמ' באיזה מקום אין זה באקראי אלא הוא בכוונה מיוחדת. והענין הוא כנ"ל לפי שביוה"כ אוכלים ישראל מן. כן הוא בס' פרי צדיק.

והרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל מפרש בכוונת הפסוק (תהלים קלט) ימים יוצרו ולו אחד בהם. שפירשוהו חז"ל על יוה"כ. וי"ל ביוה"כ צרורים כל ימי השנה. וז"ש ימים יוצרו מלשון צרורים. שכל הימים צרורים ביום הכפורים שעליו נאמר ולו אחד בהם, עכת"ד. ובספר ליקוטי תורה כ' שכל השבתות חול הם לגבי יוה"כ שהוא שבת שבתון, ע"כ. וביתר שאת הוא ביוה"כ שחל בשבת.

בסידור הרב בעל התניא כתב שיש לדקדק באכילת דג בשבת בפרט בסעודה שלישית. וי"ל שהענין הוא כי דגי"ם הם בחי' י"ג מדות של רחמים. דגים ר"ת י"ג מכילין דרחמי. והדגים תמיד עיניהם פקוחות, והוא בחי' עינא פקיחא. וי"ל שזה ענין המעשה של החייט שהביא הטור בהלכ' יוה"כ שמסר נפשו לקנות דג לסעודת ערב יוה"כ. כי הדג מעורר בחי' י"ג מדות של רחמים. וי"ל שזה ענין הדג שהציל את יונה, שמפטירין בקריאת מנחה של יוה"כ. שע"י כח הי"ג מדות של רחמים שהוא בחי' הכתר נמשכה הישועה ליונה. ויש לרמז וימ"ן הוי"ה ד"ג גדו"ל לבל"ע א"ת יונ"ה בגימ' כת"ר עליו"ן. ובמדרש תנחומא נקרא הדג בשם נון, רמז לנון שערי בינה.

ומה נאריך בדברים במעלת יוה"כ שעליו נאמר הפסוק בהפטרת שבת זה (לפי המנהגים) כי גדול יום ה' ונורא מאד ומי יכילנו. ויה"ר שנזכה להכתב ולהחתם בספר חיים ושלום ופרנסה טובה וגזירות טובות ישועות ונחמות אנחנו וכל בית ישראל.

פרשת האזינו - שובה - תשס"ה

ערב יום הכיפורים

ענין מצות אכילה בערב יוה"כ

מצות אכילה בערב יוה"כ שמצוה לאכול הרבה כמו שפרש"י בראש השנה (דף יו"ד), מאן דמפיש באכילה טפי עדיף. נ"ל שענינו לקבוע האמונה שכל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה עד ראש השנה ופרש"י ליזהר מלעשות יציאה מרובה שלא יוסיפו לו אלא מה שפסקו לו עכ"ל. ולפיכך כתב הטור (או"ח סי' תקכ"ט) שצריך כל אדם לצמצם בהוצאותיו (עיין בבה"ל שם). והוכיח הרה"ק מהרצ"א בס' אגרא דפרקא (סי' קי"ט) שראש השנה לאו דוקא אלא שפירושו שמזונותיו קצובין לו מיוה"כ עד יוה"כ. ולפ"ז בערב יוה"כ שאין שום חשש מלעשות הוצאה מרובה שהרי הוא סוף הקצבה ולמחר מתחיל חשבון חדש, לפיכך מרבין בו במזונות, להראות שהיום מותר להרבות משא"כ בשאר הימים הכל בקצבה מן השמים, חוץ מהוצאת שבוי"ט וכו', וזה חיזוק האמונה.

[ויש להעיר דלפי"ז משמע דמזונות של עיו"כ אינו בכלל יו"ט. וי"ל דכיון שמרבה ע"י אמונתו שהוצאות יו"ט אינו מן החשבון, מתחזק ג"כ באמונה].

יום כיפור

יום הכיפורים

יוה"כ בחי' כתר ע"כ הוצרך להכה"ג לטבול בגג בית הפרוה

במס' יומא (לד:) אי' שביוה"כ הכה"ג טבל בגג בית הפרוה, ואף דגגין לא נתקדשו והטבילה צריכה להיות במקום קודש, תי' בגמ' שהי' שוה לקרקע העזרה. וי"ל דהענין כי ביוה"כ הוא בחי' הכתר, ולכן אומרים בכל התפלות קדושת כתר. ובמאור ושמש כ' לרמז כי תיבת תטהר"ו בגימ' כת"ר. וע"כ הי' צריך אז הכה"ג לקדושת גג השייך לבחי' הכתר, ע"כ הי' טובל על גג בית הפרוה. אך היות כי גגין לא נתקדשו הוצרך להיות שוה לקרקע העזרה, ונמצא שהיו בו ב' המעלות – קדושת קרקע העזרה ובחי' הגג. פרשת בראשית תנש"א

כה"ג קטרת וקה"ק מתייחדים ביו"כ שכולם בחי' יחידה

ונראה, דהנה הבורא עולם ברא לכל אדם ה' חלקי נשמה, והם: נפש רוח נשמה חיה יחידה, אשר הם כנגד חמשה "ברכי נפשי" שאמר דוד המלך המוזכרים במס' ברכות (דף י.). והד' הראשונים הם נגד ד' אותיות שבשם הוי"ה, ויחידה היא נגד קוצו של יו"ד. ומובא בדברי האריז"ל שד' החומשים: שמות, ויקרא, במדבר, דברים הם נגד ד' אותיות של שם הוי"ה. ובראשית הוא נגד קוץ היו"ד, כי שם הוא הראשית ומקום האחדות, ושם מתכללים ומתאחדים כל נשמות ישראל. ושם כולן שוין לטובה כקטן כגדול, כי הוא מקור עליון ונשא אשר שום פגם וחטא אין מגיע שם. ומשם נובעים הי"ג מדות של רחמים

והנה יש חמשה חושים באדם כידוע. והנראה בזה כי חוש הריח הוא כנגד ספר בראשית, שחוש זה הוא היחידי שלא נפגם בחטא עץ הדעת (כמ"ש בבני יששכר חודש אדר מאמר א'), שכל שאר החושים השתמשו בהם בחטא אדה"ר: "ותרא האשה וגו'" חוש הראיה, "ותקח מפריו" חוש המישוש, "ותאכל" חוש הטעם, "וישמעו" חוש השמע. אבל חוש הריח לא נזכר כלל. וע"כ ס"ד דהש"ס דאין לברך על הנאת הריח, דענין הברכה הוא לברר הטוב מן הרע שנתערבו בחטא אדה"ר בעץ הדעת טוב ורע, וכיון שהריח לא נפגם אין צורך לברך עליו. ואף דלמסקנא מברכין על הריח, י"ל דהברכה היא רק על מציאות הבושם הגשמי אשר הוא צריך לבירור. אבל על הריח כשלעצמו א"צ לברך, ע"כ. ולכך על ריח שאין בו עיקר אין מברכין.

וזהו בחי' יוה"כ שבו ענין הגורל בלי שום טעם. וביוה"כ אין רשות לשטן להשטין, כי אין מגיע שם שום חטא ופגם.

ולכן כאשר נכנס הכה"ג שהוא בחי' יחידה, לפני ולפנים מקום האבן שתיה ששם הוא הראשית, קוצו של יו"ד, ביום הכפורים שהוא ג"כ מבחי' זו כנ"ל, מניח שם את הקטורת שבחינתה שייכת ומאוחדת בבחי' קה"ק והראשית כנ"ל. פרשת תצוה

הכה"ג כנשנכנס לקודש הקדשים ביוה"כ לא היה בגדר אדם

הנה יש מקום מיוחד בעולם ששם בחינת יחודא שלים, וזהו בקודש הקדשים, ששם משכן שני הכרובים, שהם ענין יחוד הקב"ה וכנסת ישראל, ובמקום ההוא אין מגיע שום פגם, ואין

שם פגם מיעוט הירח.

ושם הוא היחוד השלם, ואין שום מלאך ושרף רשאים ליכנס שם, כמו שדרשו בירושלמי (יומא פ"ה הלכה ב) עה"פ וכל אדם לא יהיה באהל מועד, אפילו אותם שכתוב עליהם ודמות פניהם כדמות אדם.

והכהן גדול עצמו, שנכנס ביוה"כ לקדש הקדשים, לא היה אז בגדר אדם, כמו שאמרו במדרש (ויק"ר פכ"א יא) שהקשה וכי אהרן לא אדם הוא, ומתרץ שבאותה שעה לא היה אדם כמ"ש (מלאכי ב) כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו' כי מלאך ה' צבאות הוא, והיינו, שהיה אז במדריגת התפשטות הגשמיות ולא היה בגדר אדם ואנושיות כלל.

פרשת ויגש תשס"א

טעם למה הצריך הכה"ג לטבול בכל פעם שפשט והחליף בגדיו

החת"ס הק' בענין מה שטבל הכה"ג בכל פעם שפשט והחליף בגדיו. דבשלמא מבגדי זהב לבגדי לבן מובן שטבל לפני שעבד עבודה בפנים בבגדי לבן שהוא במעלה יתירה, אבל איפכא מבגדי לבן לבגדי זהב תמוה למה הוצרך טבילה. ותי' כי אחר שנתקדש בעבודתו בבגדי לבן היתה העבודה שאח"כ בבגדי זהב במדריגה יתירה והוצרך לטבילה.

וי"ל תוספת ביאור בזה. כי הנה כ' ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. ובמד' שבתורתו של ר"מ כ' כתנות אור, והיינו כי הלבושים הגשמים הם כתנות עור. אבל האור הרוחני הנמשך בהם הוא כתנות אור. ובגדי כהונה היו בחי' כתנות אור, וע"כ כתנו"ת או"ר וילביש"ם הוא בגימ' פרש"ת תצו"ה שהיא פרשת בגדי כהונה. והנה יעקב אבינו עשה ליוסף כתונת פסים ורמזו חז"ל פסי"ם ר"ת פוטיפר סוחרים ישמעאלים מדינים. ולכאו' היאך יתייחס ליעקב אבינו שהוא עשה לו צרות אלו. אך הכוונה בהיפוך שע"י כתונת הפסים שעשה לו היתה לו הגנה מצרות אלו וניצל מהם, וכתונת הפסים היה בה אור רוחני וכמ"ש ויפשיטו את יוסף את כתנתו את כתונת הפסים אשר עליו. ור"ל שאף לאחר שהפשיטו ממנו את כתונת הפסים עדיין היתה עליו כי לא פשטו ממנו רק הבגד הגשמי אבל ההארה הרוחנית עדיין נשארה עליו והגינה אותו.

וכן יל"פ מ"ש ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד וגו' והניחם שם, שאף לאחר פשיטתו את בגדי הבד עדיין נשארו מונחים עליו. וכמו שמברכים להניח תפילין שאור התפילין מונח על היד אף לאחר שחולצים אותם, כי רק החפץ הגשמי מסתלק אבל לא האור הרוחני. וכמ"ש הראשונים שאם הניח אדם פעם א' תפילין כבר אינו בכלל קרקפתא דלא מנח תפילין כי כבר נשארה בו ההארה בתמידות. וה"נ אחר שפשט את בגדי הבד עדיין נשאו מונחים עליו מצד ההארה הרוחנית שבהם, וא"כ כשלבש אח"כ את בגדי הזהב הרי היה לבוש בקדושה מכופלת כי לבש את בגדי הזהב בנוסף לבגדי הבד שנשאר רושם הארתם עליו ולכן שפיר הוצרך טבילה לעבודה זו.

פרשת אחרי תשנ"ב

ביום הכיפורים נתגלה הבחינה של בנים למקום

צריך להבין למה דוקא ע"י חטא העגל זכו ישראל להי"ג מדות של רחמים.

ונקדים לבאר מה דאיתא במס' יומא ריש פ"ב "בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם ובזמן שהן מרובין רצין ועולין בכבש וכל הקודם את חבירו בד"א זכה ואם היו שניהם שוין הממונה אמר להם הצביעו". ע"כ. ופירשו המפרשים שאין הגורל בין השנים שהיו שוין אלא מעתה כולם באין להטיל גורל. וצריך להבין למה באמת לא נאמר שע"י הריצה נתברר

שא׳ משני אלו יזכו בתרומת הדשן, ועכשו יטילו גורל רק בין שני אלו. גם צריך לדעת למה הי׳ בכל יום הבירור שמי שירוץ יותר מהרה והוא קל ברגליו יותר יזכה בעבודה, ומה יעשה כהן זקן כמו החפץ חיים שבודאי הוא ראוי לעבודה יותר משאר כהנים, ולמה לא יזכה הוא בעבודה זו מפני שאינו יכול לרוץ, ואדרבה אצל ישראל מעולם לא הי׳ נחשב למעלה ורבותא גבורת הגוף וזה אינו אלא אצל היונים.

אבל הענין הוא, כי הנה כתיב בקהלת, לא לקלים המרוץ, כי ענין הריצה הוא להגיע לתכלית שום דבר, ובאמת אין אדם נוגע במוכן לחבירו כמלוא נימה ולא יועיל לו הריצה, ומי שרץ ומגיע לדבר זהו סימן שהי׳ צריך להגיע לדבר זה, אלא שבעוה״ז הגשמי שיש בו הסתר פנים נראה לעינים שפלוני הגיע לדבר שהוא מפני שהוא קל ברגליו ואילו הי׳ איש כבד לא הי׳ מגיע לתכלית זה. אבל האמת הוא כמו שאמר החכם מכל אדם לא לקלים המרוץ, שלא בשביל שהוא קל ברגליו הגיע לשם קודם חבירו רק משום שכן רצו משמיא, והנהגה זו של הסתרה זהו בכל עולם, אבל בביהמ״ק ששם ראו תמיד העשרה ניסים ושם הי׳ למעלה מזמן ומקום ושם הי׳ מקור האמונה ושם היו יכולים לראות בחוש היאך הקב״ה מנהיג העולם ואפי׳ האילנות של זהב היו נותנים פירות כדאי׳ בספ״ק דיומא, שם הי׳ הנהגה באמת בבחינת לא לקלים המרוץ, ומי שמחמת הזכויות שלו (שעמד בנסיונות ביום אתמול וכדומה) זכה לעבודת תרומת הדשן ביום ההוא, הוא הי׳ יכול לרוץ בקלות והגיע לד״א של המזבח קודם חביריו, אפי׳ אם הי׳ זקן וכבד וחביריו נערים וקלים, והריצה לא הי׳ רק לברר ולראות מי הוא שיש לו הזכות, שמשמיא קא זכו לי׳ שיזכה לעבודה זו היום.

והנה יש שני הנהגות של הקב״ה עם ישראל, הנהגה הפשוטה הוא כנ״ל לפי הזכויות, הכל לפי מעשה בני אדם. אולם לפעמים בעת רצון יש הנהגה למעלה מזו, הבא מבחי׳ רצון העליון ששם נתגלה הבחינה של בנים למקום ושהקב״ה הוא אבינו ושם הוא שורש נשמות ישראל, ושם לא בזכותא תליא מילתא רק בשורש, ובשורש כל ישראל שוים הגרוע שבגרוע עם הצדיק שבצדיקים, ושם אין חטא יוכל לפגום, כמו שאב חס על בנו, אע״פ שחטא מ״מ בנו הוא ומשם ממזל העליון יוצאים הי״ג מכילין דרחמי.

ובחי׳ זו נתגלה ביום הכיפורים, לפני ד׳ תטהרו, בחינת קוצו של יו״ד, ולכן יש בו כפרת עוונות, ונשא השעיר עליו את כל עוונות בית ישראל, ונסתם פה המקטרג, כי כך הוא רצון העליון ואין טעם לרצון ולא שייך קטרוג על זה. ולכן הי׳ הכפרה דוקא בשעיר המשתלח שאינו אפי׳ קרבן ואינו אפי׳ ראוי לבוא חלבו ודמו ע״ג המזבח כי הוא תחת החיצונים לעזאזל, ומ״מ יש בו כפרה לישראל להראות שאפי׳ ישראל במצב כזה שאין קרבנו אפי׳ ראוי לבוא ע״ג המזבח, מ״מ אדרבה זהו כפרתו, כי לגודל שפלות מצבו מעורר על עצמו רחמים רבים מאב הרחמים, כדוגמת האם שכשבנה חולה מאד אומרת להאב ״גיוואלד! אונזער קינד איז דאך אזוי קראנק״, ועי״ז נתעורר האב ושולח לכל הרופאים ולכל התרופות כדי לרפאותו, וזה הי׳ ג״כ טענת משה אחר חטא העגל שאמר, ״אנא חטא העם הזה חטאה גדולה״, שלכאורה במקום שיהי׳ מליץ על כלל ישראל עוד הגדיל החטא, אלא שטענתו הי׳ ג״כ כנ״ל להקב״ה, ״גיוואלד! כלל ישראל איז דאך אזוי קראנק״, וע״י טענה זו זכה להתגלות הי״ג מדות של רחמיים. והנהגה זו של ״לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא״ מכונה בשם ״גורל״, כי זהו ענינו של גורל שמי שזוכה בגורל אין לו שום טעם למה זכה בהגורל, לא משום איזה זכות או מעשה, רק משום שזהו רצון הבורא, ולכך ביום כיפור היו מטילים על שני השעירים גורלות, כי ההנהגה והכפרה של זה היום הוא בבחי׳ גורל.

ובזה יובן המשנה ביומא, כי בכל יום היו רצין בכבש לראות מי הוא שיש לו הזכיות לזכות בעבודת היום, אבל אם אירע לפעמים שהיו שניהם שוין, א״כ נמצא שלכאורה יש לשני כהנים אלו זכיות שוים, וזה

א"א, כידוע שא"א שיהיו שני אנשים במדריגה א' שוין לגמרי ממש כדאיתא בספה"ק, כי יעקב חבל נחלתו כתיב, וכמו חבל, כל א' הוא או למעלה או למטה מחבירו, וא"כ היתכן ששני הכהנים היו שוים, אלא בודאי הראו בזה משמיא שהיום אין מסתכלין בזכויות אלא היום ההנהגה הוא תלוי במזל העליון ואז אין מסתכלין על זכויות כלל רק על שורש ובשורש כל ישראל שוין, וא"כ נמצא שהריצה היום לא הי' בירור כלל ואינו מראה כלום מה ששני אלו קדמו להאחרים, כי היום אין הזכויות קובעים. ולכן הממונה אומר לכולם הצביעו שהיום ההנהגה הוא בגורל, כנ"ל. פרשת פרה

ביוה"כ נמשך בחי' הגורל שהוא למעלה מזכות וחובה וזוכים ישראל לכפרה

איתא במשנה ריש פ"ב דיומא, בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם, ובזמן שהן מרובין רצין ועולין בכבש וכל הקודם את חברו בארבע אמות זכה, ואם היו שניהם שוין הממונה אומר להם הצביעו, כלומר, שמבטלין את קביעת הריצה וכל הכהנים נכנסים בגורל.

וצ"ב, למה כששניהם שוין עושים גורל בין כולם, ולמה אין עושים הגורל רק בין השנים שהגיעו בשוה.

וכן כל ענין קביעות הזכות ע"י הריצה הוא תמוה, הרי לא בשוקי האיש ירצה, וכי יש מעלה לריצה בישראל, ומה יעשה כהן זקן כהחפץ חיים ז"ל, שבודאי ראוי הוא ביותר לזכות במצוה, וכי בשביל שאין בכוחו לרוץ לא יזכה.

וביאור הענין, כי אין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו, וכל אחד מגיע אל מה שראוי לו, ואמה"כ לא לקלים המרוץ, והיינו, כי הריצה תכליתה היא להגיע אל הדבר שחפצים להשיג, אך לא זה שרגליו קלות מגיע להשיג חפצו בריצתו, אלא זה שראוי לו להשיג הדבר ישיגנו בריצתו, אך הנהגת עוה"ז היא בדרך הסתר, ולכן נדמה לעין האדם שכוחות וכשרונות האדם עושים לו חיל, אבל האמת הוא כי לא לקלים המרוץ.

אמנם בבית המקדש ההנהגה היא בדרך גילוי, ששם ההנהגה היא נסית כמו שאחז"ל עשרה נסים נעשו בבהמ"ק, ושם הוא מקום הארת פנים באתגליא, ולכן כאשר הכהנים רצים לזכות בתרומת הדשן, זה שזכה ע"פ מעשיו להיות ראוי לזכות במצוה ישיג בריצתו להגיע ראשון אף אם הוא זקן, כי בהנהגה של גילוי פנים נראה בחוש שהזוכה ע"פ מעשיו משיג לזכות שלא ע"פ הטבע, כי שם בטל ההסתר, וא"ש שנקבע הזכות ע"פ הריצה, כי אין הריצה שם ע"פ טבע הגשמי.

והנה, כאמור, יש ב' מיני הנהגות, יש הנהגה של שכר ועונש, ויש הנהגה שלמעלה משכר ועונש, הנהגת י"ג מדות של רחמים, וחנותי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון ואינו כדאי מצד שישראל בנים למקום ואף אם אינם זכאים סוף סוף בנים הם, והנהגה זו זכו ישראל דייקא אחר חטא העגל, שאז לימד הקב"ה למרע"ה סדר י"ג מדות כמ"ש בפ' כי תשא.

וזה ביאור מה שאמר מרע"ה בתפלתו אנא חטא העם הזה חטאה גדולה, דלכאורה תמוה מה רצה בזה להגדיל החטא ח"ו. אמנם הוא ע"ד משל לאב המתרה בבנו שישמור עצמו מלילך במקום שעלול להנזק, ולא שמע הבן בקול אביו וניזק, ובאותה שעה אין האב מביט על עברו את דבריו, אלא בגודל רחמנותו ממהר להציל את הבן. ועד"ז אמר מרע"ה אנא חטא העם הזה חטאה גדולה, הרי רחמנות גדול עליהם שמוכים וחולים הם בחטאה גדולה וצריך למהר לרפאותם, ונמצא שבדבריו עורר זכות עליהם.

ומעתה יבואר ענין שכללו את כל הכהנים בגורל אם ב' כהנים הגיעו בשוה. כי בדרך כלל מי שהגיע ראשון סימן הוא שזכה במצוה עפ"י זכיותיו, וכמו שנתבאר שהזכות

קבע מי שיגיע ראשון.

אך כאשר שני כהנים הגיעו בשוה הרי א"א ששניהם זוכים בשוה, כי א"א ששנים יהיו במדריגה שוה, כי יעקב חבל נחלתו, וכל ישראל אחוזים בחבל כל אחד לפי מקומו, ולא נמצא בבריאה שני דברים דומים לגמרי, ולכן כל אחד יש לו מדריגה בפ"ע, וא"כ, כאשר הגיעו ב' כהנים בשוה, מאחר שא"א ששניהם זכו בשוה, בהכרח שביום זה אין ההנהגה ע"פ הזכות, אלא שעת רצון היא, וההנהגה היא ע"פ הגורל שהוא למעלה מהזכות. ולכן כוללים את כל הכהנים בגורל, שמאחר שההנהגה ע"פ הגורל, הרי כולם שוים, ולכן אומר הממונה לכולם הצביעו.

ועד"ז ביוה"כ, נמשך כפרה ע"י שמעוררים עולם הגורל בנתינת הגורל על שני השעירים, שבזה נמשך בחי' הגורל שהוא למעלה מזכות וחובה וזוכים ישראל לכפרה.

ונתברר בזה מה שאומרים ביוה"כ אנו נחלתך ואתה גורלנו, ולכן ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי, כי כן הוא על פי הגורל ואין טעם ברצון.

פרשת צו תש"ס

כפרתם של ישראל נמשכת מבחי' זו שאין טעם ברצון

בספה"ק מבואר שהעולם מורכב מארבע יסודות שהם אש רוח מים עפר, והם כנגד ארבע אותיות של השם הוי"ה. והנה הראש לד' היסודות הוא יסוד האש שהוא המכוון נגד האות יו"ד משם הוי"ה והוא בחי' הראשית ששם שורש נשמות ישראל אשר ישראל עלו במחשבה תחילה, ובאות יו"ד נכלל קוצו של יו"ד שהוא בחי' רצון העליון אשר אין פגם מגיע שם ומשם שופעים י"ג מדות של רחמים, כי אין טעם ברצון ואין הדבר תלוי בזכות וחובה. וזו נקודת יום הכפורים שהיא בחי' הכתר כמ"ש המאור ושמש שהכהן אומר תטהר"ו בגימ' כת"ר, ואומרים ביוה"כ קדושת כתר בכל התפלות. וזו בחי' הגורל של השעיר לה' שאין לגורל טעם עפ"י שכל אלא שכך עלה הגורל עליו. וה"נ כפרתם של ישראל נמשכת מבחי' זו שאין טעם ברצון.

פרשת ויקהל שקלים תשנ"ב

ונסלח לכל עדת בנ"י כי לכל העם בשגגה – ביו"כ נתגלה בחי' הפנימיות בחי' רוצה אני של כל יהודי

מצינו בעבודת הקרבנות שזריקת הדם היא עיקר הכפרה. והנה בעבודת יוה"כ מצינו שינוי בענין זריקת הדם מבשאר קרבנות, כי בכל הקרבנות זורקים הדם או נותנים אותו על המזבח [וכן אנו אומרים: אשר יגיע דמם על קיר מזבחך]. אבל בעבודת יוה"כ שמכינים את הדם לפני ולפנים להזות, אזי אין זורקין על הכפורת ממש, כי אם מנגד לכפורת, ואין הדם נוגע בו אלא נופל על הרצפה (כדאי' בגמ' וברמב"ם).

וי"ל הבחי' בזה, בהקדם מה שאמרו (מכות כב:) אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה, דאילו בס"ת כתיב ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא. ויש לבאר לזאת, כי מה שצותה תורה מלקות ארבעים הוא משום דיצירת העולמות הוא ע"י שם הוי"ה, אשר במילוי אותיותיו יו"ד-ה"י-וי"ו-ה"י הם י' אותיות. וזהו בחי' רשה"י שהוא י' על ד', והעולם הוא רשה"י של יחידו של עולם. וע"י ד' המילואים [המכוונים נגד ד' העולמות], הרי זה ד' פעמים יו"ד שהוא מספר ארבעים (כן מבואר בזוה"ק). וע"י שאדם עובר עבירה ח"ו, הרי פגם בארבעים מדרגות הללו, וע"ז צריך מלקות ארבעים לתקן אשר פגם בארבעים כוחות אלו.

ברם, לאמיתו של דבר לא הגיע פגמו בכל הארבעים, כי נקודה אחת שהיא הקוצו

של יו"ד שהוא רצון העליון, אשר כנגדו יש בכל א' מישראל נקודת הרצון המכוונת נגד קוצו של יו"ד בחי' רצון העליון – בנקודה זו לא פגם, כי במעמקי פנימיות רצונו של יהודי אינו רוצה לעבור את פי ה' ח"ו. וכאו"א יש בו נקודה חבויה זו בעמקי לבבו, שהיא נקודת היהדות שבקרבו אשר היא מורשה מאברהם אבינו. וכמו שאמרו לפרש מ"ש "ועוד מעט ואין רשע" – שבכל א' יש איזה ניצוץ מעט שבו אין הוא רשע. וע"כ אחז"ל שדי במלקות ל"ט, כי אחרי שמתקנים הל"ט חלקים ומגיעים לחלק הארבעים א"צ להלקותו יותר, כי בחלק זה לא רצה מעולם לעבור העבירה. וזהו: מכין אותו עד שאומר רוצה אני – כלומר, שמכין אותו עד שמגיעין לנקודה זו של רצון האמיתי, שע"ז אין ראוי להלקותו.

ונקודה זו היא בחי' יוה"כ. שבר"ח אלול מתחילים ימי התשובה, ובארבעים יום שמר"ח אלול עד יוה"כ מתקנים אלו הארבעים חלקים שבהם פגם ע"י החטא. ובהגיע יוה"כ מגיעים אל חלק הארבעים שהוא נקודת הרצון הפנימית, וזהו בחי' נעילה ענינו שהקב"ה מתייחד ונועל עצמו עם כנסת ישראל – והיינו בבחי' קוצו של יו"ד שהוא נקודת הרצון העליון שכנגדו יש בכל א' מישראל נקודת הרצון הנ"ל.

וע"כ מכריזים ביוה"כ "ונסלח לכל עדת בנ"י וגו' כי לכל העם בשגגה", ולכאורה היאך אפשר לומר כך שהכל הי' בשגגה. אלא שביוה"כ שהוא כנגד הנקודה הפנימית שבה לא הגיע הפגם כלל, נכון וראוי הוא לומר שהוא בשגגה כי בבחי' זו הי' באמת בשגגה, שמעולם לא הסכימה פנימיות רצונו בעשיית החטא. וכן בקיום מצוה אשר עושה יהודי עם מחשבות פניות, אבל מ"מ בפנימיות מעמקי רצונו חפצו לעשות רצון ה' ולא בשביל שום פניה, והיודע תעלומות מכיר נקודה זו הנעלמת אף מעיני האדם בעצמו.

ולכן התורה שבכתב [שנכתבה לפי פשטות ושטחיות הענין] צותה להלקות מספר ארבעים, כי לפי פשוטו פגם האדם בארבעים החלקים של אותיות שם הוי"ה. אבל החכמים שהם לבן של ישראל ועיניהם צופיות בעמקי הלבבות, דרשו והעלו שלאמיתו של דבר אין כאן אלא מספר ל"ט של מלקות, כי בחלק המ' מעולם לא הגיע הפגם.

וע"כ אמרו בגמ': כמה טפשאי וגו', כי כתב הרחיד"א שמי שסובר שאין בתורה אלא פשט, הרי הוא טפ"ש שהם אותיות פש"ט. וע"כ הני אינשי טפשאי, שהם סוברים רק כפי הפשט שכתב התורה להלקות ארבעים, ולא אזלי בתר דברי חכמים לעומק הדבר ובצרי חדא, וע"כ לא קיימי מקמי גברא רבה.

וזה ענין אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, כי מלאכות אלו הם המלאכות שנתקלל בהם אדם הראשון בסיבת חטאו שיצטרך לעסוק במלאכות הללו. וע"י החטא הרי פוגם האדם בארבעים הבחינות, וע"כ נתקלל בארבעים מלאכות. אבל היות שבבחי' האחרונה לא מגיע הפגם, נמצא שהם ארבעים חסר אחת.

והנה המקדש הוא בצורת קומת אדם של רמ"ח אברים. וכן כל אדם מישראל הוא מקדש, כמ"ש "היכל ה' המה", וכמ"ש "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ואחז"ל בתוך כל א' וא'. ולבו של אדם הוא בדוגמת היכל (כדאיתא בזוה"ק). ואם מכניס בלבו מחשבות לא טובות, הרי הוא כמעמיד צלם בהיכל (עיין נפש החיים פרק א'). וע"י שאדם מביא קרבן ומזים הדם על המזבח, מתכפר בזה חטאו ואת אשר פגם בלבו שהוא מקום העבודה, כי אחז"ל "ולעבדו בכל לבבכם" – איזהו עבודה שבלב זו תפלה. וע"כ ע"י עבודת המזבח מתקן פגם שבלבו שהוא בחי' העבודה.

אמנם ביוה"כ שנכנס הכהן לפני ולפנים להזות, שזהו נגד הנקודה החבויה שבלבו לפני ולפנים ששם הוא בחי' קודש הקדשים ואין מגיע לשם החטא כלל, ע"כ אין מזין הדם אלא באויר וא"צ ליגע בכפורת משום שלא נגע החטא כלל לאותה נקודה שבלב. ולכן

לעומת נקודה זו סגי בהזאה בעלמא ולא בנגיעה ממש, כי כבחי׳ זו לא פגע ולא נגע החטא כלל. ויעזור השי״ת שנזכה בקרוב לגאולה.

פרשת אחרי

בנ״י זכו ליוה״כ ע״י מסי״נ של נדב ואביהוא

ובתורתו של רבינו האריז״ל מבואר שכאשר צריכים כלל ישראל לזכות לדבר נכבד ויקר צריך שתוקדם יסורים ומסירת נפש. וכמו שנשתעבדו ישראל במצרים טרם שזכו לקבלת התורה. וכן בעשרה הרוגי מלכות הועילו היסורים שיזכו אח״כ כלל יראל לסדר המשנה והגמרא. עכת״ד. ובלי ספק שהגזרות הנוראות שעברו על דורנו האחרון הם המביאים לגאולה הקרובה ב״ב. וי״ל עד״ז אצל נדב ואביהוא שלכך נסמכה מיתת נדב ואביהוא ליוה״כ, כי מה שזכו ישראל ליוה״כ הוא ע״י מסירת נפש של נדב ואביהוא להביא את עולם התיקון. ועי״ז זכו ישראל ליוה״כ שהוא בבחי׳ עוה״ב שאין בו לא אכילה ולא שתייה והוא יום כפרה לישראל כבחי׳ אליהו הנביא שהוא כיפר על ישראל כדברי המד׳ המובא בשם מהר״ש מקארלין זצוק״ל (בספר אגרא דפרקא) שאליהו הנביא בא לכל ברית מילה ומכפר על העומדים שם וע״ז רמז הכ׳ תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל, שהוא תמיד מכפר על בנ״י בביאתו לברי״מ. וזהו אחרי מות שני בני אהרן וגו׳ בזאת יבוא אהרן, וזכו ליום הכיפורים ועבודת היום.

פרשת אחרי

בני ישראל זכו לעבודת יוה״כ על ידי נדב ואביהוא

וידבר ה׳ אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה׳ וימותו וגו׳ ואל יבוא בכל עת אל הקודש וגו׳. אי׳ בספה״ק שנדב ואביהוא מסרו נפשם להביא את זמן התיקון וז״ש בקרבתם מל׳ מלחמה וקרב, שנכנסו למלחמה עבור זה אך לא זכו כי לא הגיע עוד הזמן. ובשפת אמת (תרל״ו) כ׳ ונראה כי זכו בני ישראל לעבודת יוה״כ על ידיהם לכן קורין הפרשה ביוה״כ [כנ״ל אם כן רצון השי״ת] עכ״ל.

ולבאר יותר – כי הנה אליהו הוא נשמה השייכת לעולם התיקון והוא איש שלא טעם טעם מיתה וקבורה. והוא שייך לבחי׳ היובל והחירות שהוא מיועד לבשר בשורת הגאולה וקריאת דרור בארץ שאז יקויים ושבתם איש אל אחוזתו. וביום ההוא יתקע בשופר גדול וכדאי׳ בזוה״ק ששופר גדול הוא היובל, ואז יופיע בעולם אור היובל במילואו ושלימותו אשר לעת עתה עדיין לא נתקיים מעולם כי אף בזמן שהיה היובל נוהג לא היה היובל בשלמותו שהרי לא נתקיים לעולם והרי שפת אמת תכון לעד. ובע״כ שלא היה הופעת אור היובל בשלמותו רק הארה ממנו. וגם בזה״ז יש זמנים מיוחדים שבהם קיימת הארת היובל, כמו ביוה״כ שהוא שייך אל היובל כדחזינן שבשנת היובל היתה קריאת הדרור בתקיעת שופר שביוה״כ של יובל. וכן בפסח מאיר הארת היובל שמופיע האור של שער החמשים וכן בשבועות שהוא יום החמישים, וביוה״כ שקיימת הארת היובל ששם אין עולה הקטרוג נכנס הכה״ג ואתו עמו הכלל ישראל שהוא שלוחם, למקום קדש הקדשים ששם בחי׳ עתיקא שאין מגיע שם קטרוג.

וזה היה רצונם של נדב ואביהו שהם נשמת אליהו כדאי׳ בזוה״ק שנשמותיהם היו משוטטות ונכנסו אח״כ בפנחס זה אליהו. ורצו להחיש את עולם התיקון ולגלות בעולם הופעת היובל, שיהא יובל נצחי בכל העולם, אך לא יכלו לפעול זאת. ואמנם עכ״פ פעלו שביוה״כ יזכו בנ״י להופעת אור היובל באופן זמני כדברי השפ״א.

והנה נדב ואביהוא התאמצו להביא את עולם התיקון כנ״ל, שרצו שיהיה יובל נצחי

בכל שלימותו, אך לא זכו עדיין רק ליוה"כ שהוא יובל לפי שעה. וז"ש אח"כ ואל יבוא בכל עת אל הקודש, ר"ל שעדיין לא הגיע הזמן שיהיה יובל בכל עת, כי אם בזאת יבוא אהרן, שביוה"כ עכ"פ יכולים לזכות להופעת בחי' היובל. וא"ל יבו"א בכ"ל ע"ת א"ל הקוד"ש הוא בגימ' אנכ"י של"ח לכ"ם א"ת אלי"ה הנבי"א, כי אז יהא הזמן של הופעת היובל בכל עת כאשר היה ברצון נדו"א שהם נשמת אליהו.

פרשת אחרי תשנ"ב

מי שאינו מתפיים ביוה"כ להתאחד עם כל ישראל לא נגע כלל בעיצומו של יום

וכתב בסידור מבעל התניא, שתקיעת שופר יוה"כ בגמר היום היא נעלה ביותר מתקיעת שופר של ר"ה. שיום הכפורים הוא בחי' היובל שבו שבים כל ישראל לשרשם ע"י התשובה. ומתאחדים בעולם הנקרא כל ישראל כמבואר בנועם אלימלך (פ' דברים) שיש עולם הנקרא כל ישראל ששם כל הנשמות מתאחדים והוא כבחי' היובל הנוהג רק כשכל יושביה עליה. כי ענין היובל לאחד את כל ישראל כמ"ש, וקראתם דרור לכל יושביה. ולכן ביוה"כ כל ישראל מתפייסים ומגיעים לבחי' כל ישראל שהוא השורש. ומי שאינו מתפייס ביוה"כ להתאחד עם כל ישראל לא נגע כלל בעיצומו של יום. וזהו בחי' השופר של יוה"כ המקבץ את כל ישראל כבחי' היובל כנ"ל. ולכן, ביו"ם הכפורי"ם. בגימ', לכ"ל יושבי"ה. ויש לרמז שבשו"ע הל' יוה"כ הסימן של דיני הפיוס ביוה"כ הוא סימן תר"ו כמנין, ברחמי"ם גדולי"ם אקבצ"ך.

פרשת האזינו תשנ"ה

צריך להסיר כל החציצות הגורמים איזה פירוד בין אחד לחבירו

מובא בפוסקים להזהיר על בדיקת הגוף מחציצות לפני טבילת ערב יוה"כ. הגם שבשאר טבילות אין מדקדקים בזה. ויש בזה רמז שצריך להתאחד ביוה"כ עם כל ישראל. ולזאת צריך להסיר כל החציצות הגורמים איזה פירוד בין אחד לחבירו, כדי שלא ימנע עיכוב בהשגת האחדות ביוה"כ.

פרשת האזינו - שובה - תשנ"ז

בזמה"ז שאין לנו העבודה אליהו הנביא הוא עושה העבודה

פרשת אחרי יש בו קריאת יום הכפורים, והנה יוה"כ הוא בחי' שער הנו"ן ומעולמו של יובל, וביוה"כ הוא זמן תקיעת השופר של יובל. ולכן פרשת יוה"כ היא הכנה ליום החמשים לספירה, שהוא היובל. והוא יום השופר של מתן תורה השייך לשופר של יובל. ויום החמשים הוא למעלה מן הזמן, ולכן מובן היאך הוסיף משה יום אחד מדעתו. ולכאו' היאך ישנה נברא צווי הקב"ה ויחכם מבוראו, והרי כל הבריאה היתה ממתנת על אותו יום של ששה בסיון שבו נתקיימה הבריאה ע"י שקבלו ישראל את התורה, וכמו שדרשו חז"ל בפסוק יום השישי, והיאך דחה משה רבינו אותו יום. אמנם היות שאותו יום הוא בבחי' למעלה מן הזמן, אין כאן שינוי מצווי הקב"ה כי יום החמשים אינו נקבע בגבולי הזמן.

ועד"ז יוה"כ אינו שייך לגבולי הזמן, שהוא בחי' קודש הקדשים שאינו מן המדה ואינו שייך לבחי' מקום, וכן יוה"כ אינו שייך לבחי' הזמן.

וזה ענין הכפרה של יוה"כ. כי ענין החטא מתייחס לזמן ולמקום, כי החטא נעשה בזמן מסויים ובמקום מסויים. וכמו שמצינו בעדים זוממים שעיקר ההזמה היא ע"י שמזימים את העדים בזמן ובמקום, שאומרים להם שבאותו זמן הייתם עמנו במקום פלוני [וזה שורש זמ"ם כי ז"מ הוא ר"ת ז'מן מ'קום]. וביוה"כ מתרוממים ישראל לבחי' שלמעלה מן הזמן

ולמעלה מן המקום ושם אין החטא נוגע, ששם התאחדות נשמות ישראל לנשמה יחידה שאין מגיע שם פגם. וכמ"ש בס' נועם אלימלך פ' דברים שיש עולם הנקרא כל ישראל ששם אין מגיע שום פגם.

ובעבודת יוה"כ בפרשתנו (פרשת אחרי) לא הוזכר כלל הזמן של יוה"כ, כי אם בסיום הפרשה בפסוק שמדבר בענין איסור מלאכה ומצות התענית. שם נאמר בחדש השביעי בעשור לחדש תענו וכו', אבל לא אצל העבודה של יוה"כ, כי עבודת יוה"כ בבחי' שלמעלה מן הזמן. ולכן נקראת המסכת העוסקת בעניני יוה"כ בשם "יומא" ולא בשם יוה"כ, כדוגמת מס' ראש השנה או המסכתות של שאר מועדים. וכן נרמז בפסוק אל יבוא בכל עת אל הקדש, שאינו שייך לכל עת, הזמן שבו נכנס הכהן לקודש הקדשים, כי אינו מכלל העתים.

אמנם לפי"ז יל"ד דהא פסוק זה של מצות עינוי ואיסור מלאכה, שבו נאמר הזמן של בעשור לחדש, מתחיל בתיבות "והיתה לכם לחוקת עולם", ודרשו חז"ל (מנחות יט) דכל היכא דכתיב חוקה בא לעכב. וילפינן מהכא דשני שעירי יוה"כ מעכבים זה את זה. הרי שדרשו חז"ל ממקרא זה על עבודת יוה"כ. וכן בתו"כ דרשו מפסוק זה של חקת עולם, דדוקא בבית עולמים עושים עבודה זו ולא בבמה. וקשה, שהיה ראוי שיכתב זאת בפסוקים הקודמים של עבודת יוה"כ, ולא בפסוק זה שמדבר כבר במצות עינוי ואיסור מלאכה.

ועוד יל"ד שאם חקת עולם נדרש על ענין העבודה, הרי אין זה חקת עולם, כי בגלות אין לנו עבודת יוה"כ, רק בזמן המקדש.

ונראה לבאר ע"פ מש"כ בספר פרי צדיק (שקלים, ב') שהביא "הקדמה נוראה" מהרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ג סי' כ"ג) שגם בזמה"ז לא בטלה עבודת הקרבנות בביהמ"ק של מעלה, ושם עומד אליהו ומשמש ומקריב קרבנות בכל יום. ואיתא שם שיש לו שקלים מתרומת הלשכה וקונה כבשים ומקריבם.

ומקשה הפרי צדיק, הלוא לא שקלו ישראל שקלים, וכסף מנין יש לו מתרומה חדשה? ומתרץ ע"פ מה שאומרים "ואת מוסף יום פלוני הזה נעשה ונקריב" – אף שאי אפשר להקריבו ביומו שהרי אין מקדש, רק כיון שהרצון והחשק לקיים ולהקריב, החשק הזה כמעשה. ובפרט כשאומרים פסוקי הקרבנות, ונשלמה פרים שפתינו ועקימת פיו הוה מעשה. וכן כשקוראים פרשת שקלים וכל א' מישראל יש לו חשק ורצון לקיים בפועל, ואם הי' מקדש בודאי הי' כל א' מישראל מוציא כמה הוצאות שיבוא שקלו לירושלים, מזה החשק נעשה שקלים ממש. והרי מצינו (שמו"ר נ"ב) ברשב"י שאמר בקעה המלאי דינרי זהב, התחילה מושכת דינרי זהב לפניהם, עיי"ש.

ולפי"ז י"ל שגם ביוה"כ הוא כן, כי כפרת יוה"כ נמשכת דוקא ע"י העבודה בקודש הקדשים, וכמו שנתבאר לעיל שהוא למעלה מן המקום והזמן. ובזמה"ז שאין לנו העבודה, אליהו הנביא הוא עושה העבודה, ועי"ז נעשה הכפרה. ולכן הזכיר הפסוק והיתה לכם לחקת עולם שקאי על דיני העבודה בפסוק של מצות העינוי ואיסור המלאכה, להורות שגם לדורות שאין לנו העבודה רק מצות העינוי ואיסור המלאכה, עכ"ז יש לנו ג"כ את עבודת יוה"כ ע"י אליהו, ושפיר מתקיים והיתה לכם לחקת עולם כי גם בגלות נעשה העבודה ע"י אליהו.

ולכן והית"ה לכ"ם לחק"ת עול"ם בגימ' עשר פעמים אליה"ו הנבי"א כי נעשית העבודה לדורות ע"י אליהו הנביא בעולם היצירה ששם מספר העשיריות. ולכן ההקדמה לעבודת יוה"כ הוא הפסוק אחרי מות שני בני אהרן, שנשמות נדו"א נעשו אליהו. ועל ידי זה מתקיימת עבודת יוה"כ לדורות, שנ"י בנ"י אהר"ן בגימ' קו"ל מבש"ר הרומז לאליהו הנביא שהוא מבשר הגאולה.

ובפרשה זו מתרקמת בחי' יוה"כ המופיעה בשופר של מתן תורה. ונזכה לביאת אליהו הנביא זכור לטוב עם האות וא"ו משמו שהוא במשכון אצל יעקב, ושיקויים הפסוק הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם.

פרשת אחרי קדושים תשנ"ח

ביוה"כ נתגלה בחי' אנו רעיתך ואתה דודנו

והנה אנו קוראין ענין זה בתחילת חודש תשרי משום שבחינה זו של "יצב גבולות עמים למספר בני ישראל" הוא הנהגה של חודש תשרי. דהנה יש הנהגה של חודש תשרי והנהגה של חודש ניסן, דחודש תשרי הוא הנהגה של אוה"ע ואז מנוין שנים למלכי אוה"ע, משא"כ בניסן מתחילין למנות שנים למלכי ישראל. וכמ"ש הר' שמשון רפאל הירש זצ"ל דאצל ישראל השנה מתחלת זמן אביב כשהנצנים נראו בארץ והאילנות מלבלבים וכך היא מסתיימת בזמן כזה. משא"כ באוה"ע מתחלת השנה בתשרי כשמתחיל החורף והאילנות מתחילין לכמוש וכן היא מסתיימת בזמן זה. וכן מצינו ענין זה ביום ולילה, שבדרך כלל מתחיל היום בזמן הלילה ומסתיים בו, משא"כ בציון לגבי קדשים מתחיל היום באור הבוקר והלילה הולך אחר היום ומסתיים היום בבוקר, עכת"ד.

ועל כן בחודש תשרי דנין את כל האומות וכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, וכלל ישראל נדונים בתוך כולם בתור חלק מהברואים, וכן מתחילים בפסוקי זכרונות "וגם את נח באהבה זכרת וגו'" – מפני שדנים את כל בני נח, ולא את כלל ישראל באופן מיוחד. אבל כל זה הוא רק בראש השנה, אבל יוה"כ הוא יום מיוחד לכלל ישראל שהקב"ה מוחל עונותיהם ומתייחד עמהם בלבד בבחי' אנו רעיתך ואתה דודנו.

וזהו החילוק שבר"ה אין אנו רשאים להתוודות, ואנו מדלגים "אבינו מלכנו חטאנו לפניך" [ובסידור הרב בעל התניא איתא לדלג ג"כ "אבינו מלכנו כתבו בספר סליחה ומחילה", וכן "אבינו מלכנו מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו"], כי בר"ה אין אנו רשאים להתוודות ולהזכיר חטאים כי אז אנו נדונים ככל הברואים בתורת עבדים למלך, ואין מן הנכון להזכיר לפני המלך איזה חטא, כי לא יונעם הדבר למלך לשמוע את אשר חטאו נגדו והוא פגם בכבודו. משא"כ ביוה"כ אנו כופלים ומשלשלים בוידוי על כל חטאינו כי אז אנו בבחי' "אנו רעיתך ואתה דודנו" – שהיא קירוב שאר, שאז אין כל פגם להזכיר החטאים מחמת גודל ההתקרבות. וכמו שדרשו חז"ל (עירובין כא:) "הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל בגדים" – אלו בנות ישראל שמגידות פתחיהם לבעליהם, ועד"ז אנו מגידים טומאותנו וחטאתנו להקב"ה. והנה "מגדים" הוא מלשון הגדה. וכללא היא שהדרוש הוא מכוון עם עומק הפשט. ולהנ"ל יובן כי הלוא אין דבר מתוק מזה שאנו יכולים להגיד לדודנו את טומאתנו ואנו קרובים לו בקירוב כה גדול. וע"כ מתאחדים הפשט והדרש, שההגדה היא המתיקות, והיש חיך מתוק מזה, וכמו שאמר הרה"ק מברדיטשוב ז"ל "דער זיסער אשמנו", וכאשר אמרו צדיקים בענין שמנגנים באמירת הוידוי.

וביוה"כ היא הפעם היחידה שאנו מוצאים בתפלת שמו"ע שהקב"ה מדבר אלינו, שבכל פעם רק אנו מדברים להקב"ה, אבל בתפלת יוה"כ אנו אומרים "מחול לעונותינו ביום הכפורים הזה, כמ"ש אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך", שאז הקב"ה מדבר אלינו ואומר אנכי הוא מוחה פשעיך, ופונה אלינו בגודל אהבה וחיבה – "מחיתי כעב פשעיך וגו' שובה אלי כי גאלתיך". וזהו ע"ד דאיתא במס' מגילה אצל המלך אחשורוש שאף שאין מכבוד המלך לדבר רק ע"י מתורגמן, אעפ"כ עם המלכה הוא מדבר בלא מתורגמן. ועד"ז הקב"ה מדבר אלינו

ביוה"כ בשמו"ע מה שלא מצינו כן בכל השנה.

ולכן אנו קוראים בתשרי "יצב גבולות עמים למספר בני ישראל" – שזו הנהגת חודש תשרי שכלל ישראל נדונים בתוך שאר אוה"ע. אמנם זה רק בר"ה, וע"כ כתיב להלן "ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר" – שזהו ביוה"כ שאז הוא יום מיוחד לכלל ישראל, "ואין עמו אל נכר" שהם הע' שרים של אוה"ע הנקראים אל נכר [כמ"ש הרמב"ן עה"פ "אשר חלק ה' אלקיך אותם לכל העמים"]. ואז אנו יוצאים מההנהגה הכללית של חדש תשרי. ודבר זה חוזר ונשנה ג"כ בחג הסוכות, שבמשך החג אנו מקריבים הע' פרים כנגד אוה"ע [ואמנם גם אז הקב"ה פורש עלינו סוכת שלומו ומבדיל אותנו מאוה"ע ע"י דפנות הסוכה], ושמיני עצרת הוא מיוחד לישראל כמו יוה"כ.

ומסיים הנביא "ונשלמה פרים שפתינו" – והיינו ע"פ שאחז"ל (ע"ז דף ח.) עה"פ "ותיטב לה' משור פר", שאדה"ר הקריב בר"ה פר. והקריבות שאנו זוכין לו ביוה"כ שמתוך כך אנו יכולין לומר לפניו טומאותינו הוא טוב יותר "משור פר", פי' מבחי' של ר"ה שהקריב בו אדה"ר פר, שאז אין אנו בבחינה זו. וז"ש הנביא "ונשלמה פרים שפתינו" שכשאנו יכולים לומר בשפתינו את עונותינו הוא עדיף יותר מפרים, דהיינו ר"ה שאז אין אנו בבחי' זו וטוב יותר מהשבעים פרים שמקרבים עבור אוה"ע.

פרשת האזינו

על העצם גילוי דעת לעוצם אהבה להשי"ת כדאי הוא שהקב"ה יסלח לעונותנו

בטור בהל' יוה"כ הביא מדרש, בחייט אחד שיצא לקנות דג לסעודת ערב יוה"כ והרבה על המקח כנגד עבדו של המושל שחפץ ג"כ לקנות את הדג עד שעלה לי"ב זהובים וזכה החייט בדג. ובשוב העבד לאדוניו התנצל לפניו שהיהודי העלה את המחיר עד לי"ב זהובים. וכי היית רוצה שאקנה הדג במחיר זה. וקרא המושל לחייט ושאלו לפשר הדבר. ואמר לו, שיש לישראל יום אחד בשנה שהקב"ה מוחל להם אז את עונותיהם, וחפץ הוא לכבד את היום הזה. ונענה המושל הבאת ראיה לדבריך ולכן הפטר.

וצריך ביאור, מה ענין אמרו, הבאת ראיה לדבריך, דהול"ל, נתת ראיה לדבריך.

גם צריך ביאור, מה שהיה פשוט אצל העבד שודאי אין אדונו מוכן לשלם כ"כ עבור הדג. וכי אין העכו"ם השקועים בתאות עוה"ז מוכנים לשלם אף ממון רב כדי להשיג תאוותיהם.

אמנם, טבע האדם הוא שאינו מרוצה שינצלוהו לשאול ממנו דמים הרבה בשביל רצונו העז להשיג החפץ, ולכן אף שבאמת היה שוה הדג עבור המושל לשלם עבורו אפילו ממון הרבה, מכל מקום ודאי שאינו חפץ שינצלוהו להוציא ממנו כל כך. אבל היהודי לא הביט כלל על זה. וכיון שהיה שוה בעיניו הדג לכבוד שמחת מחילת העונות יהיה מוכן לשלם אפילו סכום רב שהוא הרבה יותר משוויו. והנה דבר זה עצמו כדאי הוא שעבור זה יסלח הקב"ה לעונותיו, שהרי גילה דעתו לעוצם אהבתו להשי"ת עד שהוא בבחינת לדידי שוה לי, ואינו מרגיש שמנצלים אותו.

וזה שאמר לו המושל, הבאת ראיה לדבריך, שממעשה זה עצמו יש ראיה לדבריך שאכן הקב"ה מוחל לעוונותיך. שבודאי, כמים פנים אל פנים, הקב"ה אוהב אותו, ועל כל פשעים תכסה אהבה.

פרשת האזינו תשנ"ו

יוה"כ הוא בבחי' פנימיות העולמות ואין פוגם אז בחי' השינה

אנו קורין פ' כי תבוא לפני ר"ה, שאז הוא יום הראשית, ואז בא אלינו הביהמ"ק שהוא הראשית בבחי' מקום, ולא כבכל פעם שאנו צריכים לעלות למקום המקדש, אלא בר"ה

הביהמ"ק בא אלינו. ולכן יש אז השתחוואות בדוגמת ההשתחוואות שבעזרה. וע"כ איתא בירושלמי שאין לישן בר"ה, וביאורו כי כמו שמצינו ביע"א שאמר "אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי", ופירש"י, שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה, ע"כ. הרי שבמקום המקדש אין מן הראוי להביא מחי' השינה. וה"נ בר"ה, שאז בחי' המקדש באה אל ישראל בכל מקום שהם, אין ראוי לישן במקום קדוש. וביוה"כ הוא בבחי' גבוה יותר, בבחי' "של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא", ואעפ"כ לא נאסרה השינה, כי ר"ה הוא בבחי' חיצוניות העולמות ויוה"כ הוא בבחי' פנימיות העולמות ואין פוגם אז בחי' השינה.

פרשת כי תבוא תשמ"ה

ביוה"כ שהיא גילוי שורש הנעלם מתאחדת שלשה הבחי' של שורש – זמן מקום נפש

וענין שורש הנעלם הוא בחי' שלמעלה מן השכל, וזהו בחי' הגורל שאין בו טעם מושכל, ולכן יום הכיפורים, שהוא גילוי שורש הנעלם, הוא בחי' הגורל. ולכן יש בו גורל של ב' השעירים, שהגם ששניהם היו שוים במראה וקומה ודמים, שכן היא מצותם [וילפינן זה מהכתוב "שני השעירים", שיהיו שוים זה לזה], עכ"ז עפ"י הגורל נתברר ששעיר אחד הוא לה' והשני לעזאזל.

וכענין שנאמר הלא אח עשו ליעקב, שאפילו כשלפי ראות העין אין נראה ההבדל, אבל מ"מ הקב"ה אומר ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי, והוא מצד שורש הנעלם שהוא למעלה מן השכל.

וכן שני השעירים שעפ"י השכל אין הבדל ביניהם, עכ"ז האחד הוא יהודי ודמו נכנס לקודש הקדשים, והשני הוא גוי חלקו של עשו והוא הולך לעזאזל הוא עשו, כידוע (עיין זוה"ק ורמב"ן). ונרמז בפסוק 'ונתן אהרן על שני השעירים גורלות', שהתיבות שנ"י השעירי"ם בגימ' שר"ש הנעל"ם.

והנה האבות הם הנקודה והשורש של נשמות ישראל, והאבות הם הם המרכבה, והם קודש הקדשים בבחי' נפש. ובפרט אברהם אבינו שהוא שורש האמונה, וכמ"ש החי' הרי"ם, שבכל אחד מישראל יש נקודת אמונה המושרשת בו מאברהם אבינו. והקב"ה שומר על נקודה פנימית זו שלא תאבד, ועל זה מברכים מגן אברהם, שהקב"ה מגן על נקודת אברהם שבתוך כל אחד מישראל. וזהו שורש הנעלם המושרש בכל אחד מישראל, ולכן ברו"ך את"ה הוי"ה מג"ן אברה"ם בגימ' שור"ש הנעל"ם.

ומעתה, כשהגיע אברהם אבינו להר המוריה בנסיון העקדה, אז הגיע סוף סוף לתכלית מסעיו, שהגיע אל מקום השורש. והיה זה ביום הכיפורים, כמ"ש חז"ל שנסיון העקדה היה ביוה"כ – ונזדמנו יחד שלשת הבחי' של שורש [נפש מקום זמן], שאברהם אבינו הנפש של השורש, הגיע למקום המקדש שהוא המקום של השורש, ביום הכיפורים שהוא היום של השורש, שאז הוא גילוי שורש הנעלם.

פרשת לך לך תשנ"ט

יוה"כ הוא בחי' יום השמיני שהוא דוחה שבת

והנה יש עוד בחי' פנימיית יותר שהיא יתירה מבחי' השבת שבשבת עכ"פ יש בו הכנה שחול מכין לשבת, אבל יוה"כ אף זה אין בו, שאין בו אכילה ושתייה. וע"כ מתחיל שנת היובל ביוה"כ. וזה בחי' יום השמיני שהוא למעלה משבעת ימי בראשית. ומילה בזמנה דוקא דוחה שבת, כי דוקא כשהמילה בשמיני יש בה מעלה זו של בחי' השמיני שהוא בחי' היובל ועוה"ב, ודוחה את השבת, כי בחינתה גבוהה. וזה ענין שהיתה מילת אאע"ה ביוה"כ כמ"ש בפרקי דר"א שהמשיך בחי' יוה"כ במילה. משא"כ כשאינה ביום השמיני אין בה

מעלת בחי׳ זו וע״כ אינה דוחה השבת.

ובשבת זו שזכינו למילה בזמנה בשבת, יש בה מעלה כפולה כי בשבת מברכים אלול כבר מונח כח החדש הבא, נמצא שיש בו בחי׳ השמיטה. כי חדש אלול זה הוא תוספת שמיטה בזמן המקדש. ויתר על כן בחי׳ המילה בשמיני הוא בחי׳ היובל ובחי׳ אליהו הנביא. ומתעורר בזה בחי׳ הכ׳ ״ומל ה׳ אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך״, שמצירוף פסוק זה יוצא ר״ת של אלו״ל.

וע״י שאנו מקיימים מצות מילה ומעבירים ג׳ הגלדים המכסים העטרה, כך יקיים הקב״ה מצות מילה ויעבור גלולים מן הארץ, הקליפות המכסים וחוצצים להתגלות כתר עליון, ותתגלה מלכות ית״ש.

פרשת ראה תשמ״ז

הזכרת שם יום כיפור משפיע קדושה

כתיב והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם, והביא רש״י מהת״כ וז״ל ממשמע שנאמר ביום הכפורים איני יודע שהוא בתשעה לחדש, א״כ למה נאמר בעשור לחדש, אלא לומר לך תקיעת עשור לחדש דוחה שבת בכל ארצכם ואין תקיעת ר״ה דוחה שבת בכל ארצכם אלא בב״ד בלבד, ע״כ. וצ״ע, דהא בעלמא התורה מרבה או ממעט ע״י יתור אות וכדומה, והכא כדי לחדש הלכה זו הוצרכנו לשתי תיבות מיותרים. ועוד קשה, דהא דרשה זו אינו כמסקנת הגמ׳ בר״ה (כט:) דמסקינן שם דאמר רבא דמדאורייתא מישרא שרא (דידחה תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה) ורבנן הוא דגזור בי׳ כדרבה דאמר רבה וכו׳ שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ד״א ברשה״ר. וא״כ, מה נעשה עם יתור הקרא.

בחת״ס (פר׳ ואתחנן) אי׳ וז״ל ״ושמעת ישראל ושמרת לעשות וכו׳ כאשר דבר ה׳ אלקי אבותיך לך ארץ זבת חלב ודבש״, המקרא הזאת קושי ההבנה, ונ״ל הנה בכל פרשיות הללו שנה ושלש בתוכחותיו ומזכיר ארץ ישראל בכל פרט ופרט, והוא סגולה נפלאה כי הזכרת הארץ המקודש מוליד קדושה בלב השומע, כמו בטומאה לא ישמע על פיך וכמו כל האומר רחב רחב (מגילה טו), כן ההיפך בקדושה בהזכרת ארץ הקדושה. ואנשי קודש וכו׳ ואמר הקב״ה שכ״כ יתקדשו כלל ישראל שאם ישמע שם ישראל ישמור ויעשה מצוות ה׳, וזהו ושמעת בקולו, אם תשמע שם ישראל, ושמעת בקולו ע״י הזכרת שם ישראל. ומסיים למשל כאשר דבר ה״א אבותיך לך ארץ זבת חלב ודבש בכל ענין וענין כדי שע״י ההזכרה יתוסף לך קדושה וה״נ דכוותי׳, עכ״ל. והיוצא מדבריו הקדושים דהזכרת ארץ ישראל ממשיך קדושה, וכן הוא בהזכרת שמות צדיקים. ונראה לרמז זאת בפסוק ״וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור״, זהו הזכרת שמות הצדיקים שמזכיר הקב״ה להמשיך עלינו קדושה, ״והארץ אזכור״ היינו השם של ארץ ישראל שממשיך קדושה.

והנה פרשיות שלנו הם כולם סתומים, מצב של והלכתי אף אני עמכם בקרי כמו שביארתי לעיל שהוא מצב של הסתר פנים, וכידוע שזה נגרם ע״י חטא זה של קרי כמו דאי׳ בספה״ק. ולכן בפרשיות אלו מכריז הקב״ה כ׳ פעמים יובל, יובל היא, שנת היובל, וכו׳ (ואי׳ בס׳ שערי אורה שיובל גם כן היא מעולם הבינה) כנגד כ׳ של כ׳תר שזהו הענין של סכך למעלה מכ׳ פסולה, דסכך היא בינה, הנלקח כידוע מעבודת יוה״כ. אבל באמת לא נכתב יובל אלא תשעה עשר פעמים, אבל לפי הנ״ל אתי שפיר, דמש״כ יוה״כ כאן משלים למנין של עשרים. ולכן אע״פ דכבר כתב בעשור לחדש, כתב יוה״כ מיותר להשלים המנין של כ׳ פעמים יובל שמשפיע קדושה לכלל ישראל להחזיקנו בגלות הקשה הזאת שנמשיך בעבודתינו בשלימות, אכי״ר.

פרשת בהר תש״מ

הזכרת שם יום כיפור משפיע קדושה

בגמ' יומא (פב:) גבי מעוברת שהריחה ביוה"כ איזה מאכל ומתאות לאכול, הובא ב' מעשיות, א' בההיא עוברה דארחא, אתו לקמיה דרבי אמר להו זילו לחושו לה דיומא דכיפורי הוא, לחושו לה, ואילחישא [פירש"י, קיבלה הלחישה שפסק העובר מתאותו], קרי עליה "בטרם אצרך בבטן ידעתיך", נפק מינה רבי יוחנן. ב' ההיא עוברה דארחא, אתו לקמיה דרבי חנינא אמר להו לחושו לה ולא אילחישא, קרי עליה "זורו רשעים מרחם" נפק מינה שבתאי אצר פירי [פירש"י, להפקיע השערים].

בגמ' ב"ב (נז:) אמרינן ועוצם עיניו מראות ברע, א"ר חייא בר אבא זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה, ופריך היכי דמי, אי דאיכא דרכא אחרינא רשע הוא אי דליכא דרכא אחרינא אנוס הוא, ומשני לעולם דליכא דרכא אחרינא ואפ"ה מיבעי לי' למינס נפשיה. ופי' הרשב"ם שם, היכי דמי, דמשתבח בי' קרא אם עוצם עיניו דמשמע שאם לא יעצים עיניו אינו לא צדיק ולא רשע, ע"כ. א"כ משמע דזה דליכא דרכא אחרינא ונאנס מיקרי בינוני, א"כ ה"נ למה קורא למי שעכ"פ הניח ללחוש באזנה ונאנסה, לרשע, והא הניחה ללחוש באזניה ותהי' עכ"פ בינוני, ואנה דרך האמצעי, דיש רק שני קצוות בזה, רשע וצדיק.

ונראה דהנה באמת לא מצינו אשה שמתאווית ביוה"כ לאכול עד שתבוא למצב שאם לא תאכל תהי' במצב של סכנה. אלא דמכיון שאירע כן שנתאוה לאכול, לא שייך להיות אלא אחד מב' סיבות, או שבתוכה נטמן נפש צדיק, ולכן איכא קטרוג גדול לטמטמו באכילה ביוה"כ, או שנטמן בתוכה רשע גדול שאין לו שייכות ליוה"כ, ולכן מתאוה הוולד לאכול. פי' או הוולד הוא צדיק כמו ר' יוחנן, או רשע כמו שבתאי אצר פרי.

ואיתא בסנהדרין (צח.) ואמר ר' יוחנן אין בן דוד בא אלא לדור שכולו זכאי או כולו חייב. ונראה דשניהם אמת, שהוא דור שכל אחד בפרט משוקע בתאוות או מתאמץ ומתגבר על יצרו במצב כזה ועולה למדריגת צדיק. או שאין להם שייכות כלל לעניני יהדות ומשוקעים בתאוות המשחיתות, והם כמו האנשים שמתו בג' ימי אפילה.

וכתב החת"ס (בפר' ואתחנן) וז"ל "ושמעת ישראל ושמרת לעשות וכו' כאשר דבר ה' אלקי אבותיך לך ארץ זבת חלב ודבש", המקרא הזאת קושי ההבנה, ונ"ל הנה בכל פרשיות הללו שנה ושלש בתוכחותיו ומזכיר ארץ ישראל בכל פרט ופרט, והוא סגולה נפלאה כי הזכרת הארץ המקודש מוליד קדושה בלב השומע, כמו בטומאה לא ישמע על פיך וכמו כל האומר רחב רחב (מגילה טו), כן ההיפך בקדושה בהזכרת ארץ הקדושה. ואנשי קודש וכו' ואמר הקב"ה שכ"כ יתקדשו כלל ישראל שאם ישמע שם ישראל ישמור ויעשה מצוות ה', וזהו ושמעת בקולו, אם תשמע שם ישראל, ושמעת בקולו ע"י הזכרת שם ישראל. ומסיים למשל כאשר דבר ה"א אבותיך לך ארץ זבת חלב ודבש בכל ענין וענין כדי שע"י ההזכרה יתוסף לך קדושה וה"נ דכוותי', עכ"ל. והיוצא מדבריו הקדושים דהזכרת ארץ ישראל ממשיך קדושה, וכן הוא בהזכרת שמות צדיקים. ונראה לרמז זאת בפסוק "וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור", זהו הזכרת שמות הצדיקים שמזכיר הקב"ה להמשיך עלינו קדושה, "והארץ אזכור" היינו השם של ארץ ישראל שממשיך קדושה.

ועפי"ז י"ל שזהו העצה שאמרו בגמ' במעוברת שהריחה איזה מאכל ומתאוות לאכול, דאמר להו זילו לחושו לה דיומא דכיפורי הוא. דאיתא בספה"ק דיוה"כ היא מעולם הבינה והיא ארץ העליונה, כידוע מה דאי' בספה"ק דשופר של ר"ה הוא כנגד ה' תתאה של שם הוי"ה, ויוה"כ היא כנגד הה' עילאה. וכתב הרמב"ן דארץ ישראל מכוון כנגד ארץ עליונה, דהיינו עוה"ב.

ונראה שזהו הביאור בכל ישראל יש להם חלק בעוה"ב שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ, והפשט היא ארץ ישראל והדרוש היא עוה"ב, אבל באמת היינו הך כמש"כ הרמב"ן. וכמו שארץ ישראל משפיע קדושה, ה"נ הזכרת השם של יוה"כ שהיא ארץ העליונה ודאי משפיע קדושה. וזהו העצה, ללחוש באזני המעוברת השם של יוה"כ כדי להמשיך לה קדושה וליתן לה כח לעמוד בנסיונותה שלא לאכול. פרשת בהר תש"מ

טעם למה יוה"כ אינו יכולה להיות בערב שבת

בגמ' ר"ה (כ' ע"א), שלח ליה רבי יהודה נשיאה לרבי אמי הוו יודעין שכל ימיו של רבי יוחנן הי' מלמדנו מאיימין על העדים על החדש שלא נראה בזמנו לקדשו, אע"פ שלא ראוהו יאמרו ראינו. ולפי פירש"י, ענינו שאם ראו ב"ד שאם ימתינו מלקדש את החדש עד למחר יחול יוה"כ ביום שישי ומוצאי יוה"כ יהי' בשבת ולא יוכלו להכין ירק לאכילת השבת, שיכמשו אם יכינום מערב יוה"כ, וגם המתים יסריחו כשילינו שני ימים עד שיקברום, אז איימו הב"ד על העדים שיאמרו שקר ויגידו שהיום ראו את הלבנה, וממילא יחול יוה"כ ביום חמישי.

ודברי רש"י קשה להבינם, שלאיזה צורך יגידו העדים שקר, הלוא ב"ד יכולים לקדש את החודש היום ע"פ חשבון וע"פ ההכרח שיש להם בלי עדים. [והגם שמצוה לקדש ע"פ הראי', אבל כאן סוף סוף אליבא דאמת אינו קידוש ע"פ ראי', שהרי העדים לא ראו את הלבנה, אלא שמשקרים שראו]. והשפת אמת כתב שמחמת קושי זה פי' הרמב"ם את הסוגיא בענין אחר, עיי"ש. ומצוה עלינו לישב דברי רש"י.

וכדי ליישב נקדים מה שכתב האבודרהם (מובא בב"י או"ח סי' תק"ל) שאם אירע [בזמן קידוש החודש ע"פ עדים] שעשרה בטבת יחול ביום שבת, אז מתענים בו, שנאמר [ביחזקאל כ"ד] "כתב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלים", והואיל וכתיב "עצם היום הזה", ילפינן עצם עצם מיוה"כ ואינו נדחה מפני שבת. ופליאה נשגבה, האם נאמר שעשרה בטבת חמור יותר מת"ב שנדחה מפני השבת. ועיין בדרשות חת"ס (דף ע"ד) מה שכתב בזה.

ולענ"ד הנראה בזה הוא, כי יום שבת גדול וקדוש הוא, והוא כולו מבוסם ע"י "והי' ביום הששי והכינו" כנ"ל, שאע"פ שהוא יום דין מצד עצמו שהרי היא בחי' נוקבא, מ"מ מסולק מדמים הוא ע"י הרחיצה והניקוי וקריאת שמו"ת של יום הששי כנ"ל, ואז נעשה בו יחוד וא"ו בה"א, כסדרן. ומהאי טעמא אין כח בתשעה באב לדחות עונג שבת, מחמת כל הדינים המתעברין מינה, ואיהי איתפרשת מסט"א ואישתארת ביחודא. אבל בזמן יחזקאל הנביא כאשר כתב ע"פ הדיבור "את שם היום את עצם היום הזה", וממילא משמע שצריכין להתענות בשבת אם חל בו, הי' תימה לחכמי הדור למה אין כח בשבת לדחות תענית זה הלא יום הששי רוחץ ומנקה ומטהר את יום השבת ונעשה יחוד. והבינו אז, שאין ביום הששי שחל בט' בטבת כח כ"כ, שגם הוא בעצמו עמוס בדינים מצד עצמו ודיו להפקיע את עצמו. אבל הם לא ידעו מדוע. כי הטעם הוא משום פטירת עזרא הסופר, אבל זה אירע איזה דורות לאחר יחזקאל בזמן בית שני. ומ"מ פורענות של לאחר זמן בבחי' אור חוזר כבר מזיק לפני זמנו ודינו נרגש. וכן כתוב בס' פנים יפות (פ' לך לך) עה"פ "וירדוף עד דן", ופירש"י שם, תש כחו של אברהם מפני עגלים של ירבעם שהעמיד בדן. ואע"פ שזה הי' כמה דורות לאח"כ, מ"מ הדינים כבר חלו על למפרע והי' קטרוג. וכן כאן, הואיל ונפטר בו עזרא הסופר [וביארתי כבר שהוא מלאכי, הנביא האחרון, אשר עם פטירתו נסתם כל חזון ונסתלקה הנבואה עד "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא"] כבר חלו דינים על יום זה למפרע בימי יחזקאל, ולכן אם אירע ט' טבת ביום ששי, מתענים בשבת

ביום עשירי. וחכמי הדור עדיין לא ידעו את ענינו של ט׳ טבת, אבל מתוך נבואת יחזקאל ידעו שעכ״פ הוא יום פורענות, וקבעוהו תענית וכתבו במגילת תענית שלא נודע מה אירע בו. ואח״כ בזמן הסתלקות עזרא הסופר אכן נודע הדבר, אבל הם הניחוהו במגילה כמו שכתבוהו לכתחילה בימי יחזקאל למען דעת דורות הבאים גודל השבר של פטירת עזרא, שהרי ע״פ הנבואה כבר נקבע מאת הקב״ה ליום של פורענות מהאי טעמא. אבל מפה לאוזן מסרוהו חכמי הדור מדור דור והיו יודעים טעם הדבר, והפייטן קבעו בסליחות.

והנה אם ראו ב״ד שהלבנה עדיין אינה נראית, ואם יתקדש החודש למחר יהיו יוה״כ ושבת סמוכים, זהו סימן לא טוב ח״ו שהרי יוה״כ של סליחה גמורה צריכה לפעול סדר השפעה ממוזג של יחוד וא״ו בה״א. ואם בהשבת הראשון שאחר יוה״כ יהי׳ חסרון בעונג שבת והירק יהי׳ כמוש ויתקלקל ויום הששי לא יוכל להכין, זה סימן לא טוב ביוה״כ שהוא יום הששי. ובאופן כזה יש עצה של הקדושת לוי והבאר מים חיים להתאמץ בתפלה ובעבודה ולפעול שינוי לטובה בסדר האורות של מעלה. והב״ד עשו כן עד אשר ראו בשורש העליון שהלבנה העליונה כבר מאירה. [וזה כל תוכן מאמר הזוהר שאומרים לפני התקיעות, לפעול שביום הכסה ליום חגנו (שהלבנה מתכסה), תאיר שמש העליון אל הלבנה העליונה, וזה נעשה ע״י השופר, עיי״ש].

פרשת בא

לעת״ל לא יהא יוה״כ יום של עינוי אלא יום של עונג

והנה אי׳ בזוה״ק שלעת״ל לא יהא יוה״כ יום של עינוי אלא יום של עונג. ולכן יוה״כ שהוא יום העשירי שבסדר עשי״ת הוא מכוון למאמר העשירי שבבריאת העולם שהוא לכם יהיה לאכלה, שרומז לבחי׳ התיקון שאז יהא יוה״כ לאכילה ועונג, וכמו שגם כל האיסורים יותרו אז כנ״ל. ולכן נרמז בסוף פרשת המאכלות אסורות אנ״י ה״׳ המעל״ה אתכ״ם מאר״ץ מצרי״ם שהוא בגימ׳ י׳ פעמים לכם יהיה לאכלה, שרומז לעת״ל כשיושלם שער הנו״ן של יציאת מצרים ואז יהא תיקון הגמור ויוה״כ יהיה לאכלה, וכל מאכלות האסורים יותרו, כמו שדרש המד׳ הנ״ל הפסוק ה׳ מתיר אסורים, ולכן מתי״ר אסורי״ם בגימ׳ מבש״ר את״ן (מפסוק ולירושלים מבשר אתן). שאז תורה מאתו תצא להתיר המאכלות האסורות. עי׳ בחי׳ אליהו המבשר.

פרשת שמיני תשנ״ג

השופר הוא המקבץ את כל אחד להיות נאסף אל שרשו

ענין יום הכפורים עפ״י דברי המהר״ל בספרו נצח ישראל. שחוק חקק הקב״ה בחוקי הטבע שכל דבר הנעתק ממצבו חוזר הוא לבסוף למקורו ושרשו. כמ״ש בריש קהלת, אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים. אל מקומו שואף זורח.

ונראה שענין זה הוא חק היובל שמצוה זו ענינה שכל אחד חוזר על מצבו הקודם. איש אל משפחתו ואיש אל אחוזתו. וכמ״ש הרמב״ן בפ׳ בהר שלשון יובל הוא מלשון הפסוק, ועל יובל ישלח שרשיו. כי כל דבר שב לשורשו. וזהו מצות התשובה שהנשמה שבה לשרשה ולמקור מחצבתה שהיא מתחת כסא הכבוד, אשר ע״י החטא נפרדה משם וגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד ועי״ז שבה הנשמה לשרשה.

וזהו ענין השופר שנקרא יובל כמ״ש, במשוך היובל. שהשופר הוא המקבץ את כל אחד להיות נאסף אל שרשו. כנוסח התפלה, תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ גליותינו. וכמ״ש, יתקע בשופר גדול ובאו האובדים וגו׳.

ולכן ביום הכפורים של שנת היובל צותה תורה, תעבירו שופר בכל ארצכם. ואז היא קריאת דרור לכל העבדים השבים איש אל משפחתם.

וכתב בסידור מבעל התניא, שתקיעת שופר יוה"כ בגמר היום היא נעלה ביותר מתקיעת שופר של ר"ה. שיום הכפורים הוא בחי' היובל שבו שבים כל ישראל לשרשם ע"י התשובה.

פרשת האזינו תשנ"ה

ענין מה שעושין קידוש לבנה דייקא אחר יוה"כ

ואיתא מהבעש"ט הק' שענין קידוש לבנה שייך אחר יוה"כ דייקא. והיינו, כי בר"ה כל עיקר העבודה למלאות פגימת הלבנה. ובמס' ר"ה, כל העסק הוא בהלכות קידוש החדש שענינו למלאות פגימת הלבנה שתהיה אור הלבנה כאור החמה ויהיו שני מאורות גדולים.

פרשת האזינו תשנ"ו

קטעים מדרשת כל נדרי

קטעים מדרשת כל נדרי

בעת זו בכניסת יום הכפורים נפתחים שערי סליחה ומחילה וכפרה ואנו הולכים מיד לפתוח ההיכל ולהוציא את הס"ת. ושורת הדין הי' צריך להיות שאנו נבוא אל הס"ת ולפייסה על שפגמנו בכבודה. אבל המנהג אינו כן אלא מסבבים עם הס"ת את הביהכנ"ס. כי התורה ממציאה את עצמה אלינו שנבקש ממנה סליחה. והוא ע"ד שמצינו במס' יומא (דף פ"ז) בעובדא דרב עם ההוא טבחא שהלך רב בעצמו והמציא עצמו אל הטבח בערב יוה"כ כי הטבח לא' בא אליו. ועד"ז התורה ממציאה עצמה ובאה אלינו, במקום שאנו נלך אליה כאשר הוא משורת הדין, ומתחננת אלינו, פייסוני.

יום כיפור

כתיב כחוט השני שפתותיך. אי' בתפארת שלמה ע"ז כי כמו שבזמן המקדש היה חוט השני מורה על הסליחה ביוה"כ ע"י שהי' מתלבין. כן עתה – שבעוה"ר אין לנו מקדש וכהן שיכפר רק שיח שפתותנו, מה שאנו מסדרין העבודה הוא במקום העבודה. והיינו שכל איש ישראל יש לו איזה שעה בתפלתו שאז מרגיש קרבתו להשי"ת וזהו חוט השני שבשפתיו המורה על הסליחה.

יום כיפור

אף שעברו עלינו כבר כמה יוה"כ ובכ"ז שבנו לטעותנו, בכל זאת יש לנו תקוה ביוה"כ זה הבעל"ט. וכמו שאחז"ל (מס' שבת פט.) אמר הקב"ה לישראל אם יהיו חטאיכם כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימי בראשית ועד עכשיו כשלג ילבינו. וביאר המהר"ל שם שאפי' אם יחטא האדם בתמידות ולא רק במקרה לפי שעה, שזהו כדרך השנים שהן מסודרות וקבועות ואינן בדרך מקרה, עכ"ז כשלג ילבינו והקב"ה מכפר לישראל. כי החטאים אפי' ה סדורים הוא רק מצד הגשמיות אבל עיקר מדרגתם של ישראל הוא בלתי גשמי, ע"כ. ובדבריו אלו יש התעוררות ותקוה, אפילו אם כבר עברו בעווה"ר כמה שנים ולא הצלחנו בתשובה שלימה ביוה"כ, דהיינו שהעוונות סדורות כשנים הללו, שנה אחר שנה ועדיין לא שבנו מטעותנו. מ"מ יש בכח נשמת ישראל להתעורר בהחלטה חזקה ולהיות טוב מעכשיו והלאה, מחמת כח הנשמה שמתגברת על עבותות העוונות של השנים המרובות, ותבוא שנה חדשה אשר כשלג ילבינו.

ויה"ר שנזכה ביום כיפורים זה לתשובה שלימה ולהכתב ולהחתם בספרן של צדיקים, ולשנת גאולה וישועה.

יום כיפור

שבת אחים ליל כל נדרי שחל בשבת

בשבת אחים ליל כל נדרי שחל בשבת

במס' יומא (נג.): "ונתן את הקטורת על האש לפני ה' שלא יתקן מבחוץ ויכניס, להוציא מלבן של צדוקים שאומרים יתקן מבחוץ ויכניס", ע"כ. ושם לעיל (יט:) איתא: "מעשה בצדוקי אחד שהי' כה"ג והתקין מבחוץ והכניס, ואמר כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה כי בענן אראה על הכפורת, אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו עכשיו שבא לידי לא אקיימנו. אמרו לא היו ימים מועטים עד שמת והוטל באשפה והיו תולעים יוצאים מחוטמו", ע"כ. וראוי להבין הענין בזה מה שהצדוקים מסרו עצמם כ"כ על הדבר הזה שיתקנו הקטורת מבחוץ.

ונראה דהנה לכאורה יש להם טענה צודקת, כמובא בגמרא שהצדוקים טענו וכי כך עושין לפני מלך שמתקנים סעודתו אחר שנכנסים לפניו, והלא מביאים לו סעודתו כשהיא כבר מתוקנת מבחוץ. אמנם הנה כבר דברנו בשבת העל"ט בענין החילוק שבין ראש השנה ליום הכפורים. שבר"ה דנים את כל באי עולם וכולם עוברים לפניו כבני מרון ובתורם גם כלל ישראל בתור חלק מהברואים ואינו מיוחד לישראל בלבד אלא לכל העולם. משא"כ ביוה"כ בו הקב"ה מתייחד עם ישראל לבד בקירוב גדול בדוגמת הקירוב שבין איש לאשתו, בבחינת אנו רעיתך ואתה דודנו.

ובחי' הקירוב הזה הוא הבחי' של תורה שבעל פה, שחכמי ישראל דורשים ומפרשים את דברי התורה עפ"י הדרכים שהתורה נדרשת בהם, ולפי עומק בינתם ורוה"ק המופיע בלבותם הם גוזרים אומר היאך יעשו ישראל את משפטי התורה. וזהו בדוגמת האשה שהיא עקרת הבית ועל ידי' מתנהלים כל עניני הבית, וכמו"כ ישראל הם מנהלים את משפטי התורה בבחי' אנו רעיתך ואתה דודנו.

ומעתה מסולקת טענת הצדוקים דאין עושין כן לפני מלך בו"ד, דהן אמת שלפני מלך אין דבר זה מן הנמוס לתקן את הסעודה ממש בפניו, אבל בין איש לאשתו אין בזה שום פגם, וכשהם בביתם ואין זר אתם לא נמנע האשה מלתקן את המאכלים בנוכחות הבעל. וממילא ביוה"כ שכפי האמור אנו מתייחדים עם השי"ת בבחי' אנו רעיתך ואתה דודנו שפיר עבדינן לתקן בפנים ואין בזה גנות ופגם. אלא דהצדוקים לטעמייהו אזלי דאין הם מאמינים בתושבע"פ וא"כ אינם מאמינים שישראל הם בחי' עקרת הבית המנהלים את משפטי התורה, לדעתם אין זה מן הנכון, כי הקב"ה הוא המלך ומי יבוא אחרי המלך לצוות את המעשה אשר יעשון, ולכן לשיטתם אין ראוי לתקן הקטורת בפנים כי לפני מלך באמת אין זה מן הנמוס.

והנה הנהגה זו שאנחנו זוכים אלי' ביו"כ היא הנהגה של ימות המשיח ליום שכולו שבת אשר מתגלית אלינו בעתות רצון, ומקצתה בכל שבת אשר בחינתה היא שבת כל"ה מלכתא, ויותר מזה ביוה"כ שהוא שבת שבתון ובפרט כשחל יוה"כ בשבת, והיא בחי' אדה"ר קודם החטא, אשר לכן העבודה ביוה"כ היא בקטורת שהוא חוש הריח שחוש זה לא נפגם בחטא אדה"ר עם שאר החושים. והיא בחי' משיח אשר עליו אמר הכתוב – והריחו ביראת ה' – שיהא מורח ודאין, שידון עפ"י חוש הריח.

וע"כ אותו הצדוקי שהתקין מבחוץ ונכנס הי' עונשו שיצאו תולעים מחוטמו. כי יען אשר אינו מאמין בבחי' זו שאנו זוכים ביוה"כ אשר היא בחי' משיח שהוא חורש הריח וכנ"ל, ולכן בא ענשו בחוטם ששם הגיע פגמו.

ואנו ישראל המאמינים, כלה קרואה בנעימה,

אשרינו מה טוב חלקינו ביום הקדוש הזה, שציוה בוראנו שביום זה שאנו זוכים ליכנס לפני ולפנים ולהתקרב לבוראנו, ביום זה נתקן דוקא בפנים, באופן של קירוב למען דעת את האהבה רבה שאהבתנו ה' אלקינו ונתעורר בתשוקה לעבודתו.

תפלת יום הכיפורים

טעם למה מתירין הנדרים בהכנס יום הכיפורים

ברמב"ן בפ' מטות כתב הטעם ששבועה אינו חל על המצוה ונדר חל על המצוה וכתב משום דבשבועה כתיב בד' כמו ואשביעך בד', ובנדר כתיב לד' וידר ישראל נדר לד' וכו'. וכתב הרמב"ן והסוד כי השבועה מלשון שבעה כי בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה, והנדר בתבונה ראשית דרכו קדם מפעליו מאז, נמצא שהנדרים על גבי תורה עולים, ולפיכך חלים על דבר מצוה כדבר רשות, והנה כל נדר, לה'. וכל הנשבע, בו. עכ"ל.

וההסבר בדבריו הוא ששבועה הוא מלשון שבעה דהיינו לעולם הטבע כמש"כ כי בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה פי' שברא השי"ת העולם הזה בז' עמודים. ולכן אנו אומרים בד' כי אנו נשבעים בשכינה הנסתרת בעוה"ז, עולם הטבע, ואנו בתוכה, וכיון שמלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיני' לכך שייך לומר שבועה בד'. אבל נדר שאנו נשבעים בשכינה הנמצאת בעולם הניסי עולם השמיני ששם השכינה היא יותר בהתגלות ואין אנו נמצאים בתוכה, אז אומרים אנו לד', להשכינה השורה בעולם ההוא שאין אנו נמצאים בתוכו. וכן הנדר חל על מצוה כי המצוות שייכות לעוה"ז [ולעת"ל אמרו חז"ל במס' נדה, מצוות בטילות] ונדר שייך לעולם השמיני ולכן חלין על דבר מצוה. וזהו מש"כ הרמב"ן שנדר בתבונה ראשית דרכו קדם מפעליו, פי' דהוא כמו תורה שקדמה לעולם ואינו שייך לעולם הזה אלא לעולם השמיני. ובזה ג"כ מבואר מש"כ בס' שערי אורה שעולם השמיני ג"כ נקרא נדר. והבן.

ולכן ביוה"כ שאז נתגלה שער הנו"ן כידוע, נמחלו עוונות ישראל, כי בשורש האיש ישראלי הוא כולו טוב, ולכן טרם היכנס יום הנעלה ההוא אנו אומרים כל נדרי ומתירין את הנדרים לכפר על עון נדרים כי מי שפגם בנדרים ח"ו האיך יזכה למחילת עוונות ע"י עולם הנדר, הלא אין קטיגור נעשה סניגור.

פרשת בחוקתי תשל"ג

ענין תפלת כה"ג עמך ישראל צריכין פרנסה

ידוע מה שאמרו רז"ל דלמה נקרא שמה אבן שתי' שמשם הושתת העולם. והיינו דבאמת האבן שתי' עצמו (וה"ה כל מקום הקה"ק) הוא עדיין שמים ומשם והלאה מתחיל בריאה. ומשו"ה מקום הארון אינו מן המדה וכרובים בנס היו עומדים, דמקום וזמן וחשבון כל אלו הם שייכים לעוה"ז, אבל למעלה בשמים אינם שייכים כלל וכלל, דשם הוא למעלה מן המקום ולמעלה מן החשבון. ומקום הארון מפני שהוא ג"כ עדיין שמים ורק משם והלאה מתחיל בריאת עוה"ז כנ"ל ג"כ למעלה מן המקום ומן החשבון, וע"כ אינו מן המדה.

וביוה"כ, יום גמר החתימה, באים המיימינים והמשמאילים לפני הקב"ה, והמשמאילים והמקטריגים טוענים שח"ו רובם עונות וכו', נותן לנו הקב"ה עצה נגד זה, שיכנס הכה"ג לקה"ק ושם אין שום נפקותא בזה שיש ח"ו רוב עונות שהרי שם הוא למעלה מן החשבון ומשו"ה אין הכה"ג מתודה שם רק מתפלל שם תפלה קצרה ואומר עמך ישראל צריכין פרנסה וצריכים גשמים וכאן הוא מקור החסד וההטבה. דהרי הראשונים חקרו לידע טעם בריאת העולם, וידוע מה שמביאים הספה"ק טעמו של האר"י הק' דעלה ברצונו ית'

להיטיב ולהתחסד ע"כ ברא העולם כדי שיהא לו ית' עם מי להיטיב ולהתחסד. וכיון דזהו עיקר טעם בריאת העולם, ומקור הבריאה, הוא האבן השתי' כנ"ל נמצא דאבן שתי' הוא המקור של חסד והטבה, ע"כ מתפלל שם הכה"ג דמאחר דכאן הוא המקום שממנה התחיל בריאת העולם כדי להיטיב ולהתחסד עם הנבראים ע"כ תן להם צרכיהם.

פרשת ויקרא

אנו כרמך ואתה נוטרינו

אי' בספר מטה משה בשם קדמונים הטעם למה נקרא שלמה בשם קהלת. כי דברים אלה אמר במעמד הקהל במוצאי שנת השמיטה. ויש לבאר הענין, דהנה בדרך כלל בכל שנה אדם אוסף תבואתו מן השדה בזמן הסוכות, ולבו שמח עליו מהברכה אשר ברכו ה'. ומבין משמעותו של שמחת חג האסיף כפשוטו שהשמחה היא באסיפת התבואה מן השדה. ואמנם כאשר באה שנת השמיטה שבו אין אוספים התבואה מן השדה ועכ"ז בצאת השנה חוגגים את חג האסיף, מתעוררת השאלה לשמחה מה זו עושה. והלא בשנה זו אין כאן שמחת אסיפת התבואה, ובעל כרחך מתברר כעת פירוש אחר בשמחת האסיף. והוא שכמו שיש אכר תחתון עוסק באסיפת תבואה כן יש גם אכר עליון שהוא הקב"ה האוסף את תבואתו שהם כלל ישראל הנקראים ראשית תבואתו, וכמ"ש (ישעי' ה') כרם היה לידידי. וכמו שאומרים בתפלת יו"כ אנו נחלתך ואתה גורלנו, אנו כרמך ואתה נוטרנו. ובסיום השנה אוסף הקב"ה את ישראל ואת המצוות שעשו במשך השנה, וזהו שמחת חג האסיף, ולא כפשטות המשמעות על אסיפת התבואה הגשמית. ואז רוצה הקב"ה שכולנו נעלה ונראה לפניו בביהמ"ק כדי שישבע נחת מתבואתו. ויתר על כן בשנת השמיטה כמו שכ' הח"ס שבשנה כזו שנטשו כל ישראל עבודתם בשדה והתפנו לעסוק בתורה ועבודה ונתקדשו במעלה יתירה עד שר"ה הבא אחר שנה כזו היה במעלה נכבדה ויתירה על שאר שנים, וכן יוה"כ וסוכות. וע"כ צוה אז הקב"ה במצות הקהל שיבואו כולם עם הנשים והטף ולהראות את פני ה' כדי שירוה הקב"ה עונג ונחת מבני ישראל.

וע"כ קורין פ' האזינו לפני יוה"כ וסוכות, שבו כלולים כל נשמות ישראל, כי הוא זמן אסיפת ואחדות כל ישראל, וקוהל"ת בגימט' ישרא"ל הרומז על התקהלות ואסיפת ישראל, שע"ז בא חג האסיף.

סוכות

יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה

והנה האתרוג הוא נגד ה"א בתרא שהוא בחי' התשובה תשוב ה"א, ואמרו צדיקים שדמעות של יוה"כ מכבסין כתמי האתרוג, ואין הכוונה בממשות הכתמים שבאתרוג שהרי המציאות תכחיש זאת. אלא הכוונה בפנימיות האתרוג שהוא הלב שמתכבסין ממנו כתמי העוונות ואזי יכול לקיים מצות לקיחת ד' מינים כהלכתו בשמחת הלב ובהרגשה הראויה.

ובעבודת ימי חג הסוכות ג"כ מכבסין כתמי העוונות רק באופן אחר, כי מה שמתקנים בימי התשובה בדמעות של מרירות המכבסין הכתמים מתקנים עתה בטיפי זיעה של ריקודין של שמחה המכבסין ג"כ הכתמים. ורמזו בספה"ק בתיבת סוכ"ה ר"ת ויאמר ה' סלחתי כדברך. וע"כ בתפילת נעילה אנו מבקשים יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה כמובא מהרה"ק מזידיטשוב שזה קאי על צל הסוכה. ובסוכה יש קדושת ירושלים וזהו בנין ירושלים הנשלם אז. וע"כ תיבות יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה בגימ' בא"י בונה ברחמיו ירושלים.

פרשת האזינו תשנ"ב

קריאת היום

הקשר בין פרשת יוה"כ למיתת שני בני אהרן

ויאמר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו'. ראוי להבין הקשר בין פרשת יוה"כ למיתת שני בני אהרן. גם צ"ב ענין השעיר לעזאזל שנותנים על ראשו עוונות בית ישראל, וכי שורת הדין כן טובי' חטא וזיגוד מינגד.

והנה כ' התוי"ט במס' אבות על הא דחשבינן בעשרה נסים שבמקדש שלא אירע קרי לכה"ג ביוה"כ. דלכאו' תמוה מה הי' נס בזה, וכי לא כך ראוי לו, אלא אחרי גודל התגברות הס"מ בראותו שקרוב הוא להיות מנוצח, היה צריך לנס גדול שיוכלו להנצל ממנו. וזה מכוון לדברי רבו המהר"ל שהיצה"ר מתגבר ביותר לפי מעלת האדם. והנה כי כן איזה עצה יתן האדם לנפשו שיוכל להלחם במלאך של אש העומד על האדם בקטרוגיו, אין לנו שום עצה כי אם לעמוד ולבקש על נפשנו מהקב"ה שיחוס עלינו להצילנו מכוחות היצה"ר שהרי הדבר מסור ביד הקב"ה, וכדאי' במס' ברכות (לב.) אלמלא ג' מקראות הללו נתמוטטו רגליהם של שונאי ישראל, חד דכתיב ואשר הרעתי, וחד דכ' הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל, וחד דכתיב והסירותי את לב האבן מבשרכם ועוד אמרו שם אליהו הטיח דברים כלפי מעלה שנאמ' ואתה הסיבות את לבם אחורנית.

והנה הכה"ג ביוה"כ היה בעל הנס שאירע לו נס גדול שלא הצליח הס"מ לטמאו, ובזה היה כוחו לכפר על ישראל כי בהכנסו אל הקודש ערך טענתו לפני השי"ת באמרו ראה והבט היאך הוצרכתי לנס לינצל מן הס"מ, וא"כ מזה תראה היאך שכל עונות בית ישראל הם רק בשביל ריבוי הקטרוגים שמעמיד היצה"ר עליהם עד שא"א לעמוד בהם, וא"כ ראויים הם לכפרה וינתנו על ראש השעיר. ומעתה יבואר ענין נדב ואבוהוא כי באשר שבאותו ר"ח ניסן שנטל עשר עטרות היה יום נעלה ומרומם שעדיין לא הי' כמותו מיום הבריאה והשתדלו נדב ואבוהוא בעבודתם הרמה להביא את עולם התיקון ביום ההוא שהי' מסוגל מאד לכך, ועל זה התגבר מאד הס"מ לעומתם בקטרוגו כדי לבטלם, ומגודל הקטרוג נמצא בהם איזה פגם כל דהו שיוכל הדין לחול עליהם, כי לא זכו הם לנס של הכה"ג שינצלו מקטרוג הס"מ כי עדיין לא בא זמן התיקון ולא הי' להם הסייעתא דשמיא לכך.

ומעתה יתבאר קשר מיתת נדב ואבוהוא לעבודת יוה"כ. כי אחר שמתו נדב ואבוהוא נתברר בזה גודל הקטרוג שהיצה"ר מקטרג על היוצאים מסדר העולם ומניח כל העולם ומתגרה בישראל וביותר בת"ח, עד שהגיע לכך ששלט מדה"ד בגדולי עולם האלה. וע"כ ראויה היא עבודת יוה"כ לישראל שיהא להם כפרה ע"י שינתנו העוונות על ראש השעיר שהרי כל העוונות הם רק מחמת קטרוג היצה"ר אבל לא מחמת עצמותם, וא"כ ראוי שיהא השעיר כפרה תחתיהם.

והנה כפי האמור אין מפלט מקטרוגי היצה"ר אלא ע"י שנזעוק לפני המלך כי הננו בידך כחומר ביד היוצר ונפשי שפכי כמים לבך נכח פני ה' שיצילנו מכוחות היצר האוסר אותנו בחבליו ואין מניח אותנו ללמוד ולהתפלל ולעשות צדקה. וענין זה מסור הוא ביד הבחירה של האדם להתחנן לפני הבורא ית"ש שיסיר לב האבן ויתן בנו לב בשר ויפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו.

פרשת אחרי - קדושים תש"נ

ואל יבא בכל עת אל הקודש – בזאת יבא אהרן

כתיב, ויאמר וגו' דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקודש. ומשמע שהתנאי של ביאה אל הקודש הוא ע"י עת מיוחד. ואומר בזאת יבוא אהרן אל הקודש, ופרש"י וז"ל, ואף זו לא בכל עת כי אם ביוה"כ כמו שמפורש בסוף הפרשה בחודש השביעי בעשור לחודש. עכ"ל. ביאורו, שצריכים שני תנאים להיתר ביאתו אל הקודש. האחת, לא בכל עת כי אם ביוה"כ. השנית, אפילו ביוה"כ, דוקא ע"י עבודת היום בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה וכו'. והנה הקשו למה לא כתיב תיכף זמן היתרו, והי' ראוי לכתוב ואל יבוא בכל עת אל הקודש כי אם ביום הכיפורים, שזהו ביאור מתי הוא העת הראוי. ואח"כ לכתוב הפרטים הנוספים של בפר בן בקר וגו'. ובמדרש איתא שאמר הקב"ה למשה בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס רק שיכנס בסדר הזה. ועל זה הקשה היפ"ת, הלא כתיב אחת בשנה. עיי"ש.

והחכמת אדם בסוף ספרו הביא בשם הגר"א שביאר דברי המדרש כפשוטן שלא נאסרה הכניסה לקה"ק בשאר ימות השנה אלא לשאר כהנים גדולים, משא"כ אהרן הי' מותר להכנס בכל עת שירצה. ועדיין לא מתורץ למה כתיב ואל יבוא בכל עת, שהרי יכול לבוא בכל עת ע"י פר בן בקר וכו'.

והנראה בזה כי לפעמים לפעול דבר גדול, צריכים מצב ראוי לזה, כמו עת רצון, או ע"י צדיק נשגב, או במקום קדוש, ולפעמים צריכים צירוף של שנים או יותר מצבים ראויים לפעול דבר גדול, כגון כפרת יוה"כ שהוא ע"י כהן גדול דוקא, ובצירוף, שהוא ביום הקדוש דוקא, וגו', במקום קודש הקדשים דוקא. והנה ידוע כי הקריאה מעורר הזמן ולכן אמרו שבשבת שקוראים פ' בא יש הארה של פסח. וכשקורין פ' יתרו יש הארה של שבועות. (עיין בפרי צדיק פ' בא אות י"א שהביא כן בשם הרבי מלובלין זי"ע). ויתכן לומר שגדולה ונשגבה היתה מעלתו של אהרן, שהי' יכול ע"י עבודת יוה"כ אפילו באמצע השנה, להמשיך בחינת יוה"כ ממש, מה שלא היו יכולים לעשות כהנים גדולים אחרים. והיינו, ואל יבוא בכל עת אל הקודש, בזאת יבוא אהרן אל הקודש, בפר בן בקר, וממילא על ידו נמשך העת. אבל שאר כהנים רק כמו שנכתב בסוף הפרשה בחודש השביעי בעשור לחודש, ולא בעת אחר. וגם אהרן אינו יכול להמשיך ולהוריד את העת הנכבד הזה רק בפר בן בקר, דהיינו עבודת יוה"כ. אבל בלי זה אין נמשך העת, וממילא אסור משום אל יבוא בכל עת.

ומה שנמשך זמנו של יוה"כ לתוך שאר ימות השנה ע"י עבודתו של אהרן, זהו כמו גילגול ועיבור נשמות. וכשם שנשמה ששייכת לאיש אחד, נמשכת ומתעברת באיש אחר, כן זמן מיוחד ששייך ליום אחד, אותו האור המאירו, כלומר נשמת הזמן, נמשכת ליום אחר, ונתמלא אותו היום האחר בקדושת יוה"כ שהוא נשמת הזמן. ואפשר לומר שנדב ואביהוא ע"י מיתתן בקרבתם לפני ד' המשיכו כפרה לישראל כי מיתת צדיקים מכפרת. וזכו שנכנסו נשמותיהן עי"ז לתוך פינחס שהוא איש גש ויכפר על בני ישראל, וברא מזכה אבא וזכה אהרן אביהם לפעול כפרה לבני ישראל בכל יום שרצה ולא רק אחת בשנה.

פרשת אחרי

ואל יבא בכל עת אל הקדש

בפרשה זו כתבה התורה סדר עבודת יוה"כ. אמנם לא נזכר הזמן של יוה"כ אשר בו יש לעשות סדר העבודה. ורק בגמר הפרשה כשמצוה הכתוב על איסור מלאכה ומצות העינוי שם נזכר 'בחדש השביעי בעשור לחדש'. וצריך ביאור.

וי"ל כי יוה"כ הוא למעלה מן הזמן. והנה יש כ"ח עתים המוזכרים בספר קהלת (פרק ג')

לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. עת ללדת, וגו'. אבל יוה"כ אינו מוגבל בכ"ח עתים האלו כי הוא מבחי' שלמעלה מן הזמן. וז"ש (ויקרא ט"ז) ואל יבא בכל עת אל הקדש. שבבואו לקודש ביוה"כ לא יבא עם הכ"ח עתים. וזה נרמז כי בסדר הפסוקים יש כ"ח פסוקים עד שהזכיר הפסוק את הזמן של יוה"כ. וי"ל כי כ"ח הפסוקים הם רמז לכ"ח העתים, שבכל סדר הכ"ח פסוקים לא נזכר הזמן של יוה"כ כי אינו שייך בסדר הכ"ח עתים. ואמנם בשליחות השעיר לעזאזל שם לא קיימת בחי' זו של למעלה מן הזמן, ולכן נאמר 'ושלח ביד איש עתי' שזה כבר שייך לסדר הכ"ח עתים. [וכאשר מלמד אחד הגיד דברים אלה לנערים תלמידיו, העיר בחור אחד בן ט"ו שנים, שפרשת אחרי הפרשה של יוה"כ, היא הפרשה ה–כ"ט שבתורה. כי כ"ח סדראות לא הוזכר בהם יוה"כ כי הם עדיין שייך לכ"ח עתים. והדברים משמחים].

ומזה הטעם בשנת היובל היתה העברת שופר תרועה ביוה"כ, כי יובל ויוה"כ בני חדא בקתא נינהו. וכבחינת חג השבועות שהוא יום החמשים שאינו בכלל המספר כי הוא למעלה מן המספר שהוא בחי' היובל. והוא שייך לבחי' יוה"כ שהוא ג"כ בחי' היובל. ולכן אין זמן קבוע בחודש שיחול בו שבועות. כי בזמן שקידשו ע"פ הראי', חל שבועות ו' או ז' או ח' סיון. ולכך נאמר ביוה"כ 'והיתה לכם לחקת עולם' ורומז לעולמו של יובל. ולכן, חמשי"ם יו"ם. בגימ', כ"י יו"ם כפורי"ם הו"א. וכן, תספר"ו חמשי"ם יו"ם. בגימ', והית"ה לכ"ם לחק"ת עול"ם. וימי הספירה הם הכנה ליום החמשים. והיינו ע"י ספירת שבעה שבועות. וכדוגמא זו ההכנה ליוה"כ הוא בז' ימי התשובה כדאיתא מהאריז"ל שהז' ימים קודם יוה"כ מתקנים את ז' ימי השבוע של כל השנה. אלא שימי הספירה הם מזוקק שבעתים. שסופרים שבעה פעמים שבעה.

פרשת אחרי תשנ"ה

הטעם למה הביאו הכה"ג לטבול בבית הפרוה

אמר הכתוב "ורחץ את בשרו במים במקום קדוש", שהוצרכו הטבילות להיות בעזרה. ואי' (במס' יומא לה.) שהיה טובל בגג בית הפרוה. ופירשו שם מאי פרוה אמגושא. ופירש"י מכשף אחד בנאה ושמו פרוה. ע"כ. ובפי' הרע"ב (מדות פ"ה–מ"ג) הביא שבנה אותה ע"י כישוף ונקראת על שמו. ובשם הרמב"ם הביא פי' אחר שהיה חותר בקיר כדי לראות משם היאך היה הכה"ג עובד העבודה ומצאוהו והרגוהו. ע"כ. והתוי"ט שם תמה על פי' הראשון דהיאך יקיימו במקום הקודש בנין הנעשה ע"י כשוף. ולכאו' אף פי' הרמב"ם תמוה דהאם אין נמצא שם הגון יותר למקום קדוש זה, שהתורה קראתו מקום קדוש, מלקרא ע"ש אותו מכשף גוי, והלא שם רשעים ירקב.

והענין הוא שיום הכפורים הוא בחי' קדש הקדשים והוא יום שלמעלה מן הזמן, כי יום זה אינו בכלל הזמן, וכמו שכתב הכלי יקר עה"פ "ואל יבוא בכל עת אל הקודש" שלא יבוא כלל בשום יום שהוא בכלל העת, כי אם ביום שאינו בכלל העת. וזהו יוה"כ שאינו בכלל העת והזמן שאז כל ישראל נמשלו למלאכי השרת שהם למעלה מן הזמן. עיי"ש. ובבני יששכר (מאמרי תשרי מאמר ח') כ' שלכך נעלם זמן היום בעבודת יוה"כ בפ' אחרי, וגם נקראת שם המסכת "יומא" שאין מזכירין כלל איזה יום מדברים ורק סתם "יומא", להורות על בחי' היום שהוא למעלה מן הזמן, שאינו בכלל שאר ימי השנה. ע"כ. וביוה"כ יכול הכה"ג ליכנס למקום קדש הקדשים, כי בכל ימי השנה אין שייך לילוד אשה ליכנס למקום אש להבת שלהבת, אבל ביום כפורים שעצמותו של יום הוא בבחי' קדש הקדשים אז יכול הכה"ג ליכנס לקה"ק.

ונראה לומר דאותו מכשף חשקה נפשו לחזות בעבודת הכה"ג בקדש הקדשים, כי הרי

כאשר יצא הכה"ג מעבודתו בקדש היה תוארו נורא, וכאשר נאמר בפיוט ליוה"כ כהוד אשר הלביש צור ליצורים מראה כהן – כורד הנתון בגנת חמד מראה כהן – וכל זה היה רק מרושם שנשאר עליו מעת היותו בקודש במקום להבת שלהבת. וא"כ יש לדון מזה עד היכן הגיע זיו תוארו בעת היותו ממש בקדש הקדשים. ובדבר זה התבונן אותו מכשף ולכן היה עז רצונו לראות את הכה"ג בעבודתו. ומעתה יש לקשר ב' הפירושים של הרע"ב והרמב"ם דכחדא אזלי, שאותו מכשף בנה את בית הפרוה על שאומנות גדולה היתה נצרכת לכך להמשיך את מי המקוה על הגג, והוא היה אומן גדול ונתנו לו עבודה זו ורשות ליכנס. ומכיון שכבר עמד שם ניצל ההזדמנות וחתר חתירה ע"י כשוף אל מקום קדש הקדשים ונתן את נפשו על הדבר, שהרי אם ימצאו אותו תהיה אחת דתו להמית כאשר כן היה הסוף. וע"כ קראו אותו על שמו, כדי שבעת שיביאו את הכה"ג לבית הפרוה לטבול לעבודת היום, יעלה במחשבתו ויתבונן מה זאת שנקרא בית הפרוה ויתבונן בדבר הנ"ל. וזה יעוררהו שאם אותו גוי היתה לו השגה מגודל נוראות מקום קדש הקדשים עד שנתן נפשו לראות בעבודת הכה"ג שם, א"כ כמה וכמה יש לו לכה"ג להתכונן בהכנה הראויה בעת טבילתו ליכנס שם לעשות העבודה.

פרשת קדושים (הי' אז מחובר אחרי קדושים)

ע"י שהכה"ג נכנס לקה"ק זה מורה על היותו בחי' קה"ק בנפש

שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל אהל מועד לשרת בקדש.

פירש"י אותו כהן המוכן ליכנס לפני ולפנים ביום הכפורים וזהו כה"ג שאין עבודת יוה"כ כשרה אלא בו ע"כ.

ראוי להבין דאם בא הכתוב לסמן שהמדובר בכה"ג טפי הו"ל למינקט הלכות אחרות המיוחדות בכה"ג ולא הלכה זו שהוא נכנס לפני ולפנים ביוה"כ, שהרי הכא איירינן בשמונה בגדים שבהם דייקא אינו נכנס לפני ולפנים.

ונקדים דברי החת"ס (תורת משה פ' אמור) עה"פ והוא אשה בבתוליה יקח, וז"ל הרמב"ם מונה זה למ"ע ליקח בתולה. ויש להסתפק אם לקח הכה"ג בתולה כשהיה כהן הדיוט ונעשה כה"ג אי מחוייב אז ליקח שוב בתולה. וממילא לדעת הרמב"ם דסובר דבכל השנה ג"כ אסור הכה"ג בב' נשים היה צריך לגרש הראשונה וליקח בתולה מחדש וצ"ע עכ"ל. ובשו"ת חת"ס (חאה"ע סי' קנ"א) כ' דאם נשאה בבתולי' אע"ג שאז לא היה כה"ג אולי כבר יצא י"ח של מ"ע בתולה מעמיו. אמנם אם היתה אשתו הראשונה בעולה ונתמנה להיות כה"ג יש לחקור אם צריך לגרשה ומצדד דלא יגרש, ולא יעבור בקום ועשה של גירוש אשתו ראשונה עכת"ד.

ונראה להוכיח דאם נשה בתולה א"צ לגרשה מדברי המד"ר (שה"ש פ"ג–ז) עה"פ – מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן – וז"ל מדבר באלישבע בת עמינדב שראתה חמש שמחות ביום אחד. ראתה יבמה מלך, ואחיה נשיא, ובעלה כה"ג, ושני בניה סגני כהונה, ופנחס בן בנה משוח למלחמה. כיון שנכנסו בניה להקריב יצאו שרופין ונהפכה שמחתה לאבל, מיד נעשית כתמרות עשן ע"כ. והשתא אילו היה אהרן הכהן מחוייב לגרשה ע"י התמנותו לכה"ג לשמחה מה זו עושה והלא עומד לגרשה. וע"כ דאין צריך לגרשה.

ויש לרמז ענין זה במ"ש בסיומא דמס' גיטין, כל המגרש אשתו ראשונה אפי' מזבח מוריד עליו דמעות, ע"כ. וי"ל הכונה שאפי' אם מגרשה בשביל עבודת המזבח כגון שנעשה כה"ג ורוצה לגרשה בשביל קיום מ"ע אשה בבתולי' יקח, אין נכון הדבר וכנ"ל. ואיתא שם, אם יגיש מנחה לא ירצה. וי"ל דקאי על מנחת חביתין של כה"ג, והבן.

אך מ"ש החת"ס דיצא ידי חובתו במה שלקח בתולה בהיותו כהן הדיוט, דבר זה צ"ב דהאיך שייך לצאת המצוה המוטלת על כה"ג

במה שלקחה לפני כן, והלא אז עדיין לא היה כה"ג ואף כאינו מצווה ועושה לא היה, שעדיין לא חל עליו שם כה"ג.

אמנם יש לבאר עפי"מ שיש לעמוד על כל המכוון שצותה התורה שיקח כה"ג כתולה דוקא. ובחינוך כ' ביאור ע"ז. וד"ת כפטיש יפוצץ סלע, וי"ל עוד דבר בזה. דהנה לעומת הכה"ג למטה יש כה"ג למעלה והוא מיכאל המקריב קרבנות משמים בביהמ"ק של מעלה, ואהרן הכהן בעבודתו למטה מעורר עבודת הכה"ג למעלה שהוא מיכאל סניגורן של ישראל. וחמ"ש בילקוט ראובני עה,כ, כי היום, ה' נרא"ה אליכ"ם, נרא"ה אותיות אהר"ן, אליכ"ם אותיות מיכא"ל. והכה"ג נכנס אל קדש הקדשים שמקום זה הוא מבחי' ג' ראשונות ולמעלה משבעת ימי בראשית. ושם עולם השמיני ששם בחי' הכפרה וסליחה ורחמים גמורים ואין שם פגם חטא. ומשם נמשכת בחי' יוה"כ וכן פורים שהוא יותר במעלה מיוה"כ כדאי' בתיקוני זוהר. ושם בטלים כל הקטרוגים ומתגלים בחי' ישראל בנים למקום, וע"כ באיזה מצב שהוא מ"מ לא נאבד השם בן. ושם היא זכירת ברית אבות אשר אף אם זכות אבות תמה מ"מ ברית אבות לא תמה. כי ענין הברית הוא קיום הקשר בין שני אוהבים אף אם יבואו זמנים שהיה ראוי שתתבטל האהבה, מ"מ תתקיים ע"כ כריתות ברית. וכענין דאי' (סנהדרין כב) אין אשה כורתת ברית אלא למי שעושה אותה כלי. וכך קיימת ברית בין ישראל להקב"ה שהם זווג עליון שבכל אופן ומצב לא יתפרד הקשר ביניהם. ובחי' זו שייכת בקדש הקדשים ששם מונחים לוחות הברי"ת בתוך ארון הברי"ת. כי שם מופיעה בחי' ברית אבות המקיימת הקשר בין ישראל להקב"ה לעולם. ועי"ז בטלים הקטרוגים ונפתחו שערי רחמים וחיים וחן וחסד, ומתגלית בחי' אור פניך, ולכן יש שם שני כרובים שהם מרומזים על החתן והכלה, קוב"ה וכנס"י כמבואר בח"ס גיטין באגדת החורבן. ומובא בס' אמונה ובטחון להרמב"ן שבלוחות ה יו ח' פעמים שם הוי"ה. ורומז על בחי' עולם השיני ששם מתעוררת ברית אבות, ולוחות הברית מורים על ענין זה.

וע"ד שביאר המהר"ל (תפארת ישראל פמ"ח) דברי הירושלמי (תענית פ"ד ה"ח) הלוחות ארכן ו' טפחים ורחבן ו' טפחים והיה משה תופס בטפחיים והקב"ה טפחיים וריוח בעמצע ע"כ. וביאר המהר"ל וז"ל כי התורה היא החיבור בין השי"ת שהשפיע התורה ובין העם המקבלים את התורה, ולכן אמר כי השי"ת הי' תופס בשני טפחיים העליונים ומשה המקבל היה תופס בשני טפחיים התחתונים. ואמר כי השני טפחים חלק, ואותם שני טפחים חלק משותפים בהם, השי"ת הנותן והאדם המקבל. ודבר זה מורה החבור הגמור שיש אל האדם עם השי"ת ע"י התורה, כי הכי קיי"ל לענין שנים אוחזין בטלית מה שהוא ביד כל אחד הוא שלו והשאר חולקין בשוה ושניהם משותפים בו ע"כ. הרי שהלוחות מורים על הברית שבין ישראל להקב"ה, וע"כ מקומם בקה"ק, ששם בחי' עולם השמיני, שבו מתגלה בחי' הברית שבין ישראל להקב"ה. וכן מה שלובש הכה"ג שמנה בגדים הוא להורות על בחי' עולם השמיני המתעוררת אצל הכה"ג הנכנס לקה"ק.

ומעתה י"ל שכיון שהכה"ג למטה מעורר למעלה, לכן נצטוה כה"ג ליקח בתולה, כי ע"י שנשואיו הם זווג של כריתות ברית כי האשה כורתת ברית עם מי שכעשאה כלי עי"ז יש בכוחו לעורר את זכירת הברית אצל הזווג העליון בין כנסת ישראל להקב"ה. כי כל זווג למטה מעורר הזווג העליון. וע"כ שזווגו של הכה"ג הוא באופן של כריתות ברית אבות בין ישראל להקב"ה. ומעתה סגי במה שהכה"ג נשאה בתולה בעודו כהן הדיוט שהרי סוף סוף זווגו הוא באופן של כריתות ברית. וידוע בין לומדי הישיבות שענין הקידושין אינו נעשה רק בשעת הקידושין אלא הוא מתחדש תמי בכל רגע וממילא שפיר יוכל הכה"ג לעורר ברית אבות אף ע"י שנשא בתולה בעודו כהן הדיוט.

*

והנה הכה"ג הוא עצמו בחי' קדש הקדשים. שכל מה שיש במקום יש בנפש. וע"כ שייך הכה"ג ליכנס לקה"ק כי נפשו בחי' קה"ק.

וכמ"ש ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים. וכן בפרשתינו מסיימת הפרשה, וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה וגו' קדש קדשים הוא לה'. וקשה לפרש דקדש קדשים קאי על המזבח. והמלבי"ם מפרש דקאי על אהרן שהוא קדש קדשים. ומעתה צ"ב למה נאסר הכה"ג ליכנס בשמנה בגדים לקה"ק משום שאין להזכיר בקה"ק חטא העגל ע"י בגדי זהב. והלא הכה"ג עצמו הוא בחי' קה"ק, אף בחוץ ואעפ"כ מותר לו ללבוש שמנה בגדים. וא"כ אמאי לא יהא מותר לו אף ליכנס לפנים, ולא נחוש להזכרת חטא, כי שם בחי' עולם השמיני שאין מגיע שם קטרוג חטא.

אמנם יתבאר ע"ד שכ' בזוה"ק עה"פ ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם. שהוא משל למלך שהיתה כלתו נמצאת בבית בורסקי, הרי לא מנע המלך מלילך אל כלתו בשביל הריח הרע. וה"נ ישראל הם כלתו של הקב"ה וע"כ אף בהיותם בגלות בארץ אויביהם אין הקב"ה ממאסם . והטעם, "לכלתם", כ' חסר וי"ו ורומז שישראל הם כלתו של הקב"ה, וע"כ אין הקב"ה מואסם לעולם ע"כ.

ובזה יבואר שבחוץ אין קפידא שלא ילבש הכה"ג בגדי זהב, כי שם שייכת הבחי' הנ"ל שהמלך יוצא אל כלתו במקום בורסקי. וה"נ הקב"ה יוצא אלינו אף בתוך טומאותנו ואין לחשוש על בגדי זהב. וע"כ השמנה בגדים מתוררת בחי' עולם השמיני וברית אבות כנ"ל. והכה"ג בעצמו הוא בחי' קה"ק המעורר את הברית. אך כל זה שייך בחוז. אבל כשהכה"ג נכנס בפנים אין זו דרך ארץ ליכנס במזכרת העון. שהרי אז אנו נכנסים למלך ולא המלך בא אלינו. וע"כ ל"ש לסמוך על הזכרת הברית שבין ישראל להקב"ה.

ומעתה יתבאר שתלה הכ' ואמר, שבעת ימים ילבשם הכהן אשר יבוא אל אהל מועד לשרת בקדש, כי עי"ז שהכה"ג נכנס לקה"ק זה מורה על היותו בחי' קה"ק בנפש. ומטעם זה יכול הוא ללבוש הבגדי זהב בחוץ ואין לו לחשוש על קטרוג חטא כי בבחי' קה"ק אין שייך קטרוג כלל. וע"כ אמה"כ שמי ילבש את בגדי הזהב, אותו שנכנס לקה"ק וכנ"ל. כי הלבושים הוא שייך דוקא לשמונה בגדים המכוונים לח' פעמים הוי' שבלוחות.

פרשת תצוה - זכור - תשמ"ז

טעם סמיכות פרשת יום כיפורים לפרשת נדב ואביהוא

וצריכין להבין הענין מה שעשו נדב ואביהוא שהקריבו אש זרה לפני ה', וצדיקים גדולים כמותם שהיו גדולים אפי' ממשה ואהרן בוודאי היה להם כוונה בזה.

במסכת ברכות (לא:) אמרו, אליהו הטיח דברים כלפי מעלה שנאמר "אתה הסבת את לבם אחרנית" דהיינו, כשעמד על הר הכרמל נגד נביאי הבעל להקריב קרבן לה' התפלל תפילה ובתוך תפילתו הזכיר "אתה הסבת את לבם אחרנית", "דו רבש"ע האסט אוועק געקערט זייער הערצער" ע"י שבראת להם יצה"ר, כלום יש לך טענות על כלל ישראל שעובדים ע"ז, אתה גרמת לזה שעשית יצה"ר. ואלו היו באמת דיבורים קשים לדבר להקב"ה, ומי שאינו במדריגת אליהו הנביא אסור לדבר כזאת, אבל אליהו הרשה את עצמו לדבר כן במסירת נפש להמליץ טוב על כלל ישראל, ובזכות תפילתו ומסירת נפשו זכה שירד אש מן השמים ואכל את קרבנו ואח"כ בשמחה רבה אמרו כולם "ד' הוא האלקים".

וזה אפשר שהיה הענין בנדב ואביהוא שהקריבו אש זרה לפני ה', שטענו טענת אליהו "אתה הסבת את לבם אחרנית" אתה גרמת שיעברו בניך על דברי התורה שבראת להם יצה"ר, ובדור כמו דורו של אליהו שיזכו הכל לראות אש יורד מן השמים אז בנקל יכולין לומר ולהאמין שה' הוא האלקים, אבל מה יהיה בדור שלא ירד אש מן השמים אלא ירד אש זרה, אש של מינות ואפיקורסות ואש של תאוות ופריצות ירד לעולם מה יעשו אז, כלום

יש לך טענות על כלל ישראל בדור כזה שיורד האש זרה כמו בדורנו היום דור יתום של עיקבתא דמשיחא שאינו יורד האש מן השמים אלא אש של גיהנום, אש של פריצות ומינות יורד בחוצות, היום "א איד דארף זיך ווארפען פארען רבש"ע און בעטען ברחמים ובתחנונים שלא יהא נשרף מן האש של גיהנום". וצדיקים אמרו שבזמן עיקבתא דמשיחא יהיו הנסיונות באמונה קשות כ"כ שירד אש מן השמים, אבל בזאת הפעם לא לצד הקדושה, אלא שירד האש לנביאי הבעל רח"ל, ומ"מ יהיו צריכים להאמין ולומר ה' הוא האלקים, ובעוה"ר כבר נתקיימה במילואה ה' ישמרנו.

וזהו שטענו נדב ואביהוא שהקריבו ה"אש זרה" לפני ה', וטענו מה יהי' בזמן שלא יהי' רק אש זרה ולא אש מן השמים, ובהקריבם אש זרה, וימותו לפני ה', שמסרו נפשם להמליץ טוב על כלל ישראל. ואח"כ נתגלגלו בנשמת אליהו כמו שכתבו הספה"ק בשם הזוהר הקדוש שאותו יום היה יום שמיני למילואים ראש חודש ניסן, ואותו יום נטל עשר עטרות, ואחד מהם ראשון לאש, שבאותו יום היה פעם הראשון שירד אש מן השמים "וירא העם וירנו" שנתקבלו קרבנותיהם.

ועיין במאור ושמש (פ' פינחס עה"פ פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן) שמסר נפשו עוד הפעם עבור כלל ישראל באמרו "אתה הסבת את לבם אחרנית" יותר טוב הי' שתסלק היצה"ר ממנו. וכמה צדיקים נתנו עצה זו לומר ולבקש מהקב"ה "שומע תפילת עני, הסר נא ממני היצה"ר הלזה, ואם אמנם לא אקבל שכר על עבודתי כשאין לי יצה"ר, הלוא מוחל אני על זה, אי אפשי לא בה ולא בשכרה". וזהו ג"כ הענין של יום הכפור "מען טענה'ת זיך אויס מיטען אויבעשטער און מען בעט זיך איבער". עובדא הוה בא' שבא להרה"ק הר"ר אלימלך זצ"ל ורצה לראות איך הוא עושה "כפרות שלאגגען" לפני יוה"כ, ושלחו לראות אצל יהודי פשוט וראה שם איך שיש בידו ב' פנקסין בא' כתוב כל מיני עבירות שעבר במשך שנה שעברה ובפנקס האחרת כתוב שם כל מיני יסורין שסבל במשך השנה, ולקח שניהם וסיבבם על ראשו ואמר זה כפרתי זה תמורתי וכו'.

ובזה א"ש למה נכתב פ' יום כפור מיד אחר מיתת נדב ואביהוא, דשניהם ענין אחד לכפר על בני ישראל.

פרשת אחרי תשל"ט

בקריאת יוה"כ משתעי ביוה"כ דעוה"ז ויוה"כ דלעתיד – והמשך פרשת שחוטי חוץ

דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש וגו', בזאת יבוא אהרן אל הקדש בפר בן בקר וגו'. הקשה החת"ס דהול"ל אל יבוא בכל עת אלא בעשור לחדש השביעי, שהרי פתח לומר שלא יבוא בכל עת וע"ז ראוי לסיים באיזה עת יבוא, ולמה סיים בזאת יבא אהרן בפר בן בקר שאין זה דבר והיפוכו.

וי"ל דנדב ואביהו שייכים לעולם התיקון אשר בזמן ההוא אין שום חטא ופגם, וכמ"ש (ירמיה נ: כ) בימים ההם ובעת ההיא נאם ה' יבוקש את עון ישראל ואיננו ואת חטאת יהודה ולא תמצאינה כי אסלח לאשר אשאיר, ואז יהיה יום כיפור גדול וסליחה גמורה, ובעוה"ז יש לנו היום מעין זה אחת בשנה ביום כפורים. ולכן נדב ואביהו הם בבחי' יום כיפור הגדול שלעת"ל, וע"י מסירת נפש שלהם נצטרפו ונעשו בבחי' אליהו, בחי' יום הכיפורים הגדול שלעת"ל. ובזה פעלו להמשיך ענין יוה"כ לעולם, שכפי האמור יש בו ב' בחינות, האחד הוא יוה"כ הגדול שלעת"ל, והשני יוה"כ הקטן בעוה"ז, ושני בחי' אלו נכללו בפרשת יוה"כ.

ולכן כשמתחיל הפסוק ואמר אל יבוא בכל עת אל הקדש וגו', כוון על יוה"כ שלעת"ל, שהוא סתום וחתום ואין עתו ידוע, והוא למעלה מן הזמן בבחי' היובל. ולכן לא סיים הפסוק לומר באיזה זמן יבא אל הקדש, כי עתה ירמוז על זמן העתיד שאינו נתפס בזמן, וז"ש אל יבא בכל עת, שאינו שייך לבחי' בכל עת. ולכן

בהכרח המשיך הפסוק בעבודת יוה"כ ולא ממשיך בקביעת הזמן.

וכמו שמצינו ביעקב אבינו שאמר האספו ואגידה לכם וגו' באחרית הימים, ואחז"ל שביקש לגלות את הקץ ונסתם ממנו והתחיל לומר דברים אחרים, ועד"ז מתחיל בפרשתנו אל יבא בכל עת אל הקדש, ורצונו לסיים בזמן הגאולה, אבל כאן נסתם הענין כי הקץ סתום וחתום. וכמ"ש בסוף ספר דניאל על שאלת דניאל מהמלאך מה אחרית אלה, וענהו המלאך "כי סתמים וחתמים הדברים עד עת קץ". ולכן ממשיך הפסוק לדבר מעבודת היום של יוה"כ, בזאת יבא אהרן וגו' בפר בן בקר וגו', ואח"כ בגמר הענין מסיים בעשור לחדש וגו', שזהו יוה"כ של עוה"ז הנתפס בזמן.

וזמן יום הכיפורים שלעת"ל יומשך כשיבוא אליהו לבשרנו, ועד אז הקץ סתום וחתום, ולכן וא"ל יבו"א בכ"ל ע"ת א"ל הקוד"ש בגימ' אנכ"י של"ח לכ"ם א"ת אלי"ה הנבי"א, שאז יומשך העת הנכון ויתגלה מסתימתו. ולכן בתחילת הפרשה אין שום זמן, אבל בסוף הפרשה הזמן נכתב דוקא לענין עינוי ואיסור מלאכה, וזה לא שייך לעת"ל כי אז יתהפך יוה"כ, כדאיתא בזוה"ק, יוה"כ עתידין להתענג ביה ולשנויי ליה מעינוי לעונג ודא יהא בזמנא דפורקנא בעגלא (תיקו"ז, תיקון כ"א נז:).

ואחר פרשת יוה"כ, שהיא פרשת אליהו, נכתב פרשת שחוטי חוץ, איש איש אשר ישחט שור או כבש ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו', השייכת ג"כ לאליהו, כי מצינו באליהו שהקריב שחוטי חוץ בהר הכרמל עפ"י הדיבור בהוראת שעה, והענין בזה הוא עפ"י האמור שאליהו הוא מעולם התיקון.

דהנה ישנם נשמות שנדחו ממחנה ישראל והם משולחים לחוץ, וכמו שביארנו בשבת העל"ט בענין גחזי ובניו שהיו מצורעים, עיי"ש בארוכה. ואליהו ע"י שהקריב שחוטי חוץ, תיקן את הנפשות האלה ע"י שהמשיך הקדושה בבחי' מקום אל מחוץ למחנה, ובזה נתקנו הנדחים מחוץ למחנה בבחי' נפש.

ופרשה זו של שחוטי חוץ היא הוספה והמשך לפרשת יוה"כ, שהרי כל עניני הפרשה וכל מה שיארע בכל הדורות בודאי כולם מרומזים בפרשה זו, ואם באיזה דור יש היתר שחוטי חוץ כמו בימי אליהו, בודאי מרומז בפרשה זו.

והנה עיקר יוה"כ הוא בסופו בתפלת נעילה, ועיקר נעילה היא פסוקי היחוד אצל תקיעת שופר, ואז צועקים כולם ה' הוא האלקים, פסוק זה שצעקו ישראל על הר הכרמל, ובזה שבו בתשובה ונתקנו כולם.

ועכשו כל ישראל, וכל הבריאה וקוב"ה ושכינתיה, מחכים ומצפים על אותו העת והרגע שכל ישראל ישובו לקול השופר של משיח, ויצעקו ה' הוא האלקים, ויקוים 'כי אסלח לאשר אשאיר', כ"י אסל"ח בגימ' הוי"ה הו"א האלהי"ם, וכל העולם כולו יצעקו ה' הוא האלקים, וזה יהיה ביום הדין הגדול.

ובספר תקנת השבים לר' צדוק הכהן (דף לט:) איתא שהוצרך אליהו לברוח אחר המעשה בהר הכרמל לכפרה אהקרבתו בבמה אע"פ שהיה בדבר ה', עיי"ש.

והנראה בזה, כי כבר דיברנו כמה פעמים בענין מה שהגיד הבעש"ט הק', כי לפעמים צריך הצדיק ליפול ממדרגתו למטה, כדי ששם במקומות השפלים יחזור את הנופל בתשובה, ודרש כי מי שאינו חייב בדבר אין מוציא אחרים את חובתן (עיין מאור עינים ריש שמות). וי"ל שהכריחו מן השמים את אליהו לירד לבחינת שחוטי חוץ כדי להעלות משם הנידחים לחוץ ממחנה ישראל, אמנם מצד נפש אליהו עצמו לא עבר כלום, שהרי הוא נפש מעולם התיקון.

וכבר ביארתי במ"א שאליהו חי עכשו במצב ובתנאים של עולם התיקון, ולכן הותר לו בשר מבי טבחי דאחאב, ובעולם התיקון הרי

בית המקדש יתפשט עד דמש"ק [אותיות מקד"ש], כמו שדרשו עה"כ ודמשק מנוחתן (שה"ש רבה פ"ז עה"כ צוארך כמגדל השן), וכפי העתיד, שבו חי אליהו, הר הכרמל הוא מקום המקדש, רק לפי ראות אחרים זולתו היה צריך לכפרה.

ולפ"ז, כל הפרשה היא פרשת יוה"כ, מתחיל ביוה"כ שלעת"ל שאין בו עכשו תפיסת זמן, ובסוף משתעי ביוה"כ של עוה"ז שיש בו תפיסת זמן, בעשור לחודש בחדש השביע תענו את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו, וזה שייך דוקא ליוה"כ של עוה"ז, שהרי לעת"ל יהיה יוה"כ יום של תענוג ולא עינוי. ואח"כ פרשת שחוטי חוץ, תיקון לעת"ל ע"י אליהו, ורינת ה' הוא האלקים אצל קול השופר. ואח"כ פרשת עריות, שהיא ג"כ קריאת יוה"כ במנחה, ומובן ע"פ השפ"א, ששס"ה ימים כנגד שס"ה גידים, ויום כפורים כנגד גיד המילה, ולפ"ז גם פרשה זו תיקון של יוה"כ.

פרשת אחרי קדושים תשנ"ט

שייכות מות שני בני אהרן לכללות הפרשה של עבודת יוה"כ

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו'. הנה מקובל הכלל שהפסוק הראשון כולל את תוכן הפרשה, וצ"ב מה ענין מות שני בני אהרן לכללות הפרשה של עבודת יוה"כ.

ובא אהרן אל אהל מועד וגו', איתא בגמ' (יומא עא.) כל הפרשה כולה נאמרה על הסדר חוץ מפסוק זה, שהרי גמירי חמש טבילות ועשרה קדושין טובל כה"ג ומקדש בו ביום, ואי אמרת כסדרן כתיבי לא משכחת ליה וכו'. וצ"ב, למה באמת לא נכתב הכל על הסדר.

והנה החכמת אדם בסוף ספרו מביא פי' ע"ז בשם מחותנו הגר"א זצ"ל, עפ"י המד"ר כל הכהנים מוזהרים באל יבוא בל עת אל הקדש אבל אהרן עצמו יבוא אל הקודש בפר בן בקר וגו', והיינו שמותר לו לבוא בכל יום מימי השנה ובלבד שיעשה סדר העבודה שבפרשה.

והנה בכל הפרשה כתוב "אהרן" ולא כתוב "הכהן", אך בסוף הפרשה כשהזכיר הפסוק בעשור לחדש שם כתוב "הכהן" ולא כתוב "אהרן", והיינו משום האי טעמא, כי אהרן עצמו רשאי לבוא אף בכל השנה, משא"כ שאר כהנים גדולים אינם מותרים אלא בעשור לחדש.

והנה הא דגמירי מהלל"מ שיש ה' טבילות ועשרה קדושין, אין זה אלא על עבודת יוה"כ, אבל אצל סדר העבודה של אהרן שהוא אף בשאר ימות השנה א"צ מספר זה של טבילות וקדושין, ומעתה לגבי אהרן י"ל שהכל על הסדר, שהרי כל ההכרח שהוא שלא על הסדר הוא רק מכח שיחסר מסדר הטבילות והקדושין, וזה לא שייך אלא ביוה"כ עצמו, ולכן א"ש שבסדר העבודה שבפרשה המדבר באהרן הכהן עצמו שפיר נכתב הכל על הסדר, עכת"ד.

אמנם עדיין צ"ב, למה לא כתבה התורה בסדר שיעלה יפה בין לאהרן ובין לשאר הכהנים. הלא כל הבריאה כולה על כל חלקיה הנם מסודרים בסדר כח נפלא מאד, והתורה היא צורת העולם, ולא יבצר מבורא העולם שגם בתורה יהיה הכל על הסדר.

בגמ' (ברכות נח.) דרשו הפסוק לך ה' הגדולה הגבורה וגו' וההוד זה בהמ"ק, וצ"ב, הרי לפי הסדר ההוד הוא בסוף המדרגות, וכדאיתא בפתח אליהו נצח והוד תרין שוקין, והוד הוא הרגל שמאל, ולמה יקרא המקדש על שם מדת "הוד", והרי הוא תחלת המדרגות ששם הוא האבן שתיה ראשית הבריאה, וכדאי' בגמ' (פסחים ה.) שבהמ"ק נקרא ראשון כמ"ש כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו.

והביאור הוא, כי הנה תכלית הבריאה הוא כי רצה הקב"ה שתהיה לו דירה בתחתונים (וכדאיתא שהאבות הן המרכבה וגו'). וסיום המדרגות הוא במדת ההוד, ויסוד הוא

בחי' הכלליות, ומלכות הוא כלליות שבכלליות, ואמה"כ אצל שלמה המלך (ד"ה א כט, כה) ויגדל ה' את שלמה למעלה וגו' ויתן עליו הוד מלכות, ורומז למדת המלכות שהיא כלליות דהוד. והנה מדת ההוד הוא בחי' הביטול, שהוא ענין ההודאה, ובחי' זו ראויה בבהמ"ק שהוא מקום הביטול, כי שם מקום ההשתחויה שהוא ענין ההכנעה והביטול.

וע"ד שפי' בעל התניא במה שאומרים בנוסח התפלה ואין אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות לפניך בבית בחירתך, כי אין אנו יכולים לעשות השתחוואה פנימית, שהוא הביטול וההכנעה, אלא בבהמ"ק, ששם הוא גילוי המלכות, שמלכות שמים נגלה ומופיע שם בתוך הארציות. ולכן הבהמ"ק הוא מקום ההוד, וא"ש מה שדרשו ההוד זה בהמ"ק, שאף שהוא מקום הראשית ותחלת המדרגות, מ"מ שם נמשך גילוי השכינה מראשית ההשתלשלות עד למדות התחתונות, ומצד זה הוא מקום ההוד ששם בחי' הביטול וההכנעה.

וכבר ביארנו בפ' שמיני העל"ט שאהרן הוא החמישי שבסדר הרועים, המכוון למדת הוד, והוא בבחי' בהמ"ק, כי באהרן מופיע ג"כ מלכות שמים כמו שמופיע בבהמ"ק, כי היתה בו מדת ההכנעה והביטול כמ"ש וראך ושמח בלבו, שזהו בחי' הביטול הגמור כאין וכאפס ללא ישות כלל, ולכן הוא שלימות מדת ההוד.

ונקדים מ"ש בקדושת לוי לפסח (ד"ה מה שמקשים התוס') בענין שיש סתירה, שבמקום א' איתא שאברהם אבינו מל עצמו בפסח, ובמקום אחר איתא שמל עצמו ביוה"כ. וביאר, כי הנה בכל מועד שורה בחינה מיוחדת, בפסח האהבה ובר"ה היראה וכו', ובאמת גם בכל השנה כשהאדם מעורר אהבת הבורא מעורר בעולמות עליונים כפי מה שנפעל בפסח, וכן בכל בחינה ובחינה מעוררים בעולמות העליונים כמו באותם זמנים המיוחדים לבחי' זו, אך מ"מ בעולם העשיה א"א להמשיך בפועל בחי' זו ולעשות יו"ט כי צריכים לזה שיהיו כל ישראל בבחי' זו.

אמנם אברהם אבינו, שנאמר עליו אחד היה אברהם, מאחר שהיה יחידי היה יכול להמשיך בפועל ממש בעולם העשיה יו"ט לפי הבחי' שעורר בקרבו, ולכן היה יכול לעשות אף שני ימים טובים ביום אחד, דהיינו שע"י שעורר אהבת ה' היה עושה יום זה פסח, וע"י שעורר יראת ה' היה עושה יום זה יוה"כ, ומעתה א"ש שאין סתירה כלל כי כשמל עצמו היה גם פסח וגם יוה"כ, עיי"ש.

והנה יש מקום מיוחד בעוה"ז ששם הוא בחי' העליונים, והוא מקום קדש הקדשים, ולכן אין שולטים שם גבולי החשבון, וכמו שאחז"ל מקום הארון אינו מן המדה, כי שם למעלה מן המקום. וכמו כן אין שם שליטת הזמן, ושם הזמן אינו מן המדה, ולכן במקום ההוא יכול להיות יוה"כ כל השנה.

אלא שסתם כה"ג אינו ראוי ליכנס שם אלא ביום הכפורים עצמו, שאז שורה בחי' יוה"כ אצל כלליות ישראל. אבל אהרן הכהן היה ראוי ליכנס שם בכל ימות השנה, כנ"ל מדברי המדרש, והיינו עפ"י שנתבאר שבהמ"ק הוא מקום ההוד, תכלית התגלות עליונים במקום תחתונים, וקדש הקדשים הוא הוד שבהוד, ואהרן, שהוא השלם במדת ההוד, שעליו נאמר וראך ושמח בלבו, הוא בבחי' הוד שבהוד, וראוי ליכנס בקדש הקדשים כי אצלו בחי' יוה"כ כל השנה.

וגם יש לו המעלה של כלליות ישראל כבחי' האמורה בדברי הקדושת לוי הנ"ל על אברהם, אשר אחד היה אברהם וכל ישראל כלולים בו, וה"נ אהרן ע"י אהבת ישראל שבלבו והתקשרותו עם כל ישראל יש בו בחי' כלליות ישראל, ולכן נשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו, דהיינו כלליות כל ישראל.

וכאמור, יש לאהרן מעלת אברהם שנאמר בו אחד היה אברהם, וכמו שאברהם אבינו הוא האבן שתיה של כלל ישראל, כמו כן אהרן היה מקושר במדת האבן שתיה שהוא קדש הקדשים, ששם מתאחדים כלליות ישראל,

ואהרן היה מקושר במדה זו בלי חציצה כלל, ובכח זה היה ראוי ליכנס לקוה"ק בכל ימות השנה, וזה נרמז בזאת יבו"א אהרו"ן בגימ' אח"ד הי"ה אברה"ם.

ואהרן הכהן בכח שלימות מדת ההוד שבו היה יכול ליכנס תמיד בקדש הקדשים, ולכן וב"א אהרו"ן א"ל אוה"ל מוע"ד בגימ' מד"ת ההו"ד, שבכח מדה זו נכנס כל השנה לקה"ק.

והנה המהר"ל מבאר ענין שאמרו בגמ' (שבת קלט) עה"פ ישוטטו לבקש דבר ה' ולא ימצאו, שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד, דהנה כלל ישראל אחוזים בתורה ולכן מה שקורה לישראל קורה ג"כ לתורה, וזה הטעם שהלכותיה של התורה פזורים בכמה מסכתות ואין כל ענין מסודר במקומו, לפי שכלל ישראל מפוזרים בין האומות בגלות, ולכן גם התורה פזורה היא, ע"כ.

ומעתה י"ל על דרך זה אצל אהרן, שמצד בחינתו בשלימות מדת ההוד, ואין בו שמץ קנאה ותחרות, אצלו אין בחינת גלות כלל.

ובזה יבואר הענין במה שנכתב הפסוק של ובא אהרן אל אהל מועד שלא כסדרו, ועפ"י דרכו של הגר"א הנ"ל שאצל אהרן עצמו הוא על הסדר ודוקא אצל שאר כהנים אינו על הסדר, שטעם הדבר הוא ע"ד דברי המהר"ל שהתורה נסדרה לפי בחינתם של ישראל, ולכן מצד שבקורות הדורות היו כהנים גדולים שהיה אצלם קנאה ותחרות ומחלוקת, וממילא שייך אצלם בחי' הגלות והפיזור, מצד זה נמשך שהפסוקים של הפרשה בעבודת הכה"ג לא נסדרו לפי הסדר, שזה בחי' הגלות והפיזור, אך לגבי אהרן שפיר נכתבו הפסוקים על הסדר, וזה לפי שמצד בחינתו אין שייך בחי' הגלות והפיזור ולכן מצדו גם הפסוקים מסודרים בלי פיזור.

והנה ביארנו בפ' שמיני שנדב ואביהו היה אצלם פגם במדת ההוד, שהיו אומרים מתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור, וחסרה אצלם מדת ההכנעה והביטול, וכן איתא במדרש עה"פ איש מחתתו, שלא נטלו עצה זה מזה, והיינו שלא נהגו כבוד זה בזה ולא נכנעו איש לאחיו, וזה גרם קלקול התיקון שהיה ראוי להיות באותו ר"ח ניסן.

ולפי"ז מבואר שפסוק ראשון שבפרשתנו המדבר במיתת שני בני אהרן הוא הפסוק הכולל את הפרשה כולה, כי בו נמצא הפתרון למה שלא באו הפסוקים בפרשה על הסדר, לפי שיש פגם אצל הכהנים במדת ההוד, ולעומת זאת אצל אהרן שהיה מתוקן במדת ההוד באו הפסוקים על הסדר.

פרשת אחרי - קדושים תשס"א

יום הכיפורים לפני נעילה

יום הכפורים לפני תפילת הנעילה

בזוה"ק איתא עה"פ שימני כחותם על לבך, שזו בקשה שכנסת ישראל מבקשת בזמן של קירוב שכשיגיע זמן של ריחוק ישאר רושם מעת הקירוב בדוגמת החותם שכשהמלך מטביע חתימתו בטבעתו ע"ג הנייר או ע"ג שעוה אז אפילו לאחר שמסיר משם הטבעת נשאר שם הרושם. וזה אנו מבקשים שימני כחותם על לבך שישאר הרושם מזמן הקירוב.

והנה בעשי"ת הוא זמן שהקב"ה קרוב אלינו כמאה"כ דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ואחז"ל (יבמות קה.) אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ. ומ"מ אינו באופן שוה בכל הזמן אלא ביוה"כ הקירוב הוא ביתר שאת, ובפרט בזמן של נעילה שאז הוא בחי' דבקות ממש בהקב"ה. ואיתא דמר"ח אלול ואילך מתגלים הי"ג מדות של רחמים ובעשי"ת ביתר עז, ובזמן של נעילה הגילוי של הי"ג מדות הוא ממש באופן אחר לגמרי, שאז שופעים רחמים רבים בבחי' רעוא דרעוא ובפרט ביוה"כ שכל בשבת.

וביוה"כ מצות היום הוא העינוי, ומצינו שאף בפ' הקרבנות הזכירה התורה ועניתם את נפשותיכם. ונראה מזה שאין זה סתם מצוה המחוייבת ליום אלא זה מהותו ועצמותו, ולכן בסוף היום שאז נרגש עיקר העינוי כן ביחד עם זה הוא עיקרו ותקפו של יום הכפורים. ואמרו צדיקים שנעילה משמעותו שנועלים עצמם עם הקב"ה ביחוד ובשמחתם אל יתערב זר. ואז הוא בחי' יחידה, כאשר שמעתי מו"ר מו"ה ר' שרגא פייוול מענדעלאוויטש זצ"ל שבעשי"ת צריך לבוא ולהשיג בחי' יחידה, שהאדם יש בו נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה. והגבוה שבהם הוא בחי' יחידה. ונראה שזה בזמן של נעילה שאז משיגים בחי' יחידה.

וכן יכולים לזכות אז ליכנס לקה"ק כמו הכה"ג, וע"ד שכתב בס' עבודת ישראל ע"ד הגמ' (יומא ע"א:) שהי' מעשה בכה"ג שיצא מבית המקדש והוו אזליע כולי עלמא בתרי' וכיון שראו שמעי' ואבטליון שבקוהו לכה"ג ואזלי בתר שמעי' ואבטליון. ואמרו שם ייתון בני עממין לשלם דעבדין עובדא דאהרן, דאף שהם מבני גרים מ"מ הם עבדי עובדא דאהרן. ואמר ע"ז העבודת ישראל שהכוונה שאף שבמציאות הכה"ג נכנס לקה"ק אבל לאמתו של דבר נשמתם של שמעי' ואבטליון נכנסו שם והם עשו את העבודה כלומר עובדא דאהרן. ועד"ז בכל דור ודור אף שאין לנו כה"ג בשר ודם שעושה העבודה בקה"ק אבל מי שמתקן מעשיו בתשובה כראוי יכול לזכות ליכנס בנעילה לקה"ק ולידבק בהקב"ה.

ואף שבזמן זה כבר יגעים וחלושים אבל הכי יש חיך מתוק מזה, ומן הראוי להתאזר בשארי הכחות בכל לבבו ונפשו ומאודו. ותפילת נעילה היא תפילה של מסירת נפש ובאה לידי ביטוי בסופה כאשר אנו קורים פסוקי היחוד שאז בר ישראל עולה בכל הז' רקיעים ומכריז שהשם הוא האלקים. וע"כ צריך להתאמץ במסנ"פ בזמן הנעילה הזה אשר צדקים היו מצפים שלא יופסק הזמן של נעילה אבל זה א"א ובע"כ הוא נפסק, ורק באלף השביעי יהא כן שאז אין בו אכילה ושתי' רק נהנין מזיו השכינה אבל כעת הוא רק ביוה"כ שאז המאו מעין עוה"ב ובפרט כשחל בשבת.

וע"כ בנעילה הוא זמן החותם שאז אנו מתדבקים בהקב"ה והקב"ה מטביע חותמו בלמנו, ולפי ערך ההתאמצות במסנ"פ והדבקות כך נשאר הרושם לאח"כ בעת סילוק

שכינה ע"י תקיעת השופר, וכן ישראל נחקקין כביכול בלבו של הקב"ה, וכדאיתא במדרש שהקב"ה הוא לבן של ישראל וזהו שימני כחותם על לבך.

וזהו שאנו מתפללים לעת כזאת, חתמנו בספר החיים, כי החתימה בשעת נעילה, היא היא הדבקות של החותם בשעוה, כלומר של הקב"ה עם ישראל באופן של דבקות הלבבות בחי' כחותם על לבך. ולפי תוקף ההתפרקות והתשוקה להתקרב ולפי ההתאמצות להסיר המונים דבקות זה ע"י תשובה מעומקא דלבא, לפי כל זה החתימה חקוקה ביותר וביותר. ורושם של החותם נשאר בחקיקה בלב לכל השנה, והיא היא גופא החתימה לחיים ולגאולה ולפרנסה ולזכיות וכו'.

ואיתא בזוה"ק שבנעילה מנשב רוח מזרחית מג"ע, שאז הוא בחי' גן עדן שהוא העונג שאנו מתעדנים בדביקות בהשי"ת שהיא אהבה בתענוגים, והרוחות מג"ע מנשבים לבתי כנסיות ובאים לכל בר ישראל באשר הוא שם, ואם זוכים יכולים אז למעבד עובדא דאהרן.

ועל כן אין זה זמן שבו מביטים על המורה שעות אם כבר הגיע הזמן של מוצאי יו"כ, ובזמן זה אפשר לפעול בתפלתו בעדו ובעד ביתו ובעד כל ישראל שנזכה לשנת גאולה וישועה לעריכת נר לבן ישי משיחך. וצריך לראות שלא להיות כסיל ולנצל הזמן היקר. ונזכה להחתם בספר חיים ברכה ושלום ופרנסה טובה וגזירות טובות ישועות ונחמות ולהכתב בספר גאולה וישועה יחד עם כל בית ישראל.

יום כיפור

יום הכפורים לפני תפילת הנעילה

לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים ומפרש בגמ' יום הכיפורים שבו נתנו לוחות שניות לישראל. והענין הוא שבלוחות חקוקים עשרת הדברות. ואם איש ישראל מרגיש שהלוחות שלו נשברות, שה"אנכי ד' אלקיך" שלו דהיינו האמונה נחלש, או ה"שמור את יום השבת" שלו נשבר, או ה"לא תחמוד", אז ביום הכיפורים הקב"ה כותב ונותן לו לוחות שניות. ועיקר החיקיקה הוא בלב האדם כדכתיב כתבם על לוח לבך. והעבודה בימי התשובה שעברו עלינו היה לרכך את לב האבן כדי שיהיה יוכל לקבל הכתיבה והחקיקה שהקב"ה חוקק בנו מחדש ביום הזה.

וזהו מה שאנו מתפללים עכשיו וחתמנו בספר החיים. עיקר החתימה הוא החקיקה בלב, שהקב"ה חותם בלבנו עכשיו ה"אנכי ד' אלקיך", ה"שמור את יום השבת" וכל העשרת דברות, ומתחננים עכשיו, בספר חיים ברכה ושלום נזכר ונחתם. מהו עיקר החיים והברכה של ישראל, מרע"ה אמר ראה נתתי לפניך היום את החיים ראה אנכי נותן לפניכם ברכה את הברכה אשר תשמעו. מבקשים אנו שהקב"ה יחקוק ויחתום בלבנו חיים טובים וברכה שנקרא בתוכה חיים וברכה, חיים של התמדה בתורה ועבודת ד', אמונה בהירה, טהרה וקדושה, זהו עיקר החיים והברכה שלנו. וזאת גופא היא החתימה לחיים.

יום כיפור

מוצאי יום הכיפורים

לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך

ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין. אקצר כאן במה שהארכתי ע"פ המבואר בבני יששכר (חדש תשרי י' כ') כי גפן ודגן אישתנו למעליותא, כי כל פרי כאשר משנין אותן מצורתן אובדות מעלת ברכתן המיוחדת ומברכין עליהן ברכת שהכל, משא"כ בדגן ע"י הטחינה אדרבה נשתנה למעליותא לברכת המוציא. וגפן ג"כ ע"י הסחיטה נתעלה לברכת בפה"ג. ובזה פירש שם לדרכו בקדש.

ולדרכנו, כי שני מינים האלו מראים שיש בכח האדם להטיב לתקן א"ע. וכמו שאיתא בס' החינוך בטעם מצות מילה להורות שאדם יכול לתקן א"ע ע"י תשובה (כמו שאיתא במדרש כידוע). ובמקום שבע"ת עומדים שם אין צדיק גמור יכול לעמוד כי ע"י התשובה מתקנין א"ע יותר מיום הולדו שהי' צדיק גמור שאין בו חטא.

ובזה מבואר הבת קול היוצא במוצאי יוה"כ לך אכול בשמחה לחמ"ך ושתה בלב טוב יינ"ך. ולכן נימול אאע"ה ביוה"כ דייקא, והבן.

פרשת לך לך

הושענא רבה

טעם לקריאת יום זה הושענא רבה

כ' השפת אמת (שנת תר"נ) בענין הושענא רבה וז"ל מה שקבעו חז"ל רוב תפלות בזה היום כבר כתבנו שנקרא הושענא רבה שיכולים להוושע בו אפי' השפלים ודורות השפלים שהם בחי' ערבה לא טעם ולא ריח. ויש להבין א"כ מה כוחם. אך כ' דלותי ולי יהושיע פי' ע"י שיודעים שהם דלים וצריכין להושע ולהן הישועה, וכ"כ חז"ל אע"פ שאני דלה לי נאה להושיע הוא מטעם הנ"ל. וכדאי' בגמ' לא מרובכם כי אתם המעט שאתם ממעטים עצמיכם כשהקב"ה משפיע להם טובה עיי"ש. וכן הוא באמת מדתן של ישראל כשהקב"ה משפיע להם בחסדו מתבוננים באמת שאין ראויין לכך וממעטין עצמן ביותר. וכן הוא המדה כי עיקר הישועה לדלים. ולכן עיקר הישועה שיבוא משיח צדקנו במהרה מוכן דוקא להיות בדורות השפלים וכו'. ומסיים שם וז"ל והשי"ת שהוא עוזר דלים ירחם ויחוס ויושיע לעם עני ודל. שמה נוכל להיות יותר דלים מכמונו עתה ולה' הישועה עכ"ל. ובמחילה מכבוד קדושתו, חסו עליו מן השמים ולא גילו לו שיבוא עוד דור שיהא יותר דל ועני מדורו. אבל זאת בודאי אנו יכולים לומר וא"צ לזה את השפ"א – שלא יכול להיות דור יותר דל מדורנו, ולה' הישועה.

שבת חוה"מ סוכות תשמ"ט

הושענא רבה הוא יום של תפלה והתקרבות קמי מלכא

יום הושענא רבה הוא יומו של דוד המלך שאמר ואני תפלה וע"כ יום זה הוא יום של תפלה והתקרבות קמי מלכא. וזה ענין הערבה הרומז לשפתיים כדאי' במד', והם השפתיים שהאדם פותח בדברי תפלה שהקב"ה נושקם כדאי' במד' עה"פ אם תשכבון בין שפתיים שהקב"ה נושק דבר התפלה של בנ"י. וכמוזכר ענין הנשיקין ביה"ר שאחר חביטת הערבה. ומקובל מצדיקים בשם הבעש"ט הק' שע"י התפלה בכוונה בג' ימים אלו של הוש"ר ושמע"צ ושמח"ת מסוגל להתפלל כל השנה בכוונה.

שבת חוה"מ סוכות תשמ"ט

ערבה מרמז על ישראל במצב שפל

הערבה מרמזת על ישראל במצב שפל כשאין בהם לא טעם ולא ריח ולא נשאר להם אלא תפלה כעני בפתח ופנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם. וביום הערבה חובטין את הערבה על גבי קרקע בבחינת שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו ותיכף קומה עזרתה לנו כי כשמגיעין לבחינת נפלה

הושענא רבה

הוש"ר נקבע ליום חול כדי שיוכלו להאחז בו השפלים שאינם זוכים לאור השבת

שבעת ימי הסוכות הם מכוונים לשבעת ימי בראשית שבכל שנה מתחדשת הבריאה בשבעת ימים אלה. וביום השביעי שהוא הושענא רבא נשלמת הבריאה. וע"כ אי' בשו"ע שבהו"ר מרבים במזמורים ומוסיפים בסדר התפלה המזמורים של שבת. כי ביום השביעי ראוי לזמר ולשבח. והוא יומו של דוד נעים זמירות ישראל. ובוה נשלמת סדר הבריאה

בבחי' חסד, כמובא בספה"ק שבר"ה הוא בחי' פחד יצחק. ויוה"כ הוא בחי' רחמים מדתו של יעקב. ובהו"ר הוא בחי' חסד לאברהם.

וראוי להתבונן – מאחר שהושענא רבא הוא יום השביעי. ומצינו בחג הפסח שהיום השביעי הוא מקרא קודש. והבעל התניא מבאר ששביעי של פסח הוא בחי' השבת של פסח ומדרגתו נעלה ביותר. א"כ אמאי לא נצטוינו גם ביום השביעי של סוכות שיהיה מקרא קדש.

אכן י"ל מאחר שיום הושענא רבא נועד עבור השפלים והנמוכים שהם בבחי' הערבה שאין בה טעם וריח כך אין בהם תורה ומצוות, והם צריכים לבחי' החסד לאברהם המאיר ביום זה. ע"כ דייקא נקבע ליום חול כדי שיוכלו להאחז בו השפלים שאינם זוכים לאור השבת ואחיזתם בימים הנמוכים של ימי החול.

שבת חוהמ"ס תשנ"ב

טעם למנהג ישראל למה זורקים ההושענות על הארון הקודש

בפרשת השבת אבידה כתיב ואספת אל תוך ביתך עד דרוש אחיך אותו. ובעובדא דלתתא איתער דלעילא שגם הקב"ה מקיים בנשמות האבודים ואספתו אל תוך ביתך, וזהו חג האסיף כי יצפננו בסכה וד' יאספנו עד דרוש אחיך שהקב"ה חוקר ודורש כ"כ בתוך לב איש הישראלי מבין ומאזין מביט ומקשיב עד שמגיע לנקודת הטוב שבלבו, וזה אנו מורין בסוכות כשעושין הסוכה ובפרט בסכך שעלי' חופפת השכינה מפסולת גורן ויקב והאדם שהי' עד עתה בבחי' פסולת עתה נעשה ממנו צילא דמהימנותא וכמו שפי' הצדיקים ויחפרו עם פסיליהם שהגויים הם יבושו עם פסולת שלהם אבל לא אנחנו ישראל גם בהפסולת שלנו אין לנו ממה להתבייש וכמאמר הכתוב כולו זרע אמת [זר"ע בגמ' ערב"ה] וזהו ענין הערבה שאין בו טעם ולא ריח אבל בד' מינים הוא, כנגד ה"א ראשונה עולם הבינה עולם התשובה שע"י התשובה הוא מגיע למקום שאין צדיקים גמורים יכולים להגיע, עד עולם הכסא שהוא ברקיע השביעי הנקרא ערבו"ת (כנזכר בגמ' חגיגה) סולו לרוכב בערבות. וזהו מנהג ישראל ביום הושענא רבה אחר שקיים בנו ואספת אל תוך ביתך ואף הערבה כבר ניתקן, לוקחים הערבה וזורקין אותו על הארון הקודש להורות שגם מי שהוא בבחי' ערבה ולא ערבה סתם אלא "איין אויסגעקלאפטע ערבה" גם הוא יכול לעלות למעלה למעלה על גבי הארון הקודש ושממנה נעשה הכתר תורה בימי שמיני עצרת ושמחת תורה.

וזהו שמתפלל דהמע"ה בהגיעו לפסוק האחרון של תמניא אפי שהוא כנגד דור האחרון תעיתי כשה אובד וגם לבקשך איני יכול לכן רבש"ע בקש עבדך אתה תבקשני ותקיים בי מצות השבת אבידה ואספתו אל תוך בתיך עד דרוש אחיך אותו כנ"ל. ואז נעשה מערבה לשון ערבו"ת ומתיקות וגם בדור האחרון פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם. וצריך רק להתפלל בקש עבדך ותכתב זאת לדור אחרון ואז יער"ב עליו שיחי אנכי אשמח בה'.

פרשת כי תצא תשל"ה

בהוש"ר עיקר תפילת ישראל צריך להיות על קיבוץ נדחי ישראל

ביום התפלה של הו"ר עיקר תפלת ישראל היא על קיבוץ נדחי ישראל ע"י משיח צדקנו. וע"כ ערע"ר בגימ' והב"ט פנ"י משיח"ך. וגם פנ"ה א"ל תפל"ת הערע"ר בגימ' ברו"ך את"ה ה' מקב"ץ נדח"י עמ"ו ישרא"ל.

שבת חוהמ"ס תשנ"ב

ענין מה שקורין משנה תורה בהו"ר

בהושענא רבא שהוא יום דוד והוא יום תשובה חוזרים לקרות כל ספר דברים שבזה מתקנים התיקון האחרון כדוגמת שחוזרים ומנקים את האתרוג לפני נטילתו. כך חוזרים ומשלימים בהו"ר את גמר התשובה.

פרשת האזינו תשנ"ב

דברי כיבושין לפני פסוד"ז

יום של ערבה הוא כנגד השפתיים – "וחרב פיפיות בידם"

במדרשי חז"ל אי' דהשבעים פרים של סוכות באים להכניע השבעים אומות, דכל עשר אומות הם כנגד השבעה אומות של א"י הכנעני החתי האמרי וכו' והגרגשי. ובספה"ק ליקוטי תורה אי' דבכל יום מכניעים עשר אומות, ונפדים מהגלות שלהם, עד שביום השביעי הושענא רבה שאז נשלם המספר של ע' פרים, נפדים מכל השבעים אומות.

ומקובל שבהושענא רבה יתקיים לעת"ל מלחמת גוג ומגוג, שגו"ג ומגו"ג הוא בגימ' שבעים כדאי' בספה"ק משום שהיא כולל כל השבעים אומות, שמכניעים אותם ע"י השבעים פרים. ומתקיים הושענ"א רב"ה – רצה לומר "ישועה גדולה", יום של דוד ושל משיח צדקנו. ומבטלים אז בחי' המלכות שבקליפה, וממשיכים המלכות של בית דוד שהוא האושפיזא של הושענא רבה. ונראה לרמז כי א"ת הגרגש"י – שהוא מלכות השביעית מז' האומות שמצד קליפה, הוא בגימ' מלכו"ת בי"ת דו"ד. שמלכות בית דוד – אושפיזא השביעית, מכניע אומה השביעית שמצד הקליפה, עם עשרה אומות הנכללים בה.

והנה הכח של דוד המלך הוא תפלה, כמ"ש "ואני תפלה", כדאי' בספה"ק. ובשפ"א מבואר שלכן נקרא הושענא רבה "יום ערבה", לפי שערבה דומה לשפתיים, לרמז על בחינתו של דוד המלך ע"ה.

והכח של דורנו של עיקבתא דמשיחא, הוא דוד המלך שהוא בחי' ארץ, כדאי' בזוה"ק "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור, והארץ אזכור" דא דוד, שדוד היא בחי' ארץ המשפיל עצמו למדרגות הנמוכות להחזירם לירושלים. על כן ביום זה של הושענא רבה – יום הערבה, הדור שלנו כהיום הזה, שאנחנו דומים לערבה שאין לה טעם וריח, מ"מ השי"ת מקבל תפלתינו ביום הערבה, כמ"ש "פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם", וגם לתפילות שאין להם טעם וריח, "לא בזה את תפלתם", ומי צריך לידע זאת, מסיים הפסוק "תכתב זאת לדור אחרון".

והנה מה שאמרו שבהושענא רבא יתקיים מלחמת גוג המגוג, השדה קרב הוא באמת פה בבית הכנסת ובכל בתי כנסיות, כשמתכנסים להתפלל להשי"ת. והתפלות ששופכים יהודים מלבם לפני ד', זהו הכח של דוד המלך ע"ה, שהוא יסוד התפלה כמ"ש "ואני תפלה". וכתיב "רוממות קל בגרונם" שבזה מנצחים הקליפה, והס"מ שהוא בעצמו השר צבא שלהם, שע"י "רוממות קל בגרונם" – "וחרב פפיות בידם לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאומים לאסור מלכיהם בזקים ונכבדיהם בכבלי ברזל". ועי"ז נזכה להישועה הגדולה של "לעשות בהם משפט כתוב הדר הוא לכל חסידיו", עד שהקב"ה בעצמו יהי' הפרי עץ הדר שלנו, כמ"ש הרמב"ן שבשמע"צ מניחם האתרוג וכביכול לוקחים אז השי"ת – ה"הדר הוא לכל חסידיו".

ובהיה"ר שאומרים לפני שמאגדים הלולב, אומרים שדוד המלך הוא הבחי' של אתרוג היפה שבמינים. נמצא שבהושענא רבה משפיל עצמו להערבה הנמוך שבמינים, ואחר שכבר ברכו על האתרוג מניח הד' מינים, ומשפיל עצמו להדור הנמוך שהם בבחי' הערבה, ולוקחים בידים הערבה, בבחי' פנה אל תפלת הערער.

וע"כ בהושענא רבה מוסיפים בפסוקי דזמרה (כדאי' בשו"ע) כיון שפסוקי דזמרה הם מאני קרבה [כידוע שהוא מלשון "לזמר עריצים"], ובסוכות יש לנו המאני קרבה שהם הד' מינים כמבואר בזוה"ק, והבעלי רוח הקודש יכולים לראות איך שבשעת הנענועים נופלים הקליפות מכל הצדדים, וגם התפלות הם מאני קרבה שהוא בחי' הערבה הכח של דוד המלך ע"ה. ועיקר עבודת היום בהושענא רבה הוא תפלה, בחי' הערבה, שזהו העיקר מאני קרבה שלנו ביום זה, ואע"פ שבסוכות יש לנו הד' מינים אבל העיקר מאני קרבה הוא התפלה.

ובכל יו"ט צריך ליקח ממצותיו השפעה על כל השנה, ומהארב"ע מיני"ם צריך ליקח שיהא לנו כלי זיין לערוך מלחמה נגד שונאינו. ומהו המאני קרבה שלנו בכל השנה – הוא התפלה הפסוד"ז והשמו"ע והברכת יוצר, אתרו"ג לול"ב הד"ס ערב"ה בגימ' רוממו"ת ק"ל בגרונ"ם, וזהו שלוקחים לכל השנה, שהוא החרב פפיות בידם.

ואי' בספה"ק חי' הרי"ם דהנערה המאורסה חייב על דבר אשר לא צעקה בעיר, הרי שיש טענה על בת ישראל – היית יכולה לצעוק, ולמה לא צעקת? ואי' מתלמידי החי' הרי"מ דזה מכוון על הושענא רבה, דהוא היום שצועקים הושענא, "שואגים הושענא", דמה יש לנו, תורה? מעש"ט? כוונה בתפלה? אבל דבר אחד יכולים אנחנו לעשות – לצעוק "הושענא".

והיום נערך מלחמת גוג ומגוג ועיקר המלחמה הוא הס"מ עם כנסת ישראל, ובכל בתי כנסיות ישראל מתקשרים במדות התפלה שנקראת כנסת ישראל, שהוא המדה של דוד המלך ע"ה, וצועקים להקב"ה בפסוד"ז, בהלל, בהושענות, בהקפות, ופה הוא השדה קרב, ופה נערך המלחמה של הס"מ וכנסת ישראל. ע"כ צריכים אנו להתחזק בתפלה, ודוד המלך מתפלל עמנו, מפני שאומרים פרקי תהילים שלו ושפתתיו דובבות בקבר כמשאז"ל שכשאומרים השירי דוד עבדך האמורים לפני מזבחך, גורם שאהבת עולם תביא להם, מפני ששפתותיו דובבות. ולפי כוונתינו והשתפכות נפשינו בתפלה, כן מעוררים למעלה שדוד המלך יתפלל עמנו.

ומתפללים להשי"ת "ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומנחלתך", ועל עיר ירושלים החריבה, צריכין להתפלל שבטובו הגדול יבטל ממנה חורבנה, כידוע דברי המהרש"א דהט' ימים של אב ימי החורבן מכוון כנגד הט' ימים של סוכות ושמח"ת. "ומארצך" – הרי ארץ ישראל הוא במצד של רחמנות, וארץ ישראל מתחנן – מתי כבר יהי' הגאולה – ומתי יפדו ערי ישראל ע"י משיח צדקינו, ויביא כל בנ"י לארץ ישראל, ויתקיים לנער גוים מן הארץ, וכל הטמאים ינערו מארץ ישראל מנחלתיך. ועל כן ביום הזה – חזקו ונתחזקו בעד עמנו ובעד ערי אלקינו לזכות לגאולה שלימה. וצריכים לכל יהודי ויהודי, לפי שכל אחד ואחד הוא חייל, וכל אחד יכול להתפלל ולעשות הנענועים ולצעוק הושענא. והשי"ת יעזור, שביום הזה הושענא רבה, יבוא הישועה גדולה, ויתקיים ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, וילך עשו אל ישמעאל וישפטו ביחד, ויתקיים והיתה לד' המלוכה. וביום השביעי הזה, בחי' המלכות, מסיימים התפלות שאומרים בו המלך הקדוש ותמלוך אתה ה' לבדך. וכתב הישמח משה בדרשותיו, שביום זה הוא רחמנות גדולה על דוד המלך ע"ה, שבהושענא רבה כל שרי השבעים אומות מבקשים על מלכותם, ודוד המלך מגיע ומבקש מתי כבר אהי' מלך, ומלכות שלי הוא מלכות שלך, ואם אינו נענה נעשה ללעג ולכלס אצל כל השרים ולועגים עליו. ע"כ צריכים לבקש – ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לד' המלוכה שמלכות תחזור להשי"ת.

ויעזור השי"ת שע"י תפלתינו ותפלות כל ישראל, נפעול להפיל חומות יריחו – חומות של הסטרא אחרא, ויתקיים ל"תבנה חומות ירושלים", ועם ד' חזקו ונתחזקו בעד עמנו ובעד ערי אלקינו, להתפלל עם הלב – עם

האתרוג, ועם הפה – הערבה, "ולעבדו בכל לבבכם" – זו תפלה, שהעיקר של התפלה הוא הלב והאתרוג, ולפיכך השביעי של הז' מינים הוא האתרוג. והיום צריכים בעיקר להתפלל על מלכות שמים – על "ותמלוך אתה ה' לבדך על כל מעשיך", ושיתקיים "ועריכת נר לבן ישי משיחך", במהרה בימינו.

הושענא רבה תשס"א

בהוש"ר צועקים אנו הצעקה של המים התחתונים – "אנן בעינן למיהוי קמי מלכה"

בחג נדונים על המים, ובזוה"ק אי' שנדונים על המים היינו על מימי טהרה של נטילת ידים ומקוה. ובמדרש אי' עה"כ "ויבדל אלקים בין המים אשר מעל לרקיע ובין המים אשר מתחת לרקיע", שמים התחתונים בוכים אנן בעינן למהוי קמי מלכא, והקב"ה ניחמם שיתקיים בהם מצוה של ניסוך המים בחג הסוכות. וכשנחרב הביהמ"ק שוב בוכים המים, כדאי' בישמח משה עה"כ "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו", שכלל ישראל בשעת החורבן בכו ביחד עם המים, ששוב בכו ג"כ על שנתבטלו המצוה של ניסוך המים, ויהודי הלומד תורה עם מחשבות טהורות ומתפלל לד', מרגיש בלבו התשוקה של אנן בעינא למהוי קמי מלכא, "ואני קרבת אלקים לי טוב", וע"ז אומר הפסוק "שפכי כמים לבך נוכח פני ה'", דכמו שהמים בוכים "אנן בעינן למהוי קמי מלכא" כך צריך אתה לשפוך לבך לשמים, להיות נוכח פני ד'.

והיום מתפללים ביחד עם המים כל הבקשות שמתפללים על המים – לבטל המים הזידונים – הסטרא אחרא הרוצה לעכב חשרת המים, שח"ו לא יהי' השפעה של מים – מים זו תורה, מים זו תפלה של דמעות חמימות שצריכים לשפוך בעת התפלה, ומבלבל ראשינו ולבנו בכל הנארעשקייטן המתחדשים לבקרים להפריד יהודי מלהיות קמי מלכא. והיום הוא אושפיזא של דוד המלך ע"ה, ובזוה"ק אי' שבכל יום האושפוזא מגיע לנו ומשאיר לנו ברכה, כמו שאומרים בנוסח היהי רצון – ומאושפוזין עילאין תקשיב אזנינו רב ברכות" – שנשמע הברכות של האושפוזין, וברכה של דוד המלך הוא "כל כלי יוצר עליך לא יצלח" – שכל הכלים שנתחדשו ע"י הסטרא אחרא הגורם לקרוע לבות ישראל מהשי"ת לא יהי' להם הצלחה. והיום זוכים לברכה מדוד המלך ע"ה, ואלו הרוצים לקחת את עצמם בהחלטה נחושה, שאינם רוצים למשוך אחרי תאוות הזמן שמחדשים הגויים כל יום, ורק רוצים להיות קמי מלכא, זוכים לברכה ועידוד מדוד המלך ע"ה.

והיום העיקר הוא הערבה שאין לה טעם וריח, וכל יהודי המרגיש שפלות הדור ושפלות עצמו, מגיע ליום של הושענא רבה ומבקש ביחד עם המים להיות נכח פני ה'. וכולנו יודעים באיזה מצב אנחנו עומדים, ומבקשים מהשי"ת – ראה עמידתינו דלים וריקים. ואי' בזוה"ק שדוד משוי עצמו לעניא. וכדאי' בספה"ק תומר דבורה שזהו הענין של מדת המלכות – המדה של דוד המלך – יום השביעי של סוכות, שבחי' המלכות הוא דלית ליה מגרמי' כלום, כדוגמת הלבנה שאין לה אור מעצמה, רק שמקבלת מהשמש, וזהו מדתו של דוד המלך שאמר "כי עני ואביון אנכי", שאף שהיה המלך, היה בעצמו שפל שבשפלים, כדאי' בגמ' שאברהם אבינו אמר "ואנכי עפר ואפר", ומשה ואהרן אמרו "ואנחנו מה", ודוד אמר "ואנכי תולעת ולא איש", שדוד המלך הרגיש בעצמו שאינו כלום. ואי' במד' שהקב"ה הראה למשה רבינו כל אוצרות של כל המצות, וכשהגיע להיכל אחד שהיה גדול מכולם, אמר שזהו האוצר של מתנת חינם. והחי' הרי"מ ביאר דאם הוא ההיכל הגדול ביותר, למה אין נותנים ממנה לכל. וביאר שמזה האוצר אינו מגיע רק ליהודי כזה שמרגיש בעצמו שאין מגיע לו כלום, ורק מי שמחזיק עצמו בשפלות כזה פותחין לו את האוצר של מתנת חינם. ואוצר זה נפתח בהושענא רבה – יום של האושפיזין של דוד המלך, שהרגיש בעצמו דלית ליה מגרמי'

כלום, וזוכים ל"פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם", שהערער ג"כ אין לה טעם ריח. והיום הקב"ה פונה אל תפלת הערער.

וצריכין להתקשר במדתו של דוד, ומובא בספה"ק (תפארת שלמה) שכשאחד זוכה ומקשר עצמו במדה של איזה צדיק, זוכה לבחי' עיבור מניצוץ נשמתו של אותו צדיק. וזהו מש"כ אצל משה רבנו ע"ה שאמר "אעברה נא", שרצה לומר שאני אתעבר בכל יהודי שלומד תורה, וזהו מה שאמרו דאתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא. ויהודי שבא ומבקש מהשי"ת "הושענא" – שאין לי לא מעש"ט ולא תורה ולא תפלה ולא חסד, ואני בבחי' ערבה שאין בו טעם וריח, ע"י שפלותו נתעבר בו ניצוץ מנשמתו של דוד המלך ע"ה. ובאמת אי' בספה"ק מאור עינים דכל יהודי יש בו ניצוץ של משיח צדקינו, ולפי דברינו ביום השענא רבה – יום הערבה נתגלה ניצוץ הזה.

ובמד' איתא כי הערבה דומה לשפתיים, והענין בזה לפי שיום זה הוא יום של תפלה של דוד המלך, והוא היה עצם התפלה כמו שאמר "ואני תפלה", ולא אמר ואני מתפלל. ומתאמרה משמיה דהרה"ק ר' יחזקאל מקוזמיר זי"ע, דכשעשיר שירד מנכסיו מקבץ כסף, צריך להסביר שהיה עשיר וירד מנכסיו ועכשיו אין לו לחם לאכול, ואז נותנין לו. אבל כשעני עם בגדים קרועים מגיע אינו צריך להסביר כלום ומיד חוננין לו במתנה הגונה. וזהו מה שאמר דוד המלך "ואני תפלה" – רצה לומר שאיני צריך להסביר כלום, רק תתסתכל עלי ותראה שאני צריך לעזרה. וזהו מה שאמר "ואני תפלה" – אני הוא עצם התפלה, שעצם מצבי צועק להקב"ה למה אראה ככה, וצועק להשי"ת – "דו זאלסט מיך באקליידען זאלסט מיך באשיכען זאלסט מיך באגנאדירען", ויום של של הושענא רבה הוא יום של "ואני תפלה". שכשמסתכלים בספה"ק ובתולדות הצדיקים רואים איך הי' נראה העבודה שלהם והעבודה של החסידים וגם הפשוטי עם – התהלים אידן והמעמדות אידן, היה להם כ"כ אמונה ברורה, כ"כ לב טהור, והאיך התפללו כשהגיע ר"ה יוה"כ והושענא רבה והאיך נשפך מהם נהרות של דמעות, ומסתכלים על עצמנו האיך אנחנו נראים – "ואני תפלה" אני בעצמי הוא התפלה.

והיום הוא היום של השפתיים, ואי' במדרש עה"כ "אם תשכבון בין שפתיים", שהקב"ה נושק תפלות ישראל בנשיקין דרחמים על השפתיים כשיהודים מתפללים להשי"ת, ובדרך פרט יום זה של הושענא רבה מיוחד לזה, כידוע כמו שמבקשים בהיהי רצון לאחר הערבה ותנשקנו בנשיקות פיך.

ויעזור לנו השי"ת שנזכה לקשר עצמינו במדה של דוד המלך, ובשירי דוד עבדך נהללך ונשבחך ונפארך. ונזמן עצמינו לומר ברוך שאמר ונאמרו הנני מוכן ומזומן ולשם יחוד להודות ולהלל לשבח את בוראי. והוא זכי' גדולה שאנשים שפלים כמונו יכולים להודות להשי"ת, והקב"ה מקבל בתענוג וברצון תפלתנו.

ויעזור הקב"ה שנזכה לומר מזמורי דוד המלך מתוך שפלות והכנעה ובטול להשי"ת, כדי שנזכה שהניצוץ נשמה של דוד המלך יתעבר בנו, ונאמר עמו הפסוד"ז – השירי דוד המלך. ונזכה לישועה גדולה, ונזכה למהוי קמי מלכא – לקרבות אלקים. ונזכה לשמוח עם המים שיתקרבו להקב"ה בבנין ביהמ"ק, ונזכה לשפוך שיך כמים, ושנשמע הקול מבשר מבשר ואומר, שנשמוח בזמן שמחתינו עם דוד מלכינו עם משיח צדקינו ביחד עם כל ישראל, אמן.

הושענא רבה תשס"ו